

İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu

IASC

Kuruluşlararası
Daimi Komite

İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu

IASC

Kuruluşlararası
Daimi Komite

Telif Hakkı © Kuruluşlararası Daimi Komite (IASC) 2017. Tüm hakları saklıdır.

Bu belge, genel dağıtım için düzenlenmiştir. Kaynağın bildirilmesi kaydıyla, ticari amaçlar dışında çoğaltılabilir ve diğer dillere çevrilebilir.

Bu IASC İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzunun diğer dillerdeki baskılarına IASC toplumsal cinsiyet internet sitesinden ulaşılabilir: <https://interagencystandingcommittee.org/gender-and-humanitarian-action>. Kuruluşlar, IASC Komitesine bildirilmesi kaydıyla, kılavuzu diğer dillere çevirme hakkına sahiptir. Anılan internet sitesi, ayrıca insani yardım faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet konusunda ek kaynaklar da sunmaktadır.

İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu

Tamamen Yenilenmiş İkinci Baskı

Kuruluşlararası Daimi Komite (IASC), 2006 yılında *Kadınlar, Kız Çocukları, Oğlan Çocukları ve Erkekler. Farklı İhtiyaçlar - Eşit Fırsatlar: İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzunun* özgün baskısını yayımlamıştır. Kılavuzun amacı; kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin ihtiyaç, öncelik ve kapasitelerinin insani müdahalede tüm yönleriyle ele alınmasına yönelik yapılacak toplumsal cinsiyet analizi, planlama ve eylemlerle ilgili olarak insani yardım konusunda çalışan aktörlere rehberlik sağlamaktır. Ancak insani yardım konusunda daha yakın zamanda yapılan reformlar ve Dönüştürücü Gündem süreçlerinin öncesinde ortaya konan ilk baskı, bu özgün haliyle, sektör sisteminde mevcut yenileme süreci, IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci, İnsani Yardım Program Döngüsü gibi koordinasyon, liderlik, hesap verebilirlik ve ortaklık bağlamında meydana gelen gelişmeleri yansıtmaktan uzak kalmıştır. Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu, IASC üyeleri, sektör liderleri, saha kullanıcıları ve bağışçı kişi ve kuruluşlar arasındaki geniş kapsamlı görüş alışverişi sonucunda güncellenmiştir. Gözden geçirilen baskı, insani yardım kuruluşlarının deneyimleri üzerine kurulmuş özlü bir kılavuzdur ve toplumsal cinsiyet bakış açısının insani planlama ve programlamaya yeterince dahil edilmesinin sağlanmasında karşılaşılan temel zorlukları yansıtmaktadır. Kılavuz, düzenli olarak güncellenen çevrimiçi platformda bulunan ayrıntılı bilgilerle tamamlanmaktadır. Kılavuz, 2016 yılında IASC Toplumsal Cinsiyet Değerlendirme Grubu tarafından gözden geçirilmiş olup insani yardım faaliyetleri için toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki müşterek taahhütlerin yerine getirilmesine yönelik olarak IASC tarafından onaylanmıştır.

Önsöz

Monique Parlat, Genel Müdür, Avrupa Sivil Koruma ve
İnsani Yardım Genel Müdürlüğü (ECHO), Avrupa Komisyonu

Doğa ve insan kaynaklı krizlerin kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler üzerinde farklı etkileri bulunmaktadır. Avrupa Birliği, tüm insani yardım operasyonlarının, gerek operasyon kalitesi gerekse etkili bir programlama bakımından toplumsal cinsiyet ve yaş unsurlarıyla bütünleşmesini sağlamaya kararlıdır. Bu nedenle Avrupa Birliğinin, Kuruluşlar Arası Daimi Komite (IASC) tarafından hazırlanan İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu'nun 2006 baskısının Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Genel Müdürlüğü (DG ECHO) aracılığıyla gözden geçirilerek güncellenmesini desteklemesinden memnuniyet duyuyorum.

Bu Kılavuz, krizlerden etkilenen tüm insanlara ihtiyaç ve kapasite gerekliliklere uygun bir müdahale ile ulaşılmasını temin etmenin bir kalite ve etkili programlama işi olup bu konunun insani yardım konusunda çalışan aktörler için olmazsa olmaz bir gereklilik olduğunu uygulamaya yönelik bir şekilde vurgulamaktadır. Toplumsal cinsiyet bakış açısını insani yardım programlarına dahil etmek, yardıma erişime katkı sağlar. Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının anlamlı katılımını teşvik ederek müdahalelerimizi daha verimli bir şekilde tasarlayabiliriz. Hassas durumdaki tüm gruplara koruma sağlanması, çabalarımızın temel taşı olmalıdır. Koruma konusundaki riskleri önlemek ve azaltmak için daha fazla çaba sarf etmeli ve müdahalelerin yeterli bir şekilde yapılmasını sağlamalıyız. Bu Kılavuzun bu çabalara katkıda bulunan uluslararası bir kaynak olacağını umuyorum.

Bu Kılavuzun gözden geçirilerek güncellenmesiyle, insani yardım konusunda çalışan aktörlere toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunun ele alınması ve önlenmesi konusunda, IASC Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ve yakında çıkacak olan güncellenmiş IASC Toplumsal Cinsiyet - Yaş Belirteci gibi belgelerden oluşan kapsamlı bir rehberlik paketi sunulmuş olmaktadır. İnsani yardım alanında çalışan tüm aktörlere bu önemli araçlardan yararlanmalarını şiddetle tavsiye ediyorum. Çalışmalardaki tamamlayıcı çabalar ve etkileşimler, insani yardım operasyonlarının tüm aşamalarında kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmasını sağlama yönünde önemli bir katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet bakış açısını insani yardım faaliyetlerine dahil etmenin ortak bir sorumluluk olduğunu vurgulamak istiyorum. Bu, hangi sektörde çalışılırsa çalışsınlar, insani yardım alanında hizmet veren tüm çalışanlar için bir sorumluluktur. Toplumsal cinsiyet bakış açısının 11 sektöre dahil edilmesi hakkında uygulamaya yönelik rehberlik bilgileri sağlayan bu Kılavuzun bu sorumluluğun yerine getirilmesine yardımcı olacağını umuyorum.

Monique Pariat

Önsöz

Mark Lowcock, İnsani İşlerden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı ve Acil Yardım Koordinatörü

Silahlı çatışmalar ve doğal afetler, tüm dünyada milyonlarca insanı etkilemekte, büyük bedeller ödemelerine neden olmaktadır. Bu insani krizlerde kadın ve kız çocuklarının, erkek ve oğlan çocuklarından daha farklı şekilde etkilendiğini, daha hassas ve savunmasız olan bu grubun karşılaştığı güçlüklerin, genellikle yaş, engellilik hali, cinsel yönelim, etnik köken ya da din gibi diğer faktörler nedeniyle daha da ağır bir hal aldığını biliyoruz.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ile kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi, ilkel ve etkili insani yardım faaliyetlerinin merkezinde yer almaktadır. İnsani yardım konusunda çalışan kişiler olarak, hizmet verdiğimiz tüm insanların haklarını korumak ve teşvik etmek, temel sorumluluğumuzdur. Bu amaçla; kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin özel ihtiyaçları, kapasiteleri ve önceliklerini anlamalı ve program döngüsü boyunca bu anlayış çerçevesinde hareket etmeliyiz. Bu, ayrıca kadın ve kız çocuklarının insani yardım faaliyetleri dahil olmak üzere birçok alanda faaliyetlere etkin bir şekilde katılımlarını ve liderliklerini kolaylaştırmamız ve daha kapsayıcı ve adaletli toplumlar için dönüştürücü değişimi teşvik etmemiz gerektiği anlamına da gelmektedir.

Kuruluşlararası Daimi Komite (IASC) adına İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu'nun bu güncellenmiş baskısını sunmaktan memnuniyet duymaktayım. Kılavuz, daha etkin ve haklara dayalı bir programlamanın sağlanması amacıyla, insani yardım aktörlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği ve insani yardım faaliyetleri için kadın ve kız çocuklarına yönelik IASC yükümlülüklerini geliştirmelerine yardımcı olacak önemli bir kaynaktır. Kılavuz, ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlendirilmesi konusunun insani program döngüsünde değerlendirilmesi, planlanması, yeni kaynak bulunması, uygulama ve izleme aşamaları boyunca anaakımlaştırılması yönünde uygulamaya yönelik rehberlik bilgileri de sunmaktadır.

IASC adına, bu yeni İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzunun geliştirilmesine yönelik hem sermaye hem de insan kaynaklarına yaptıkları önemli yatırımlar için, birçok kuruluştaki yer alan tüm katılımcılara teşekkürlerimizi sunmak isterim..

İnsani yardım konusunda çalışan tüm kurum ve kuruluşlar, ihtiyaçlar kapsamında her bireye ulaşabilmek için ortak sorumluluk içinde ilerlerken bu Kılavuzun dünya çapındaki ortaklar için etkili bir kaynak olacağından eminim.

Mark Lowcock

Teşekkür

Bu Kılavuzun 2006 baskısının güncellenmesi, IASC Toplumsal Cinsiyet Değerlendirme Grubu tarafından başlatılmış ve CARE, GenCap, InterAction, OCHA, UNFPA, UNHCR, WFP, WRC ve gözlemci olarak da DG ECHO temsilcilerinden oluşan çok paydaşlı bir Yönlendirme Komitesinin önemli katkıları ile BM Kadın Birimi ve Oxfam tarafından yürütülmüştür.

Bu Kılavuzun güncellenmesi sürecinde Avrupa Komisyonunun Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Genel Müdürlüğü(ECHO) ile İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı, (SIDA) finansal destek sağlamışlardır.

IASC Toplumsal Cinsiyet Kılavuzunun güncellenen bu baskısının uygulamaya yönelik ve kolay kullanımlı hale getirilmesi sürecinde devlet kurumları, bağışçı kişi ve kuruluşlar, Birleşmiş Milletler kuruluşları ve ilgili sektörler, Kızıl Haç dahil uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları dahil olmak üzere dünya çapında 250'den fazla paydaş, geri bildirimleriyle katkıda bulunmuşlardır. Bunun yanı sıra, IASC sektör liderlik sistemi üyeleri ve toplumsal cinsiyet alanında çalışan bazı uzmanlar, teknik konularda katkı sağlamışlardır.

Özellikle aşağıdaki kurum ve kuruluşlar, IASC Toplumsal Cinsiyet Kılavuzunun gelişimine katkıda bulunmuştur. Bu güncellenmiş baskı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlendirilmesi konusundaki programlama çalışmalarına ve tüm dünyadaki insani yardım faaliyetlerinin sonuçlarına katkı sağlayacaktır.

CARE

Avrupa Sivil Koruma ve
İnsani Yardım Genel
Müdürlüğü

Gıda ve Tarım Örgütü

HelpAge

Interaction

Kuruluşlararası Daimi Komite

IASC GenCap Projesi

Uluslararası Kızılhaç Komitesi

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay
Dernekleri Federasyonu

Uluslararası Göç Örgütü

Uluslararası Kurtarma Komitesi
Norveç Mülteci Konseyi

Birleşmiş Milletler
İnsani Yardım
Koordinasyon Ofisi

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları
Yüksek Komiserliği

Oxfam

İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği
Ajansı (SIDA)

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım
Fonu

Birleşmiş Milletler Kalkınma
Programı

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek
Komiserliği

Birleşmiş Milletler Mayın Eylem
Birimi

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

Birleşmiş Milletler Toplumsal
Cinsiyet Eşitliği ve Kadının
Güçlendirilmesi Birimi

Dünya Gıda Programı
Dünya Sağlık Örgütü
Kadın Mülteci Komisyonu

IASC

İçindekiler

- 4 Önsöz
- 8 Teşekkür
- 12 Giriş: Bu kılavuz nasıl kullanılır?

A

Sayfa 15

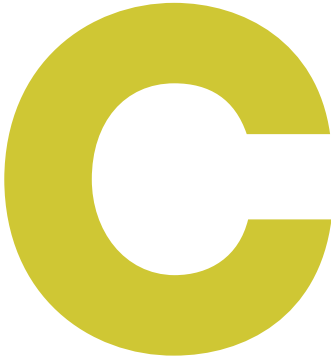
**Toplumsal cinsiyet eşitliği,
insani yardım faaliyetleri
için neden önemlidir?**

B

Sayfa 27

**Toplumsal cinsiyet eşitliği,
insani yardım faaliyetleri
için neden önemlidir?**

- 30 İhtiyaç analizi
- 44 Stratejik planlama
- 54 Yeni kaynak temini
- 56 Uygulama ve izleme
- 60 Operasyonel eşdüzey inceleme ve
değerlendirme
- 74 Kontrol listesi
- 80 Temel yaklaşımlar

Sayfa 93

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve ilgili alanlar

- 94 Para yardımına dayalı müdahaleler
- 118 Kamp koordinasyonu ve kamp yönetimi
- 146 Erken iyileştirme
- 168 Eğitim
- 198 Gıda güvenliği
- 222 Sağlık
- 248 Geçim olanakları
- 276 Beslenme
- 298 Koruma
- 324 Barınma
- 350 Su, sıhhi tesisat ve hijyen

-
- 376 Ekler
 - 378 Kısaltmalar
 - 380 Toplumsal cinsiyetle ilgili tanımlar
 - 386 Normatif çerçeveler
 - 394 Son notlar

Bu kılavuz nasıl kullanılır?

İnsani yardım faaliyetleri, hayat kurtarma hizmeti sağlamak ve silahlı çatışma, doğal afetler ve diğer karmaşık acil durumlardan etkilenen toplumların acil durumu atlatacak iyileşmesini kolaylaştırmaktadır. İnsani yardım aktörlerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etme sorumluluğu, geçerliliği kapsamlı saha deneyimleri ile doğrulanan normatif bir çerçeve ile desteklenmektedir.¹

Bu Kılavuz, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının insani yardım faaliyetlerine neden dahil edilmesi gerektiğini açıklamakta ve bunun sektörlere yayılarak yapılması için uygulamaya yönelik bir rehber sunmaktadır. Temel amaç;

1.

Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin özel ihtiyaçlarının, kapasitelerinin ve önceliklerinin belirlenmesini ve yardım faaliyetlerinde en çok ihtiyaç duyan kişi ve grupların hedef alınmasını sağlayarak;

2.

Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri, hakları ve mevcut kaynaklarla ilgili bilgilendirerek, katılımlarını sağlayarak ve kadınların ilgili programların oluşturulmasında öncü olarak etkili olmalarına katkı yaparak ve

3.

Toplumsal düzeyde ve diğer karar verme süreçlerinde kadınların öncü rolünün uygulama bazında teşvik edilmesi yolu da dahil olmak üzere engellerin ve ayrımcılığın tanımlanması ve ortadan kaldırılması dahil, program ve stratejilerimizin yardım ettiğimiz kişiler üzerindeki etkisini izleyip değerlendirerek krizden etkilenen her bireye ulaşılması bakımından insani yardım aktörlerini desteklemektir.

Kılavuz üç bölüme ayrılmıştır:

BÖLÜM A, toplumsal cinsiyetle ilgili temel bilgiler içermekte ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kadının güçlendirilmesinin etkili, katılımcı ve adil insani koruma ve yardım için neden zorunlu olduğunu açıklamaktadır.

BÖLÜM B, Birleşmiş Milletler öncülüğündeki insani yardım koordinasyon sürecini - İnsani Yardım Program Döngüsünü (İYPD) - çalışmalarda örnek olarak kullanarak, toplumsal cinsiyet bakış açısının program döngüsünün farklı aşamalarına nasıl dahil edileceğini açıklamaktadır.

BÖLÜM C, nakit temelli programlama, kamp koordinasyonu ve kamp yönetimi, erken iyileştirme, eğitim, gıda güvenliği, sağlık, geçim imkanları, beslenme, koruma, barınma ile su-sıhhi tesisat-hijyen (SSH) gibi 11 sektörde konuya özgü rehber bilgiler sağlamaktadır. Bu bölüm, toplumsal cinsiyetin belirli alanları nasıl etkilediğini ve toplumsal cinsiyet bakış açısının İYPD geneline dahil edilebilmesinin temel yollarını ortaya koymaktadır. Kılavuz, toplumsal cinsiyet analizini kullanarak ilgili sektörlere özgü çözümler geliştirmek için uygulamaya yönelik bir rehber sunmaktadır. Çalışanlar, sektörler arasındaki koordinasyonun önemini göz önünde bulundurarak, sadece kendi sektörlerini değil, tüm sektörlerin içeriğini incelemeli, bilgi sahibi olmalıdır.

Hedef kitle, Birleşmiş Milletler kuruluşları, yerel ve uluslararası sivil toplum kuruluşları ve devlet kurumları dahil tüm alanlarda ön cephede çalışan insani yardım aktörlerinden oluşmaktadır.

Kılavuz, sahada kullanım için uygulamaya yönelik olarak düzenlenmiştir. Ayrıntıya kaçmadan özlü bilgiler içeren kılavuz, www.gihahandbook.com çevrim içi platform ile birlikte kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Platform, kullanıcılar için ayrıntılı bilgiler ve diğer kılavuz belgelere ve platformlara bağlantılar içermektedir. Kılavuz, ayrıca toplumsal cinsiyet uzmanlarının, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının insani yardım faaliyetlerine dahil edilmesi konusundaki çalışmalara katkı sağlamaları bakımından bir kaynak olarak tasarlanmıştır.

Kılavuzun insani yardım aktörlerine yönelik diğer kaynaklarla birlikte kullanılması beklenmektedir. Bu kapsamda insani yardım desteği çalışmalarında toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin (TCDŞ) önlenmesi ve azaltılması için temel faaliyetleri koordine etmek, planlamak, uygulamak, izlemek ve değerlendirmek üzere ilgili alanlara özgü rehberliği içeren “İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Karşı Müdahaleye İlişkin IASC Kılavuzu” (<https://tinyurl.com/ycec8k6v>) ile SSH, gıda güvenliği ve beslenme, barınma ve gıda dışı maddeler (GDM'ler) ve sağlık tedbirleri alanlarına odaklanarak krizden etkilenen nüfus için onurlu bir yaşam sağlanması yönünde gereken minimum standartlar ve temel faaliyetlerle ilgili ayrıntılı bilgiler içeren ‘SPHERE Kılavuzu’ (<https://tinyurl.com/ybekpt6u>) kılavuzla birlikte kullanılması beklenen önemli kaynaklardır.

İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu; Birleşmiş Milletler, ulusal ve uluslararası STK'ler tarafından geliştirilen birçok araç ve kılavuz belge ile akademik kaynaklar ve çeşitli diğer kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Sektörlerle ilgili her bir fasıl, söz konusu alana özgü bir kaynak listesi içermektedir.

İnsani yardım faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği için normatif çerçeve

A

**Toplumsal Cinsiyet Eşitliği,
İnsani Yardım Faaliyetleri
için Neden Önemlidir?**

Farklı yaş gruplarındaki kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin özel ihtiyaçları ile önceliklerini ve kapasitelerini anlamadan ve bunlara cevap vermeden etkili, adil ve katılımcı insani yardım faaliyetleri gerçekleştirilemez (Kutu A1). Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının insani yardım faaliyetleri kapsamında anaakımlaştırılması, bu faaliyetlerde insan hakları temelli bir yaklaşımı da güçlendirmekte, bu da her bireyin sahip olduğu ve evrensel düzeyde tanınan insan onuru ve insan haklarına saygı duyulması ve korunması yoluyla daha etkin bir programlama yapılmasına zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının insani yardım faaliyetlerine dahil edilmesi, insani yardım strateji ve müdahalelerinin de etkisini artırmaktadır. Aşağıdaki bölümlerde “Toplumsal cinsiyet nedir?”, “Toplumsal cinsiyet eşitliği nedir?” ve “Toplumsal cinsiyet eşitliği, insani yardım faaliyetleri için neden önemlidir?” sorularına yanıt verilmeye çalışılmıştır.

KUTU A1

Kılavuz boyunca farklı yaş, farklı geçmiş ve farklı deneyimlere sahip kadın ve erkekler, kısaca “kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları” şeklinde ifade edilmiştir. Çünkü (a) toplumsal cinsiyet rol ve sorumlulukları, yaşam döngüsü boyunca farklı yaşlarda değişmekte, (b) cinsellik, etnik köken, milliyet, engellilik, inanç, medeni veya ekonomik statü, normlar, kültürel ve geleneksel uygulamalar v b. engelleyici ya da güçlendirici unsurlar nedeniyle insanlar, farklı geçmişe sahip olabilmekte ve (c) ötekileştirme olgusu, insanlarda farklı deneyimlere yol açmaktadır. Ötekileştirme, çoklu ve kesişen faktörlerden kaynaklanmaktadır.

“Toplumsal cinsiyet” nedir?

Toplumsal cinsiyet, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının rollerinin yanı sıra erkek ve kadın olmanın ne anlama geldiği ile ilgili sosyal bakış açısına dayalı kültürel, siyasi ve sosyal yoluyla inşa edilmiş bir sosyal yapıdır. Toplumsal cinsiyet rolleri, öğretilir, öğrenilebilir ve özümsebilir nitelikte olup kültürler arasında, hatta aynı kültür ortamında değişiklik göstermektedir. Toplumsal cinsiyet genellikle kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarından hayatlarının her döneminde beklenen görev ve sorumlulukları tanımlamakta ve hayatları boyunca karşılaşabilecekleri engelleri ve yararlanabilecekleri bazı fırsat ve ayrıcalıkları belirlemektedir.

Yaş, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile birlikte toplumsal cinsiyet kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının sahip olduğu güç ile kaynaklara erişme ve bunları kontrol etme yeteneklerini belirlemektedir. Örneğin, uluslararası yasal düzenlemeler, kadın ve erkekler için eşit hakları garanti etse de, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının yaşadığı deneyimler farklıdır. Çoğu bağlamda, erkekler ve oğlan çocukları toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak, kadın ve kız çocuklarına kıyasla daha fazla sosyal, ekonomik ve siyasi güce sahiptir. Sonuç olarak, erkekler ve oğlan çocukları kendi hayatları üzerinde ve kendi aile ve toplumlarında alınan kararlarda daha güçlü bir durumdadır ve daha özerk davranabilmektedir. Buna karşılık, kadınlar ve kız çocukları kendi bedenleri, medeni halleri ve sosyal, ekonomik veya siyasi kaynaklara erişimleri hakkında karar alma da dahil olmak üzere kendi hayatlarını yönetme gücüne sahip değildir.

Bu Kılavuzda öncelikli olarak toplumsal cinsiyet konusu işlenmektedir, ancak engellilik, sosyal sınıf, ırk, kast, etnik ya da dinsel köken, milliyet, dil, ekonomik refah, eğitim seviyesi, medeni hal, yerinden edilme durumu, cinsel kimlik ve kentsel/kırsal ortam gibi çok çeşitli başka faktörler, kişilerin yaşadıkları toplum içindeki durumlarını etkileyebilmektedir. (Toplumsal cinsiyetle ilgili tüm tanımlar için bkz. Ek 1)

KUTU A2

Engelli kadınlar, engelli bireyler için acil durumlarda sağlanan ve oldukça ağır olan tekerlekli sandalyeleri bazı durumlarda kendi başlarına kullanamamaktadır. Böyle bir durumda, engelli kadınların ihtiyaçlarını dikkate alarak karşılaşılabilecekleri zorlukların alınan kararlarda göz önünde bulundurulması, toplumsal cinsiyet bakış açısının insani yardım faaliyetlerine dahil edilmesine örnek teşkil eden bir uygulamadır.

Toplumsal cinsiyet azınlık grupları, toplum tarafından tayin edilen toplumsal cinsiyet rol ve özelliklerini benimsemedikleri için olumsuzluklarla karşılaşmaktadır. Bu bireyler, ayrımcılık, önyargı ve damgalanma, artan şekilde şiddete maruz kalma, insani yardım hizmetlerine erişimde zorluk ve krizden etkilenen nüfusun korunması ve insani ihtiyaçlarının tespit edilmesi aşamasında dikkate alınmama gibi risklerle karşılaşmaktadır. Örneğin, lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve/veya interseksüel bireyler, gündelik yaşamlarında sık sık çok sayıda zorlukla karşılaşmakta ve bunlar kriz ortamlarında daha da kötüleşebilmektedir. Dahası, şiddete karşı açıkça tavır alan, geleneksel rollere uymayan veya güç dengesizliklerine karşı açıkça düşüncesini söyleyen LGBTİ bireyler, sık sık toplum üyeleri, yabancılar ve kendi aileleri içindeki kişilerin artan şiddet tehditlerine maruz kalmakta ve saldırıya daha açık hale gelmektedir. Aynı zamanda, LGBTİ bireyler, çok değişik risk ve zorluklarla karşılaşabilmektedir; bu nedenle çeşitli deneyimlerden edinilen bilgiler ışığında hedefe yönelik eylemler gereklidir. Örneğin, Kadın Mülteci Komisyonu (WRC) tarafından verilen bilgiye göre, Beyrut'taki eşcinsel erkekler, şehrin belirli bölgelerinde dolaşırken kendilerini güvende hissetmediklerini ve polis tarafından durdurulmaktan korktuklarını paylaşmış olmalarına rağmen,

ortalama olarak transseksüel kadınların maruz kaldığı şiddete kıyasla çok daha az şiddete maruz kalmaktadır. Özellikle gizli saklı bir yaşantı süren lezbiyenler, genellikle aileleri içinde şiddete, tecavüz ve zorla evlendirme gibi sözde “düzeltici” tedbirlere maruz kalmaktadır.²

Bu nedenle, tüm insani yardım çalışmalarında toplumsal cinsiyet penceresinden bakılarak değerlendirme yapılması, krizden etkilenen tüm bireylerin, özellikle de en fazla muhtaç durumda olan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların ayrımcılığa uğramadan hak, ihtiyaç, öncelik ve kapasitelerinin doğru bir şekilde belirlenmesi için güçlü bir araçtır.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” nedir?

Toplumsal cinsiyet eşitliği ya da kadın ve erkek arasındaki eşitlik, -yaşı, cinsel yönelimi ve toplumsal cinsiyet kimliği ne olursa olsun - kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının hak, mal, fırsat, kaynak, ödül ve yaşam kalitesinden eşit şekilde yararlanmasını ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet adaleti arasındaki ayrımı görmek önemlidir. Toplumsal cinsiyet adaleti, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçları kapsamında haklara, kaynaklara, hizmetlere ve fırsatlara erişebilmesini ifade eder. Örneğin, toplumsal cinsiyete uygun adil sağlık hizmetleri, sadece genel geniş kapsamlı sağlık hizmetlerini değil, aynı zamanda üreme sağlığı gibi, kadın ve erkeklerin belirli farklı ihtiyaçları bakımından gerekli olan çok çeşitli hizmetleri de içermelidir.

Buna karşılık, toplumsal cinsiyet eşitliği, tüm insanların toplumsal cinsiyet rollerince belirlenen sınırlamalar olmaksızın kendi tercihlerini yapma özgürlüğü olduğu anlamına gelmektedir. Eşitlik, kadın ve erkeklerin davranış, ihtiyaç ve isteklerindeki farklılığın eşit olarak değerlendirilmesi ve dikkate alınması anlamına gelmektedir. Bu, kadın ve erkeklerin aynı olduğu anlamına gelmemekte, ancak eşit hak, imkân ve yaşam fırsatlarından yararlanma ve toplumsal cinsiyet ve buna bağlı bakış açısını koruyan sistemlerin etki alanı ve sınırlamaları olmaksızın bir yaşam sürme anlamına gelmektedir.

Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği, sadece bir kadın meselesi olmayıp aynı zamanda erkekleri de ilgilendiren ve tam katılımlarını gerektiren bir konudur. Kadın ve kız çocukları, tüm dünyada toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında sıklıkla eşit olmayan güç dengesizlikleri ile sınırlandırılırken, erkek ve oğlan çocuklarının yaşamları da bu roller, toplumsal normlar ve geleneksel beklentilerden güçlü bir şekilde etkilenmektedir. Erkek ve oğlan çocukları da davranışlarını şekillendiren ve faaliyet ve sorumluluklarını sınırlayan katı erkeklik beklentilerine cevap vermek zorunda kalmaktadır. Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, daha adil ilişkilerin geliştirilmesi ve kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların eşit katılımının sağlanması için erkeklerin dahil edilmesi anlamına gelir.

KUTU A3

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksleri

- **Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi**, (<https://tinyurl.com/p9kc9pz>) yönlendirme eğitimi, ekonomik ve siyasi katılımı ile üreme sağlığı konularının izlendiği bir endekstir.
- **Dünya Ekonomik Forumu Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi**, (<https://tinyurl.com/y7tkp6jt>) sağlık, eğitim, ekonomi ve siyaset alanlarında kadın ve erkekler arasındaki görelî uçurumla ilgili verileri kapsayan bir endekstir.
- **Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Sosyal Kurumlar ve Toplumsal Cinsiyet Endeksi**, (<https://tinyurl.com/yczxfxm4>) sosyal kurumlarda kadınlara yönelik ayrımcılıkla ilgili (resmi ve gayri resmi yasalar, toplumsal normlar ve uygulamalar) verileri kapsar.

Toplumsal cinsiyet eşitliği programlaması kapsamında yardımların (koruma dahil) değerlendirilmesi, planlanması, uygulanması ve incelenmesinde kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaç, rol, ilişki ve deneyimlerinin titiz bir analizinden yararlanılır. Programlamada toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi, sadece insani yardım faaliyetlerinin etkinliğini artırmaz; aynı zamanda ayrım gözetmeme ilkesine göre yaptığımız faaliyetlerle ve özellikle hassas durumdaki bireylere sunduğumuz hizmetlerle tüm insanların onur ve haklarını korumaya yönelik ahlaki ve yasal yükümlülüklerimizi de destekler.

Toplumsal cinsiyet, TCDS ile cinsel ve üreme sağlığı ve haklarının (CÜSH) tanımlayıcı bir yönüdür, ancak toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadının güçlendirilmesini ele alan insani yardım programları ile TCDS veya CÜSH programları aynı nitelikte değildir, ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

TCDS, bir kişinin iradesine karşı işlenen ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları arasındaki güç dengesizlikleri ve toplumsal olarak (yani toplumsal cinsiyete bağlı olarak) atfedilen farklılıklara dayanan zararlı eylemlere yönelik bir üst kavramdır. Bu kavram, fiziksel, cinsel veya zihinsel zarara veya kişinin acı çekmesine yol açan eylemleri, bu eylemlerle ilgili tehditleri ve kişiye baskı uygulanması ve kişisel özgürlüğü yok eden diğer eylemleri içermektedir. Bu eylemler, kamuya açık ortamlarda veya özel alanda gerçekleşebilir. Örnekler arasında cinsel saldırı, partnere uygulanan şiddet ve diğer ev içi şiddet biçimleri, kişinin rızası dışında ve/veya zor kullanarak kişiyi fuhuşa zorlama,

çocuk veya erken yaşta evlilik, kişinin zorla evlendirilmesi, kadın sünneti, kız çocukların öldürülmesi, cinsel sömürü ve/veya zorla çalıştırma için insan ticareti ve cinsel saldırı dahil cinsel şiddet yer almaktadır.

Cinsel ve üreme sağlığı ve ilgili haklar, her bireyin partner seçimi ve kendi dileğince aile planlaması yapma hakkı ile bu yöndeki seçimlerini desteklemek için gerekli bilgilere erişim hakkını kapsamaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği programlaması, krizden etkilenen tüm nüfusun çeşitli üyeleri tarafından insani yardım hizmetlerine eşit erişim ve bunlara eşit katılımı desteklemektedir. Bu çerçevede, **kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi** programı, insanları zaafa uğratan eşitsizliği gidermek amacı kapsamında, kadın ve kız çocuklarına düşük bir sosyal statü ön gören güç ilişkilerini değiştirmeyi amaçlamaktadır. Söz konusu programlar, kadın ve kız çocuklarını değişimin bir aktörü olarak kabul etmekte ve kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri yönünde yeteneklerinin güçlendirmesi konusunu öne çıkarmaktadır. Böylece toplumsal cinsiyet baskıya dayalı yargılarını bozan, insani yardım/kalkınma uçurumunun kapanmasına ve uzun vadeli sürdürülebilir değişime olanak sağlayan dönüştürücü bir değişimi mümkün kılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği programı, iki ana stratejiden oluşmaktadır: **toplumsal cinsiyet eşitliği düşüncesinin anaakımlaştırılması ve kanıta dayalı değerlendirme ile toplumsal cinsiyet analizi temelli hedefe yönelik eylemler.**

KUTU A4

Hindistan’da Guajarat’ta uygulanan bir UNDP programı kapsamında (<https://tinyurl.com/yagcpa9l>) bölgede oturan kadınlara arama ve kurtarma eğitimi verilmiş, hayat kurtarma becerileri öğretilmiştir. Eğitim, afete daha iyi hazırlanılması konusunda sağlanan bilgilerin yanı sıra, kadınların rolü ile ilgili farkındalık yaratmış ve toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili basmakalıp yargılara karşı çıkılması ve bunların sorgulanması yönünde katkı sağlamıştır.

GENDER AND DISASTERS, UNDP 2010, [HTTPS://TINYURL.COM/YCGZGJWU](https://tinyurl.com/YCGZGJWU)

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması, tüm politika ve programların kadın ve erkekler üzerindeki etkisi bakımından, planlamadan uygulamaya ve değerlendirme aşamasına kadar program döngüsünün her aşamasında dikkate alınması gereğinin kısaca ifade edilmesidir. Kriz durumlarında, toplumsal cinsiyet bakış açısının tüm süreç boyunca anaakımlaştırılması,

- Durumun daha doğru bir şekilde anlaşılmasına olanak sağlamakta;
- Kriz durumunun kadın, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları üzerindeki etkisine bağlı olarak, nüfusun ihtiyaç ve önceliklerinin daha hedefe yönelik bir şekilde karşılanmasına olanak vermekte;
- Krizden etkilenen tüm bireylerin sahiplenilerek tüm ihtiyaç ve hassas durumlarının göz önünde bulundurulmasını sağlamakta ve
- Daha uygun ve etkili insani yardım desteği planlanmasını kolaylaştırmaktadır.

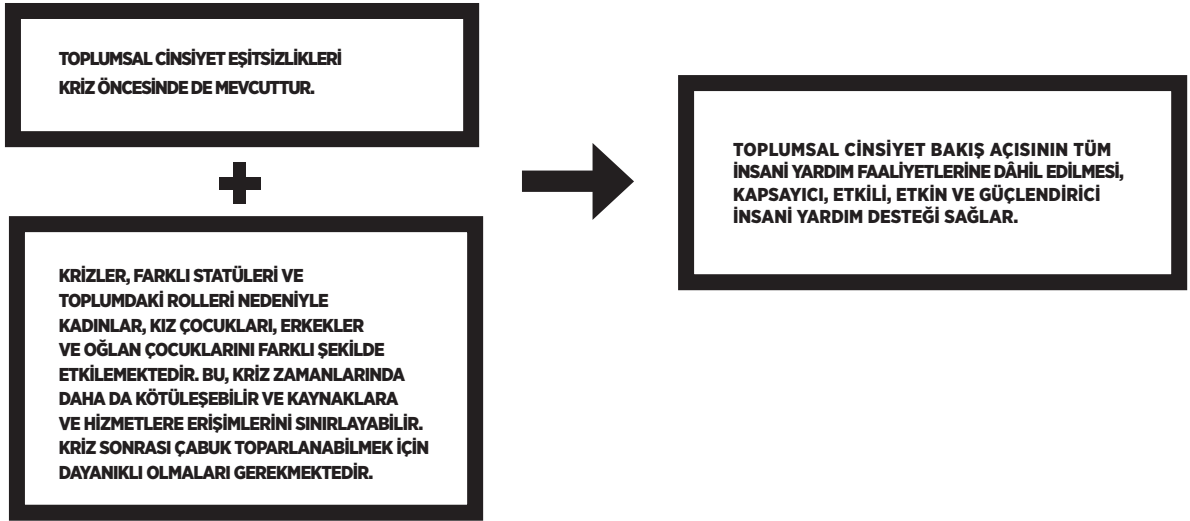
Hedefe yönelik eylemler: Uygulayıcı insani yardım kuruluşları, kanıta dayalı değerlendirme ve toplumsal cinsiyet analizi yoluyla, etkilenen nüfus içindeki bireylerin veya grupların özel korunma ve yardım ihtiyaçlarını belirleyebilir.

Kadın ve kız çocuklarının özel ihtiyaçlarının ele alınması, bazı durumlarda en iyi şekilde hedefe yönelik eylemlerle mümkündür. Aslında, kadın ve kız çocukları, eşitlik ilkesine dayalı sonuçlar alınması, yani kadınların eşit fırsatlardan yararlanmasının sağlanması bakımından eşit ve adil rekabet zemini oluşturmaya yönelik olarak farklı muameleye ihtiyaç duyabilir. Bu, örneğin aileleri kız çocuklarını okula göndermeye teşvik etmesi veya TCDSŞ’den etkilenen kadın ve kız çocuklarına özel koruma sağlamak için özel gelir sağlayıcı tedbirlere dayanak olan bir ilkedir.

Hedefe yönelik eylemler, hedeflenen yararlanıcıların damgalanmasına veya dışlanmasına yol açmamalı, aksine, eğitim veya sağlık hizmeti haklarından uzun vadeli mahrumiyet gibi toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikten kaynaklanan etkileri telafi edici olmalıdır. Bu, kadınlar ve kız çocuklarının erkekler ve oğlan çocuklarından daha dezavantajlı olması, kamu kararlarına katılamamaları ve hizmet ve desteğe erişimlerinin sınırlı olması nedeniyle önemli bir husustur. Hedefe yönelik eylemler, kadınları güçlendirerek anlaşmazlıkların ve yerinden edilmenin neden olduğu problemlerin çözülmesi, yeniden yapılanmaya yardımcı olma ile geri dönüş ve devamlı barış ve güvenliğin oluşturulmasına yönelik çalışma konusunda erkeklerle eşit düzeyde faaliyet gösterme kapasitelerini geliştirmelidir. Her bölümde toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edebilecek ve kadınların insan haklarından yararlanma kapasitelerini güçlendirecek belirli eylemleri tanımlanmalıdır.

Kılavuzun B ve C bölümleri, İYPD süreci boyunca toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının nasıl anaakımlaştırılabileceğini ve kanıta dayalı değerlendirme ve toplumsal cinsiyet analizi yoluyla kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçlarını karşılayacak gerekli hedefe yönelik eylemlerin nasıl belirleneceği konusunda rehber bilgiler sunacaktır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, insani yardım faaliyetleri için neden önemlidir?

1. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİKLERİ KRİZ ÖNCESİNDE DE MEVCUTTUR.

Toplumsal cinsiyete ilişkin kültürel uygulamalar, tüm dünyada eşitsizlik ve dışlanmaya yol açan nedenlerin başında gelmektedir. Toplumsal cinsiyet adaletsizliğinin temel kökenleri, sosyal ve kültürel boyutlardan kaynaklanmakta olup ekonomik ve siyasi sonuçlarla kendini göstermektedir. Öğrenim görme, beklenen yaşam süresi ve işgücüne katılım gibi alanlarda kadın ve kız çocuklarına karşı toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılmasında ilerleme kaydedilmiştir, ancak birçok zorluk

devam etmektedir. Eldeki veriler, mevcut eşitsizlikleri göz önüne sermekte ve dünya çapında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik sürecin oldukça yavaş ilerlediğine işaret etmektedir (Kutu A3).

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin güç ve kaynaklar ile etkilene gücünü eşit olarak paylaşabildikleri bir ortamda ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, küresel bağlamda eşitsizlikler yaygındır ve kadınlar, genellikle en dezavantajlı konumda olup olanaklara erişememekte, bağımsız olamamaktadır.

Örneğin, kadınları sadece bakıcı olarak gören ve kişisel hedef, yetenek ve çıkarlarını sınırlayan geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin pekiştirdiği engeller nedeniyle, kadın ve kız çocukları eğitime daha az erişebilmektedir. Bu eşitsizlik, erkekler ve oğlan çocuklarına kıyasla finansal ve sosyal bağımlılık olarak kendini göstermektedir. Güç dengesizlikleri, kadınları ve kız çocuklarını TCDSŞ'ye ve ev içi istismara daha açık hale getirmektedir. Sözü edilen geçim olanağı yokluğu ve kültürel baskı nedeniyle kadın ve kız çocukları, kişisel özerklik ve kapasitelerini sınırlandıran evliliklere zorlanabilmekte, bunun sonucunda da korkutma, şiddet ve zorlamadan uzak bir ortamda toplumlarına katkı sağlayamamaktadır.

Bu köklü eşitsizlikler, krize hazırlık çalışmalarının bir parçası olarak ele alınabilir (Kutu A4). Güvenilir toplumsal cinsiyet analizi ve programı, en başından itibaren kısa vadede etkili kriz müdahalesinin ve uzun vadede adil ve güçlendirici toplumsal değişimin anahtarıdır.

2. KRİZLER, KADINLAR, KIZ ÇOCUKLARI, ERKEKLER VE OĞLAN ÇOCUKLARINI FARKLI ŞEKİLDE ETKİLEMEKTEDİR.

Krizlerde kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının sadece kaynakları, kapasiteleri ve başa çıkma stratejileri farklılık göstermez; ihtiyaç ve çıkarları da farklıdır. Yukarıda değinildiği gibi kriz öncesinde de var olan ve genişyen eşitsizlikler, kadınların ve kız çocuklarının olumsuz durumlarla karşılaşma durumunun daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Kadınlar, kriz ve kriz sonrası ortamlarda, erkek hane halkı üyelerinin evden ayrılışı veya kaybolması nedeniyle genellikle kendilerini yeni aile reisi olarak bulmaktadır. Örneğin Mısır, Irak, Ürdün ve Lübnan'daki tüm Suriyeli mülteci aileler, kadınlar tarafından yönetilmektedir.4 Mali'de yerinden edilmiş ailelerin yarısından fazlası, kadınlar tarafından yönetilmektedir.5 Ancak, çocuk bakımı için herhangi bir yardım olmadığından her zaman kaynaklara ve hayat kurtarma desteğine erişememekte, üstelik gıda veya su temin etmek için tehlikeyi göze almaktadırlar. Sonuç olarak, kadınlar ve kız çocukları, acil durumlarda gıda güvenliği olmasından kaynaklanan sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bu, kadınların istismar ve sömürüye karşı dirençli olamadıkları ve para ve hizmetlere erişim için cinsel birliktelikte bulunmaya zorlandıkları durumlara yol açabilmektedir. Erkekler genellikle gelir, arazi ve para üzerinde daha fazla kontrol sahibi olduklarından, başa çıkma mekanizmaları farklıdır. Kadınlar, bunun yanı sıra toplumsal cinsiyet rollerindeki güç dinamiklerinin değişmesi nedeniyle,

kazanç elde eden kişi, aile reisi ve geçim sağlayan kişi olarak kendi geleneksel rollerini oynayamayan erkeklerden tepki görebilirler. Erkekler, kriz ortamlarındaki hızlı değişimlerle karşılaşmaya maruz kalarak hüsrana uğrayabilir ki bu da ev içi şiddette artış olarak kendini gösterebilir.

Krizlerden etkilenenler, sadece kadınlar ve kız çocukları değildir; erkekler ve oğlan çocukları da sadece şiddetin failleri olarak görülmemelidir. Toplumsal cinsiyet normları, toplumlarını korumak için genellikle hayatlarını veya sağlıklarını riske atmaları beklenen erkekler ve oğlan çocuklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Örneğin, savaşta gidenler ve çatışmalarda hayatını kaybedenler, çoğu durumda erkekler ve oğlan çocuklarıdır. Benzer şekilde, oğlan çocukları genellikle silahlı gruplar tarafından zorla askere alınma ve kriz ortamlarında hayatlarını kaybetme riskiyle karşı karşıyadır. Bunun yanı sıra, yemek yapma ve çocuklara bakma gibi etkinliklerin geleneksel olarak kadınlara özgü işler olarak görülmesi nedeniyle erkeklerin yalnız başına yönettiği hanelerin kendine özgü sorunları vardır.

Kadınların ve erkeklerin insani yardım faaliyetlerine eşit olarak dahil edilmesi, tüm topluma yarar sağlamaktadır. Örneğin, erkeklerin yanı sıra kadınlar, genellikle krize ilk müdahale edenler arasındadır ve aile ve toplumların hayatta kalma ve krizden esenlikle çıkmalarında merkezi bir rol oynamaktadır. Kriz başladığı andan itibaren bakış açılarının insani müdahale faaliyetlerine dahil edilmesi onların hakkıdır. Çoğunlukla yerel kadın örgütleri, gençlik ve LGBTİ destek grupları, kriz ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile mücadelede çözüm yolları belirleme ve bu çözümlerin insani müdahaleye verimli ve sürdürülebilir bir şekilde dahil edilmesine yönelik engeller ile mücadelede yardımcı olabilecek bir durumdur.

İnsani yardım bağlamında toplumsal cinsiyet konuları neden önemlidir: **Kısa Bilgiler**

Krizler, önceden var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini daha da ağırlaştırabilir.

Kadınlar, sosyal rolleri nedeniyle krize hazırlık planlamalarına alınmayabilir (örneğin ilk yardım eğitime veya erken uyarı sistemlerine dahil edilmeyebilirler). Sosyal olarak belirlenmiş rolleri, (örneğin bakım, yalnız seyahat etme veya akraba olmayan erkeklerle barınma yerlerinde kalmaya yönelik kısıtlamalar gibi) bazı durumlarda korkmadan hareket etmelerini zorlaştırabilir.

KUTU A5

Nepal’de meydana gelen 2015 depreminden sonra, kadınlar ve bölgede kast denen daha alt sosyal sınıfa mensup insanların, erkekler ve daha üst kasttaki insanlara göre insani yardıma erişimde çok daha fazla zorluk çektikleri bildirilmiştir. Nepalli gönüllülerin çoğunluğu, üst kastlara mensup olup bazen üst kasttaki depremzedelere öncelik vermeye eğilimli olmuştur. Alt kast mensubu kadınlar, hem kast hem de toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıktan dolayı özellikle güç durumunda kalmıştır.

NEPAL EARTHQUAKE CASE STUDIES, DARTMOUTH UNIVERSITY 2016

KUTU A6

Afrika’nın Sahel bölgesinde son 10 yılda tekrarlanan kuraklıklar, kronik ve zaman zaman ciddi gıda temini ve beslenme sorunlarına yol açmıştır. Sahel genelinde kadınlar, sadece krizin etkileri nedeniyle değil, aynı zamanda da maruz kaldıkları kültürel ve ekonomik ayrımcılıktan dolayı çok daha fazla güç durumdadır. Nijer’de CARE Köy Tasarrufları ve Kredi Kurumu programlarıyla kadınların geçim olanaklarını güçlendirmek ve çeşitlendirmek için müşterek tasarruf grupları oluşturmaları sağlanmıştır. Bu programlar, CARE toplumsal cinsiyeti dönüştürme yaklaşımıyla kadınların güçlendirilmesine katkı sağlamıştır. Verimli kaynaklar, gıda stokları ve artan uyarlanabilir bilgi birikimi, dayanışmayı güçlendirmiş ve kadınların güvenliğini artırmıştır. Sonuç olarak, programdan yararlananlar, muhtemel şoklara karşı daha iyi hazırlanmış ve toplumda liderlik rollerini üstlenmeye hazır hale gelmişlerdir.

CARE INTERNATIONAL, EMPOWERING WOMEN AND GIRLS AFFECTED BY CRISIS, 2016

Genç erkekler, ordu veya silahlı gruplar tarafından zorla askere alınabilir. Örneğin ekonomik sıkıntı baş gösterince kız çocukları ailelerini desteklemek için genellikle okuldan alınmakta veya ihtiyaçlarının karşılanacağı ya da daha iyi korunacakları umuduyla erken evliliğe zorlanmaktadır.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının kriz sırasında özel ihtiyaçları bulunmaktadır. Gebelik ile ilgili ölümler, her bağlamda kadınlar için ikinci en önemli ölüm nedenidir ve söz konusu bu ölümlerin yüzde 60'ı insani yardım ortamlarında gerçekleşmektedir. Bireyler, toplumsal cinsiyet rollerine göre farklı şekilde cinsel şiddet riskine maruz kalmakta olup karmaşık insani yardım ortamlarında mülteci veya yerinden edilmiş kadınların % 20'sinin şu veya bu şekilde cinsel şiddete maruz kaldığı tahmin edilmektedir.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının belirli bakış açıları ve yetenekleri bulunmaktadır. Farklı roller ve yaşam deneyimleri, genellikle acil durumlarda bulunacak en iyi çözümlere ilişkin değişik bakış açılarına yol açmaktadır. İnsani yardım çalışanları, bu farklılıklardan yola çıkarak farklı grupları ve özellikle desteğe muhtaç olan bireyleri daha iyi mercek altına alabilirler.

3. TOPLUMSAL CİNSİYET BAKIŞ AÇISININ TÜM İNSANİ YARDIM PROGRAMLARINA DÂHİL EDİLMESİ BU NEDENLE ÖNEMLİDİR.

Kadın ve erkeklerin insani yardım faaliyetlerine eşit olarak dahil edilmesi, tüm topluma yarar sağlar. Kadınlar, krizden etkilenen toplumların üyeleri olarak, erkeklerin yanı sıra genellikle krize ilk müdahale edenler arasındadır ve aile ve toplumların hayatta kalma ve krizden esenlikle çıkmalarında merkezi bir rol oynarlar. Dolayısıyla kadınların insani yardım ihtiyaçlarının ve potansiyel çözümlerin belirlenmesine yönelik düşünceleri, insani yardım desteği planlanmasında çok önemlidir. Yerel kadın grupları, gençler hem toplumsal cinsiyet hem de LGBTİ gruplarından olan engelli kişiler, aktif oldukları hallerde, değişimi harekete geçirme, çözümler belirleme ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve katılıma yönelik engellerle mücadele etmeye yardımcı olabilecek şekilde krize müdahalede bulunma konusunda avantajlı konumdadır.

Toplumsal cinsiyet bakış açısının insani yardım programına dahil edilmesi, kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin belirli ihtiyaç, kapasite ve önceliklerinin - mevcut cinsiyet rolleri ve eşitsizlikleri ile ilgili olarak, krizin kendine özgü etkileri ile birlikte - tanınmasını ve ele alınmasını sağlamaya yardımcı olmaktadır. **İnsani yardım faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlendirilmesinin teşvik edilmesi, desteğin adil olmasını, ayrıca tüm bireylerin insan hakları ve temel özgürlüklerinin tesis edilerek korunmasını sağlamaktadır.** Toplumsal cinsiyet eşitliği programı, anlamlı ve amaca uygun katılım hakkının (kız çocukları, oğlan çocukları yaşlı erkekler ve kadınlar dahil) yerine getirilmesine katkıda bulunmakta, kaynaklara erişimi ve kendi imkânlarıyla yaşamlarını sürdürmeyi ve dönüştürücü değişimi desteklemektedir. Aynı zamanda bireyler, haneler ve toplumlar için daha kaliteli ve daha etkili insani sonuçlar doğurmaktadır. İnsani yardım faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kadının güçlendirilmesinin teşvik edilmesinin temel yararları arasında aşağıdaki hususlar yer almaktadır:

A. Katılım hakkının kolaylaştırılması

Krizin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları üzerindeki etkileri, maruz kaldıkları riskler ve başa çıkma mekanizmaları farklılık gösterebilir. Program döngüsü boyunca kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının tarafsız bilgi, anlamlı katılım ve aktif liderlikleri, bu farklılıkları anlamamıza ve yapılacak yardımı buna göre uyarlamamıza yardımcı olur.

B. Koruma sağlanması

Krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları, farklı korunma risklerine maruz kalmaktadır. Bu risklerin toplumsal cinsiyete özgü niteliğinin anlaşılması, zarar vermekten kaçınma ve korumayı kolaylaştırma bakımından kritik öneme sahiptir. Örneğin, toplumsal cinsiyet analizi, erkek ve oğlan çocuklarının daha fazla zorla askere alınma, zorla çalıştırılma ve/veya öldürülme riski altında olup olmadığını belirlemeye yardımcı olurken,

uygun barınma yeri eksikliği, yerinden edilenlerin yaşadığı kalabalık kamplar ve gıda güvensizliği konuları, kadınlar, kız çocukları ve oğlan çocuklarının hayatta kalmak için fuhuş yapma, cinsel istismar ve sömürü dahil her tür TCDŞ'e yönelik yüksek riske maruz kalıp kalmadıklarını belirlemeye katkı yapmaktadır.

C. Yardıma erişimin artırılması

Krizler, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini derinleştirdiği için, tüm müdahalelerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin yardıma güvenli bir şekilde erişebilmelerini sağlamak için gereklidir. Toplumsal cinsiyetin yardıma erişimin kısıtlanmasında oynadığı rolün anlaşılması, toplum dışına itilmiş insanlar, ergenler, engelli bireyler, çocukları yalnız başına büyüten ana-babalar, LGBTİ bireyler ve yaşlı erkek ve kadınlar dahil herkesin hizmetlere daha kapsayıcı şekilde erişebilmelerini sağlayabilir (Kutu A5).

D. Dönüştürücü değişimin teşvik edilmesi

İnsani acil durumlar, ayrımcılığı daha da şiddetlendirip riskleri ağırlaştırırken, krizler eşitsizlikleri ele alma ve dönüştürücü değişimi teşvik etme fırsatları da sunabilir (Kutu A5). Kriz, toplumsal cinsiyet ve kültürel yapıları hızlı bir şekilde değiştirmektedir ki bu da toplumsal cinsiyet normlarını yeniden tanımlama ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinde gücün dengelenmesine katkıda bulunma bakımından fırsatlar sunabilir. Dönüştürücü değişim potansiyeli, kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin hayatlarında kalıcı, güçlendirici değişimi sağlamak amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yapısal nedenlerini ve sonuçlarını ele almaktadır. Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin haklarının eşit şekilde teşvik edilmesini ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını temin etmek için farklı stratejiler ve yaklaşımlar benimsenebilir. Yerel düzeyde faaliyet gösteren kadınlar ve kadın örgütlerinin krizden sonra aktif ve öncü bir rol üstlenme kabiliyeti, dönüştürücü değişimin potansiyelinin bir kanıtıdır.

İnsani yardımın kalkınma ile ilişkisi hakkında devam eden tartışmalarda, hassas yapıdaki ülkeler, afetler ve çatışmalar bağlamında, anlamlı ve sürdürülebilir etkilerin insani yardım ve kalkınma aktörlerinin tamamlayıcı eylemleriyle sağlanabileceği kabul edilmektedir. Dolayısıyla kadınlar ve kız çocuklarının sadece krizle müdahale konusunda değil, kalkınma yardımı, barışı yapılandırma ve güvenlik, arabuluculuk, uzlaşma ve yeniden yapılanma, çatışma ve kriz önleme konularında da güçlendirilmesi gerekmektedir. Yerel düzeyde faaliyet gösteren kadınların süreçte dahil edilmesi ve liderliği, bu çabaların başarılı sonuçları için çok önemli olup kolaylaştırılmalı ve etkinleştirilmelidir.

İnsani yardım programlarına toplumsal cinsiyet bakış açısının dahil edilmesi kimin sorumluluğundadır?

Bu konuda hepimiz sorumluyuz. İnsani yardım konusunda alanda çalışan aktörler, takım liderleri ve politika belirleyicileri olarak, sağladığımız yardım ve korumanın kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının ihtiyaç, kapasite ve önceliklerinin adil ve güçlendirici bir şekilde karşılanması, haklarının korunması ve teşvik edilmesinin sağlanması hepimizin görevidir. **Yani bu konu, hepimizin sorumluluğundadır.**

Kadınlar ve kız çocukları, erkek emsalleri kadar kaynak ve fırsatlara eşit erişim hakkına sahiptir. Kaynakların kıt hale geldiği ve risklerin arttığı kriz durumlarında, kadınların hakları çoğu zaman göz ardı edilmektedir. İnsani yardım ve kalkınma sektöründeki aktörler olarak her insani yardım elemanı ve örgütü, kadın ve kız çocukların temel hizmetlere erişim, korunma ve daha iyi bir yaşam sürme haklarının desteklenmesinin sağlanmasından sorumludur.

B

**Toplumsal cinsiyet bakış
açısının İnsani Yardım
Program Döngüsüne dahil
edilmesi**

İnsani yardım bağlamında, her biri farklı görevlerle koordinasyon mekanizması ve toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına farklı katılım düzeyine sahip ulusal ve yerel yetkililer, sivil toplum kuruluşları, toplum temelli örgütler, toplumsal cinsiyet uzmanları, krizden etkilenen topluluklar, uluslararası ve ulusal STK'ler, Kızılhaç ve Kızılay, Birleşmiş Milletler ile bağışçı kişi ve kuruluşlar gibi insani yardım konusunda faaliyet gösteren birçok aktör yer almaktadır. Bu aktör ve eylemlerden birleşik güç ve erişim olanaklarımız çerçevesinde koordinasyonlu bir çalışma içinde ne kadar yararlanabilirsek,

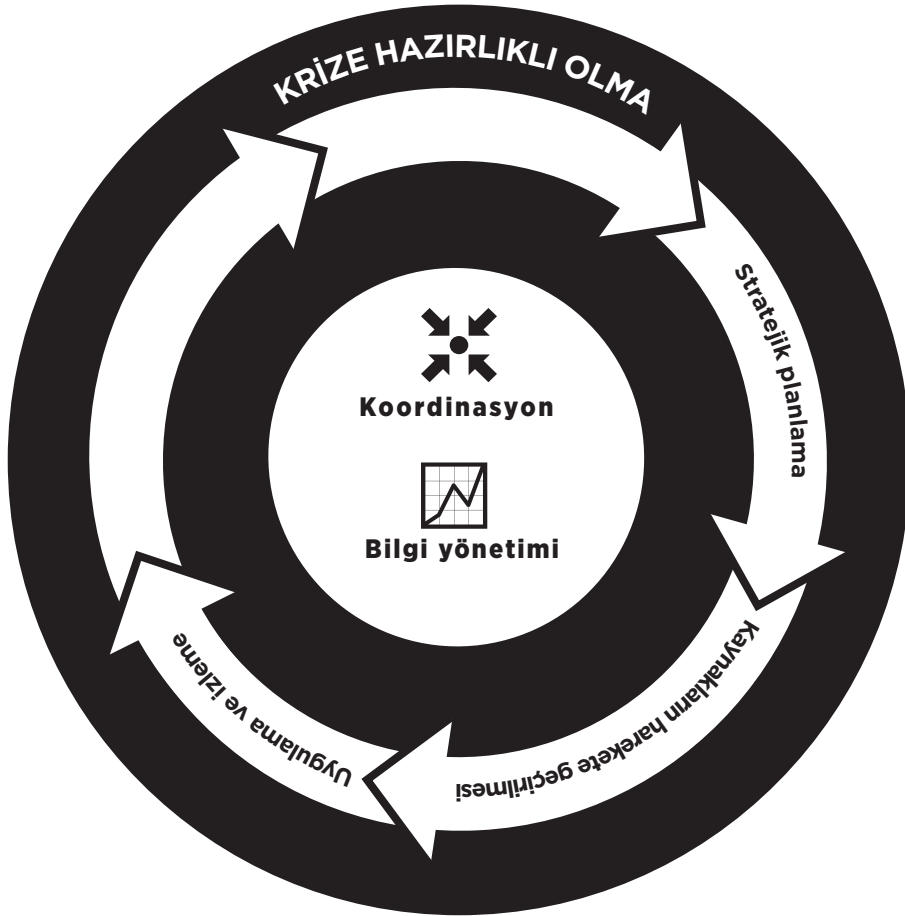
1. Kadın ve kız çocukları tarafından kriz öncesinde zor elde edilen kazanımların korunması;
2. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için ayrı ayrı ve bunun yanı sıra aileleri ve toplumları için istenen sonuçların elde edilmesi,
3. Özellikle, ötekileştirilmiş veya hassas ve güç durumda olan gruplara ulaşılması,
4. Değişimle başa çıkma ve zorlukları aşma gücünün korunması ve güçlendirilmesi ile
5. Önceden var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinde değişim sağlanması konularında o kadar başarılı oluruz.

Bu bölüm, IASC tarafından öncelikle insani yardım ortamlarında kullanılmak üzere geliştirilen koordinasyon mekanizması olan İYPD'ye toplumsal cinsiyet bakış açısının nasıl dahil edileceğinin ana hatlarını açıklamaktadır. Öge ve ilkelerin çoğu, diğer program döngüsü modellerinde kullanılanlarla benzer yapıdadır. Aşağıdaki bilgiler, İYPD'nin beş aşamasının her biri için özel bir rehber içermektedir. Bu, C bölümünde ayrıntılı olarak tartışılan 11 çalışma sektörüyle ilgilidir ve bunların ortak alanlarını kapsamaktadır.

İYPD'nin beş aşamasını kapsayan bu bölümün sonunda toplumsal cinsiyet bakış açısının dahil edilmesiyle ilgili bir kontrol listesi bulunmaktadır.

Ayrıca ihtiyaçların değerlendirilmesi ve analizinin ilk aşamasında, **hızlı bir toplumsal cinsiyet analiz aracı** ile ilgili olarak adım adım faaliyetleri kapsayan talimatlar yer almaktadır.

İnsani Yardım Program Döngüsü

İhtiyaçların Değerlendirilmesi ve Analizi

İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analiz çalışması, Stratejik planlama için gereken kanıt tabanı (<https://tinyurl.com/ydb8rhcf>) ile durum ve müdahale izleme sistemlerinin (<https://tinyurl.com/ycx77k4l>) dayanağı olan temel bilgileri sağlamaktadır. Bu nedenle İYPD boyunca sürekli devam edecek bir süreç oluşturulmalıdır (<https://tinyurl.com/ycqqcnv5>).

Koordinasyonlu değerlendirmeler, insani durumu değerlendirmek ve etkilenen nüfusun ihtiyaçlarını belirlemek için tüm insani yardım aktörleri ile iş birliği halinde yapılmaktadır. Yerel ve ulusal makamlar, sivil toplum ve etkilenen topluluklar, bu süreçte katılmaya teşvik edilmektedir. İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış belgesi bu girişimin bir sonucu olarak ortaya konmuştur (bkz. aşama 2, Stratejik planlama).⁶

Çok sektörlü ilk acil değerlendirme (MIRA) aracı, aniden ortaya çıkan acil durumlarda kullanılabilen müşterek ihtiyaçların değerlendirilmesi aracının bir örneğidir. <https://tinyurl.com/ycskgrp7>

Devam eden acil durumlarda, kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin ihtiyaçları ile ilgili koordinasyonlu bir değerlendirme ve birleştirilmiş bir analiz, MIRA yerine veya onun bir devamı olarak İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış belgesinde ortaya konacaktır. Kriz ortamlarında ihtiyaç değerlendirmeleri hakkında ek rehber ve şablonları <https://tinyurl.com/y8db7g6z> adresinde bulabilirsiniz.

Toplumsal **cinsiyet analizi**, analiz program döngüsü boyunca toplanan bilgilerle, değerlendirme aşaması ile izleme ve nihai değerlendirme (İ&D) aşaması sırasında gerçekleşmektedir. Toplumsal cinsiyet analizinde acil durumların kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler üzerindeki etkileri incelenmekte ve insani yardım desteğinin

bu bireylerin farklı ihtiyaç ve önceliklerini karşılayıp karşılamadığı teyit edilmektedir. Bu, çoğu durumda, bağışçı kişi ve kuruluşlar tarafından program teklifi aşamasında koşul olarak belirtilmektedir.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), toplumsal cinsiyet analizinin temel bileşenleri olup planlama, izleme ve ölçüm için gereklidir. Daha kaliteli ve etkili bir programlama için CYAV'in toplanarak analiz edilmesi gerekir. CYAV'in toplanmasının zor olduğu durumlarda tahmini veriler, ulusal ve uluslararası istatistikler, diğer insani yardım ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan veriler veya küçük örneklem anketlerine dayalı olarak sunulabilir. İlgili sektörler, programlarına uygun yaş gruplarını belirlemelidir. Bunun yanı sıra duruma bağlı olarak, yetenek, etnik köken, konuşulan dil ile gelir veya eğitim düzeyi gibi diğer çeşitli faktörlere dayanarak verilerin ayrıştırılması önemli olabilir.

Cinsiyet analizinin ayrıntılı bir açıklaması ve CYAV verilerinin önemine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Toplumsal cinsiyet analizi nedir?

Toplumsal cinsiyet analizi, iyi bir programlama için önemlidir.

Bu analizde, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları arasındaki ilişkiler incelenmekte ve kendi rolleri, kaynaklara erişim ve bunlar üzerindeki kontrolleri ve her grubun diğerlerine göre maruz kaldığı kısıtlamalar dikkate alınmaktadır. Toplumsal cinsiyet analizi, insani ihtiyaç analizine ve tüm sektör değerlendirmelerine veya durum analizlerine ve İYPD geneline dahil edilmelidir. Analiz, nüfus içinde kimlerin krizden etkilendiği, neye ihtiyaç duydukları ve iyileştirme sırasında kendileri için neler yapılabileceğinin anlaşılmasına imkân sağlamaktadır.

Yaptığınız işin toplumsal cinsiyet boyutlarını düşünmek, neyi nasıl yaptığınızı değerlendirmenizi ve bunun sonucunda acil durumlardan etkilenen bireylerin, özellikle en hassas durumda olanların, ihtiyaçlarını daha etkin biçimde karşılayabilmenizi sağlar.

Hızlı toplumsal cinsiyet analizi aracı, acil durumun herhangi bir aşamasında toplumsal cinsiyet analizinin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin aşamalı bir rehber sunmaktadır. İhtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizi hazırlanması, sonuçların izlenmesi ve değerlendirilmesi için kullanılabilir. Acil duruma hazırlık aşamasında temel toplumsal cinsiyet sorunları ve istatistiklerinin özetleri elde hazır olmalıdır. Örneğin, Toplumsal Cinsiyet Bilgi Notları (CARE), birçok yüksek riskli ülke için mevcuttur.⁸

Hızlı toplumsal cinsiyet analizi, acil bir insani yardım desteği sırasında toplumsal cinsiyet analizinin hızlı bir şekilde yürütülmesini sağlayan bir araçtır. Dört aşamalı basit bir süreç olan bu araç, İYPD genelinde kullanılabilir ve ihtiyaç analizi için ilgili rehberler kullanılarak farklı sektörlerle uyarlanabilir. Hızlı toplumsal cinsiyet analizi, daha fazla bilgi mevcut oldukça derinleşen bir anlayışla aşamalı olarak yapılabilir. Hızlı toplumsal cinsiyet analizi, mevcut değerlendirme araçlarına kolayca dahil edilebilen ve bulgu ve tavsiyelerin doğruluğunu ve kapsayıcı niteliğini güçlendiren bir araçtır.

Örnek hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu:
CARE, Etiyopya (2016) <https://tinyurl.com/yd3h8wu8>.

1

Mevcut toplumsal cinsiyet bilgilerine erişin.

Ne yapılmalı? Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların cinsiyet ilişkilerine ve başa çıkma stratejilerine genel bir bakış geliştirmek için krizden önceki toplumsal cinsiyet bağlamı hakkında bilgi toplayarak başlayın.

Hangi konularda bilgi toplamalı?

- Nüfusun krizden önce cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış demografik durumu nasıldı?
- Krizin başlangıcından bu yana toplumsal cinsiyet beklentilerinin, rollerinin ve sorumluluklarının nasıl değiştiği hakkında bilgi var mı?
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları arasındaki ilişki dinamikleri nelerdir?
- Kriz öncesinde bu kişilerin haklarını tanımlayan yasal çerçeve nasıldı?
- Kriz öncesi kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için sosyoekonomik koşullar nasıldı?
- Eğitim, istihdam, geçim olanakları, sağlık hizmetleri, yasal haklar ve malların mülkiyeti/kontrolü konularında insanların hangi mevcut ve erişilebilir fırsatlara sahip olduğunu inceleyin.
- Hane halkı ve toplum düzeyinde önemli kararları kim almaktadır?
- Toplum, karar vermek için hangi yapıları kullanmaktadır? Kadın ve erkekler bunlara nasıl katılmaktadır? Bu yapılar krizin başlamasından bu yana da hala çalışıyor mu?
- Krizden önce farklı kadın, kız çocuğu, erkek çocuğu ve erkek grupları hangi korunma risklerine maruz kalmıştır? Kriz ya da programın başlamasından bu yana koruma riskleri hakkında ne gibi bilgiler mevcuttur? Yasal çerçeveler toplumsal cinsiyet ve korunma ihtiyacını ve adalete erişimi nasıl etkilemektedir?
- Etkilenen toplumun ihtiyaç, kapasite ve/veya tercihleri hakkında cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış (gerek nicel gerekse nitel) veriler mevcut mudur?
- Farklı geçmişleri olan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların başa çıkma kapasiteleri nelerdir?

Bilgi kaynakları: Bu tür bilgi kaynakları arasında, nüfus sayımı verileri, Nüfus İstatistikleri ve Sağlık Anketleri, toplumsal cinsiyet analizi raporları, insani değerlendirme raporları, koruma ve TCDŞ ile ilgili sektör raporları ve aynı zamanda BM Kadın Birimi, Oxfam, FAO, CARE gibi birçok kuruluş tarafından üretilen toplumsal cinsiyet ülke profilleri yer almaktadır.

2

Kriz başlangıcından itibaren veya yapılacak olan programla ilgili toplumsal cinsiyet bilgilerini toplayın.

Ne yapmalı? Kriz başlangıcından itibaren demografik profil, roller, yapılar, koruma riskleri ve CYAV ile ilgili nelerin değiştiğini değerlendirmek için 1. aşamada elde edilen bilgileri gözden geçirerek işe başlayın. Kriz ve/veya programların kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları üzerindeki etkileri hakkında bilgi açıklarını belirleyin. Ardından krizden ve / veya programdan etkilenen herkesle veri toplama planlaması yapın, organize edin ve gerçekleştirin.

Öneri: Değerlendirmede görünmeyen grupları belirlemek ve katılımlarını sağlamak için karma erişim gruplarını veya mobil ekipleri kullanın. Örneğin evden çıkmak için izne ihtiyacı olan kadınlar ve ergen kız çocuklarını, yasal kısıtlamalar veya sosyal damgalanma nedeniyle açıkça bir araya gelemeyen çeşitli cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği olan insanları ve hareket sorunları olanları veya engelli kişileri ve onların bakıcılarını kapsama dahil edin. Ayrıca bakıcıları, gençleri ve yerel toplum liderlerini de değerlendirmeye dahil edin.

Hangi konularda bilgi toplamalı?

- Etkilenen topluluğun ihtiyaçları, kapasiteleri ve tercihleri hakkında cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış bilgiler mevcut mu?
- Etkilenen nüfusun veya belirli bir programın hedeflediği grubun demografik yapısı hakkında ne değişmiştir? Veri toplama aşamasında, etkilenen kişilerin farklı yaşları, ailelerin durumu ve belirli alt gruplarla ilgili olanlar dahil 1. aşamada mevcut olmayan daha ayrıntılı demografik bilgileri bulmak mümkün müdür?
- Eğitime erişim, istihdam, geçim olanakları, sağlık hizmetleri, yasal haklar ve malların mülkiyeti/kontrolü gibi konularda insanların sahip olduğu mevcut ve erişilebilir fırsatlar nasıl değişmiştir?
- Kriz veya programın başlangıcından itibaren kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının rolleri nasıl değişmiştir? Değişim sonrası yeni rolleri nelerdir ve birbirini nasıl etkilemektedir? Bu rollere ne kadar zaman ayırmaları gerekmektedir?
- Toplum, kararların alınmasında şu anda hangi yapıları kullanmaktadır? Kimler karar alma süreçlerine katılmaktadır?
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının maruz kaldığı koruma ve TCDŞ riskleri nelerdir? Yasal çerçeveler toplumsal cinsiyet ve korunma ihtiyacını nasıl etkilemektedir?
- Etkilenen nüfus ve/veya programdaki kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının ihtiyaç, kapasite ve tercihleri nelerdir?

Bilgi kaynakları: Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle danışma sağlamak için katılımla ilgili kısımda ve C Bölümündeki sektörel birimlerde ana hatlarıyla açıklanan katılımcı değerlendirme kılavuzunu kullanın. Anketler, röportajlar, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemi ve öykü anlatımı gibi araçların tümü, bilgi elde etmek için kullanılabilir.

3

Toplanan toplumsal cinsiyet bilgilerini analiz edin. _____

Ne yapmalı? Toplumsal cinsiyet analizi, acil durumlarda krizin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları üzerindeki etkisine odaklanmamıza yardımcı olur. Ayrıca krizden önceki toplumsal cinsiyet durumunun krizin başlamasından sonra toplumsal cinsiyet bakımından değişen durumlarla karşılaştırılmasına da olanak sağlar.

- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının farklı kapasite, ihtiyaç ve tercihlerini belirleyin. Krizden önceki durumla aynı mı yoksa bir değişiklik var mı?
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının rol ve sorumluluklarını belirleyin. Krizden önceki durumla aynı mı yoksa bir değişiklik var mı? Adil (ücretli ve ücretsiz) iş yükü dağılımı var mı? Bu dağılım, ayrı ayrı hak ve fırsatları nasıl etkilemektedir? Kaynakların kullanımı ile ilgili kararları kimler almaktadır? İhtiyaçlar eşit bir şekilde karşılanmakta mıdır?
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları arasındaki dinamikleri not edin. Kadın ve erkekler, ihtiyaçlarını karşılama ve haklarını yerine getirme konusunda birbirlerine nasıl yardımcı veya engel olmaktadır? Kim kime karşı şiddet uygulamaktadır? Kurumlar ve toplum, şiddetin ele alınması ve önlenmesinin yanı sıra ihtiyaçları karşılama ve hakları yerine getirme konusunda hangi rolleri üstlenmektedir?

Bu aşama, 1. veya 2. aşamadan sonra, içeriğe ve mevcut bilgilerin miktarına bağlı olarak yapılabilir. Analizde, etkilenen insanların krizde nelerle karşılaştıkları ve bunlarla nasıl başa çıktıkları ile ilgili farklı boyutların anlaşılması için toplumsal cinsiyet, yaş ve farklılık gibi özellikler ele alınmaktadır.

4

Gelecek için
analize dayalı
tasarım veya
eylem planları
ile ilgili
öneriler getirin.

Programın tüm kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına (yaygın yardım olarak) veya belirli gruplara (hedefe yönelik yardım şeklinde) yardım sağlayıp sağlamadığını belirlemek için analiz sonuçlarının ve CYAV'in kullanılması önemlidir. Önerileri kısa ve öz tutun. Krizin bağlamını dikkate almayı unutmayın.

Ortak sorunlar, basit çözümler

1. Yakın zamanda olması muhtemel kriz

İlgili sektörler ve karar alıcılarla beraber iki sayfalık bir toplumsal cinsiyet genel bakış belgesi dağıtın. Bu genel bakış belgesi insancıl oyuncuların beklenmedik durum planının bir parçası olmalıdır.

2. Saha çalışması için sınırlı süre

Aniden ortaya çıkan bir krizde eylem planının ortaya konması, zamansal açıdan çok önemlidir. Bazı kadın topluluk liderleri, öğretmenler ve sağlık çalışanları (ve kadın gruplarında diğer önemli kişiler) ile bir grup ortamında veya erkekler tarafından gündeme getirilmesi olası olmayan hassas konular hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak için bilgi sağlayıcı önemli aktörlerle görüşmeler gerçekleştirilmesini temin edin.

3. Toplumu belli ölçütlerle ayırmak mümkün değilse

Yrı odak gruplarını cinsiyet ve yaşa göre ayırarak çalışmak mümkün değilse, bunun yerine bir saha gözlem aracı kullanın ve gündeme getirmek istedikleri belirli meseleleri öğrenmek için ayrı ayrı kadınlarla konuşulmasını temin edin.

4. Değerlendirme ekibinde kadın olmaması

Bir kadın topluluk liderini bir erkek değerlendirme elemanına eşlik etmesi için faaliyet kapsamına alın, böylece risk altındaki kadınlara ulaşma şansını artırmış olursunuz.

5. Alan erişimi olmaması

Yerel toplumsal cinsiyet uzmanlarına krizle ilgili görüşlerini sorun. O bölgede bulunan yerinden edilmiş insanlarla tanışın. Telefon görüşmeleri yapın.

ETKİLİ BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN YAPMANIZ GEREKENLER:

SORULAR SORUN. Değerlendirmenizi yaparken, kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin deneyimlerindeki olası farklılıkları anlamak için her zaman soru sorun.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları çocukları değerlendirmenizin merkezinde olmalıdır. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının nasıl katıldığını, hangi rolleri oynadıklarını ve esenlikli, güvenli ve insan haysiyetine yakışır bir ortam sağlanması bakımından neler gerektiğini anlamak için toplumsal cinsiyet analizini hane halkı düzeyine dayandırmak gerekmektedir. Örneğin hizmetlere erişimi etkileyen faktörler nelerdir? Kadın ve erkeklerin aile içindeki gıda tüketim kalıpları arasında bir fark var mıdır? İlgili kaynakları kim sağlıyor? Kaynakların kullanımına kim karar veriyor? Bu unsurları harekete geçiren etkenlerin bilinmesi, yardımın en etkili yollarla yönlendirilmesine katkı sağlar.

KÜLTÜREL BAĞLAMI ANLAYIN. Toplumsal cinsiyet analizi, ayrıca rollerin kültürel ve dini yönden anlaşılmasını da sağlar ve yerel bağlamda topluluğun normları, değerleri, gelenekleri, tutumları ve davranışları hakkında bilgi verir. Örneğin, “hane reisi” kavramları değişebilir. Dul veya tek başına çocuklarına bakan anneler, genellikle mal ve hizmetlere erişim açısından ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bazı durumlarda, erkekler ve oğlan çocukları bütün kontrolü ele alarak ve geçim sağlayan kişiler olarak görülerek kadın ve kız çocuklarının rollerini ve kapasitelerini sınırlar. İlişkilerin ve rollerin dikkatli bir şekilde analiz edilmesi, hassas kişi ve grupların, muhtemel olumsuz sonuçlar ve sorunlar için ortaya konacak çözümlerin belirlenmesine katkıda bulunur.

VARSAYIMLARDAN KAÇININ. Toplumsal cinsiyet analizi, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların bir toplumda alınan siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel kararlardan etkilenmesine veya bu kararlara katılımlarına dair farklı yolları açıklamaya yardımcı olmaktadır. Kararları kimin aldığına ilişkin farkındalık, durumun ve farklı grupların değişen ihtiyaçlarının daha doğru anlaşılması bakımından katkı sağlar.

TEKERLEĞİ YENİDEN İCAT ETMEYİN. İnsani yardım topluluğu içinde ve dışında, herhangi bir durumun toplumsal cinsiyet boyutlarını anlamaya yardımcı olacak birçok kaynak bulabilirsiniz. Bu konuda bol bol okuyun, bilgi edinin!

Doğru belgelere sahip olduğunuzdan emin olun. Uzmanlarla iletişim kurun. Program planınızın doğru ve eksiksiz bir toplumsal cinsiyet analizine dayanarak düzenlendiğinden emin olun.

DURUMDAN ETKİLENEN TÜM KADINLAR, KIZ ÇOCUKLARI, OĞLAN ÇOCUKLARI VE ERKEKLERE DANIŞIN.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ile gerek tek tek gerekse gruplar halinde sistematik diyalog içinde olun; bu, iyi bir insani yardım programının temelidir. Bazı kültürlerde, erkekler ve oğlan çocukları kadınlar ve kız çocukları önünde belirli meseleler hakkında konuşmaz veya tam tersi de geçerlidir. Kadınlar, önceliklerin tanımlanmasında erkeklerle boyun eğebilirler. Kadınlar, sadece kadınların bulunduğu gruplarda erkeklerle yaklaşımın nasıl olacağı konusundaki tartışmalarda daha istekli olabilirler, böylece daha etkin olan kadınlara karşı tepki oluşmayacaktır. Ergen kız ve oğlan çocukları farklı fikir ve ihtiyaçlara sahiptir; bunları sadece yetişkinlerle konuşarak anlayamazsınız. Ayrıca, genellikle katılımın dışında tutulan etnik ve dini azınlıklar veya engelliler de dahil dışlanmış gruplarla da ayrı ayrı görüşmek şarttır. Çoğunlukla, toplumdan dışlanmış bu grupların özel ihtiyaçları vardır; çoğunluğun hâkim olduğu gruplarda konuşmaktan çekinirler. Her zaman katılımcıların güvenliğini düşünün. Azınlıklar veya daha az önemli görülenlerle görüşmelerde emniyet ve güvenlik konusunda daha fazla bilgi sahibi olmak önemlidir. LGBTİ bireylerin güvenliği ile yakından ilgilenilmelidir.

EYLEME YÖNELİK ANALİZ. Programlarınızı daha kaliteli hale getirmek için topladığınız bilgileri kullanın. Bu, zaman zaman başlangıç planlarında önemli değişiklikler yapılması veya kaynakların yeniden tahsis edilmesi anlamına gelebilir. Bu durum, programınızı krizden etkilenen kişi ve grupların ihtiyaçları yönünde daha iyi hedeflediğiniz sürece sorun olmaz. Çoğu durumda “rahatlatan ve güven veren” tek bir program ekleyerek zorlukları çözebilirsiniz. Ancak, genellikle toplumsal cinsiyet analizini tüm programlarınıza dahil etmeniz ve dul veya genç erkekler gibi belirli grupları hedefleyen girişimlerde bulunmanız gerekmektedir.

DEĞERLENDİRİN VE UYARLAYIN. Fiili durum, insanların korunmaya ilişkin riskleri ve ihtiyaçları gibi sürekli olarak değişir. Programınızın doğru çalışıp çalışmadığını görmek için krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ile katılımcı bir yaklaşımla düzenli olarak fikir alışverişinde bulunun. Programınızı ayrımcılık yapmadan herkesin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenleyin.

BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN KULLANIMI (BİT)

Veri toplama ve analizde BİT

Özellikle veri toplama sürecinin dijitalleştirilmesinde teknolojinin sağladığı hız ve kalite sayesinde insani yardımlarda BİT kullanımında bir artış olmuştur. Bağlam içinde kullanılmış ve toplumsal cinsiyete duyarlı BİT kullanımı; ihtiyaç analizi, izleme veya değerlendirme aşamalarında, veri toplama ve analizinin etkinliğini ve verimliliğini güçlendirmek için büyük bir potansiyele sahiptir. BİT kullanımı teşvik edilirken, kullanılan teknolojinin mevcut eşitsizlikleri daha da ağırlaştırmaması bakımından kadınlar, kız çocukları, engelli kişiler ve yaşlıların eşit olarak erişilebileceği şekilde ve makul fiyatlı olması uygun olacaktır. Örneğin insani yardım çalışmasında ihtiyaç analizi için mobil ankete ihtiyaç duyulması halinde, kadınların ve kız çocuklarının cep telefonlarına, gerektiğinde internet bağlantısına ve cep telefonu üzerinden ankete katılmak için gerekli dijital becerilere sahip olmaları sağlanmalıdır. Bu, kadınların teknolojiye erişimi ve teknoloji kullanımları önündeki engeller göz önünde bulundurulduğunda, hassas bir durumdur; örneğin kadınların bir cep telefonuna sahip olma olasılığı, erkeklere göre yüzde 14 daha azdır ve Afrika'da kadınlar interneti erkeklerden % 50 daha az kullanmaktadır.⁹

BİT aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının daha etkin bir şekilde güçlendirilmesi

Kadın ve kız çocuklarının BİT'e erişimi ve kullanımı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının daha etkin bir şekilde güçlendirilmesi yönünden kritik bir adımdır. Kadın ve kız çocuklarının BİT ve diğer teknolojik olanakları insani desteğin bir parçası olarak kullanmaları için eğitilmesi, dönüştürücü değişim sağlanması yolunda önemli bir faaliyettir. Söz konusu faaliyetler; dijital okuryazarlık sağlayarak kadınların ekonomik yönden güçlendirilmesi çabalarının bir parçası olarak dijital pazarlara erişmelerini, elektronik kayıt hizmetlerini kullanmalarını, insani yardım aktörleri tarafından cep telefonları aracılığıyla dağıtılan hayati bilgilere erişebilmelerini ve BİT tabanlı veri toplama süreçleri ile geliştirilebilecek veya izlenebilecek insani yardım hizmetlerini yönlendirmelerini ve bu konuda bilgilendirme yapmalarını sağlar.

BİT tabanlı veri toplamaya yönelik toplumsal cinsiyete duyarlı yöntemler hakkında daha fazla bilgi ve rehberlik sağlayan kaynaklar, OXFAM, TransformingTech for Women (<https://tinyurl.com/y76zw3en>) adresinde bulunmaktadır.

CİNSİYET VE YAŞA GÖRE AYRIŞTIRILMIŞ VERİLER KRİZ ORTAMLARINDA NEDEN ÖNEMLİDİR?

İnsani desteğin toplam nüfus üzerindeki etkisini anlamak için CYAV rutin olarak toplanmalı ve analiz edilmelidir.

Sağladığımız hizmetler, krizde hangi insanların etkilendiği tam olarak anlaşılincaya kadar yeterli bir şekilde hedefine ulaşamayabilir. Krizden etkilenen nüfusla ilgili olarak toplanan ve gerek insani yardım çalışanları için gerekse toplumsal bakımdan uygun ve sağlam veriler, yaş ve cinsiyete göre ve ayrıca etnik köken ya da din gibi diğer ilgili faktörlere göre ayrıştırılmalıdır. Cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin toplanması, ilgili çalışanların programlarını kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ayarlayabilmelerini sağlar.

Tek başına ev yöneten hane reisleri de dahil etkilenen nüfusun yaş ve cinsiyete göre dağılımını gösteren verileri düzenli olarak toplamanız gerekmektedir. Bunun yanı sıra, toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçların ele alınmasını temin etmek için engelli, yetim ve şiddete maruz kalan kişiler dahil risk altındaki bireylere ilişkin CYAV verilerini toplayın. Örneğin eğitim veya çalışma karşılığı gıda faaliyetleri hakkında bilgi veriyorsanız, her zaman katılımcıların cinsiyet ve yaşlarının da belirtilmesi gerekir. Bu ayrıştırma olmadan, gerçekte kimin yarar sağladığını ya da yardımın nüfusa orantılı olarak ulaşip ulaşmadığını tespit etmek mümkün olmayacaktır. Çalışma karşılığı gıda programlarına katılanların hepsinin kadın olması durumunda, erkeklerin neden temsil edilmediğini sorun. Nitelikli veri ve analiz, hangi gruplara ve hangi nedenlerle önem verilmediğini tespit etme bakımından çok önemlidir.

Söz konusu veriler, sadece insani ihtiyaçların kapsamlı bir şekilde incelenmesi için değil, aynı zamanda her bir bireyin sahiplenildiği ve haklarına saygı duyulduğuna ilişkin güçlü bir izlenim yaratılması için de gereklidir.

İnsani yardım çalışanları, krizden hemen sonra bir araya getirilen CYAV verilerinin toplanmasında zorluklarla karşılaşmaktadır. Güncellenmiş istatistiklerin olmaması, mevcut verilerin güvenilirliği ile ilgili endişeler ve CYAV verilerinin sahada faaliyet gösteren diğer insani yardım çalışanları tarafından yaygın olarak göz ardı edilmesi, bu tür zorluktan sadece bir kaçıdır.

En iyi uygulamada, sahada bulunan resmi çalışanlar, STK'ler ve Birleşmiş Milletler ile iş birliği içinde bir yararlanıcı listesi geliştirmek için anketlerde cinsiyetin dikkate alınması ve yetişkin, çocuk, engelli ve yaşlıların sayısının yaşlarına göre ayrıştırılması tavsiye edilmektedir.

Bunun mümkün olmadığı durumlarda, hane halkı sayısı gibi mevcut veriler temelinde krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ile ilgili tahmini durumun istatistiksel olarak elde edilmesi, bir seçenek olarak dikkate alınmalıdır. Oxfam tarafından sağlanan örnek için bkz. B1 Kutusu.

CİNSİYET VE YAŞA GÖRE AYRIŞTIRILMIŞ VERİLERİN NASIL TOPLANACAĞI VE TOPLUMSA CİNSİYET ANALİZİNİN NASIL YÜRÜTÜLECEĞİ HAKKINDA EK KAYNAKLAR

CARE

Bir insani yardım desteği sırasında toplumsal cinsiyet analizinin nasıl gerçekleştirileceği hakkında hızlı toplumsal cinsiyet analiz aracı. <https://tinyurl.com/ydgmew42>

OXFAM

- Toplumsal cinsiyet analizi için kısa rehber. <https://tinyurl.com/y9d7ta6t>.
- Toplumsal cinsiyet ve çatışma analizi için araçlar ve raporlama: BLT kullanılarak yapılan hane araştırmaları, odak grup tartışmaları ve bilgi sağlayan önemli kişilerle yapılan söyleşiler, <https://tinyurl.com/ya3n986k>.
- Toplumsal cinsiyet ve Ebola için analiz araçları ve raporlama, <https://tinyurl.com/ycwk2b3v>.
- Toplumsal cinsiyet ve kuraklık analizi ve raporlama, <https://tinyurl.com/y9qpj2ux>.
- Aşağıda, kriz ortamında CYAV kullanılarak toplumsal cinsiyet analizinin nasıl gerçekleştirileceği konusunda yararlı kaynaklar olan Oxfam örnek toplumsal cinsiyet analizi raporları yer almaktadır:
- Gender and Conflict Analysis in Yemen (Yemen'de Toplumsal Cinsiyet ve Çatışma Analizi), <https://tinyurl.com/y78glrss>.
- Consolidated Gender Analysis for the Ethiopian Drought Response (Etyopya'da Kuraklık Müdahalesi ile ilgili Konsolide Toplumsal Cinsiyet Analizi), <https://tinyurl.com/y9qpj2ux>.

UNFPA

Bu Kılavuz, özellikle daha önceki sayımlardan elde edilen verilerin analizini amaçlamaktadır. <https://tinyurl.com/ybr3bx2p>.

UNRWA

Bu toplumsal cinsiyet analizi el kitabı, farklı analitik araçları özetlemektedir. <https://tinyurl.com/ybmav9gc>.

IASC GenCap

Ek 2 belgesinin ana içeriği, toplumsal cinsiyet bakış açısının stratejik müdahale planına nasıl dahil edileceği konusudur. <https://tinyurl.com/ycxyd8lo>.

Tufts Üniversitesi Yayını: Cinsiyet ve Yaş Önemlidir

Bu yayın, Cinsiyet ve Yaşa göre Ayrıştırılmış Verilerin genel olarak ve çalışma alanına göre acil bir durumun farklı aşamalarında toplanmasına yönelik öneriler sunan bir yayındır. <https://tinyurl.com/ydywcjq8>

KUTU B1

“Ukem” kırsal köyünde 875 aile oturmaktadır. Son nüfus sayımı 2012 yılında gerçekleştirilmiştir, ancak topluluk düzeyinde veri bulunmamaktadır. Topluluk liderleri, bireysel nüfusun yaş ve cinsiyete göre ayırımına ek olarak, sayım yapma zorluğuyla da karşı karşıya kalmaktadır. İki yıl önce yapılan bir araştırmada, ortalama bir kırsal aile büyüklüğünün yedi kişi olduğu belirlenmiştir. 2012 nüfus sayımında 18 yaşın altındaki çocukların yüzde 56’sını çocukların oluşturduğu, bunların da % 52’sinin kız çocuğu olduğu tespit edilmiştir. Yetişkin erkek nüfusu ise yüzde 49 olarak belirlenmiştir.

**Hane sayısı ve aile büyüklüğünden,
Ukem nüfusunu tahmin edebiliriz:**

Hane sayısı: 875
Ortalama aile büyüklüğü: 7 kişi
Birey sayısı: $875 \times 7 = 6,125$ kişi

**Nüfusun yüzde 56’sının 18 yaşın altında
genç nüfus olduğunu biliyoruz.**

Birey sayısı: 6.125 kişi
Çocuk yüzdesi: % 56
Toplam çocuk = $6.125 \times \% 56$ ’sı = 3,430 kişi
Yetişkinler= Nüfus – Çocuklar
= $6.125 - 3.430 = 2.695$ yetişkin

**Çocukların yüzde 52’sinin kız çocuklarından
oluştüğünü biliyoruz.**

Toplam çocuk sayısı: 3,430 kişi
Kız çocukları yüzdesi: %52
Kız çocukları sayısı = $3,430 \times \% 52$ ’sı
= 1.784 kız çocuğu
Oğlan çocuklarının sayısı = Toplam çocuk sayısı -kız
çocukları sayısı = $3,430 - 1,784$
= 1,646 erkek çocuğu

**Ukem köyünde tahminen
2,695 yetişkin bulunmaktadır.**

Yüzde 49’un erkek olduğunu biliyoruz. Erkeklerin sayısı:
 $2.695 \times \% 49$ ’u = 1,321 kişi
Kadın sayısı:
Toplam yetişkin sayısı - erkek sayısı
= $2.695 - 1.321 = 1.374$ kadın

Stratejik planlama¹⁰

İnsani Müdahale Planları veya Stratejik Müdahale Planları, birden fazla kuruluşun desteğinin gerektiği insani krizler için gerekli belgeler olup insani Yardım Ülke Ekipleri (HCT) tarafından İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış belgesine dayanarak hazırlanmaktadır. Stratejik Müdahale Planı, bir krizin etki ve gelişimi ile ilgili ortak bir anlayış oluşturulmasını ve stratejik müdahale planlaması ile ilgili bilgi sağlamayı amaçlamaktadır. Bu, güvenilir kanıtların ve ihtiyaçların ortak bir analizinin etkili ve hedefli bir insani müdahaleye dayanak olarak kullanılmasını sağlar. İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış belgesinin oluşturulması, stratejik müdahale planlaması için yürütülen müdahale analizini destekleyen İYPD uygulama aşamalarından biridir.

İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış çalışması sayesinde, krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının durum, ihtiyaç ve kapasiteleri tanımlanmış ve toplumsal cinsiyet ve yaş konuları anaakımlaştırmış olur ve bunun sonucu ortaya konan programlama ve önceliklendirmeye ilişkin bulgular, analizde irdelenir. Farklı yaş ve gruplara mensup erkek ve kadınların farklı durumlarını tanımlamadan ve ele almadan tüm insanları kapsayacak şekilde oluşturulan bir İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış çalışması, etkilenen nüfusu oluşturan farklı grupların farklı ihtiyaçları bakımından etkili ve verimli bir insani yardım desteği için yetersiz kalacaktır.

Kriz ortamının mümkün olduğunca doğru bir tanımını oluşturmak için, mevcut tüm birincil (güncel, krize özgü) ve ikincil (tarihsel, bağlamsal) veriler incelenerek toplumsal cinsiyet analizi temelli bir İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış belgesi oluşturulmuştur.

İnsani Yardım Koordinatörü ve HCT, bu Genel Bakış Belgesi üzerinden, küme koordinatörlerinin yanı sıra desteğin içeriğine bağlı olarak geniş bir fikir alışverişine dayanarak ülke stratejisini şekillendirmektedir. Ülke stratejisi, desteğin stratejik hedeflerini belirler ve insani toplumun bu hedefleri nasıl yerine getirmeyi amaçladığını açıklar. Hedefler mümkün olduğunca:

- İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış belgesinde belirtilen ihtiyaç ve önceliklere göre yönetilecek;
- SMART (konuya özgü, ölçülebilir, ulaşılabilir, ilgili ve zamana bağlı) olacak ve
- Sonuçlara dayalı olacaktır, yani istenen sonuçlara açıklık getirecektir.

Sektör planları

Sektör planları, ülke stratejisine göre hazırlanmakta ve resmi İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış ve İnsani Müdahale Planının stratejik hedeflerine katkıda bulunmak için kümelerin neler yapacağını belirtmektedir. Bu planlar, iyi uygulamalara uygun olarak, faaliyet, planlanan sonuç ve hedeflere özgü olarak düzenlenecektir.

Sektör planları, müdahale planlarını şekillendirmek için ayrı ayrı sektöre özgü veya çok sektörlü kuruluşlara yönelik rehberleri oluşturacaktır. Kuruluşlar, ayrı ayrı kendi uygulama plan ve programlarını oluşturmak için bu rehberi -CYAV tabanlı ihtiyaç değerlendirmesi ve toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte - kullanacaktır.

Kuruluşların münferit programları

Uygulayıcı kuruluşların münferit koordinasyonlu program planlamaları, stratejik plan oluşturulduktan sonra gerçekleşmektedir. Bu, stratejik planın (cinsiyet analizi dahil) ihtiyaç analizi üzerine kurulmasını ve kuruluşların ayrı ayrı bağış toplama kaygılarından uzak kalmasını sağlayacaktır. Yukarıda belirtildiği gibi, sektörler öncelikle stratejik planın hedeflerine bağlı olarak sektör hedeflerini ve temel faaliyetleri belirlemektedir. Bu veriler, daha sonra katılımcı kuruluşlar tarafından program oluşturulmasına yönelik çalışmalarda temel olarak kullanılmaktadır. Program planlamasına yönelik koordinasyonlu ve toplumsal cinsiyet bakış açısı çerçevesinde oluşturulmuş yaklaşım, ortaklar arasında uygun bir işbölümü sağlar ve sektörlerin kendi içlerinde program seçimiyle ilgili kriterlere yönelik mutabakatı kolaylaştırabilir. Program planlamasının nasıl koordine edileceği konusu aşağıda açıklanmıştır.

Program hedeflerini izlemek için göstergelerin oluşturulması

Hedefe yönelik eylemlerin izlenmesi, belirlenen ihtiyaçların ve önceliklerin ne ölçüde karşılandığını ve/veya cinsiyet eşitsizliğinin ne ölçüde değiştiğinin ölçülmesine yönelik göstergelerin tasarlanmasına dayanmaktadır. Güvenilir bir toplumsal cinsiyet analizi, ihtiyaç ve öncelikleri ve bunları ele alma çabalarını engelleyebilecek faktörleri nasıl belirleyeceğimizi anlamamıza katkı sağlar. Toplumsal cinsiyet göstergelerini tasarlamadan önce, istenen değişikliği açıkça ortaya koymak önemlidir.

İzlemeyi amaçladığınız İ&D çerçevesinin tasarımında aşağıdaki faktörler göz önünde bulundurulabilir:

- Proje kapsamındaki müdahalelerde hedeflenen sonuçları-results- (sonuç -output-, ara sonuç -outcome- ve bazı durumlarda etkileri-impact-) gösteren bir sonuç zinciri tanımlayın. Buradan yola çıkarak beklenen sonuçların elde edilmesine yönelik göstergelerin tanımlanması üzerinde çalışabilirsiniz.
- Tasarlanan sonuç zinciri akışını etkileyebilecek hem iç hem de dış tehdit ve fırsatları belirleyip açıklayın. Mümkünse, fırsatları çoğaltıp tehditleri azaltın.
- Kullanılabilecek veya uyarlanabilecek mevcut ulusal göstergeler olup olmadığını değerlendirin. Bazı durumlarda, nüfus sayımı dönemleri boyunca insani müdahalelerdeki örtüşmeler ve nihai raporlardaki özel bölümler bu verilere tahsis edilmektedir. Bunun yanı sıra Iraklıların yerinden edilmesi ve Suriyeli göçmenler sorunlarında olduğu gibi, geniş çaplı ve kapsamlı insani müdahalelerde yerel yönetim kurumları ve bakanlıklar, mültecilerin veya yerinden edilmiş kişilerin mevcudiyetiyle ilgili sektör ve alanları hedefleyen veri raporları oluşturmaktadır. Veriler farklı gruplardan eşit olarak toplanıyor mu? Birleşmiş Milletler kuruluşları, genellikle ülkelerin karşı karşıya olduğu insani yardım bağlamına uyarlanabilecek göstergelere sahip olup bu konuda öncülük etmektedir. Dolayısıyla göstergeler elde mevcutsa, tekerleği yeniden icat etmeye gerek yoktur.
- İnsani yardım ortamlarında her zaman mümkün olmasa da en iyi yaklaşım, proje faaliyetinin başlangıcında mevcut bilgilerin izlenmesidir. Söz konusu durumlarda yardımcı olmak için, değişiklikleri izlemeye yarayan (örneğin ihtiyaç değerlendirmeleri, hızlı kesitsez saha gözlemleri ve kıyaslamalı veriler gibi) mevcut bilgileri veya (örneğin alanında lider kuruluşlar veya ulusal aktörler tarafından) toplanmakta olan verileri araştırın. Bu bilgilerin kullanışlı hale gelmesi durumunda üzerine eklemeye yaparak mevcut bilgileri geliştirebilir ve mevcut olan ve karar almaya veya proje tasarımına yardımcı olabilecek bilgi ve verilerden yararlanabilirsiniz.
- Program personelinin toplumsal cinsiyet göstergelerine yönelik verileri toplaması, işlemesi ve analiz etmesi için - teknik, yönetsel veya mali -ne tür bir desteğe ihtiyacı vardır?
- Göstergeler, etki değerlendirmelerinde diğer kaynak ve olaylardan ne ölçüde etkilenebilir?
- Toplanan veriler tüm paydaşlar tarafından kullanılabilecek şekilde nasıl analiz edilecek ve dağıtılacaktır?

Aşağıdaki örnek göstergeler, hedefe yönelik eylemler için göstergelerin nasıl planlanacağını göstermektedir.

HEDEF

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları ile ilgili farkındalığın teşvik edilmesi

Katılım ve liderlikte toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi

GÖSTERGE *, **

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konusunda daha iyi bilgi sahibi olan hizmet alanının nüfusunun yüzdesi.

Müdahalelerde katılımcılar arasındaki genel eğilim, farkındalığın zaman içinde artmasıdır.

LİDERLİK BOYUTU

Yardım/dağıtım/yönetim komitelerine katılan kadınların erkeklere yüzdesi ve oranı

Yardım/dağıtım/yönetim komitelerinde liderlik pozisyonlarındaki kadınların erkeklere yüzdesi ve oranı

KATILIM BOYUTU (YARARLANICILAR)

Yardım faaliyetlerinden yararlananların en az yüzde 60'ını kadınlar ve kız çocukları oluşturmaktadır.

Toplumsal cinsiyete duyarlı ve / veya toplumsal cinsiyete özgü yardım faaliyetlerine yapılan desteğin sayısı (sadece kadınların ihtiyaçlarını hedefleyen)

Danışmanlık hizmeti verilen kadınlardan program faaliyetlerine katılmaları sonucu hayatlarının en az iki yönünde anlamlı bir şekilde iyileşme olduğunu bildirenlerin yüzdesi (örneğin karar alma sürecine aktif olarak katılma, düşüncelerini açıkça ve çekinmeden söyleyebilme ve bu meyanda kendini güvende hissetme, yönetsel ve/veya gelir getiren roller üstlenme)

Kadın yararlanıcıların başarı öyküleri

DOĞRULAMA ARAÇLARI

Müdahale öncesi ve sonrası bilgi anketleri

Farkındalık oluşturulması ile ilgili ilerlemeye ilişkin takip formu (görüşmeler veya odak grup tartışmaları)

Rolleri ve sorumlulukları olan katılımcılarla ilgili komite kayıtları

Rolleri ve sorumlulukları olan katılımcılarla ilgili komite kayıtları

Toplumsal cinsiyete duyarlı/toplumsal cinsiyete özgü müdahaleleri vurgulayan proje bütçesi sınırları ve mülakat raporları

Kadın katılımcılarla çeşitli zaman aralıklarında yapılan müdahalelerde yapılan röportajlar - 2/6/12 ay

GEREKÇE

Haklarla ilgili daha fazla farkındalık yaratma; güçlendirme sürecinde ve toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etme konusundaki aşamalardan biridir.

Farkındalık yaratma, kendi başına değişime yol açma bakımından yeterli değildir. Bu nedenle kavramlar insanların zihninde daha somut hale geldikçe zaman içindeki ilerlemenin izlenmesi önemlidir.

Kadın ve erkeklerin katılımı ve liderliği, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için önemli araçlardır. Mutlak sayıdan ziyade oran olarak önemli olan bu unsurlar, zaman içinde eğilimleri göstermek için izlenebilir.

Kadın ve erkeklerin katılımı ve liderliği, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için önemli araçlardır. Mutlak sayıdan ziyade oran olarak önemli olan bu unsurlar, zaman içinde eğilimleri göstermek için izlenebilir.

Kadın ve kız çocukları ile erkek ve oğlan çocukları arasında eşitsizliğin var olduğunun kabul edilmesi, eşitlik tedbirlerinin geliştirilmesinden önce boşluğu daraltmak için toplumsal cinsiyete özgü tedbirler gerektirmektedir.

Kadın ve kız çocukları ile erkekler ve oğlan çocukları arasında eşitsizliğin var olduğunun kabul edilmesi, eşitlik tedbirlerinin geliştirilmesinden önce boşluğu daraltmak için toplumsal cinsiyete özgü tedbirler gerektirmektedir.

* Tüm göstergeler için, erişim oran veya yüzdeleri, kadınlar, planlanan hedef gruplardaki kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin oranı ışığında incelenmelidir.

** Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği gibi sosyal refah göstergelerinin tasarlanmasındaki zorluklardan biri, diğer etkilere aşırı derecede etkilenmeyen, toplanması kolay, programla ilgili ve insani yardım —faaliyet(ler)ine bağlanabilen faktörlerin açıkça tanımlanmasıdır. İdeal olan, insani yardım ve kalkınma stratejilerinin yanı sıra teknik sektörleri kapsayan çapraz referansla ilişkilendirilmiş sonuç göstergeleridir.

HEDEF

Kaynaklara erişimde eşitlik ve adalet

Ortaöğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi

GÖSTERGE *,**

Yardım alan kişiler (yani doğrudan yardım alan kişi) olarak kadınların erkeklere yüzdesi ve oranı

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına dağıtılan yardım kaynaklarının oranı (malzeme, gıda, nakit, kupon vb. gibi kaynakların parasal değeri)

İnsani müdahalede kadınları hedef alan toplumsal cinsiyete duyarlı ve/veya toplumsal cinsiyete özgü müdahalelerin sayısı (sıhhi hizmetler, anne ve üreme sağlığı, koruma vb.)

Danışma sağlanan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarından program bilgilerine, hizmetlere ve olanaklara erişimde kendilerini eşit ve güvende hissettiğini bildirenlerin yüzdesi (örneğin, tuvalet, yıkanma noktaları, GDM dağıtımları, haklarla ilgili bilgiler)

Kız çocuklarının ortaöğretime erişimini destekleyen girişimlerin sayısı (ayrı tuvaletler, toplu taşıma araçlarının kullanımı, ulaşım)

Ortaöğretimde kız çocuklarının oğlan çocuklarına göre yüzdesi ve oranı

Eğitimin yarıda bırakılması, uzun süreli devamsızlık ve eğitim olanaklarından yoksun kalma dönemleri sonrasında eğitime devam eden kız ve oğlan çocuklarının sayısı

Yaşa uygun eğitim seviyesine ulaşmayı başaran kız ve oğlan çocuklarının yüzdesi

Yardım destekli ortaöğretim okullarında kız çocuklarının oğlan çocuklarına göre eğitime katılma oranı

Kız çocuklarının devamsızlıklarının oğlan çocukların devamsızlıklarına göre yüzdesi ve oranı ve bu olgunun arkasındaki nedenler

Hedeflenen topluluklarda kız çocukları arasında erken evlenme oranlarında azalma

Oğlan ve kız çocuklarının işgücü piyasasında çalıştırılma oranlarında azalma

DOĞRULAMA ARAÇLARI

Dağıtım veri tabanı

Dağıtım veri tabanı

Toplumsal cinsiyete duyarlı ve/veya toplumsal cinsiyete özgü müdahalelere ayrılan bütçe ile desteklenen müdahalelerle ilgili program raporları

Yararlanıcılarla müdahale sonrası memnuniyet anketi

Eğitime erişimi teşvik eden toplumsal cinsiyete duyarlı ve/veya toplumsal cinsiyete özgü müdahaleler ile ilgili program raporları ve bütçeler

Okul kaydı verileri
Okula devamlı ilgili veriler

Okul kaydı verileri

Eğitimi yarıda bırakma, devamsızlık ve eğitimden uzak kalma nedenlerinin belirlenmesi için hedef kitlelerle odak grup tartışmaları

Desteklenen toplulukta ana-babalar, kız çocukları ve oğlan çocukları ile odak grup tartışmaları

GEREKÇE

Bu, çoğu kaynak üzerinde esas olarak genellikle erkeklerin kontrol sahibi olduğundan yola çıkılarak, kadınların kaynaklara artan erişimini ve kaynaklar üzerindeki kontrolünü teşvik eden bir göstergedir.

Bu, çoğu kaynak üzerinde esas olarak genellikle erkeklerin kontrol sahibi olduğundan yola çıkılarak, kadınların kaynaklara artan erişimini ve kaynaklar üzerindeki kontrolünü teşvik eden bir göstergedir.

Bu gösterge, erkeklere ve oğlan çocuklarına sağlanan yararlarla kıyasla kadınlara ve kız çocuklarına sağlanan yararların izlenmesine olanak sağlamaktadır. Bu, özellikle yardımın hedeflenen gruplara ularlanması durumunda yararlıdır.

Bu gösterge, erkeklere ve oğlan çocuklarına sağlanan yararlarla kıyasla kadınlara ve kız çocuklarına sağlanan yararların izlenmesine olanak sağlamaktadır. Bu, özellikle yardımın hedeflenen gruplara ularlanması durumunda yararlıdır.

Yaşça büyük kız çocuklarının her zaman (ev işleri, erken evlilik, güvenlik endişeleri gibi) çeşitli unsurlara bağlı olarak ortaöğretime kaydolmayı teşvik eden uygun koşullara sahip olmaması nedeniyle okula kaydolmayı teşvik eden girişimlerin uygulanması gereklidir.

Kız ve oğlan çocuklarına ortaöğretim imkânının sağlanması; yoksulluğun azaltılması, daha geç evlenme ve gelecek nesiller için beslenme ve sağlık durumunun iyileştirilmesi gibi nesiller boyunca yarar sağlayan sonuçlar yaratır ve bireylerin yaşamında değişim sağlar.

Sık ve uzun süreli devamsızlık, öğrenme sürecini etkilemekte ve eğitimlerini sürdürme konusunda kız ve oğlan çocukların cesaretini kırmaktadır. Bu nedenle, söz konusu devamsızlığın temel nedenlerinin anlaşılması ve bunun izlenmesi önemlidir.

Ortaöğretime devam etmeyen kız ve oğlan çocukları genellikle düşük gelirli işlerde çalışarak ailelerine gelir sağlamak için işgücü piyasasına katılmakta veya kız çocukları erken evliliğe maruz kalmaktadır.

Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımı

Programların düzenlenmesi ve koordinasyonlu Birleşmiş Milletler stratejik müdahale faaliyetlerine dahil edilmek üzere sunulmasında IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteçlerinin kullanılması zorunludur (bkz. kutu B2).

Ayrıca, bazı bağışçı kişi ve kuruluşlar ile insani yardım aktörleri kendi belirteçlerini oluşturmuştur. Örneğin ECHO birimi, kendi Cinsiyet-Yaş Belirtecini ve CARE ise uyarlanmış kendi Toplumsal Cinsiyet Belirtecini oluşturmuşlardır. Belirteçler, tamamlayıcı nitelikte olup hem ayrı ayrı münferit kuruluşlar içinde hem de sistem genelinde denetleme ve doğrulama için kullanılan mevcut sistemlere göre, toplumsal cinsiyet eşitliği programının ölçülmesi amacıyla tasarlanmaktadır.

KUTU B2

IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci, bir insani yardım programının kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının programdan eşit şekilde yararlanıp yararlanamayacakları veya program yardımıyla başka yollarla toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilip geliştirilemeyeceğinin kodlanması için 0 ile 2 arasında ölçek uygulanan bir araçtır. Toplumsal cinsiyet belirteci, aynı zamanda krizden etkilenen toplumda tüm kesimlerin eşit kalitede hizmete erişimini sağlamaya yönelik toplumsal cinsiyete duyarlı programların tanımlanması ve finanse edilmesi bakımından bağışçı kişi ve kuruluşların yararlandığı bir araçtır. Sektör koordinatörleri (veya program inceleme ekipleri) her programın doğru ve tutarlı bir şekilde kodlanmasını ve program tasarımcılarının gerektiğinde rehberlik almasını sağlamaktadır. Cinsiyet kodu, üç kritik bileşene dayanarak tahsis edilmektedir: (i) ihtiyaç değerlendirmesinde cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler sağlayan ve toplumsal cinsiyete ilişkin yerel bağlamda bilgi veren toplumsal cinsiyet analizi, (ii) faaliyetleri tanımlamak için kullanılan ihtiyaçların değerlendirilmesi çalışması ve (iii) toplumsal cinsiyete ilişkin sonuçlar.

IASC TOPLUMSAL CİNSİYET

BELİRTECİNE İLİŞKİN DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN BKZ. [HTTPS://TINYURL.COM/YB7MPOC2](https://tinyurl.com/YB7MPOC2).

TOPLUMSAL CİNSİYET BELİRTECİ HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR

Toplumsal cinsiyet belirteci, bir programın kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için eşit yarar sağlayıp sağlamadığı ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin artmasına katkıda bulunup bulunmadığının değerlendirilmesini sağlayan bir araçtır. Bazı belirteçlere yaş ölçümü de eklenerek ilgili belirteç toplumsal cinsiyet-yaş belirteciye dönüştürülmektedir. Aşağıda bu konuda sıkça sorulan sorular yer almaktadır:

Neden toplumsal cinsiyet belirteci ihtiyacı vardır?

İnsani yardım aktörleri, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının programlarda sürekli olarak dikkate alınmasını sağlamalıdır. Şu ana kadar, uygulamada karma bir yol izlenmiştir. Toplumsal cinsiyet belirteçleri, toplumsal cinsiyet eşitliğinin bir program kapsamında planlama ve uygulamaya ne kadar iyi dahil edilebildiğini değerlendirmekte ve sürecin nasıl iyileştirilebileceğine ilişkin rehberlik sağlamaktadır.

Belirteçler nasıl işlemektedir?

Programlar, genellikle programlama öğelerinin genelinde toplumsal cinsiyetin (ve yaşı) dikkate alınma derecesini belirtmek için kodlanmaktadır. Ölçekler, ölçülen faktörlerin sayısına bağlı olarak 3 ile 5 arasında değişmektedir. En yüksek sayı, programda cinsiyet ve yaşı tutarlı kullanımını göstermekte ve programın toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunduğuna işaret etmektedir (başından sonuna yeterli katılımı birlikte, göstergelere ve hedeflere/sonuçlara bağlı faaliyetlerle bağlantılı olması gerekmektedir). 0 kodu, programın toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik görünür bir katkısı olmadığını ve cinsiyet ile yaşı programlamaya yansıtılmadığını göstermektedir.

İnsani yardım faaliyetleri için kaç farklı toplumsal cinsiyet belirteci bulunmaktadır?

Bu kapsamda birkaç farklı belirteç kullanılmaktadır. IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci, 2009 yılında uygulamaya konulmuştur.¹² Tüm insani yardım operasyonlarında kullanılmaktadır. DG ECHO Cinsiyet-Yaş Belirteci,¹³ IASC Belirtecini kullanımdan sağlanan deneyimlere dayanarak geliştirilmiştir ve uygulayıcı ortaklar için 2014 yılında zorunlu hale gelmiştir. CARE ve Norveç Kızılhaç'ı gibi bazı kuruluşlar, IASC Toplumsal Cinsiyet Belirtecini kendi ihtiyaçları ve görevlerine uyarlayarak diğer belirteçlerle birlikte kullanmışlardır.

Bir program, farklı belirteçlerde farklı kodlar alabilir mi?

Evet, olabilir. Farklı unsurların ölçülmesi nedeniyle kodlama ölçekleri farklıdır. IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci kodları, program tasarımında toplumsal cinsiyeti ölçmektedir: 2A, toplumsal cinsiyet bakış açısının anaakımlaştırıldığı ve 2B eylemlerin toplumsal cinsiyete bağlı engellere yönelik hedeflendiği anlamına gelmektedir. ECHO Cinsiyet-Yaş Belirteci kod 2, tanımlanan dört programlama aşamasında toplumsal cinsiyet ve yaşı dikkate alınmasını gerektirmektedir: Bu aşamalar; analiz, faaliyet, katılım ve sonuç aşamalarıdır. CARE Toplumsal cinsiyet belirteci kapsamında,¹⁴ kod 2, 3 ve 4 bu dört aşamada toplumsal cinsiyetin dikkate alındığı anlamına gelmektedir: Kod 2, toplumsal cinsiyete duyarlılığa işaret ederken, kod 3, toplumsal cinsiyete karşılık verdiğini ve kod 4 toplumsal cinsiyeti dönüştürücü olduğunu göstermektedir. IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci, toplumsal cinsiyet ve yaşı kullanılıp kullanılmadığını, programın odağını ve program mantığının gücünü ölçmektedir. Kullanımda farklı belirteçler bulunmasına karşın, her bir aracın arkasındaki mantık aynıdır. İnsani yardım kuruluşlarının bu Kılavuzda yer alan temel eylemleri takip etmesi durumunda, programa “toplumsal cinsiyet belirteci” sağlanması için kullanılan araca bakılmaksızın, nihai kodların tutarlı olması gerekir.

Belirteçlerde toplumsal cinsiyet, yaş ve diğer faktörler dikkate alınmakta mıdır?

Belirteçlerde, kodlamayı belirlemek için toplumsal cinsiyet değerlendirilmekte ve bazılarında da bir kod belirlemek için yaş verisi kullanılmaktadır. Engellilik, etnik köken, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, din/inanç, sosyal sınıf farklılıkları ve HIV/AIDS gibi diğer faktörler, bir programın verimliliği, etkinliği ve eşitliğini etkileyen ve rehberlik boyunca teşvik edilen önemli hususlardır.

Belirteçler zorunlu mudur?

IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci, koordinasyonlu tüm insani yardım talepleri ve HCT ile sektörlerin finansman mekanizmaları için gereklidir. DG ECHO Cinsiyet-Yaş Belirteci DG ECHO'ya sunulan veya DG ECHO tarafından finanse edilen tüm insani yardım faaliyetleri için gereklidir. Kuruluş belirteçlerinin kullanımı, ilgili her kuruluş tarafından belirlenmektedir.

Belirteçler kimin için tasarlanmıştır?

Belirteçler; insani yardım programlarının tasarımı, uygulanması, raporlanması ve bunlar hakkında bilgi edinmek isteyen herkes için tasarlanmıştır. Çoğu durumda, belirteç sizin tarafınızdan uygulanacak ve daha sonra sektör düzeyinde ve bağışçı kişi ve kuruluşlarla tartışılacaktır. Sektörün öncüleri, ortaklarını IASC Toplumsal Cinsiyet Belirtecini kullanma konusunda desteklemelidir. Yalnızca DG ECHO tarafından finanse edilen kuruluşlar, ECHO Cinsiyet-Yaş Belirtecini uygulamaktadır.

İYPD'nin hangi aşamasında belirteç uygulanır?

IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci, tasarım (insani müdahale planlama aşaması) ve uygulama (periyodik izleme ve inceleme aşaması) sonrasında uygulanmaktadır ve/veya programın sonunda (inceleme aşamasında) kullanılabilir. DG ECHO tarafından finanse edilen programlar için, DG ECHO Cinsiyet-Yaş Belirteci, eylem yönetimi döngüsü boyunca teklif, izleme ve nihai rapor/tasfiye aşamalarında uygulanmaktadır.

Kodlar nereye yüklenmektedir?

IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci kodları, küresel Çevrimiçi Program Sistemi (OPS) ve Finansal Takip Servisine (FTS) yüklenmektedir. Kodlar, karma fonlar için hibe yönetim platformunda yer alır ve bağışçı kişi ve kuruluşların yüksek kaliteli toplumsal cinsiyete duyarlı programları tanımlamasına katkı sağlar. DG ECHO Cinsiyet-Yaş Belirteci kodları, ortaklarla paylaşılmaktadır.

Belirteçleri uygulamanın faydaları nelerdir?

Belirteçler, sektörler ve krizden etkilenen nüfusa bir çok fayda sağlar: toplumsal cinsiyete daha duyarlı programlar, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme hakkındaki iyi çalışmalar için daha fazla görünürlük, sektörlerde daha fazla toplumsal cinsiyet uzmanlığı, yardımların daha etkin olması ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya ilgili sorumlulukları konusunda bağışçı kurum/kuruluşun hesap verebilirliği ve kalkınma için iyileştirilmiş toplumsal cinsiyet bağlantıları gibi birçok konuda katkı sağlar.

Kaynakların Harekete Geçirilmesi

İnsani yardım aktörleri; kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaç, öncelik ve kapasitelerindeki boşlukların doldurulması için fonları organize etme yönünde bağışçı kişilere aktif destek sağlanmalı ve ortak çalışılmalıdır. İyi bir toplumsal cinsiyet eşitliği programı, herkesin her aşamada yeterli katılımını gerektirdiği için, fonların harcanmasında esneklik yararlıdır. Hızlı kaynak yaratımı, programların kriz ortamına ve etkilenen nüfus içindeki değişimlere hızlı bir şekilde uyarlanmasını sağlamaktadır.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçları karşılayacak planların oluşturulmasından sonra, kaynakları öncelikli eylemler etrafında organize edin. Yalnızca programın toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunup bulunmadığını değerlendirmek için değil,

etkilenen bireylerin sürece nasıl dahil olduğunu ve sonuç olarak elde edilen güçlendirme düzeyi ile ilgili dolaylı ölçü olarak kullanılabileceği için de, HCT'lerin ve bağışçı kişilerin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ne derece genel plana dahil edildiğini değerlendirebilmeleri gerekmektedir.

FİNANSMAN TEKLİFLERİNİ GÜÇLENDİRME ÖNERİLERİ

Cinsiyet (ve yaş) belirteçlerinin bu Kılavuzda sağlanan rehberlikle ve aşağıdaki referanslarda yer alan diğer araçlarla birlikte kullanılmasına ek olarak, aşağıdaki öneriler de finansman tekliflerini güçlendirecektir:

- “Toplumsal cinsiyet politikamıza uyacağız ve program döngüsünde toplumsal cinsiyet bakış açısını anaakımlaştıracamız” gibi **genel cümlelerden kaçının**. Bunun yerine, toplumsal cinsiyet analizinizin somut sonuçlarını ve görüşmeler sonucunda gelen geri bildirimleri dahil edin. Buna yönelik olarak her bir faaliyet için şunları sorun: Bu faaliyet, kadın ve erkeklerin katılımını ve karar alma süreçlerini nasıl iyileştirmektedir? Bu faaliyet, kadın ve erkeklerin belirtilen ihtiyaç ve önceliklerini nasıl yansıtmaktadır? Bu sorular, toplumsal cinsiyete dayalı gerekli bilgileri toplamaya yardımcı olmaktadır.
- Söz konusu ifadeler sağlam bir risk ve toplumsal cinsiyet analizi ile desteklenmedikçe “Kadın ve çocuklar, çatışmadan en çok etkilenenlerdir” veya “Eylem en hassas olanları, yani kadın ve kız çocuklarını hedefleyecektir.” gibi **varsayımlardan veya önceden tanımlanmış hassasiyetlerden kaçının**.
- Sözcük sayısı sınırlı olsa bile **cinsiyet eşitlikçi dil kullanın**. Sadece kadınları veya erkekleri hedefleyen faaliyetler (örneğin üreme çağındaki kadın ve kız çocukları veya tek başına ev geçindiren erkek hane reisleri) ve toplumsal cinsiyet konusunda ayırım yapılmadığı izlenimi veren, ancak aslında ayırım gözetilen faaliyetler (örneğin hem erkek hem de kadın eski mültecileri hedef alan faaliyetler) arasında fark olduğunu unutmayın.
- Sadece değerlendirme veya toplumsal cinsiyet bölümlerinde değil, **programın mantıksal çerçevesine/ sonuçlara dayalı çerçeve geneline toplumsal cinsiyet konularını dahil edin**. Bunları ele almak için, konuları tanımladığınızı ve faaliyetleri tasarladığınızı gösterin. Herhangi bir değişikliği izleyeceğinizi ve en hassas olanlar da dahil olmak üzere etkilenen nüfusu tamamen kapsama aldığınızı gösterin.

Uygulama ve İzleme

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaç ve önceliklerini ele alan taahhütler, bunları yerine getirmek için yapılacak faaliyetleri açıkça belirten uygulama planları ile desteklenmelidir. Toplumsal cinsiyet analizinin sonuçları, insani yardım aktörlerinin farklı kaygıları ele almak amacıyla araştırmalarda belirtilen güçlü yönler ve kapasitelere dayanarak, sağlanması amaçlanan yardım ve ilgili planlara yansıtılmalıdır.

Yeterli katılım ve izleme nedir?

Kuruluşlar, uygulama ve izleme aşamasında kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin farklı ihtiyaç, kapasite ve önceliklerinin etkin bir şekilde ele alınması için CYAV, geri bildirim ve şikâyetler dahil nicel ve nitel verileri toplamakta ve analiz etmekte ve ayrıca belirlenen hedeflere ulaşılma derecesini bile izlemektedir. Ayrıca müdahalelerin başlangıcındaki planlarda öngörülen sonuçların alınmasını sağlamak için uzun süreli insani müdahalelerde ara değerlendirmelerin yapıldığı durumlar mevcuttur. İzleme ve değerlendirme, neyin işe yaradığı ve takdir edilmesi gerektiği veya neyin işe yaramadığı ve gözden geçirilmesi gerektiği hakkında kanıt sağlama yaklaşımları olarak yarar sağlayan araçlardır.

Yardım çalışanları, bu amaca yönelik olarak katılımcıların güçlü katılımı olmadan, yani katılımcı İ&D'yi kullanma konusunda tavsiye edilen yönelim olmaksızın çalışamaz.

İnsani yardım aktörleri olarak, sağlanan yardımdan tüm insanların eşit olarak yararlanacağı varsayımından kaçınmalıyız. Analizlerde kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaç, rol ve dinamiklere sahip olduklarının ortaya konması durumunda, yardım sağlayan aktörler, bu ihtiyaçları karşılamak için faaliyet ve kaynaklarda uyarılama yapmalıdır. Bu, katılımcı İ&D'nin ilk aşamasıdır. Yeterli katılım, krizden etkilenen tüm bireylerin söz hakkı, kaygı ve eylemlerine eşit değer verilmesini ve gereğince programa dahil edilmesini sağlar. Ayrıca, sosyal ayrımcılığın bir grubun ihtiyaç ve önceliklerinin ele alınmasına engel olması durumunda

aktörler ayrımcılığı ele almak için eylemleri hedeflemeli ve grubun anlamlı bir katkıda bulunmasını veya insani yardım hizmet ve programlarına erişmesine mani olan engellerin azaltılmasını sağlamalıdır.

Önceden olduğu gibi nelerin işe yaradığı ve yaramadığı konusunda önyargılı fikirlerle topluma girmek için katılımın, İ&D sisteminin tasarımında mevcut olması gerekmektedir. Bazı veri toplama yöntemleri ve yaklaşımları, hedef toplumda hoş karşılanmayabilir; bu da iyi tasarlanmış araçlarla donatılan araştırma ekibinin hiçbir veriye ulaşamaması sonucunu doğurabilir. Kullanılabilecek yaklaşımlar konusunda toplum temsilcilerine - kadın grupları, toplum liderleri, öğretmenler vb. - danışmak önemlidir.

Kız ve oğlan çocukları da çeşitli İ&D yaklaşımlarını kullanarak veri toplamaya katılabilir; geleneksel anketlere ve odak grup tartışmalarına ek olarak, hayatlarında meydana gelen değişiklikleri videoya çekme/fotoğraflama ve belirli konular veya uygulamalar hakkında diğer kız ve oğlan çocuklarından bilgi toplamada "kartopu yaklaşımı" buna bir örnektir.

İzleme, etkilenen toplumlara verilen yardımın izlemine sağlayan sürekli bir süreç olup insani yardım aktörlerinin karar alma ve kısa- veya uzun- vadeli stratejileri uyarlama yönünde ihtiyaç duydukları kanıtlara sahip olmalarını sağlamada temel bir adımdır. İlerleme, İnsani Müdahale Planında belirlenen hedeflere göre ölçülmektedir.

İnsani yardım aktörleri, etkilenen kadın ve erkekler ile kız ve oğlan çocuklarının hedeflenen faydaları elde edip edemedikleri, ürün ve süreçlerden memnun olup olmadıkları ve istenmeyen herhangi bir sonuçtan etkilenip etkilenmediklerini izlemelidir.

Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik

IASC'nin katılıma yönelik yaklaşımının merkezinde Etkilenen Nüfusa Karşı Hesap Verebilirlik (AAP) taahhüdü yer almaktadır. AAP, insani yardım kuruluşlarının yardım etmeye çalıştığı kişileri hesaba katması, onlara hesap vermesi ve onlar tarafından sorumlu tutulmasına yönelik aktif bir taahhüt olarak tanımlanmaktadır.

AAP, sadece toplum üyelerinin ihtiyaç ve hassasiyetlerini belirleyerek ve ele alarak değil, aynı zamanda onların kapasite, bilgi ve amaçlarını tanıyıp iyi değerlendirerek etkilenen toplumun haklarını ve itibarını korur, bütünüyle bireylerin korunmasına odaklanır. AAP'ye dayalı programlar, krizden etkilenen bir nüfustaki her yaştan ve farklı geçmişlerden tüm kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının;

- Bilgi gereksinimleri ve tercihleri doğrultusunda ve yaş, toplumsal cinsiyet ve çeşitli gruplar genelinde erişilebilir ve anlaşılabilir güncel bilgilere
- Geri bildirimleri ve şikâyetleri anlamlı bir şekilde kolaylaştıran ve gerektiğinde açıkça haksızlığı gidermeyi sağlayan kolay erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarına eşit ve anlamlı erişimlerini sağlar.

Fiziksel bütünlüğe yönelik insan hakları ihlalleri ile diğer insan hakları ihlalleri ve/veya hukuki, psikolojik veya diğer konularla ilgili olarak gündeme getirilen meseleler, şikâyetçinin haklarını koruma ve haksızlığı giderme ve destek hizmetlerine erişim yönünde gerekli olan özel prosedürler dahilinde ele alınmalıdır ki bunlar arasında;

- Adil ve şeffaf temsil sistemleri dahil, ilgili bireyleri etkileyen karar alma süreçlerine katılım araçları; Program amaç ve hedeflerinin tasarım, izlenme ve değerlendirme süreçlerine aktif katılım gibi süreçler bulunmaktadır.
- IASC'nin AAP'ye yaklaşımı hakkında daha fazla bilgi, IASC Görev Ekibinin Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik ve Cinsel Sömürü ve Cinsel Tacizden Koruma başlıklı internet sitesinde mevcuttur <https://tinyurl.com/ycfwkawe>.

1. Adil ve katılımcı bir uygulamayı etkin biçimde sağlayan faaliyetler, iki ayırıcı özellikle öne çıkmaktadır:

- İlgili tüm gruplar, insani yardım hizmetlerine ve yardıma adil erişim hakkına sahiptir.** Farklı cinsiyet ve yaş grupları, faaliyetlerin kendi ihtiyaç ve kapasiteleri doğrultusunda uyarlanması durumunda yardım alabilir. Hiçbir hassas grup dışlanmamaktadır.
- 2.** Kadın ve erkekler (ve uygun olan durumlarda kız ve oğlan çocukları) programın uygulanmasına anlamlı bir şekilde katkıda bulunmakta ve/veya programın yeterliliği hakkında söz sahibi olmaktadır.
- 3.** Program, yararlanıcılar tarafından yararlı yönlerine erişim ve memnuniyet düzeyi açısından izlenebilir. Her ikisi de cinsiyet ve yaş grubuna göre ayrıştırılmaktadır.

Hizmetlere ve yardıma adil erişim nasıl sağlanmaktadır?

Toplumsal cinsiyet analizi, hizmet ve yardımların nasıl uyarlanacağı yönünde bilgi sağlar. Yardım, her ülkede aynı paketi sunmaktan ziyade, yerel ihtiyaç, rol ve dinamikleri yansıtacak şekilde düzenlenmelidir. C Bölümü, her sektörde sunulan hizmet ve yardıma adil erişimin nasıl sağlanacağına ilişkin örnekleri içermektedir.

Adil erişimin sağlanması için genel rehberlik

1. Etkilenen nüfusun durumu ile insani yardım ihtiyaçlarının haritalanmasını kolaylaştırmak için topluluğunkatılımına yönelik çoklu fırsatlar oluşturun. Bunlar arasında, yüz yüze görüşmeler, toplantılar, odak grupları, bilgi sağlayan önemli aktörlerle görüşmeler ve çeşitli grupların risk ve erişilebilirliğine göre uyarlanmış tartışmalara yönelik diğer platformlar yer almaktadır.
2. Her ihtiyacı ele almak ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri değerlendirmeye yönelik eylemlerin tanımlanması amacıyla kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle yönelik farklı ihtiyaç, rol ve dinamikleri kullanın (yani toplumsal cinsiyet analizinden yararlanın).
3. Yapısal eşitsizlikleri ele almak için fırsatları tanımlayın.
4. Kadın ve kız çocuklarının müdahalelere ve hizmetlere erişimini kısıtlayan ve engelleyen faktörleri tespit edin ve ele alın.
5. TCDS'yi, cinsel sömürü ve istismarı önleyecek ve azaltacak özel eylemleri tanımlayın.
6. Güvenliğe yönelik makul bir tehdit oluşturabilecek durumlar hariç olmak üzere, etkilenen tüm kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için halka açık ve erişilebilir güvenli ve yanıt veren geri bildirim ve şikâyet mekanizmaları geliştirin.
7. Faaliyetlerinizi diğer sektör üyelerinin faaliyetleriyle koordine bir şekilde yürütün; böylece yardım tamamlayıcı olmakta ve hepsini olmasa da çoğu boşluğu doldurmaktadır.
8. Toplumsal cinsiyet, yaş ve farklılık konularının ele alındığı forumlarda daha geniş AAP çerçevesinde,¹⁵ ve ilgili topluluklarla¹⁶ iletişim ve koruma¹⁷ sağlamak suretiyle ve uzman görüşü ve eşdüzey uzmanlık bilgilerine dayanarak partnerler arasında sürekli farkındalık yaratın ve kapasite artırımı sağlayın.

Operasyonel Eşdüzey İnceleme ve Değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme, acil olarak düzeltici faaliyet yapılması gereken alanların belirlenmesine yönelik, kuruluşlararası bir iç yönetim aracıdır. Liderlik, uygulama, koordinasyon veya hesap verebilirlik alanlarında hangi iyileştirmelerin gerekli olduğunun belirlemesinde HCT'ye yardımcı bir araç olarak tasarlanmıştır.

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasında öncelikli olarak insani yardım aktörlerine programları yönetmek için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamak, böylece krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaç ve önceliklerini etkin, verimli ve adil bir şekilde karşılayabilmelerinin ve kapasitelerinin geliştirilmesinin/güçlendirilmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Değerlendirme, sonuç ve etkilerin en üst düzeye çıkarılması için mevcut ve gelecekteki programların iyileştirilmesine yardımcı olan bir süreçtir.

Programların değerlendirilmesi ile birlikte, hedeflenen sonuçlara ulaşıp ulaşılmadığının da değerlendirilmesi gerekir. Değerlendirme, çeşitli şekillerde yapılabilir. Aşağıda değerlendirmede ölçülen hususlar belirtilmiştir:

Etkilenen nüfuslar için belirlenen hedeflerin ne ölçüde gerçekleştirildiği ve beklenenden daha başarılı veya başarısız olma nedenleri;

- Farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları arasındaki memnuniyetin derecesi;
- Müdahalelerin hedeflenen ve hedef dışı (olumlu ve olumsuz) sonuçlara ulaşma derecesi;
- Gelecekteki müdahalelerde değişiklik yapılabilmesi için takdir ifadesiyle öne çıkarılacak ve benzer şekilde uygulanacak başarı öykülerinin ve alınan derslerin irdelenmesi;
- Uzun vadeli iyileştirme ve gelişimsel kazanımlara yol açan acil müdahalenin ötesinde müdahalenin sürdürülebilirliği - insani yardım-kalkınma bağı;
- Programlamanın uygun maliyetli olup olmadığı.

İnsan merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkilerin sağlanması bakımından kadınlara, erkeklere ve kız ve oğlan çocuklarına eşit yardım sunma konusunda iyi uygulamaların belirlenmesi için yöntem ve süreçleri incelemek gerekmektedir. Programların, proje planlama aşamasından uygulamaya kadar kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin hizmetlere eşit katılımı ve erişimi baz alınarak gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, etkin biçimde ulaşamayan kadınlar, kız çocukları, erkekler veya oğlan çocuklarına odaklanarak programdaki boşlukların değerlendirilmesi de gerekir. IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci, program ve müdahalelerin iyileştirilmesi yönünde boşlukların tanımlanmasına katkı sağlayan bir araçtır.

Müdahale programlarının değerlendirilmesinde, toplumsal cinsiyet eşitliği programlama yaklaşımının benimsenmesine ilişkin etkinin incelenmesi mümkündür. Aşağıda, memnuniyet düzeylerinin ve beklenen olumlu sonuçların nasıl değerlendirileceği ve bunların ele alınmasında tehditlerin nasıl tahmin edilip ölçüleceğine ilişkin bazı yönergeler yer almaktadır.

Aşağıdaki bölümleri anlayabilmek için, öncelikle sıralamada kullanılan mantığı kavramak gerekir. Programlar, müdahalelerin planlanma ve tasarım aşamasında sonuçta ulaşılması amaçlanan nihai hedeflerle donatılır. Bu amaçlar, amaca ulaşmak için gereken zaman ve oynadıkları rol bazında sonuçlara ayrılmaktadır. Bir müdahale planlandığında, bir sonuç ortaya konmuş olur. Sonucun ortaya konması sonrasında, hedeflenen nüfus üzerindeki etkilerin neler olacağı konusunu düşünmelisiniz ki bu etkiler, bir sonraki ara ve nihai sonuç dizileri hakkında size ipuçları sağlayacaktır. Ara sonuçlar, yararlanıcılarla ilgili nihai sonuçlarının görülebilmesi için gereken zaman dilimine bağlı olarak, kısa veya uzun vadeli olabilir. Kadın ve kız çocuklarının özel ihtiyaçlarını ele alarak toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmeye yönelik müdahalelere ilişkin temel örneği alırsak; kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarında farkındalık yaratmak veya onları toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması kavramları hakkında eğitmek vb. için gerçekleştirilen müdahale sayısı kadar (ki çalıştığınız müdahale sektörüne bağlı olarak çeşitli olabilirler) sonucumuz olacaktır.

Bir sonraki sonuç dizisini ortaya koymak için bu eğitimin sonucunda ve artan farkındalığa bağlı olarak ne olacağını sormamız gerekmektedir. Bu soru, bizi ara sonuçlara götürecektir. Hedeflenen nüfus içindeki farkındalık ve bilgi değişimi, örnek teşkil edecektir. Bu başarıldıktan sonra, programın amacına veya etkisine ulaşmanın yolu açılacaktır ki bu, toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasının katılımcıların yaşamlarında hedeflenen boyutlarda uygulanmasıdır.

Özetle, faaliyetlerde yapılan müdahaleler, gereğince yapıldığı takdirde, programın amaçlarına ulaşmayı sağlayacak ara sonuçlar doğuracak olan çıktılara yol açmaktadır.

Göstergeler, sonuçlara –yani sonuç, ara sonuç ve etki dizisine - ulaşılma derecesini ölçmek için nihai sonucun bir değer üzerinden ifade edilmesi veya açıklama getirilmesi için bir ölçüm çubuğu olarak kullanılmaktadır. Böylece elimizde sonuç göstergeleri, ara sonuç göstergeleri ve etki göstergelerimiz olacaktır.

Aşağıdaki bölümde, sonuçlar (hedefler) bir insani müdahale olarak tanımlanmış ve sonuca ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesinde kullanılacak göstergelerin tanımları yapılmıştır.

KUTU B3

Göstergeler; sonuç, ara sonuç ve etkilerin izlenmesine ve değerlendirilmesine rehberlik etmek için kullanılmakta olup, bir durum veya düzeyi belirterek ilerlemeye özgü bilgilerin toplanmasında veri toplamaya rehberlik etmektedir.

Aşağıdaki örnek, nicel bir göstergedir:

Sonuç: Kadın ve erkekler, gelir getiren faaliyetler için gerekli beceriler konusunda eğitilmiştir.

Sonuç göstergesi: Eğitim kursunu başarıyla tamamlayan kadın ve erkeklerin sayısı ve yüzdesi.

Bu tür veriler, sonuçların daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamak için (örneğin bilgi sağlayıcı önemli kişilerle yapılan görüşmelerden sağlanan veriler gibi) nitel verilerle desteklenebilir.

KUTU B4

Değerlendirme iki düzeyde yapılabilir:

1. Hesap verebilirlik mekanizmalarından geri bildirim kullanarak program izleme verilerinin sürekli, sistematik “basit” değerlendirmesi. Bu değerlendirmede etki ve kalitenin tam olarak değerlendirilmesi amaçlanmaz.
2. Gerçek zamanlı değerlendirme, ara değerlendirme veya nihai/etki değerlendirmesi gibi değerlendirme etkinlikleri. Etki ve kalitenin değerlendirilebilmesi için, değerlendirme hedeflerine bağlı olarak, değerlendirme etkinliklerinde daha fazla kaynağa ve konuya uygun uyarlanmış, teknik ve daha ayrıntılı bir yöntemle ihtiyaç duyulabilir. Göstergeler, genel olarak niceldir, ancak sonuç, kanıt ve bulguların ayrıntılı bir çapraz-kesitin elde edilebilmesi için hem nitel yöntemler (bilgi sağlayan kilit kişilerle yapılan söyleşiler, odak grup toplantıları, kesitsel saha gözlemleri, zaman çizelgeleri, çalıştay ve toplantılar) ile nicel yöntemler (araştırma ve anket tekniği) kullanılabilir.

Nitel yöntemler, örneğin örneklem büyüklüğü ve/veya katılımcı yaklaşımlarla geliştirilen istatistikler yoluyla istatistiksel olarak temsili hale getirilebilir. (*Holland, J., Who Counts?The Power of Participatory Statistics, Practical Action Publishing, 2013*).

Memnuniyet

Memnuniyet, tüm müdahalelerde karşımıza çıkan ve bir hizmetin doğrudan sağlanması veya bir malın teslimi ile bağlantılı bir kavramdır. Bu kavram, müdahalede yararlanıcıların ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılandığını, mevcut durumlarında ne ölçüde iyileşmeler olduğunu ve/veya müdahalenin uygulama tarzından (uygun kanallar, uygun irtibat yaklaşımları, uygun zaman/yer bakımından) memnun olup olmadıklarını kapsamaktadır. Bu nedenle, eğer hizmet alanların memnuniyeti karar verme ve programlama için çok önemliyse, o zaman memnuniyeti ölçen bir göstergenin İ&D planına dahil edilmesi gerekmektedir.

Program devam ederken ve tamamlandıktan sonra toplanan memnuniyet oranları, farklı (cinsiyet ve yaş) gruplarının ihtiyaç ve önceliklerinin ne ölçüde karşılandığı konusundaki düşüncelerini gösterecektir. Bu kapsamda aşağıdaki hususları göz önünde bulundurun:

- Çeşitli nitel ve/veya nicel veri toplama yöntemlerini kullanın: sağlanan destekle beraber memnuniyeti ölçmek ve ele alınması gereken problemleri belirlemek için yapılan anketler (bireylerle ve gruplarla yazılı ve sözlü), odak grup tartışmaları ve kısa öyküler bu kapsamdadır.
- Mümkün olduğunca doğrudan yararlanıcılardan, yani uygun yaş ve farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarından bilgi edinin. Bu mümkün olmadığında, neler olup bittiği hakkında fikir verebilecek toplum liderleri, sağlık kuruluşları, öğretmenler, kolluk kuvvetleri vb. gibi temel bilgi verici aktörlere ulaşabilirsiniz.
- Farklı paydaşlara, özellikle de en çok etkilenen kadın ve erkeklere (ve uygunsa kız çocukları ve oğlan çocuklarına) danışarak hedeflerin belirlendiğinden emin olun.
- Etkileşime geçerek anket yapmak istediğiniz grupların toplumsal cinsiyet ve farklılığına ilişkin bilgileri toplamak için seçilen personel ve ortakları eşleştirin. Personelin sosyal araştırmalara yönelik etik ilkeler konusunda eğitim aldığından ve cinsiyet, yaş ve diğer farklılık faktörlerinin (kültür, lehçe, tartışılan konunun hassasiyeti) etkileşimleri nasıl etkilediğinin ve aynı zamanda da gerektiğinde uygun yönlendirmelerin nasıl yapılacağına farkında olduklarından emin olun.

1. Hedef

Proje, temel gıda ve GDM satın alma ve 6 aylık bir süre için ev kirası ödeme gibi konularda krizden etkilenen kadın ve erkeklerin nakit hibeler yoluyla desteklenmesini, böylece esenlikli ve itibarlı bir yaşam sürdürmelerinin sağlanmasını amaçlamaktadır.

2. Faaliyet

Ailelerine destek olmak için kadın ve erkeklere nakit hibe dağıtımı.

3. Örnek Göstergeler (cinsiyet ve yaşa Göre Ayrıştırılmış

- A.**Yardım sağlama sürecinden memnun olduklarını belirten uygun yaş gruplarındaki kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin ve tanımlı azınlıkların yüzdesi (sonuç göstergesi).
- B.**Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasının sağlanması ve kadın, kız çocukları, erkek ve oğlan çocuklarının belirli ihtiyaçlarının karşılanması yönünde yapılan yardımın niteliğinden memnun olduklarını belirten kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin yüzdesi (sonuç göstergesi).
-

4. Doğrulama Araçları

Yararlanıcılarla yapılan bireysel anketlerin sonuçlarını özetleyen periyodik program raporları (aylık, yıl ortası veya program sonu incelemesi), dağıtım sonrasında (dağıtım sonrası izleme raporları olarak) veya yararlanıcıların talep edilen hizmete, GDM'lere, nakit yardımına veya kira ödemelerine erişimlerini takiben düzenlenmektedir.

Hedeflenen Olumlu Sonuçlar

İnsani müdahaleler; kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına özgü farklı yararlar sağlar. Toplumsal cinsiyet analizini ve ortaya çıkan uyarlanmış yardımı değerlendirmek için göstergeleri - süreç, sonuç - tasarlayın. Yardıma erişimin adil olup olmadığını ve yardımın özel ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığını ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının hayatlarında önemli bir fark yaratıp yaratmadığını değerlendirin. Verileri daima cinsiyete ve yaşa (ve mümkün olan yerlerde engellilik durumuna) göre ayırıştırın ve uygulamaya yönelik olduğunda farklılık faktörlerine açıklama getirin. Sağlanan yararlar ilgili farklı oranları karşılaştırın. Sonuçlar, toplumsal cinsiyetle bağlantılı mıdır (Toplumsal cinsiyet bir faktör müdür?) veya yaşla ne gibi bir bağlantısı vardır (Sonuçlar yaş gruplarına göre farklılık göstermekte midir veya başka farklılık özellikleriyle bağlantılı mıdır?). Ardından korelasyona neden olabilecek sebepleri araştırmaya çalışın. Bir grup diğerlerinden daha mı fazla yarar elde etmektedir? Eğer öyleyse, bunun değişmesine gerek var mıdır? (Bağlam ve analize bağlı olarak değişmesi gerekmez. Bazı durumlarda, kadın ve kız çocukları, toplumsal cinsiyete duyarlı ve/veya toplumsal cinsiyete özgü programlarla erkek ve oğlan çocuklarından daha fazla yarar sağlayabilirler).

Aşağıdaki örnek, amaçlanan hedefi elde etmeye yönelik sonuç ve ara sonuç göstergelerini göstermektedir. Bu, aynı hedef için, hizmet aldıktan sonra katılımcıların hayatlarındaki etkilere ek olarak bir müdahalenin (f) doğrudan sonucunu ölçen göstergelere sahip olabileceğimizi göstermektedir.

1. Hedef

Proje, temel gıda ve GDM satın alma ve 6 aylık bir süre için ev kirası ödeme gibi konularda krizden etkilenen kadın ve erkeklerin nakit hibeler yoluyla desteklenerek esenlikli ve insan onuruna yakışan bir yaşam sürmelerinin sağlanmasını amaçlamaktadır.

2. Faaliyet

Ailelerine destek olmak için kadın ve erkeklere nakit hibe dağıtımı

3. Örnek Göstergeler (cinsiyet ve yaşa Göre Ayrıştırılmış

- A. Nakit hibelere erişimi olan kadın ve erkeklerin yüzdesi (sonuç göstergesi)
- B. Nakit hibeler ve/veya GDM'ler ve kira ödemelerine dayalı olarak hane halkı için temel ihtiyaçların sağlanması konusunda daha az kaygı duyduklarını bildiren kadın ve erkeklerin yüzdesi (ara sonuç göstergesi)
- C. Temel ihtiyaçların, yani GDM'ler, nakit hibeler ve/veya kira ödemelerinin sağlanması sonucunda hane içindeki gerilimin azaldığını bildiren kadın ve erkeklerin yüzdesi (ara sonuç göstergesi)
- D. Müdahale öncesi döneme göre, ailelerinin aç kalmayacak miktarda yemek yediğini bildiren kadın ve erkeklerin yüzdesi (ara sonuç göstergesi)

4. Doğrulama Araçları

Sonuçların daha fazla araştırma veya gerekçeye ihtiyaç gösterdiği durumlarda, odak grup tartışmaları ile izlenebilecek yardım programının (kadın ve erkek) doğrudan faydalanıcılarına uygulanan anket

Hedeflenmeyen Sonuçlar:

Olumsuz Sonuçlar veya Sonuç Zincirinin Akışına Yönelik Tehditler

En iyi niyetle tasarlananlar dahil tüm programlar, beklenmedik olumsuz sonuçlar doğurabilir. Örneğin HIV bulaşma oranlarını azaltma amacıyla yola çıkan bir programda HIV bulaşmış olan kadınların yüzdesinde bir artış olabilir. Çeşitli araştırmalar, HIV bulaşmış olan kadınların HIV ile yaşayan insanlar için sağlanan nakit yardımı ve diğer yardımlardan faydalanabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, nicel verilerin analizinde söz konusu olumsuz sonuçlar ortaya çıktığında, söz konusu sonucun arkasındaki nedenleri daha fazla araştırmak gerekir. Bu, söz konusu sonuçlara yol açan muhtemel tehlikelerden kaçınarak daha sonraki aşamalara yönelik iyileştirilmiş programlara olanak sağlayacaktır.

Erişime yönelik engeller veya TCDŞ de dahil kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler üzerindeki olumsuz etkiler gibi sorunlara yönelik olarak programı analiz edin. Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle sürekli görüşmeler yapın. Muhtemel sorunları erken dönemde belirlemek için gözlemleyin, yerinde denetimler yapın ve düzenli olarak izleyin. Toplumdaki farklı gruplardan kadın ve kız çocukları ve aynı zamanda erkek ve oğlan çocukları ile konuşmak çok önemlidir. Bazı ortamlarda, sosyokültürel normlar, kadınlar (veya toplum dışına itilmiş) toplum üyeleri ile konuşmayı ve toplum liderleri ile müzakere etmeyi gerektirmektedir. Bunu yaparak tartışmaları engelleyebilir, hatta şiddete yol açan yanlış anlamaları azaltabiliriz. Kadın personel, kadınların kadınlarla konuşabilmelerini sağlama bakımından çok önemlidir. Uygun olduğu yerde, sadece programın kapsama alanını değil, aynı zamanda insanların yaşadığı yerleri de ziyaret edin. Sorunların tespit edilmesi sonrasında bunları (tercihen etkilenen kişilerle) ele almak için çalışın ve şeffaf bir şekilde tavsiyelerde bulunun.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına şiddet ve istismardan arınmış bir yaşam sürme hakkı sağlanması yönünde tüm insani yardım aktörlerinin çalışmalarına dahil etmeleri gereken insani yardım faaliyeti programlarının önemli bir bileşenidir. Her insani yardım aktörünün cinsel istismar ve sömürü ile mücadele etmek için koruma meseleleri ve standart davranış kuralları konusunda eğitilmesinin sağlanması, TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması yönünde başlangıç aşamasında atılması gereken bir adımdır. Ayrıca, ilk tasarım aşamasında, İ&D personelinin desteğiyle program yöneticileri, beklenen sonuç zincirini kırabilecek tüm potansiyel tehditleri tanımlamalı ve herhangi bir negatif yayılma öncesinde bunları ele almalıdır. Aşağıda, hedefe planlandığı şekilde ulaşılmasını sağlama yönünde planlanan tehdit göstergelerinin örnekleri yer almaktadır.

1. Hedef

Proje, temel gıda ve GDM satın alma ve 6 aylık bir süre için ev kirası ödeme gibi konularda etkilenen kadın ve erkeklerin nakit hibeler yoluyla desteklenmesini, bu sayede esenlikli ve insan onuruna yakışır bir yaşam sürmelerinin sağlanmasını amaçlamaktadır.

2. Faaliyet

Erkekler, nakit hibeleri ailenin esenliği bakımından yarar sağlamayacak bir şekilde kullanmaktadır (sigara, alkol tüketimi, kumar vb.).

3. Örnek Göstergeler (cinsiyet ve yaşa Göre Ayrıştırılmış

Ailenin tüketim kalıpları, ailenin esenliğine öncelik veren harcamaları yansıtmamaktadır (sigara, alkol vb. harcamalarına gıda, ilaç vb. harcamalarına kıyasla öncelik verilmektedir) (nitel gösterge).

Kira ödemelerinden yararlanan aileler arasında geç ödenen/ödenmeyen kiralara nedeniyle artan tahliye bildirimi yüzdesi.

4. Doğrulama Araçları

Hedef toplumlarda harcama kalıbı ve kiralama durumu hakkındaki takip anketi

Hedef toplumlardaki kadın ve erkeklerin harcama kalıpları hakkında odak grup tartışmaları

Müdahalenin Sürdürülebilirliği

Etkili insani yardım faaliyetleri, bir müdahalenin etkilenen toplumlara ne ölçüde yararlı olduğu ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının hassas durumlarına ve maruz kaldıkları kriz ve eşitsizliklerin temel nedenlerine ne derece çözüm getirebildiği yönünde sürekli analiz yapılmasını gerektirmektedir. Şu anda devam eden birçok insani krizin süregelen niteliği, insani yardım aktörlerinin, kendilerini krize karşı hazırlıklı olma yönünde destekleyen ve uzun vadede insani müdahalelere bağımlılığı sona erdirmeye olanak sağlayan yeni rollere uyum sağlamasını gerektirmektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı ve insani yardım-kalkınma açığının kapanması yönünde katkıda bulunan sürdürülebilirlik göstergelerinin tasarlanmasında aşağıdaki noktaları göz önünde bulundurun:

- Yerel kadın grupları, gençlik grupları, dini gruplar, azınlık grupları ve engelli grupları dahil çeşitli grupların mevcut yerel kapasitelerinin güçlendirilmesi;
- İhtiyacı azaltmak ve yerel sahiplenme, kapasite ve iş birliğini artırmak için müdahalenin başlangıcında çıkış stratejilerinin düşünülmesi ve planlanması;
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının kapasitelerinin tam olarak kullanılmasına olanak sağlayan yeni, kapsayıcı müdahaleler oluşturmak için hedeflenen program veya müdahalenin katma değerinin göz önünde bulundurulması;
- Tüm kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının kriz sonrası çabuk bir şekilde iyileşmesini kolaylaştıran programa öncelik verilmesi.

1. Hedef

İnsani yardım ve direnç kazandırma çalışmasındaki liderler olarak bir dizi kadın grubu ve kadın örgütünün örgütsel ve teknik kapasitelerinin güçlendirilmesi

2. Faaliyet

Temel ortak olan kadın örgütlerinin liderlik, savunuculuk ve kampanyaya yönelik kapasitelerinin geliştirilmesi

3. Örnek Göstergeler (cinsiyet ve yaşa Göre Ayrıştırılmış

- A. Liderlik, kampanya ve aktif destek konusunda bir dizi eğitim alan yerel kadın gruplarının liderlerinin sayısı (sonuç göstergesi)
- B. Desteklenen yerel kadın gruplarından ulusal düzeyde tartışma toplantılarına davet edilenlerin sayısı (ara sonuç göstergesi)
- C. Afete hazırlıklı olma yönünde yatırım yapılması için yerel ve ulusal hükümet politikalarını etkileyen ve bu yönde desteklenen farklı yerel gruplara mensup kadın liderlerin sayısı (ara sonuç göstergesi)

4. Doğrulama Araçları

Eğitime devam kayıtları ve ilgili materyallerin ana hatlarını içeren eğitim raporları

Ulusal görüşmelerin toplantı tutanakları

Afete hazırlıkla ve bu konudaki değişikliklerle ilgili politika notları

Maliyet Uygunluğu

İnsani yardım kaynakları sonsuz değildir; bu nedenle insani yardım faaliyetlerinin her aşamasında sürdürülebilir etkilerin en üst düzeye çıkarılması için mevcut kaynaklar özenle kullanılmalıdır.

Krizden etkilenen tüm kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için maksimum etkinin sağlanması, kuruluşların kaynak ve fonlarının uygun şekilde yönetilmesiyle mümkündür. Genellikle aniden gelişen acil durumların başlangıcında, zaman kısıtlamaları, yeterli müdahalenin bir kanıtı olarak, hızlı bir şekilde büyük miktarlarda para harcama baskısı ile neticelenmektedir. Bu nedenle örgütsel program ve prosedürlerin uyarlanabilmesi için kaynak kullanımının ve bunun kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına yönelik mümkün olan en geniş ve eşit etki yapıp yapmadığı konusunun izlenmesi gereklidir. Maliyet uygunluğu, son derece karmaşık bir değerlendirme sürecidir. En kolay tanım,

(maliyeti yararlanıcı sayısına bölerek yapılan) birim başına maliyetin hesaplanmasıdır. Bağış sağlayan kişilerin genellikle birim başına maliyetlere yönelik kriterleri mevcuttur ve bunların aşılmasına izin verilmez. Birim başına maliyet ne kadar düşükse sonuçlara da o oranda kolay ulaşıyor demektir.

Özünde insani müdahale için toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım kullanılması, daha uygun maliyet sağlar. İnsani yardım programcıları; kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçlarını belirleyerek çabalarını en fazla muhtaç durumda olan topluluklara hizmet etmeye odaklayabilirler.

İnsani Yardım Program Döngüsünün her aşamasına toplumsal cinsiyet bakış açısının dahil edilmesine yönelik kontrol listesi

Bu kontrol listesi, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği giriş noktalarını içermektedir (OCHA *Saha Kullanıcılarına yönelik İYPD'de Toplumsal Cinsiyet Kontrol Listesi 2016* belgesinden uyarlanmıştır).

İYPD AŞAMASI

TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ FAALİYETLERİ

Hazırlık Aşaması

- » Paydaş toplantılarında toplumsal cinsiyet dengesinin gözetilmesi, acil durum simülasyonları ve uygulayıcı topluluklarından, insani yardım faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında personelin eğitimi ve artan hükümet taahhüdüne kadar muhtemel bir krize hazırlık faaliyetlerinin tümüne toplumsal cinsiyet bakış açısının dahil edilmesi.
- » Hedefli gruplar ve insani yardım aktörleri ile uygulama ve bilgilerin paylaşarak bilgi edinilmesi ve ağ oluşturulması.
- » CYAV ve toplumsal cinsiyet analizinin; başlangıç durumu verileri, değerlendirmeler, bilgi sistemleri, iletişim ve konunun savunularak aktif destek verme faaliyetlerine bir şekilde dahil edilmesinin sağlanması.
- » Krize hazırlıklı olma açısından sektörlere yönelik minimum toplumsal cinsiyet eşitliği standartlarının oluşturulması ve uygulanmasına katılma. İzlemenin, toplumsal cinsiyet, yaş ve çeşitlilik meselelerini etkin biçimde ele almak için yeniden izlemeyi kolaylaştırmasının sağlanması.
- » Engelli bireyler ile ötekileştirilmiş diğer gruplar dahil kadın ve kız çocuklarını temsil eden yerel örgütlerin tanımlanması ve koordine edilmesi.

İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

BAŞLANGIÇ AŞAMASINDA YAPILAN ACİL DEĞERLENDİRMELER

- » Toplumsal cinsiyet, yaş ve engellik durumuna göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- » Özel koşul, ihtiyaç, öncelik ve yeteneklerinin tam olarak anlaşıldığından emin olmak için çeşitli gruplardan kadın, kız çocukları, erkekler¹⁸ ve oğlan çocukları ile görüşülmesi.
- » Değerlendirme ekibinde erkek ve kadınlara ilişkin eşit bir dengenin sağlanması. Uygulanabilir olan yerlerde, ekibin bir parçası olarak bir toplumsal cinsiyet uzmanı ve koruma/TCDŞ uzmanının sürece dahil edilmesi.
- » Odak grup tartışmaları, temel bilgi vericiler ve sıralama, toplumsal haritalama, kesitsel saha gözlemleri gibi katılımcı değerlendirme süreçlerinin kullanılması ve kültürel olarak uygun ve tercih edilen şekilde kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için ayrı gruplar oluşturulması.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için kullanılabilir mevcut sistemlerin haritalanması ve TCDŞ müdahaleleri gibi belirli hizmetler için yönlendirme kanallarının izlenmesi.

GENİŞ KAPSAMLI ORTAK DEĞERLENDİRMELER

- » Değerlendirmelere kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının katılımının sağlanması ve uygulanabilir ve uygun olduğu hallerde ergenler, gençler, engelli kişiler, LGBTİ bireyler ve diğer grupları dahil etmek için bu kategorilerin ayrıştırılması.
- » Sektörünüzdeki kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının özel öncelik, kapasite ve ihtiyaçlarının analiz edilmesi.
- » Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargıların farkında olunması. Örneğin, belirlenen öncelikler, kadınlara danışılmayan durumlarda bütün toplumun ihtiyaçlarını ve önceliklerini yansıtmaz.
- » Özellikle cevap ve bilgilerin değişiklik gösterdiği durumlarda bilgi açıklarından haberdar olunması.
- » Tutarlı bilgiye ulaşmak ve bulguları doğrulamak için çeşitli kaynaklardan ve çoklu perspektiflerden verilerin izlenmesi veya çapraz kontrolü.
- » Yerel kadın kuruluşları ve kadın liderleri, LGBTİ ağırları ve gençlik örgütlerinin, farklı kesimlerden kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları hakkında etkili bilgi kaynağı olarak dahil edilmesi.

Stratejik planlama

HAZIRLIK SÜRECİ

- » Stratejik planlama süreci için mevcut analiz seviyesinin ve CYAV'in uygulanabilir olduğu kadar eksiksiz olduğunun da kontrol edilmesi.
- » Risk analizine ilişkin birincil ve ikincil verilerin değerlendirilmesi; birincil veriler, planlama süreci için toplanan amaca uyulanmış bilgiler olup ikincil veriler, çoğunlukla örgütsel kayıtlar veya hükümet sayımları için daha geniş amaçlara yönelik olarak toplanan bilgilerdir.
- » Kuruluşunuzun ve/veya bağışçı kişilerin ihtiyaç duyduğu IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci ve diğer toplumsal cinsiyet belirteçlerinin, gerek teklife gerekse uygulanan programa dahil edilmesi ve kullanılması zorunludur.
- » Toplumsal cinsiyet analizleri konusunda teknik destek ve rehberlik sağlamak için toplumsal cinsiyet odaklı kuruluşlararası mekanizmalar ile diğer koordinasyon mekanizmalarının (GenCaps, Toplumsal Cinsiyet Sorumlu Kurumları, Toplumsal Cinsiyet Tema Grubu ve TCDŞ alt sektörü) yeterli katılımını sağlayın ve bunlarla iş birliği içinde hareket edin (Tanımlar için bkz. sözlük kısmı).
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların kendilerini, hane halkını ve toplumlarını doğrudan ilgilendiren programlara yönelik karar alma ve planlama süreçlerine dahil edilmesini sağlayan katılımcı yaklaşımların kullanılması, onları pasif alıcılardan ziyade değişimin birer aktörü yapacaktır.
- » TCDŞ'nin yanı sıra toplumsal cinsiyet rolleri ve eşitsizlikler hakkında mevcut ikincil veriler ve analiz gibi hazırlık aşamasıyla ilgili bilgilere başvurun.

İNSANİ YARDIM İHTİYAÇLARININ BELİRLENMESİNE GENEL BAKIŞ

- » Nüfusla ilgili rakamları; cinsiyet, yaş ve diğer ilgili farklılık ölçütlerine göre ayırıştırın ve verileri kriz öncesi bilgilerle karşılaştırın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının durumuyla ilgili toplumsal cinsiyet analizi yapın. Nüfus rakamlarına bakın. İhtiyaç ve kapasiteleri, rolleri, kaynak kontrol olanakları, dinamikler ve sosyal eşitsizlikler/ayrımcılık dahil olmak üzere kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için krizlerin farklı boyutlarını belirlemeye yönelik birincil ve ikincil verileri analiz edin.
- » Sektörler arası temel toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve koruma risklerini tanımlayın. Önceden mevcut olan içeriğe özgü kaynakları kullanın: Varsa kendi kuruluşunuzun toplumsal cinsiyet analizi, BM Kadın Birimi ülke profilleri, TCDŞ alt sektör analizi, HCT toplumsal cinsiyet stratejisi ve koruma stratejisi, HCT/Kümelerarası Koordinasyon Grubu minimum taahhütleri ve STK'ler ve yerel kurumlar, bu kaynaklar arasındadır.

Stratejik planlama (hazırlık süreci)

İNSANİ YARDIM MÜDAHALE PLANLARININ OLUŞTURULMASI

- » Strateji metni, stratejik hedef ve göstergeler, ortak alanları kapsayan sorunlar, müdahale izleme ve sektör müdahale planlarının oluşturulması aşamasında müdahale programınızı İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış Belgesinde belirlenen toplumsal cinsiyet konularıyla tutarlı olacak şekilde planlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının gerek acil uygulamaya yönelik ihtiyaçlarını gerekse altında yatan nedenler ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine katkıda bulunan faktörlerle ilgili stratejik çıkarları ele alın.
- » TCDŞ'nin önlenmesi ve buna müdahaleye öncelik verin.
- » Toplumsal cinsiyet eşitliği programlamasını iyileştirmek için IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci ve inceleme planlarını uygulayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarını karar alma süreçlerine katılıma yönelik adil ve katılımcı yaklaşımlara dahil edin; böylelikle kendilerini etkileyen ve İnsani Yardım Müdahale Planında yer alan programların tasarım ve uygulamalarına katılmalarını sağlamış olacaksınız.
- » Tanımlanan ihtiyaçlar, program faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulmasını sağlayın.

Kaynakların harekete geçirilmesi

- » Genel müdahaleye yönelik finansman önceliklerinin belirlenmesinde etkili olması için toplumsal cinsiyet analizi sonuçlarını başlangıç değerlendirme raporlarına dahil edin.
- » Toplumsal cinsiyet denetim sonuçlarından yararlanın, mevcut kaynaklara bakın ve öncelikleri bunlara göre belirleyin.
- » Bağışçı kişiler ve diğer insani yardım paydaşlarıyla hem teknik hem de mali kaynaklar için konunun savunularak aktif destek sağlanması yönünde (eğer kurulmuşsa) kuruluşlar/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma gruplarıyla da birlikte temel nitelikte mesajlar hazırlayın.
- » Toplumsal cinsiyet eşitliği programı ve program uyumunu göstermek için IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci proje kodlarını uygulayın ve izleyin.
- » Bağışçı kişiler ve diğer insani yardım paydaşlarına kaynak açıkları hakkında düzenli olarak rapor verin.

Uygulama ve izleme

- »Gerek kuruluş içinde gerekse diğer kuruluşlarla (topluluk tabanlı bir mekanizmanın mümkün olduğu durumlarda) geri bildirim ve şikâyetleri güvenli bir şekilde dinleme ve bunlara cevap verme yollarını içeren geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarını geliştirin ve sürdürülmesini sağlayın. Bu mekanizmalara güvenli bir şekilde erişebilme becerisinin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için farklı olabileceğini ve bu tür önlemlerin katılımlarını kolaylaştırma yönünde gerekli olduğunu göz önünde bulundurun.
- »Krizden etkilenen kadın ve erkeklerin; en az hizmet alan kişiler, karar alıcılar ve uygulayıcılar kadar programın gerçekleştirilmesine dahil edilmesini sağlayın.
- »Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına mevcut kaynaklarla ilgili bilgi verin ve onları kuruluş ve program üzerinde yapabilecekleri etki konusunda bilgilendirin.
- »Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların insani koruma ve yardıma erişimlerini ve aynı zamanda değerlendirilen boşluk ve dinamiğe dayanarak bunlarda meydana gelen değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergeleri izleyin.
- »Uygulama çabaları, elde edilen başarılar ve alınan dersler hakkında diğer aktörlerle koordinasyon içinde çalışarak İnsani Yardım Müdahale Planının toplumsal cinsiyete özgü ara sonuçları ile toplumsal cinsiyeti dönüştürücü ara sonuçlarına katkıda bulunun.
- »Toplumsal cinsiyet eşitliği programını değerlendirmek ve iyileştirmek için IASC Toplumsal Cinsiyet Belirtecini uygulayın.

Toplumsal Cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- »Hem sunulan hizmetlere erişimde hem de programın planlanma ve uygulanması aşamalarında karar alma süreçlerinde kadın ve erkeklerin (ve uygun yerlerde kız çocukları ve oğlan çocuklarının) eşit katılımının olup olmadığını belirlemek için İnsani Yardım Müdahale Planında kullanılan yöntem ve süreçleri gözden geçirin.
- »Mümkün olan hallerde, uygun yaş gruplarından kız çocukları ve oğlan çocuklarının yanı sıra kadın ve erkeklerle projeyi gözden geçirin. Hangi kadın ve kız çocuklarına etkin biçimde ulaşıldığını ve ulaşılmadığını belirleyin, ulaşılamama nedenini değerlendirin.
- »IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci (izleme aşaması) kodlarını sektörle paylaşın ve iyi uygulamaların nasıl paylaşılabileceği ve boşlukların nasıl ele alınacağını ortaklaşa planlayın. Uygulamayı iyileştirmek ve projeye uyum sağlamak için (uygulama içinde ön görülmüşse) kullanıcı memnuniyeti, sağlanan yararlar ve proje sorunlarını gözden geçirin.
- »*Değerlendirme Kapsamına İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Dahil Edilmesi* konulu Birleşmiş Milletler Değerlendirme Grubu kılavuzlarında ana hatlarıyla açıklandığı gibi, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları üzerindeki etkileri değerlendirin.

Toplumsal cinsiyet bakış açısı ile bütünleştirilmiş insani yardı müdahalesine yönelik temel yaklaşımlar

Kuruluşlar, kendi müdahale programları kapsamında kadın ve kız çocuklarının özel ihtiyaçlarını karşılamakla sorumludur; ancak bunun yanı sıra insani yardım kuruluşlarının, bir bütün olarak, toplumsal cinsiyet bakış açısıyla bütünleştirilmiş bir insani yardım müdahalesi gerçekleştirebilmek için bir dizi temel yaklaşımı uygulamaya koyması gerekmektedir.

Koordinasyon

Etkin program ve müdahale için koordinasyon şarttır. İnsani yardım müdahalelerinin toplumsal cinsiyet boyutunun ele alınması söz konusu olduğunda, ortak planlama- Birleşmiş Milletler sistemi genelinde ve STK'ler ve yerel sivil toplum dahil uluslararası aktörler ile bilgi alışverişi ve iş birliği - çok önemlidir.

Kuruluşlar arası/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grubu oluşturulması, özellikle belirli uzmanlığa sahip toplumsal cinsiyet danışmanlarının ve örgütlerinin görev yaptığı yerlerde eşgüdümü iyileştirmenin bir yoludur. Bu çalışma ağının temel amacı, krizden etkilenen toplumdaki kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının değişen rolleri, ihtiyaçları ve durumları açısından temel mesele ve gelişmelerden insanların haberdar olmalarını sağlayan diyalogu kolaylaştırmaktır. Bu, toplumsal cinsiyet bakış açısının tüm programlara daha fazla dahil edilmesini teşvik etmenin bir yoludur.

Kuruluşlar arası/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grubu, hem ulusal hem de yerel düzeylerde hükümet, sivil toplum, STK ve Birleşmiş Milletler temsilcilerinden oluşmaktadır. Bununla birlikte, bir çalışma ağı sadece üyeleri kadar etkilidir ve katılımcılar yeterli derecede kıdeme sahip değilse veya toplumsal cinsiyetle ilgili konularda deneyimleri yoksa tam olarak etkili olamazlar.

Karmaşık veya büyük ölçekli acil durumlarda, uygulayıcılara teknik destek ve rehberlik sağlamak ve programların uyarlanması açısından daha iyi bir koordinasyon ve toplumsal cinsiyet bakış açısının programlara dahil edilmesinin temin edilmesi için toplumsal cinsiyet uzmanı veya İnsani Yardım Koordinatörü danışmanı gereklidir.

Toplumsal cinsiyet danışmanları diğer teknik uzmanlara tavsiye ve rehberlik sağlayabilir. Koordinasyonlu insani yardım çalışmaları boyunca toplumsal cinsiyet bakış açısının sürece dahil edilmesini kolaylaştırırlar, ancak sadece bu süreçten sorumlu değildir. Toplumsal cinsiyet boyutlarının kaybolmaması için değerlendirme ve müdahaleler üzerinde düşünmeniz, planlama yapmanız ve tasarlamaya yardımcı olabilirler. Bilgi ve verilerdeki boşluklara dikkat çekebilirler. Birçok durumda zor sorunların ele alınmasında ek bilgi ve fikir sağlayabilecek yerel kadın örgütleri hakkında bilgi sahibidirler. **Kuruluşlar arası/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grubu** aracılığıyla, sektörler arası iletişimi sağlayabilirler.

Tüm aktörler, **kuruluşlar arası/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grubu** ve toplumsal cinsiyet danışmanı ile koordinasyona ek olarak, programların koordinasyonu, değerlendirilmesi, önceliklendirilmesi ve uygulanması çalışmalarında sürekli olarak temel sorular üzerinde durmalıdır: Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçlarını ele alıyorlar mı? Kadın ve erkeklerin karar alma, kapasitelerini kullanma ve geliştirme çalışmalarına katılımını sağlıyorlar mı? Sağlık çalışanları, gıda dağıtım hizmeti veren aktörler, insan hakları gözlemcileri, su ve sıhhi tesisat uzmanları ve mayın eylem personeli gibi aktörler, bu sorularla konulara dikkat çekebilir. Kimden gelirse gelsin bu sorular etkili bir müdahalenin sağlanması için gereklidir.

Toplumsal cinsiyet konularında etkili koordinasyon unsurları nelerdir?

Hiçbir müdahale, bireysel aktör veya kuruluş, kendi başına kadın ve erkeklerin çeşitli ihtiyaçlarına etkin biçimde cevap veremez. Bu, özellikle alandaki diğer kuruluşların toplumsal cinsiyet farklılıklarına duyarlı olmaması halinde geçerlidir. Etkili bir koordinasyon için **kuruluşlar arası/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grubu**, özellikle aşağıda belirtilen konuları öncelikle ve özenle yerine getirmelidir:

- **Durum ve ihtiyaçların birlikte değerlendirilmesi:** Toplumsal cinsiyet meseleleri, etki ve önem açısından tüm iş alanlarını kapsar ve kadınlar, kız çocuklarını, oğlan çocuklarını ve erkekleri etkiler.oğlan çocukları. Bu nedenle toplumsal, siyasi, ekonomik ve (özellikle de oğlan çocukları üzerinde etkili olan) askeri alanlarda meydana gelen etkilerle birlikte onların acil yaşam ihtiyaçlarının analiz edilmesi, **kuruluşlar arası/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grubu** için yararlı ve önemlidir. Bu, bir acil durumu veya krizin dinamiklerini ve etkilerini daha iyi anlamayı sağlamakta ve saha uygulayıcılarının birlikte çalışabilecekleri, yerel aktörlerin katılım sağlayabilecekleri, saha personeli ve aynı zamanda da yerel aktörlerin toplumsal cinsiyet analizi ve programı hakkında kapasitelerini geliştirebilecekleri önlemleri alabilecekleri uygulamaya yönelik yolları belirlemelerini sağlamaktadır.
- **Ortak stratejiler geliştirilmesi:** Sağlanan yardım, tüm aktörlerin ve ortakların hedefleri paylaşmaları ve ortak öncelikleri belirlemeleri durumunda etkili olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet boyutlarının analiz edilmesi söz konusu olduğunda, ortak önceliklerin belirlenememesi, ihtiyaçların daha geniş çapta ele alınması için nasıl ölçeklendirilmesi gerektiği görülmeyen kısa vadeli programların geliştirilmesine yol açabilir. Aktörler, ortak stratejilerin oluşturulmasının yanı sıra, toplumsal cinsiyet analizi ve programın toplumsal cinsiyet duyarlılığı belirtecinin değerlendirilmesi için ortak araçlar geliştirmelidir.

- **Koordinasyon forumları düzenlemesi:** Bağışçı kişi ve kuruluşlar, yerel ve merkezi yönetim temsilcileri ve insani yardım çalışanları dahil tüm aktörlerle yapılacak toplantılar, toplumsal cinsiyete duyarlı faaliyetlerin ayrıntılarıyla planlanması için gereklidir. Bu toplantılar, sadece kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin farklı ihtiyaçları konusunda paydaşlar arasında farkındalık yaratmakla kalmaz; aynı zamanda bu perspektiflerin tüm sektörlerde müdahalelerle ilgili bilgi sağlanması ve şekillendirilmesi konusunda katkı sağlayabilir.
- **Koordinasyon için yeterli fon ayrılması:** Müdahalelere yönelik yeterli toplumsal cinsiyet bütçesi tahsis edilmesinde **kuruluşlar arası/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grubunun** üye kuruluşları tarafından koordinasyon mekanizmalarının dikkate alınması önemlidir. Kuruluşun, toplumsal cinsiyeti insani yardım müdahale programına yeterli şekilde dahil etmesi ve koordinasyonlu çalışmaya katılarak katkı yapması yönünde gereken uzmanlığın sağlanması için insani yardım faaliyeti personeline yönelik bütçeleme yapılması bu konuya örnek olarak verilebilir.

Acil durumlarda toplumsal cinsiyet koordinasyon çabalarını değerlendirmek için kontrol listesi

1. Acil durumlarda bir veya birkaç toplumsal cinsiyet uzmanı görevlendirilmektedir.
2. Toplumsal cinsiyet çalışma ağıları, tüm küme/sektörleri temsil edecek şekilde hem ulusal hem de yerel düzeylerde kurulmaktadır. İlgili gruplar, her çalışma alanının toplumsal cinsiyet boyutlarını ve aynı zamanda iş tanımlarını yerine getirme konusundaki boşlukları ve ilerlemeyi değerlendirmek ve raporlamak için düzenli ve sistematik olarak toplanmaktadır.
3. Ayrıştırılmış veriler toplanmakta, analiz edilmekte ve planlama ve uygulamada kullanılmaktadır.
4. Toplumsal cinsiyet analizi ve cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler, kurumun raporlama mekanizmalarının rutin bir parçasıdır.
5. Her sektör/kümenin bir toplumsal cinsiyet eylem planı vardır ve IASC Toplumsal Cinsiyet Kılavuzunda yer alan toplumsal cinsiyet göstergelerinin durumu hakkında düzenli olarak rapor verirler.
6. Toplumsal cinsiyet boyutları, tüm sektör/kümelerden saha aktörlerine ve ortak alanları kapsayan sorunlar hakkında verilen eğitim programlarıyla bütünleştirilmelidir.

KURULUŞLAR ARASI/SEKTÖRLER ARASI TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMA GRUBU İÇİN ÖRNEK İŞ TANIMI

Amaç

Kuruluşlar arası/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grubu, acil durumlarda tüm kümelerin/sektörlerin toplumsal cinsiyet boyutlarının ele alınmasını sağlayacak faaliyetleri destekleyecek ve üstlenecektir.

Başkanlık

Başkanlığın, güçlü bir toplumsal cinsiyet uzmanlığı veya eş-başkanlık kapasitesi olan bir kuruluşça üstlenilmesi iyi bir seçenek olacaktır.

Oluşum

- Tüm sektör ve küme liderleri, çalışma grubuna üst düzey temsilcilerini göndermelidir.
- Yerel kadın grupları, STK'ler, Birleşmiş Milletler kuruluşları ve ilgili ilgili bakanlıklar, çalışma grubunda temsil edilmelidir.

İzleme

- Durumla ilgili toplumsal cinsiyet analizinin müdahalede erken dönemde yapılmasının sağlanması ve tüm aktörlerin kullanımı için belgelenip paylaşılması.
- Tüm yardım ve koruma çalışma alanlarında toplumsal cinsiyet boyutları çalışma ağıları oluşturulması ve bilgi paylaşımının teşvik edilmesi.
- Çeşitli küme/sektörlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması hakkında rehberlik sunulması için IASC Toplumsal Cinsiyet Kılavuzunun kullanılması.
- Toplumsal cinsiyet konusunda farkındalığın artırılması ve toplumsal cinsiyetle ilgili konuların savunulması.
- Toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin kullanılabilir hale getirilmesi ve kullanımının sağlanması. Cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analizine yardım edilmesi ve gerektiğinde aktörlerin eğitilmesi.
- Toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin kullanılabilir hale getirilmesi ve kullanımının sağlanması. Cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analizine yardım edilmesi ve gerektiğinde aktörlerin eğitilmesi.
- Her sektör/küme için toplumsal cinsiyete duyarlı eylem planlarının hazırlanmasına katkı sağlanması.
- Gerektiğinde acil durumların toplumsal cinsiyet boyutları hakkında eğitim verilmesi.
- İnsani Yardım Koordinatörü ile düzenli olarak toplanarak rapor sunulması.
- IASC Toplumsal Cinsiyet Kılavuzunu kullanarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması konusundaki ilerlemenin düzenli olarak izlenmesi.

Katılım

Kadınlar ve erkekler, kendileri, aileleri ve toplumlarının esenliğini etkileyen temel kararlara katılma hakkına sahiptir. Krizden etkilenen nüfustaki her bir grubun, cinsiyet ve yaş grubu ve (engellilik, etnik, dini ve dilsel kimlik gibi) bireyleri farklı kılan diğer özelliklere dayalı özel ihtiyaçları ve kapasiteleri vardır. Grupların kendi ihtiyaçlarını ve kaygılarını ifade etme, kararları etkileme ve becerilerine katkıda bulunmalarına izin verecek şekilde katılımlarının teşvik edilmesi çok önemlidir. İnsanlar, katılım fırsatı verilmezse haysiyet, özdeğer ve irade duygusunu kaybetmektedir. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının ihtiyaç, kapasite ve öncelikleri ile ilgili ne kadar çok bilgi sağlanırsa insani yardım faaliyeti o kadar etkili ve güçlendirici olacaktır.

Katılım, aktif olmalı ve tasarımdan uygulamaya ve program incelemesine kadar acil durumdan etkilenen herkesin aktif ve anlamlı katkısını içermelidir. Anlamlı katkı, yardım alan tüm kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının fikir ve düşüncelerini etkili bir şekilde dile getirmeleri anlamına gelmektedir ki yardım sağlayan aktörler, bu sayede ihtiyaçları daha iyi anlar ve daha etkili bir güçlendirme sağlayabilir.

Farklı kadın, kız çocuğu, erkek çocuğu ve erkeklerin insani yardım faaliyetlerinin her aşamasına anlamlı katılımı, aşağıdaki altı yöntemden mümkün olduğunca en fazla şekilde yararlanmakla mümkün olur.

Konuyla ilgili diğer kaynaklar

- UNHCR Tool for Participatory Assessments in Operations, <https://tinyurl.com/yavwnset>
- UNICEF Participatory Assessment Tool, <https://tinyurl.com/yabo95cw>
- WFP Participatory Approaches, <https://tinyurl.com/y8mgvvah>
- IASC and other AAP and protection from sexual exploitation and abuse tools, <https://tinyurl.com/y7ochu3a>

1. Katılımcı değerlendirmeler yapmak

- Katılımcı değerlendirmeler ve erişim çabaları, insani yardım faaliyetlerinin tüm aşamalarına yayılacak şekilde devam etmelidir. Krizden etkilenenleri kapsayan programa erişimde mevcut engelleri anlamak için değerlendirmeler19 yapın. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ile ayrı ayrı konuşun ve öneri ve ihtiyaçlarının faaliyetle dikkate alındığından emin olun. Tüm kadın ve erkeklerin tam katılımını teşvik eden tedbirler alın (örneğin çocuk bakımı, seyahat gelirleri, toplumsal cinsiyete özel odak grupları vb. gibi).
- Neyin işe yarayıp yaramadığı ile ilgili önyargılı fikirlerle insani yardım müdahalesine girmeyin. Müdahaleler için genel kuralların verildiği doğrudur; yine de, benimsenmeden önce uyarlamalar yapmak gerekebilir. Müdahalenizde amaca göre uyarlanmış ihtiyaçları size en iyi şekilde sağlayabilecek insanlar, cinsiyet, yetenek/engellilik, eğitim, yönetim (ırk, cinsel, dini, kültürel vb.) gibi tüm yönleriyle dikkate alınan hedef nüfustur.
- Değerlendirmeler hakkında daha fazla bilgi için bkz. 28–41 sayfalarda ihtiyaç analizi bölümü.

2. Topluluk temelli yaklaşımların benimsenmesi

- **Doğrudan yararlanıcılardan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine uyun ve zarar gelmemesini sağlayın.**
- Kadınları, kız çocuklarını, oğlan çocuklarını ve erkekleri hak ve sorumlulukları hakkında bilgilendirin.
- Kriz müdahalesi etrafında iş birliği yapmaları yönünde cesaretlendirmek için tüm toplumla görüşmeler yapın. Karar verme süreçleri de dahil toplum faaliyetlerine tüm kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin katılımının katma değer yapacağını savunun; böylece belirledikleri çözümler üzerinde sahiplenme yaratılmış ve öz-yeterlik düzeyleri etkinleştirilmiş olacaktır.
- Mevcut topluluk yapısı, ilişki ve sistemlerini geliştirmeye öncelik verin.
- Toplum içinde kadın, kız çocukları ve gençlik gruplarının kurulmasına yardımcı olun ve gruplar içinde liderlik rolü üstlenmelerini sağlayın.
- Tüm topluma yarar sağlayan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için ortak fırsatlar sağlayın.

- İnsani yardım faaliyetinin başlangıcından itibaren, yerel grupları özellikle de kadın, gençlik ve engelli örgütleri ve LGBTİ gruplarına ilişkin kayıt dışı ağları belirleyin. Bu, aynı zamanda, iş birliği yapılabilecek erkek gruplarını da içermektedir.
- Yerel grupların acil ihtiyaçlarını anlayın ve program tasarımı, gerçekleştirilmesi ve izlemesine katılımlarını sağlamak için yöntemler bulun.
- Eğitim ve küçük hibeler sağlanması gibi yollarla katılım kapasitelerini geliştirin.
- Yerel grupları diğer ağ veya gruplara bağlayarak onların genişlemesini teşvik edin. Örneğin, bilgi alışverişi için ulaşım veya forumlar sağlayın.
- Farklı yaş grupları ve karar alma pozisyonları dahil komitelerde farklı kesimlerden gelen kadın ve erkeklerin aktif ve adil temsili teşvik edin.
- Yerel grupların koordinasyonda söz hakkı ve rol sahibi olmalarını sağlayın.
- Yerel grupları özellikle bilgi yarma, topluluk savunuculuğu, toplantı düzenlenmesi, anlaşmazlıkların çözülmesi konusunda değerli bir genel kaynak olarak kabul edin.
- Katılımı sürdürmek için yerel aktörlerin ve ağların belirlenmesi yönünde istikrarlı koordinasyon mekanizmaları oluşturun.

4. Yerel gruplar, ağlar ve sosyal ortak girişim gruplarının belirlenmesi

- Tüm grupları insani yardım faaliyetlerine erişim, katılım ve planlama ve uygulamayı yönlendirme hakları ile ilgili bilgilendirin.
- Yerel grupların - özellikle de kadın, engelli, LGBTİ ve gençlik grupları ve kayıt dışı ağların - temsilcilerini eğitim ve bilgi alışverişi ağlarına dahil edin.
- Topluluğun teşvik edilmesi gibi konularda eğitim oturumları ve aynı zamanda grup üyelerinin tüm insani yardım programlarına katılımlarını sağlayacak becerilerde mesleki eğitim verin.

5. Temsile yönelik ve katılımcı bir süreç planlaması

- Toplantı zamanlarının; engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarından olanlar da dahil kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere erişebilecekleri medya aracılığıyla önceden bildirilmesini sağlayın.
- Bu grupları kaynaştırmak için toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanabilecek engelleri ele alın. Örneğin, erkekler ve oğlan çocuklarının söz hakkı kadınlarınkine göre daha fazla etkilidir ve kadınlar da kız çocuklarına göre daha fazla sesini duyurmaktadır. LGBTİ bireylerin karşılaştığı sorunlar genellikle bu konu etrafında oluşan tabulardır. Etkilenen tüm çocukların katılımının anlamlı, erişilebilir ve güvenli bir şekilde sağlanması için özen gösterilmesi gerekmektedir.
- Toplantılara/istişarelere katılma ve bunların ele alınmasında engel teşkil edebilecek taahhütlerden haberdar olun. Örneğin, kadınların para almadan üstlendikleri bakım sorumluluklarını azaltmak için toplumda kreş olanakları sağlayın.
- Erkek ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliği meselelerine dahil etmek önemli olmakla beraber, sağlık, hijyen ve şiddet gibi belirli konulardaki konuşmaların kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için ayrı ayrı yapılması gerekebilir.
- Kültürel olarak uygun görüldüğü ve tercih edildiği şekilde, kadınlar ve kız çocukları ile tasarım toplantıları ve görüşmelerinin kadınlar tarafından yönlendirildiğinden emin olun. Çevirmenlere ihtiyaç duyulduğu hallerde, kadın ve erkek çevirmenler bulunmasını sağlayın (sadece kadın ve kız çocuklarına yönelik bir etkinlik olması halinde erkek çevirmen görevlendirmek gerekmez).
- Katılım, kadın veya erkeklere daha fazla yük olmayacak şekilde düzenlenmelidir. Daha fazla katılım için kadınların hedef alınması, kadınların sorumluluğunun artması anlamına gelebilir; ayrıca erkekler, güçlerinde bir değişim olduğunu hissetmeleri durumunda memnun olmayabilirler. Bu hususları dikkate alın. Kadınlar ve erkekler ile söz konusu sorun ve olası çözümleri görüşün.
- Herkes için güvenli toplantı alanları sağlayın, erişim için uygun zamanları belirleyin. Toplantılar için okullar, sağlık kulüpleri, ibadet grupları/toplantı yerleri gibi mevcut yapı ve mekanizmaları kullanın. Mevcut yapı veya kamu forumlarında kadınların mevcut olmadığı veya sözlerinin dinlenmediği hallerde, yerel kadın personel veya toplum gönüllülerinin kadınlardan görüş ve geri bildirim alabilmeleri için başka yollar arayın.

6. Geri bildirim ve şikâyet mekanizmaları sağlayan iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek etkilenen nüfusa hesap verebilirlik sağlamak

- Topluluğun her bir üyesinin geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarıyla ilgili bilgilendirilmesi ve bunları nasıl kullanacaklarını anlayabilmeleri için özel önlemler alın.
- Geri bildirim lere cevap verin ve şikâyetler üzerine zamanında harekete geçin.
- Topluluk üyelerine karşı hesap verebilirlik konusunda güven oluşturun. Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere kuruluşunuzla ilgili bilgi verin, nasıl çalıştığı hakkında bilgilendirin. Program uygulamasının ilerleyişi hakkında topluluğa geri bildirim de bulunun ve katılımcılara verdikleri bilgilerin ve katılımlarının sonuçlara nasıl katkıda bulunacağına dair bilgi verin.
- TCDŞ'e maruz kalanlar, engelliler, ergenler ve LGBTİ bireyler gibi toplum kenarına itilmiş olanlar dahil kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının karşı karşıya kaldığı şikâyet mekanizmalarının önündeki engelleri tespit edin ve ortadan kaldırın.
- Olası geri bildirim mekanizmaları arasında cinsiyete göre ayrıntınlmış gruplarla görüşmeler; toplumda sorumlu kişi(focal point) olarak bilinen kadın ve erkek bireylerle görüşmeler ile erişilebilir yerlere bırakılan anonim geri bildirim kutularından bilgi almak yer almaktadır. Gizliliğin çok önemli olduğu durumlarda, krizden etkilenen birey veya gruplara kendi seçtikleri güvenli yerlerde buluşun.
- Teknolojik alt yapı uygunsa şikâyetlerin bildirimini için yardım hatları kurun veya bir mesajla iletişim sistemi kullanın. Ancak, öncelikle kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının ne sıklıkla ve hangi yollarla telefon ve internete eriştiğine dair net bir bilgiye sahip olmanız önemlidir. Yaşa uygun teknolojiyi kullanın.
- Geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarının yeterli gözetimini sağlayın. Bunlar, gerektiği hallerde güvenli, erişilebilir ve gizli olmalı ve yeterli ve zamanında müdahale ve destek sağlamalıdır.
- Uygun sürecin mevcut olduğundan ve personelin şikâyetleri ve özellikle insani yardım aktörleri veya diğer birey, grup veya örgütler tarafından cinsel sömürü ve istismar dahil şiddete ilişkin şikâyetlerin alınması ve cevap verilmesi konusunda hazır olduğundan emin olunmalıdır. Bunun için koruma sektörüyle ve mümkün olan hallerde toplum temelli şikâyet mekanizması ve/veya Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Koruma Görev Gücü ile iş birliği yapmak zorunludur.

Eşit katılımı sağlamak için kontrol listesi

- 1.** İnsani acil durumlardan etkilenen her yaştan kadın ve erkekler program hakkında bilgi almakta ve onlara program döngüsünün tüm aşamalarında yorum yapma fırsatı verilmektedir.
- 2.** Tüm gruplardaki kadın ve erkeklerin dengeli şekilde temsil edilmesi sağlanmaktadır.
- 3.** Programlar, etkilenen nüfusun istekli iş birliğine dayanmaktadır.
- 4.** Kadınların ve gençlerin katılımı için özel forumlar bulunmaktadır.
- 5.** Program hedefleri, insani acil durumlardan etkilenen nüfusun tüm kesimlerinin ihtiyaç, kaygı ve değerlerini yansıtmaktadır.
- 6.** Değerlendirme sonuçları, ilgili tüm kurum ve kişilere iletilmektedir.
- 7.** Mekanizmalar, etkilenen nüfusun tüm kesimlerinin programa bilgi ve geri bildirim sağlamasına olanak sağlamak için oluşturulmuştur.
- 8.** Yaş ve cinsiyete göre erişim, toplumda kenara itilmiş, örneğin eve bağımlı, engelli veya hizmetlere erişimde sorun yaşayan diğer kişiler için oluşturulmuştur.
- 9.** Program, kadın ve gençlerin yetenek ve kapasiteleri de dahil yerel beceri ve kapasitelerin kullanımını en üst düzeye çıkarmak için tasarlanmıştır.
- 10.** Toplumsal cinsiyete duyarlı programlar, yerel kapasiteyi geliştirmek ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının başa çıkma kapasiteleri veya diğer stratejileri üzerinde olumsuz bir etki yapmayacak şekilde tasarlanmıştır.
- 11.** Programlar, mevcut hizmetlerin ve yerel kurumsal yapıların toplumsal cinsiyete duyarlılığını desteklemekte, geliştirmekte ve/veya tamamlamaktadır.
- 12.** Toplumsal cinsiyete duyarlı programların uzun vadeli planlanmasında yerel ve merkezi yönetim birimlerine danışılmaktadır.
- 13.** Eğitim ve çalıştaylar, toplum temsilcileri ile gençlik grupları, kadın örgütleri ve diğer ortak girişim grupları gibi yerel grup ve ağların temsilcilerinin katılımıyla yürütülmektedir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti azaltma ve müdahale

Krizler, resmi veya gayri resmi olağan koruma mekanizmalarını zayıflatmakta ve çökertmektedir; bu nedenle insani krizler kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına yönelik koruma risklerini artırmaktadır. Kriz ortamlarının mevcut dezavantajları ve ayrımcılığı daha da kötüye götürdüğü göz önüne tutulursa, kadınlar, kız çocukları, LGBTİ bireyler ve engelli bireyler genellikle daha yüksek risklere maruz kalmaktadır. Ancak erkekler ve oğlan çocukları da özellikle çatışmalarla ilgili insani durumlarda toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalabilmektedir.

Her ne kadar ilgili koruma kümesi, krizden etkilenen her bireyin korunmasını sağlama yönünde birincil sorumluluğa sahipse de her insani yardım aktörü ve küme de bu sorumluluğa sahiptir ve kendi özel kümeleri ve iş sektörleri içinde “zarar vermeme” ilkesini desteklemelidir. TCDŞ’yi önleme ve buna müdahale, koruma programında ortak alanları kapsayan temel bir öncelikdir ve bu konunun müdahale çabalarının planlanması ve uygulanması tüm sektörlerce ele alınmasının sağlanması yönünde koordinasyonlu bir çaba gerektirmektedir. Tüm insani yardım paydaşları,

- Acil durum öncesinden insani yardım faaliyetinin iyileştirme aşamasına kadar önleme ve azaltma stratejilerini uygulayarak TCDŞ riskini azaltarak;
- TCDŞ’yi önleyen ve azaltan ulusal ve toplumsal temelli sistemleri güçlendirerek, dayanıklılığı teşvik ederek ve şiddete maruz kalanların ve TCDŞ riski altındakilerin özel bakım ve desteğe erişimini sağlayarak;
- TCDŞ sorununa kalıcı çözümler üretmek için yerel ve ulusal kapasiteleri destekleyerek topluluk ve toplumların iyileştirilmesine yardım ederek krizlerden etkilenen her bireyi korumakla sorumludur.

Bu amaçla, koruma sektörü ve mümkün olduğu hallerde, sürecin uygun olduğundan ve personelin şikâyetleri, özellikle de insani yardım aktörleri veya diğer birey, grup veya örgütler tarafından cinsel sömürü ve istismar dahil şiddete ilişkin şikâyetleri alma ve bunlara cevap vermeye hazır olduğundan emin olmak için toplum temelli şikâyet mekanizması ve/veya Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Koruma Görev Gücü ile iş birliği yapmak zorunludur.

Konuyla ilgili diğer kaynaklar

- IASC Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action (2015)

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi ve azaltılması, insani yardım faaliyetlerindeki programların önemli bir bileşenidir ve her insani yardım aktörü, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların şiddet ve istismardan arınmış bir yaşam sürme haklarını sağlamak için bu yaklaşımı çalışmalarına dahil etmelidir. Her insani aktörün cinsel istismar ve sömürü ile mücadele etmek için koruma meseleleri ve standart davranış kuralları konusunda eğitilmesinin sağlanması, TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması yönünde öncül ve gerekli bir adımdır.

CİNSEL SÖMÜRÜ VE İSTİSMARDAN KORUNMA

Cinsel sömürü ve istismardan korunma (CSİK), Birleşmiş Milletler, STK'ler veya hükümetler arası örgüt çalışanlarının krizden etkilenen nüfusa karşı cinsel sömürü ve istismarda bulundukları olayların önlenmesi, gizli raporlama mekanizmalarının kurulması ve olay meydana geldiğinde mümkün olduğu kadar çabuk, güvenli ve etik önlemler alma yönünde uluslararası insani yardım, kalkınma ve barışı koruma aktörlerinin sorumluluğuyla ilgilidir.

CSİK, TCDŞ'yi önlemenin önemli bir yönüdür ve bu nedenle, CSİK konusundaki çabalar, özellikle olaya maruz kalanların haklarına ve diğer rehber ilkelere saygı duyulmasını sağlamak için TCDŞ uzmanlığı ve programlaması ile birleştirilmelidir. Bu sorumluluklar, İnsani Yardım Koordinatörü/Mukim Koordinatör ve ayrı ayrı kuruluşlarca belirlenir. Bunun gibi, CSİK hakkında ayrıntılı rehberlik bu kılavuzların kapsamı dışındadır. Kılavuzlar, yine de Genel Sekreter Bülteni kapsamındaki çalışmalara tamamen destek vermekte ve CSİK stratejilerinin kurum politikalarına ve topluluk erişimine dahil edilmesi konusunda çeşitli öneriler sunmaktadır. Ayrıntılı kılavuz IASC AAP/CSİK Görev Gücü web sitesinde mevcuttur: <https://tinyurl.com/ycfwkawe>

– IASC TCDŞ Kılavuzları 2015

Dönüştürücü değişim

Dönüştürücü değişim, köklü ve kalıcı değişim olup sadece kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin acil ihtiyaçlarının karşılanması ötesine geçen bir faaliyettir. Bu, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından toplumların yapı, kültür, düşünce ve inanç biçimlerinde meydana gelen değişimler anlamına gelmektedir.²⁰ Krizler, mevcut yapı ve mekanizmaları bozduğu için, önceden var olan toplumsal cinsiyet rolleri ve güç dinamiklerinin sorgulanmasını sağlayarak bunların değişmesini sağlayabilir; ayrıca yapısal eşitsizliklerin ele alınması ve böylece dönüştürücü değişimin sağlanması yönünde yeni fırsatlar yaratabilir. Aynı zamanda, söz konusu değişimin, kadınlar ve kız çocuklarının istedikleri değişimle ilgili bilgilere dayalı olarak kolaylaştırılması önemlidir.

İnsani –yardım ile kalkınma arasındaki bağlantı noktası hakkındaki devam eden tartışmalarda hassas yapıdaki ülkeler, afetler ve çatışmalar bağlamında anlamlı ve sürdürülebilir etkilerin insani yardım ve kalkınma aktörleri tarafından tamamlayıcı eylemler gerektirdiği kabul edilmektedir. Bunun gibi, kadınlar ve kız çocuklarının güçlendirilmesi, sadece kriz müdahalesi konusundaki rolleri bağlamında ele alınmamalı,

aynı zamanda kalkınma yardımı, barışı yapılandırma ve güvenlik, arabuluculuk, uzlaşma ve yeniden yapılanma, çatışma ve kriz önleme konularını da kapsamalıdır. Yerel kadınların sürece dahil edilmesi ve liderliği, bu çabaların başarılı sonuç vermesi bakımından çok önemli olup kolaylaştırılmalı ve etkinleştirilmelidir.

Dönüştürücü değişim;

- Kadın ve kız çocuklarının haklarını haysiyetle ve erkeklerle eşit bir şekilde gerçekleştirebilmeleri yönünde güçlendirilmesini ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinin sorgulanmasını sağlar;
- Her düzeydeki kurum ve kuruluşlar ile toplumsal cinsiyete bağlı güç ilişkilerinin gerçekleştiği tüm alanlarda: birey, hane halkı, toplum ve ulusal ve küresel seviyelerde eşit olmayan güç ilişkilerinin sorgulanmasına neden olur;
- Yapısal değişime işaret eder, yani belirtilerden ziyade problemin temel nedenlerinin ele alınmasını sağlar. Bu, (i) kadın ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılık yaratan ve sürdüren ayrımcı sosyal norm, tutum, inanç ve yapıları ve (ii) kuruluş, hükümet ve işletmelerin ayrımcı politikaları ve uygulamalarını zorlayan ve çözüm getiren seçeneklerin ortaya konmasını gerektirmektedir. Bu, ilgili kişilerin sorumlu tutulmalarıyla mümkün olur.

•Uzun vadede yaygın ve sürdürülebilir değişimi içermektedir. Bu değişim süreci, belirli bir ortamda toplumsal cinsiyet ve toplumsal ayrımcılık analizi ile başlamalıdır.

- Dönüştürücü değişim; kriz müdahalesi, düzelme süreçleri, kalkınma yardımı, barışı yapılandırma ve güvenlik, arabuluculuk, uzlaşma ve yeniden yapılanma, çatışma ve kriz önleme dahil tüm insani yardım, barışı yapılandırma ve kalkınma stratejisi, faaliyeti ve sonuçları karşısında kadınların katılımcı, kapsayıcı ve birleştirilmiş rolünü kolaylaştırıcı rol oynar.

Yerel kadınların ve kadın örgütlerinin aktif katılımının sağlanması, dönüştürücü değişimi kolaylaştırmak için önemli ilk adımdır. Bu, etkilenen kadınlara ve kız çocuklarına danışmanlık sağlamanın ötesine geçmekte, finansal bağımsızlık, liderlik yetenekleri ve okuryazarlık ve savunuculuk becerileri kazanmalarını sağlayarak yerel kadınların kapasitesini geliştirmeyi ve kendi toplumlarında değişim araçları olarak ortaya çıkmalarını sağlamak için söz söyleme ve görüş bildirme haklarını teşvik etmeyi içermektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve ilgili sektörler

Nakit temelli müdahaleler

Bu bölüm, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının nakit temelli müdahalelere (NTM) nasıl dahil edileceğini açıklamaktadır. Bu bölümde ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının insani yardım süreçlerine dahil edilmesinin bu sektör için neden önemli olduğu ile ilgili bilgilerin yanı sıra, gelecekteki referanslar için temel standart ve kaynaklar hakkında bilgileri de bulabilirsiniz.

Bu bölüm, NTM'ler için İnsani Yardım Program Döngüsünün (İYPD) her aşamasında yapılması gereken temel eylemleri açıklayan genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bu kontrol listesinden sonra, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği programına nasıl başlanacağı hakkında daha ayrıntılı bilgiler bulabilirsiniz. Bu, toplumsal cinsiyet analizinin nasıl gerçekleştirileceği, planlamada toplumsal cinsiyet analizinin uygulama, izleme ve inceleme

yoluyla nasıl kullanılacağı ve koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması, Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Uyarlanmış Yardımla ilgili temel yaklaşımların ve Dönüştürücü yaklaşımın bu aşamaların her birine nasıl dahil edileceği hakkında uygulamaya yönelik bilgiler içermektedir. Alandaki ilgili örnekler, bunun uygulamada nasıl olabileceğini göstermek için kullanılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının nakit temelli müdahalelere dahil edilmesi neden önemlidir?

NTM'ler-yani nakit transferleri, çalışma karşılığı nakit yardım, nakit hibeler ve kuponlar ve diğer dağıtım stratejileri gibi faaliyetler – kendi kendine yeterlilik ve ileriye yönelik direnç sağlar; alıcıların kendilerinin ve ailelerinin ihtiyaçlarına öncelik verilmesine katkıda bulunur. NTM'lere güvenli ve eşit erişime sahip kadınlar ve kız çocukları, temel ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilir ve cinsel sömürü ve damgalanma ile bedel karşılığı cinsel ilişki ve çocuk evliliği gibi diğer olumsuz baş etme stratejilerine karşı çok daha güçlü olurlar. Bu nedenle, NTM programları, farklı gruplardan kadınlar, erkekler, büyük kız çocukları ve oğlan çocukları için erişilebilir şekilde tasarlanmalı ve uygulanmalıdır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının NTM programına dahil edilmesi, aşağıdaki hedeflere ulaşılmasını sağlar:

- **Kadının hak ve tercihlerinin teşvik edilmesi, engel ve risklerin azaltılması:** Farklı gruplardan kadınlar, erkekler, büyük kız çocukları ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçları, kayıt, yardım sıklığı, miktarı ve transfer mekanizmaları ile ilgili araçların uyarlanmasıyla karşılanabilir. Örneğin, nakit dağıtımı için zamanlama ve mekanizmalarda, kadınların hane halkı bakım görevleri, hareket kolaylığı, LGBTİ bireyler için algılanan damgalanma, finansal kuruluşlara erişim ve cep telefonu gibi teknolojik olanakların tanınması gibi konuların dikkate alınması gerekmektedir.

- **Yerel ekonomilerin güçlendirilmesi, böylece hem etkilenen nüfusa hem de ev sahibi topluma yarar sağlanması.** Yerel pazarlarda harcanacak nakdin temini, mal ve hizmetlerin talebini alıcıların ihtiyaçlarına yönlendirmektedir. Kadın ve erkeklerin nakit harcama alışkanlıkları, kendi ihtiyaçları ve geçindirmekle yükümlü oldukları kimselerin ihtiyaçlarını daha iyi yansıtmaları için piyasayı yönlendirir.

- **Ekonomik olarak kendi kendine yeterliliğin teşvik edilmesi.** Hedefe yönelik NTM'ler; özellikle kadın ve LGBTİ girişimcilere — genellikle kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin yönlendirilmesinde — ekonomik geçim imkânlarını oluşturmak, yeniden inşa etmek veya genişletmek ve iyileştirme, bağımsızlık ve geleceğe yönelik dirençlerinin artırılmasında yardımcı olabilir.

- **Toplumsal cinsiyet ilişkilerinde eşitliğe yönelik bir değişim sağlamak.** Aile reisi konumundaki kadınlara düzenli ve tutarlı bir gelir sağlamak, hane halkının tüm üyeleri için sağlık, eğitim ve diğer insani durumları iyileştirebilir ve kadınların kendi kendine yeterliliklerini ve dayanıklılıklarını güçlendirebilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının ve nakit temelli müdahalelerin İnsani Yardım Program Döngüsüne dahil edilmesi

Bu bölümde Birleşmiş Milletler kuruluşları, yerel ve uluslararası STK'lar ve devlet kurumlarından gelen ve sahada işin merkezinde çalışan insani yardım aktörlerinin, İnsani Yardım Program Döngüsünün her aşamasında NTM'lerde toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edilmesi için atmaları gereken gerekli adımları, ayrıntılarıyla açıklanmaktadır.

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA NAKİT TEMELLİ MÜDAHALE İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- NTM ile ilgili ihtiyaç, öncelik ve olanaklar hakkında cinsiyet, yaş ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- NTM ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizinin yapılması ve bulguların analiz edilmesi.

2 Stratejik planlama

- Toplumsal cinsiyet analizi ve krize hazırlık ile ilgili diğer verilerden elde edilen bulguların kullanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının NTM program planına dahil edilmesi.
- NTM sektörü için belirlenen toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçlar, proje faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulması.
- Müdahale için NTM program planlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Müdahalede NTM programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Finansman önceliklerine ışık tutulması bakımından ilk değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve NTM sektörü hakkında bilgi ve önemli mesajlara yer verilmesi.
- NTM sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda bağışçı kişiler/kuruluşlar ve diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verilmesi.

4 Uygulama ve izleme

- Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı ile bütünleştirilmiş ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına mevcut kaynaklar ve projeyi nasıl etkileyebilecekleri ile ilgili bilgi sağlayan NTM programlarının uygulanması.
- NTM projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması ve sürdürülmesi.
- Müdahalede NTM programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının NTM'ye erişiminin izlenmesi ve değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergelerin oluşturulması.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- NTM sektöründeki projelerin ve NTM müdahale planlarının incelenmesi. Etkin bir şekilde ulaşılan ve ulaşılamayan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının tespit edilmesi, ulaşılamama nedenlerinin değerlendirilmesi
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaların paylaşılması ve eksikliklerin ele alınması.
- Kadınların/hane halkının kendi kendine yeterlilikleri üzerindeki etkilerin değerlendirilmesi

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

Toplumsal cinsiyet analizi, - değerlendirme aşamasında yapılmalı ve program döngüsü boyunca toplanan bilgilerle izleme ve nihai değerlendirme aşamasına kadar devam etmelidir. Toplumsal cinsiyet belirteçleri, bu aşamada ihtiyaç analizine ışık tutmak için kullanılmalıdır (Toplumsal cinsiyet belirteçleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48-51). B Bölümünde yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analiz aracı (sayfa 30-36), acil durumun herhangi bir aşamasında toplumsal cinsiyet analizinin nasıl yapılacağı konusunda adım adım bir rehber sunmaktadır ve bu bölümdeki NTM'ye özgü bilgilerle birlikte kullanılmalıdır.

NTM sektörü için bilgi toplarken, toplumsal cinsiyet analizi soruları vasıtasıyla krizin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları üzerindeki etkisi anlaşılmalı çalışılmalıdır. Standart NTM değerlendirmesi, toplumsal cinsiyet ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin, LGBTİ bireylerin, engelli kişilerin, farklı yaş ve etnik gruplardan kişilerin deneyim, ihtiyaç, hak ve riskleri ile farklılığın diğer yönlerine daha fazla vurgu yapmak için uyarlanabilir. Değerlendirmede, NTM sektörüyle ilgili kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin ihtiyaç, rol ve dinamikleri ve (örneğin engellilik, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, kast, din gibi) insanları farklı kılan diğer boyutların onlarla nasıl kesiştiği ile ilgili sorular üzerinde durulmalıdır. Değerlendirme, iyi uygulama ve koordinasyon, kadınların katılımı, TCDS'yi önleme ve azaltma ve Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısına Uyarlanmış Yardım ile ilgili temel standartlarla uyumlu olmalıdır. Aynı zamanda "NTM programında ihtiyaç analizine yönelik temel yaklaşım ve standartlar" hakkında 100-101. sayfalarındaki tabloya göre dönüştürücü bir yaklaşıma sahiptir.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), toplumsal cinsiyet analizlerinin temel bileşenidir ve nihai sonuçların izlenmesi ve ölçülmesi için gereklidir. Etkili olması için, CYAV'nin programlama sırasında kullanılmak üzere toplanması ve analiz edilmesi gerekmektedir. CYAV'nin toplanmasının zor olduğu durumlarda, tahmini veriler, ulusal ve uluslararası istatistikler, diğer insani yardım ve kalkınma aktörleri

tarafından toplanan veriler veya küçük örnekleme dayalı anketlerine dayanarak sağlanabilir. Cinsiyet ve yaşa göre toplanan ve analiz edilen veriler NTM'lerdeki ihtiyaç, erişim ve alıkoyma hakkında daha net bir tablo sunabilir. Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler ve analizler, hangi grupların hangi nedenlerle toplum kenarına itildiğinin belirlenmesi ve etkili bir müdahale planı için temel niteliktedir (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 39-41). CYAV'yi kullanmaya ek olarak, duruma göre, verilerin farklılık yaratan yetenek, etnik köken, dil, gelir düzeyi veya eğitim gibi diğer faktörlere dayanarak ayrıştırılması önemlidir.

Toplumsal cinsiyet ve NTM analizi için kaynaklar arasında sayım verileri, Demografik ve Sağlık Anketleri, toplumsal Cinsiyet analiz raporları, insani yardım değerlendirme raporları, koruma ve TCDS sektör raporları ve aynı zamanda UNHCR, WRC, Oxfam veya Cash Learning Partnership tarafından üretilen toplumsal cinsiyet ülke profilleri yer almaktadır. CYAV'in mevcut olmadığı veya çok eski olduğu durumlarda hesaplama için diğer yöntemlere başvurulabilir (bkz. Kısım B, sayfa 41). Toplumsal cinsiyet analizi için, bunlara krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarından ve/veya anketler, görüşmeler, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemi ve öykü anlatımı gibi yollarla elde edilen programlardan elde edilen katılımcı veriler eklenmelidir.

Bir sonraki sayfada yer alan tablo, acil bir müdahale sırasında toplumsal cinsiyet analizinin önemli noktalarını ve hangi çalışma dokümanlarının hazırlanması gerektiğini özetlemektedir. Bunlar, küme seviyesinde (sorumlu küme lideri ile) ve/veya ayrı ayrı kuruluşlar seviyesinde (sorumlu acil müdahale koordinatörü ile) üretilmelidir.

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI:

- UNHCR. Guide for Protection in Cash-based Interventions. 2015. <https://tinyurl.com/y78scfyx>

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Hazırlık aşaması	Ülke için toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün ortaya konması ve genel bakışın oluşturulması; STK, Hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarında daha önceden mevcut olan toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi	Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa) https://tinyurl.com/ycwk3r7z Bilgi grafiği
Aniden ortaya çıkan acil durumun ilk haftası	Acil durumdan önce hazırlanan ve gerektiğinde gözden geçirilen toplumsal Cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün incelenmesi ve oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması. Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi NTM sektörü için önemli soruları bütünleştirerek, sektörel veya çok sektörlü hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız). Sektörel veya çok sektörlü hızlı analizlerin gerçekleştirilmesi ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.	İnsani yardım programlarının mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına bağlanması için stratejik giriş noktalarını belirleyen bilgilendirme belgesi (2 sayfa) https://tinyurl.com/yao5d8vs Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9fx5r3s
Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra	Mevcut ihtiyaç analiz araçlarını uyarlayarak ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerini kullanarak sektörel bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyet analizinin yapılması.	Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9xt5h4n

ZAMAN ÇERÇEVESİ

Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra

Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl süreli, büyük çaplı müdahale olduğu varsayılarak)

İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha uzun süre sonra

FAALİYET

Önceden mevcut toplumsal cinsiyet ortaklıklarını geliştiren, bütünleşik **kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi** için fırsatların belirlenmesi. CYAV, insani yardıma erişim, varlıklar ve kaynaklar ile siyasi katılım düzeyini gösteren bir kıyaslama referansının oluşturulmasının sağlanması. Kriz, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim ve yeniden üretim ve sektörle ilgili diğer konuların etkisinin analiz edilmesi.

İ&D planları, referans ve dağıtım sonrası izleme dahil planlama, izleme ve değerlendirme çerçevelerine bilgi sağlamak için toplumsal cinsiyet analizi girdilerinin kullanılması.

Personelin iç toplumsal cinsiyet kapasitelerinin analizinin yapılması (eğitim ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinde güvenilirlik seviyesi, bilgi seviyesi, tanımlanan toplumsal cinsiyet becerileri).

İnsani yardım müdahalesi programında kampanya ve iç uygulamalarda toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili toplumsal cinsiyet denetimi/ değerlendirmesi yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak toplumsal cinsiyet gözden geçirme çalışmasına girdi sağlayacaktır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansını göz önüne alan müdahale ön sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale nihai değerlendirme çalıştayında paylaşılacak ve yayınlanacaktır.

TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA

Anket için somut sorular (olanaklar dahilinde BİT-destekli)

Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu

<https://tinyurl.com/ybyerydk>

ve

<https://tinyurl.com/ybsqzvzj>

Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler

1 sayfalık anket

Araştırma raporu

Kapasite geliştirme planı

Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.

Yönetici özeti, temel bulgular ve önerilerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği ön sonuç değerlendirmesi. <https://tinyurl.com/p5rqgnt>

NAKİT TEMELLİ MÜDAHALELERE YÖNELİK TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE AŞAĞIDAKİ NOKTALAR DİKKATE ALINMALIDIR:

- **Nüfus demografisi.** Krizden önce cinsiyet, yaş ve diğer farklılık faktörlerine göre ayrıştırılan nüfusun demografik profili ne idi? Kriz veya NTM programının başlamasından bu yana ne değişti? Hane halkı sayısı, ortalama aile büyüklüğü, çocuklara yalnız başına bakan hane reislerinin ve özel ihtiyaçlara sahip kişilerin, gebe ve emziren kadınların cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış sayısına bakın. Çok eşli aile yapıları var mıdır?
- **Toplumsal cinsiyet rolleri:** Farklı yaşlarda kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının rolleri nasıldı ve krizin başlangıcından bu yana bu rollerde ne gibi değişiklikler oldu? Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının yeni rolleri nelerdir ve bunlar birbirlerini nasıl etkilemektedir? Bu rollerin yerine getirilmesi, ne kadar zamanlarını almaktadır?
- **Karar alma yapıları.** Krizden önce karar almak için toplum tarafından hangi yapılar kullanılmıştır ve şu anda hangileri kullanılmaktadır? Kimler karar alma süreçlerine katılmaktadır? Kadın ve erkeklerin eşit söz hakkı var mıdır? Ergen kız çocukları ve oğlan çocukları sürece nasıl katılmaktadır?
- **Korunma.** Krizden önce ilgili kadın, kız çocuğu, erkek çocuğu ve erkek grupları hangi korunma riskleri ile karşı karşıya kalmaktaydı? Toplumsal cinsiyet ile kesişen diğer farklılık faktörleri korunma risklerini etkilemekte midir? Kriz veya program başladığından beri korunma riskleri hakkında ne gibi bilgiler mevcuttur? Yasal çerçeveler, toplumsal cinsiyet ve korunma ihtiyacını ve adalet mekanizmasına erişimi nasıl etkilemektedir?
- **Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, kapasite ve hedefler.** Etkilenen nüfus ve/veya programdaki kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının NTM ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve hedefleri nelerdir? Bu analiz, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının kendine özgü insani ihtiyaçları ve bunların nakit yardım temini yoluyla ele alınıp alınamayacağı; çalışma karşılığı nakit yardım programlarında erkek ve kadınların üstlenebileceği iş türleri ve piyasalara erişim ve piyasaların işlevselliği, örneğin piyasaların nakit transferlerine nasıl tepki verdiği ile ilgili bir değerlendirme içermelidir.

NTM'YE ÖZGÜ TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN MUHTEMEL SORULAR:

- Kadınlar iş faaliyetlerine katılabilmek için çocuk bakımı ve ulaşım gibi hangi ilave desteklere ihtiyaç duymaktadır?
- Yaşlı kadınlar, NTM'lere erişim için hangi ilave desteklere ihtiyaç duymaktadır? Yaşlı kadınlar, çocuk bakımından ve/veya ailelerine bakmaktan sorumlu mudur?
- NTM'lere erişimde LGBTİ bireylerin durumuna özgü engeller nelerdir?
- Hane halkının nakdi idare eden ve kullanımına karar veren kadınlara yönelik tutumları nedir? Kadınların nakdi idare etme deneyimi var mıdır veya finansal eğitim desteği gerekli midir?
- Kadın ve erkeklerin, nakdi almak için gereken kimlik belgeleri ve/veya teknolojiye erişimleri var mıdır?
- Kadınlar öz-etkinlik ve dayanıklılıklarını artıracak hangi potansiyel faaliyetlere katılmaktadır?
- Ne tür işler kadın ve erkekler için kültürel olarak kabul edilebilir? Kadınlar çalışmaya yönelik olarak karşılaştığı duruma özgü engeller nelerdir? Lezbiyen veya cinsiyet değiştiren kadınlar belirli engellerle karşılaşmakta mıdır?
- Kadın ve erkekler güvenli nakit transferi sağlamak için hangi faktörler (örneğin miktar, süre, sıklık, transfer mekanizması) gereklidir?
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları NTM'lere katılım nedeniyle yeni risklerle karşı karşıya kalacak mıdır?
- Toplum içinde nakit yardım faaliyetlerinin hangi çalışmalar karşılığı gerçekleştirileceğine kim karar vermektedir?

NTM PROGRAMLAMASINDA İHTİYAÇLARIN DEĞERLENDİRİLESİ VE ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

»NTM değerlendirme ekibi, diğer kuruluşların NTM programında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönünde hangi yaklaşım ve çözümleri benimsediğini anlamak için kadın hakları, LGBTİ örgütleri ve (mevcutsa) sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile birlikte çalışmalıdır.

DİKKAT!

»Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargılı eğilimlere dikkate edin. Örneğin, kadınların görüşü alınmamışsa, belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaçlarını ve önceliklerini yansıtmaktan uzak kalır.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına erişebilmek için, NTM değerlendirme ekibinde eşit sayıda erkek ve kadın olmasını sağlayın. Uygulanabilir olan yerlerde, ekibe toplumsal cinsiyet uzmanı ve koruma/TCDŞ uzmanının da katılmasını sağlayın.
- » LGBTİ bireylerin NTM'lere özgü ihtiyaçlarının analizi için bilgi sağlamak amacıyla mümkün olan yerlerde bu konuda uzmanlık bilgisi veya eğitim sağlayabilecek yerel LGBTİ gruplarını tespit edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarıyla katılımcı değerlendirme yapın. Yararlanıcıların kapasite ve önceliklerini daha iyi tanımlamak için, ayrı odak gruplar oluşturun ve insani yardım personelinin cinsiyetini odak grup ile eşleştirin.
- » NTM programına kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının katılımını teşvik etmek için mevcut topluluk yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımları benimseyin.
- » Genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadın ve kız çocuklarının ihtiyaç analizine katılımını sağlamak için çocuk bakımı hizmetlerine ulaşmalarını sağlayın.

DİKKAT!

- »Yapılacak toplantıları; engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarından olanlara erişilebilecekleri araçlar vasıtasıyla duyurun. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmen bulundurun.
- »Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve sıkıntıları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde LGBTİ nüfusunun açıkça kendini ifade etmesi yönünde devletçe getirilen yasaklar vb.) göz önünde bulundurun.
- »Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- »Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın.
- »Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDS'nin Önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

»Bu Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.

»İnsanların TCDS hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.

İYİ UYGULAMA

»TCDS uzmanlarından yardım almadan belirli TCDS vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.

»

Değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel bakımdan hassas veya tabu konuları (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar vb.) çok fazla irdelememeye irdelememeyedikkat edin.

»

Gerek hassas gruplardan gerekse diğerlerinden doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısına Uyarlanmış Yardım

İYİ UYGULAMA

»Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler ışığında en fazla NTM destek ihtiyacı taşıyan grupları belirleyin.

»Toplumsal cinsiyet analizi verilerini kullanarak, cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış NTM program/hizmetlerine adil erişimin önündeki engelleri analiz edin.

İYİ UYGULAMA

»Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçlarını belirlemek için ihtiyaç değerlendirmelerine katılımlarının önündeki potansiyel engellerin farkında olun (bu konuda daha fazla tavsiye için bu tablodaki katılım kısmına bakınız).

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

»Kadın ve erkekler arasındaki yapısal eşitsizliklerin sorgulanması ve bunlara karşı çıkılması yönünde fırsatları tanımlamak ve kadınların liderliğini teşvik etmek için toplumsal cinsiyet analizini kullanın.

»Kadın liderliği, LGBTİ hakları ve TCDS'nin azaltılmasını desteklemek için hedefe yönelik eylemlere yatırım yapın.

İYİ UYGULAMA

»NTM programında mevcut toplumsal cinsiyet normlarının sorgulanmasına yol açan eylemlerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve programın "zarar vermeme" ilkesine (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86) uymasının sağlanması amacıyla, olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaç ve hassasiyetlerinin İYPD'nin ihtiyaç analizi aşaması sırasında belirlenmesinden sonra artık bu verileri ve bilgileri, ilgili müdahalenin stratejik olarak planlanması için kullanabilirsiniz.

Toplumsal cinsiyet analizi sürecinde toplanan bilgi ve verileri kullanan program planlayıcıları, program faaliyetleri ile NTM sektöründeki amaçlanan sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurabilir ve böylece belirlenen ihtiyaçların ele alınmasını sağlayabilir. Bu bilginin, program döngüsünde daha sonra izleme ve değerlendirme için temel olacak olan sonuçlara dayalı çerçevede geliştirilmesi gerekmektedir.

Stratejik planlamada; koordinasyon, katılım, TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması ve Dönüştürücü yaklaşım ile ilgili önceki İYPD aşamasında (ihtiyaç analizi) açıklanan temel yaklaşımlar da göz önünde bulundurulmalıdır.

Bunların toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte o aşamada gereğince göz önünde bulundurulmuş olduğu durumlarda planlama aktörlerine uygun biçimde bilgi verilmelidir. Toplumsal cinsiyet belirteçleri de bu aşamada uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48-51).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına yönelik değişimi ölçmek için göstergeler oluşturulmalıdır.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeleri kullanın. Beklenen sonuçlar; toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaçlara ilişkin kaliteli yardım sağlanması; hizmet erişimine ilişkin izleme oranları; sağlanan yardımdan memnuniyet; imkânların nasıl kullanıldığı ve yardım nedeniyle nelerin, kim için ve hangi zaman çerçevesinde değiştiği gibi hususları kontrol edin. Farklı oranları, cevap verenlerin cinsiyet ve yaşına göre karşılaştırın.

Aşağıdaki tablo, toplumsal cinsiyet analizinin sonucuna dayalı olarak, ilgili göstergelere sahip hedef, sonuç ve faaliyetlerin oluşturulmasıyla ilgili örnekleri göstermektedir.

İyi uygulama

Bangladeş'te gerçekleştirilen çalışma karşılığı nakit yardımı projesi, Müslüman ülkenin kırsal kesimlerinde kadınların çoğu ev dışında çalışmaktan men edildiği için, toplumun direnişiyle karşılaşmıştır. Katılımcılar, mezarlıkları da içeren ve yan yollar inşası öngören projelere katılmalarını istemeyen akraba ve dini liderlerin direnişiyle karşılaşmıştır. Kadınların gelir elde etmeye başlamasıyla kocaları ve akrabaları, programı daha fazla kabullenmişler ve kadınlar, hane halkının mali durumuna katkıları ve harcama kararlarına eşit girdileri nedeniyle statülerinin iyileştiğini hissetmişlerdir. Anlaşmazlıklar ortaya çıktığında, yerel komite üyeleri, arabulucu olarak hareket etmiştir. Başlangıçtaki kuşkulara karşın, program katılımcılarının yarısından fazlası kadınlardan oluşmuştur.

WOMEN'S REFUGEE COMMISSION. 2009. BUILDING LIVELIHOODS: A FIELD MANUAL FOR PRACTITIONERS IN HUMANITARIAN SETTINGS P82

**TOPLUMSAL CİNSİYET
ANALİZİ SORULARI****TESPİT EDİLEN SORUNLAR****ÖZEL HEDEFLER**
Çalışma hangi özel hedefe ulaşmayı hedefliyor?**ÖZEL HEDEF
GÖSTERGELERİ**
Faaliyete özel hedefe ulaşıldığını açıkça gösteren göstergeler

Kadın ve erkekler için kültürel olarak ne tür işler kabul edilebilir?

Kadınların çalışmasının önündeki engeller nelerdir?

Kültürel normlar, kadınların çalışma karşılığı nakit yardım (ÇKNY) faaliyetlerine katılma seçeneklerini sınırlandırmaktadır.

Kadınların yaşadığı ataerkil ortamlar, onların çalışmak için işgücü piyasasına erişmelerine imkân vermemektedir. (kültür, güvenlik, üreme rolü, erkeklerle aynı ortamda çalışma).

Kadınlar ev dışında ücretli çalışmalara katılma konusunda çok fazla deneyime sahip değildir.

ÇKNY faaliyetleri, kadınların büyük oranda bakım işleriyle meşgul olduğu saatlerde gerçekleşmektedir.

ÇKNY programı gebe ve emziren kadınların ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.

ÇKNY faaliyetleri, kadınların büyük oranda bakım işleriyle meşgul olduğu saatlerde gerçekleşmektedir.

Etkilenen nüfus içinde, gelir getirici faaliyetlerle uğraşan kadınların yüzdesi

Gelir getirici faaliyetlerini 6 ay boyunca sürdüren kadınların yüzdesi

BEKLENEN SONUÇLAR*Müdahalenin özel hedefin**başarılmasında etkili olan sonuçları*

Kadınlar, kültürel olarak kabul edilebilir bir şekilde ÇKNY müdahalelerine güvenli bir şekilde erişmektedir.

Erkekler daha az şüphelidir ve işgücü piyasasına katılan kadınlar hakkında daha fazla kendine güvenmektedir.

Kadın ve erkekler, gelir getirici faaliyetler için gerekli beceriler konusunda eğitilmiştir.

Kadınları gelir getirici faaliyetlerde bulunmaya teşvik etmek için çocuk bakım hizmetleri sağlanmaktadır.

Kadınlar, çalışma saatlerine uygun gelir getirici faaliyetlere dahil olmaktadır

Engelli kadın ve erkekler ile gebe ve emziren kadınlar için uygun gelir getirici faaliyetler mevcuttur.

**BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ
(SONUÇ GÖSTERGELERİ)***Müdahalede beklenen sonuca ne ölçüde**ulaşılabildiğini ölçülmesini sağlayan göstergeler*

ÇKNY müdahalelerine erişen kadınların sayısı ve yüzdesi

Kadın ve erkeklerin, kadınların program süresi boyunca ev dışındaki işleri hakkındaki görüşlerinde pozitif değişim bildirilmiştir (odak grup görüşmelerinde).

Gelir getirici faaliyetler için gerekli eğitim kursunu başarıyla tamamlayan kadın ve erkeklerin sayı ve yüzdesi

Çocuk bakım hizmetlerine başvuran çalışan kadınların yüzdesi

Kadınlar gelir getirici bir faaliyete katılmak için çocuklarını çocuk bakım evine veya onları güvenilir bir kişiye bırakma konusunda içlerinin daha rahat olduğunu bildirmektedir (odak grup görüşmelerinde)

Program müdahale süresi boyunca gelir getirici faaliyetlerde yer alan kadınlarla ilgili yüzde artışı

Gelir getirici faaliyetlerde yer alan engelli kadın ve erkekler ile gebe ve emziren kadınların yüzdesi

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Aynı zamanda kadınların hak ve fırsatlarını teşvik etmek için çalışırken, toplumsal istişareler yoluyla kadınlar için kültürel olarak kabul edilebilir ve güvenli ÇKNY faaliyetlerinin (örneğin, işçiler için yemek hazırlamak, bir yerleşke içinde duvarları boyama, ev onarım işleri) belirlenmesi.

Hane halkı içindeki erkeklerin işgücü piyasasının gerçekleri ve kadınların gelir getirici faaliyetlerde yer almalarına ilişkin korkularından kurtulmaları hakkında farkındalık yaratılması.

ÇKNY faaliyetlerini güvenli ve etkin bir şekilde yerine getirmeye yönelik beceriler hakkında kadın ve erkeklerin eğitilmesi.

Tamamen evde olan kadınlar için çocuk bakımını çalışma karşılığı nakit yardım fırsatı olarak sağlayarak, kadınların diğer ÇKNY faaliyetlerine katılmalarının sağlanması ve kadınların bakım işinin değerinin artırılması.

Kadınların katılması için esnek programlar oluşturulması

Gebe ve emziren kadınlar ile engelli kadın ve erkekler için iş olanakları bulunması.

**TOPLUMSAL CİNSİYET
ANALİZİ SORULARI****TESPİT EDİLEN SORUNLAR****TESPİT EDİLEN SORUNLAR
ÖZEL HEDEFLER**

Çalışma hangi özel hedefe ulaşmayı hedefliyor?

ÖZEL HEDEF GÖSTERGELERİ

Faaliyete özel hedefe ulaşıldığını açıkça gösteren göstergeler

Kadın ve erkeklerle güvenli nakit transferi sağlamak için hangi faktörler (örneğin miktar, süre, sıklık, transfer mekanizması) gereklidir?

Kadınlar, kimlik belgesi veya banka hesabı bulunmaması veya yetişkin erkek akrabaları altında kayıtlı olmaları dolayısıyla kendi başlarına yardım alamamaktadır.

Kadınlar, ailelerinin esenliğini destekleyebilmektedir ve harcama kanalları ile ilgili kararlara katılabilmektedir.

Gıda, sağlık ve eğitim için harcanan gelir yüzdesi

NTM'lere katılımı nedeniyle kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları yeni risklerle karşı karşıya kalacak mıdır?

Nakit yardımı için hedef alınan kadınlar, hayat arkadaşı şiddeti veya evde sömürü dahil artan TCDS için potansiyeli belirlemektedir. Erkekler, toplumsal cinsiyet rollerinin otoritelerini zayıflattığını ve yerleşik hane halkı rol ve sorumluluklarını tehdit ettiğini düşünmektedir ve bu nedenle öfkeli.

Bazı LGBTİ bireyler ve genç kadınlar, güvenli çalışma ortamlarına yönelik engelleri bildirmektedir.

Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireyler, NTM'ye katılımları nedeniyle riskleri ele almak için bilgi ve becerilerle güçlendirilmiştir.

Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireyler, NTM'ye katılımları neticesinde daha az risk ve tehlikeye maruz kalmaktadır.

NTM neticesinde bilgi ve beceri kazanmış kadın ve erkeklerin yüzdesi

NTM katılımı nedeniyle güvende olduğunu bildiren kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin yüzdesi

NTM neticesinde azalan damgalanma yoluyla bildirilen ve ele alınan güvenlik/risk olaylarının sayısındaki düşüş.

BEKLENEN SONUÇLAR

Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları

**BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ
(SONUÇ GÖSTERGELERİ)**

Müdahalede beklenen sonuca ne ölçüde
ulaşıldığını ölçen göstergeler

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Hedeflenen topluluklardaki
muhtaç kadınlar, yerleşik
resmi kimlik ve kayıt
veritabanı aracılığıyla
erkek yardımı olmaksızın
nakit transferlerine
erişebilmektedir.

Erkek yardımı olmadan nakit
transferlere erişen kadınların yüzdesi

Kadınların kimlik veri ve bilgilerine sahip
resmi kimlik ve kayıt veritabanlarının
oluşturulması/benimsenmesi

Kadınlar, kız çocukları ve
LGBTİ bireyler, güçlenmelerine
katkıda bulunacak konularda
kapasite geliştirme sürecinden
geçmektedir.

Kapasite geliştirme sürecinden geçen
kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ
bireylerin sayısı ve yüzdesi

Kadın ve kız çocuklarının kendi kendine
yetme ve direnç kazanma konusunda
desteklenmesinin toplumsal cinsiyet
eşitliği, kadın ve kız çocuklarının
güçlendirilmesi, çatışma çözümü ve
geçim imkânları ile ilgili konulara
dayandırılması

Koruma hizmetleri mevcut
olup hassaskadın, kız çocukları
ve LGBTİ bireyler bunlarla
bağlantılıdır veya bunlara
yönlendirilmektedir.

Koruma hizmetlerine erişen kadın ve kız
çocuklarının sayısı ve yüzdesi

Vaka yönetimi, danışmanlık ve toplumsal
cinsiyet tartışma grupları dahil hedefe
yönelik koruma hizmetlerine erişimin
sağlanması.

Erkekler, NTM seçim sürecinden
daha çok haberdardır.

Erkekler NTM seçim sürecinin daha
iyi farkında olduklarını ve onu kabul
ettiklerini bildirmektedir (odak grup
tartışmalarında)

Hane halklarıyla ve toplumlarda açık
iletişim ve geri bildirim mekanizmalarının
oluşturulması. Katılımcı seçimi,
hedeflenen faydalar ve alıcılarca fayda
ve risklerin izlenmesi ve gerekirse
risklerin azaltılması konusunda nasıl katkı
sağlayabileceklerinin açıklanması.

Konuya özgü engellerin ve bunların
üstesinden gelmek için gereken
eylemlerin tanımlanması için LGBTİ
bireyler ve bu bireyler tarafından
yönetilen yerel gruplarla konuşulması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

Stratejik planlama aşamasının ve ihtiyaç analizine dayalı sonuç temelli çerçevenin (mantıksal çerçeve) oluşturulmasının ardından İYPD'de bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesi aşamasıdır.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilebilmesi için atılacak temel adımlar şunlardır:

- İnsani yardım aktörlerinin, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına özgü ihtiyaç, öncelik ve kapasitelerindeki boşlukları ele almaya yönelik finansmanı harekete geçirmek için bağışçı kişilerle konuyu savunarak katkı vermeleri yönünde ortaklık kurmaları gerekmektedir.
- Kaynakları öncelikli eylemler etrafında harekete geçirmek için, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve erkek çocuklarının farklı ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik planlar hakkındaki bilgi ve temel mesajlarla kamp koordinasyonu ve kamp yönetimi (KKKY) kümesinin desteklenmesi.
- Maliyetlerin farklı olabileceğinin göz önünde bulundurulması önemlidir; örneğin programda kadınların NTM'ye erişimi ön görülüyor, ancak düşük okuryazarlık seviyeleri bir sorun olarak ortaya çıkıyor ise, programı uyarlamak için ek maliyetler oluşabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet belirteçleri, programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya ne kadar iyi dahil edildiğinin değerlendirilmesi ve sürecin nasıl iyileştirileceği hakkında rehberlik sağlanması için bu aşamada kullanılmalıdır. Konuyla ilgili birçok farklı gösterge mevcuttur (Toplumsal cinsiyet belirteçleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 48-51).

Ayrıca, finansman önerileri oluşturulurken, varsayımlardan kaçınmak ve önerilen programı gerçekleştirmek için toplumsal cinsiyet analizini kullanmak önemlidir. Örneğin, NTM müdahalelerinde nakit transferlerini her zaman kadınlar için güçlendirme aracı olarak düşünmeyin; transfer yöntemini seçerken, tüm cinsiyet ve yaş gruplarının teknolojiye erişiminin aynı olmayabileceğini hesaba katın. Ayrıca farklı cinsiyet ve yaş gruplarının nakde erişimi ve nakit üzerindeki kontrolünün aynı olmayabileceğini daima göz önünde bulundurun.

4 Uygulama ve izleme

Kaynaklar harekete geçirildiğinde, İYPD'nin bir sonraki aşaması, programın uygulanması ve izlenmesidir.

Uygulama

- NTM programlarının toplumsal cinsiyet eşitliğini tümüyle kapsamasını sağlamak için, aşağıdaki temel eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir:
 - Program faaliyetlerinin tüm kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının belirli NTM ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve önceliklerine göre uyarlanması.
 - Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının mevcut kaynaklar ve programı nasıl etkileyebilecekleri hakkında bilgilendirilmesi.
- NTM programının bir parçası olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına yönelik geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması ve sürdürülmesi.

Bu mekanizmalara güvenli bir şekilde erişebilme becerisinin kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için farklı olabileceğini ve katılımlarını kolaylaştırmak için bunun gibi önlemler alınması gerektiğini unutmayın. NTM programının tüm yönlerine erişim sağlanması için sosyal kesim, yaş ve engellilik gibi diğer faktörler de dikkate alınmalıdır.

Programın iyi uygulamalara bağlı kalmasını sağlamak için, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartlar planlama, uygulama ve izleme aşamalarına dahil edilmelidir. Bu standartlar aşağıdaki alanlarla ilgilidir (ve aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

İyi Uygulama

2013 yılında Ürdün'de başlatılan Uluslararası Kurtarma Komitesi (IRC) nakit transfer programı kapsamında yapılan odak grup görüşmelerine katılan kadınlar, nakit yardımın hane halkı gerginliklerini azalttığını ve ayrıca kadına yönelik şiddet ile ana-babalar ve çocuklar arasındaki ev içi şiddeti azalttığını ifade etmişlerdir. Vakaları ve nakit dağıtımların etkisini düzenli olarak izleyen danışmanlar ve nakit yardım görevlileri de ayrıca nakit transferleri ile ev içi şiddetin azaltılması arasındaki bağlantıyı doğrulamıştır. Bununla birlikte aksi durumlar da rapor edilmiştir; nakit transfer programları süresince nakit dağıtımının gerilimi artırdığı vakalarla ilgili ve tercihen vaka yönetimi yoluyla tam izleme ihtiyacını vurgulayan birkaç vaka raporu ve araştırma bulguları bulunmaktadır.

UNHCR AND IRC, INTEGRATING CASH TRANSFERS INTO GENDER-BASED VIOLENCE PROGRAMS IN JORDAN: BENEFITS, RISKS AND CHALLENGES, 2015

NTM PROGRAMINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEMeye YÖNELİK TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Yerel kadın hakları grup, ağ ve sosyal ortak girişim gruplarını- özellikle kadınlar, gençler, engelliler ve LGBTİ gruplarının kayıtdışı ağlarını -belirleyin ve NTM program planı, sunumu ve izleme aşamalarına katılımlarını destekleyin ve koordinasyon içerisinde rol almalarını sağlayın.
- » Toplumsal cinsiyete bağlı NTM için önemli hususların tüm sektörlerle dahil edilmesini sağlamak ve tekrarlamadan kaçınmak için nakit çalışma grubu ve diğer insani yardım sağlayıcıları ile eşgüdümü sağlayın.
- » NTM ile ilgili kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına yönelik durumla ilgili toplumsal cinsiyet analizi ve cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler kullanarak İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış ve İnsani Yardım Müdahale Planını destekleyin.
- » Varsa ülkedeki toplumsal cinsiyet çalışma grubuyla koordinasyonu sağlayın.

DİKKAT!

- » LGBTİ bireylerin deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının çok farklı olabileceğinin farkında olun. Bu, bireyleri temsil eden yerel gruplarla koordinasyon ihtiyaçlarını ve müdahalenin nasıl uyarlanacağını tam olarak anlaşılması bakımından önemlidir.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarıyla LGBTİ bireyler için erişilebilir bir temsile yönelik ve katılımcı planlama ve uygulama süreci uygulayın.
- » Çalışma karşılığı nakit yardımı programlarındaki iş yeri sorumluları da dahil NTM program personelinin yüzde 50'sinin kadın olmasına gayret gösterin. Erkek ve oğlan çocuklarında olduğu gibi, geride kalan veya savaştan kadın ve kız çocuklarının çoğunlukta olabileceği bazı durumlar da olabilir.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının NTM programlarına anlamlı bir şekilde katılmasını ve güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek gizli geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarına erişebilmelerini sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları güvenli ve açık bir ortamda kaygılarını dile getirebilmeli ve gerekirse kadın insani yardım görevlileri ile konuşabilmelidir.
- » Genel müdahalenin ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olası olumsuz sonuçlarını değerlendirmede farklı kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına danışın. Görüşmelere hareket sorunları olan kişilerin ve onlara bakım hizmeti sağlayanların da katılmalarını sağlayın.
- » Gelecekte yapılacak toplantılar, eğitim oturumları vb. gibi faaliyetler hakkında kadınları bilgilendirme konusunda proaktif olun ve bu konulara yönelik olarak önceden iyi hazırlanmalarına katkı sağlayın.
- » Program döngüsü boyunca genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadın ve kız çocukların katılımını sağlamak için çocuk bakımı hizmetlerine erişim sağlayın.

Katılım (devamı)

DİKKAT!

- » Kadınları, toplumun yalnızca dış aktörlerin beklentilerine cevap verdiği ve katılımları yönünde gerçek ve hakiki bir desteğin bulunmadığı durumlara sokmaktan kaçının.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımı önündeki engelleri ve sıkıntı veren diğer durumları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde LGBTİ nüfusunun kendini açıkça ifade etmesinin devlet tarafından yasaklanması vb.) göz önünde bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almak için değişik yollar arayın.
- » Bazı ortamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle ve/veya dini liderlerle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzunun NTM'ler hakkında sağlanan rehberliği takip edin.
- » TCDŞ'yi önleme ve buna yönelik müdahale, NTM programı için ortak alanları kapsayan temel bir önceliktir ve müdahale çabalarının planlanması, uygulanması ve izlenmesi için koordinasyonlu bir çaba gerektirmektedir.
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarını kullanın, yerinde kontroller yapın ve uygun durumlarda, dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemi kanalıyla kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere danışarak potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri önceden belirleyin. Şiddete maruz kalan bireyler ve risk altında olan kişilerle ilgili olarak güvenlik, saygı ve gizliliğin sağlanması ve ayırım gözetilmemesi için önlemler alınması, her zaman hayati önem taşıyan hususlardır (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 86).
- » Kadınları ve risk altındaki diğer grupların üyelerini personel olarak istihdam edin ve sürekli bazda çalışmalarını sağlayın.
- » Kadın ve kız çocuklarına danışarak, çalışma karşılığı nakit yardım sağlanan yerlerde güvenlik değerlendirmesi yapın ve işyerlerine gidiş-geliş için güvenli ulaşım sağlayın.
- » Muhtemel TCDŞ vakaları hakkında bilgi verildiyse, kuruluşun prosedürü ve aynı zamanda da insanlar TCDŞ yönlendirme hizmetlerine nasıl yönlendirileceği hakkında personeli eğitin.
- » Çarşı-pazara erişimde yararlanılan en hızlı ve en erişilebilir yolların kadınlar ve kız çocukları tarafından kullanıldığından emin olun ve koruma konusundaki risklerini azaltın.
- » LGBTİ bireyler için belirlenen NTM'ler ile ilgili koruma risklerini azaltın.

NTM PROGRAMINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEMeye YÖNELİK TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması (devamı)

DİKKAT!

- » Para idaresi ve çalışma rolleri etrafındaki sosyal uygulamalar nedeniyle kadınları riske atabilecek NTM yaklaşımlarından kaçının.
- » Kişisel durumlarıyla ilgili gizliliği koruyarak ve daha fazla zarar veya travmaya maruz bırakmadan, yüksek risk altındaki kadınların endişelerini gündeme getirmelerini ve kararlara katılmalarını kolaylaştıracak bir mekanizmaya sahip olmalarını sağlayın. Kamuoyuna yansımadan çalışan gizli yardım hatları gibi mekanizmalar daha etkilidir.
- » Kadınların programlar için seçilmesi durumunda hem erkekler hem de kadınlar, hane halkı gerginliklerini derinleştirmekten kaçınmak için diğer faaliyetlerle (örneğin geçim imkânları, toplumsal cinsiyet tartışma grupları) desteklenmelidir.
- » TCDŞ'e maruz kalan bireyler de dahil grup veya bireylerle bağlantılı olabilecek verileri paylaşmayın.
- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları ve sıklığı hakkında bilgi toplamayın
- » Yardımın sağlandığı ortam, ilgili kişiler için mümkün olabildiğince güvenli olmalıdır. Muhtaç insanlar, yardım almak için tehlikeli bölgelere gitmeye veya bu tür bölgelerden geçmeye zorlanmamalıdır.
- » NTM'lerin LGBTİ bireylere yönelik olarak daha fazla damgalanmaya neden olmadığından emin olun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » İnsani müdahale öncelikleri konusunda bilgi sağlamak ve doğru insanları hedeflemek için sonuçları ve verileri analiz edin, ilgili aktörlerle paylaşın ve kullanın. Toplumsal cinsiyetle ilgili değerlendirmelerin tümüyle dahil edilmesini sağlamak için tüm NTM programlarını değerlendirin.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların hak talebinde bulunmak ve nakit harcama yapmak veya kuponları kullanmak için kayıt yaptırmaktan alıkoyan sosyal, ekonomik, iletişim ve fiziksel engelleri yansıtmak için NTM dağıtım mekanizmalarını (cep telefonları gibi) uyarlayın (Aynı toplumdaki kadın, erkek ve LGBTİ bireyler için farklı mekanizmaların gerekli olabileceğini unutmayın.)
- » Kadın ve erkeklerin cep telefonlarına, banka hesaplarına ve kimlik kartlarına gerektiği gibi erişebildiğini teyit edin.
- » Kadın ve erkeklerin kayıt merkezlerine, nakit karşılığı dağıtım yerlerine ve ilgili pazarlara ulaşabildiğinden emin olun. Alternatif olarak, seyahat edemeyen kişiler adına nakit toplayacak adaylara gerekli yollukların tahsis edildiğinden emin olun.
- » Yararlanıcıları hedefleme konusunda engelli veya fiziksel bozukluğu (örneğin konuşma, duyma ve görme bozukluğu) olan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin ihtiyaçları hakkında bilgi toplayın ve kaydolma/nakit almaya yönelik uygun alternatif mekanizmaları devreye sokun.
- » Kamusal ayrımcılıkla karşı karşıya kalan LGBTİ bireylerin cep telefonu transferleri gibi daha gizli dağıtım mekanizmalarını tercih edebileceğini göz önünde bulundurun.
- » Transferlerin sıklığını ve boyutunu değerlendirin. Örneğin, güvenlik nedenleriyle kadınlar tek bir toplu ödemeden ziyade daha küçük, daha sık nakde çevirme seçeneklerini (veya tam tersi) tercih edebilir. Kadınlar ayrıca, birikim yapmalarına veya ticari faaliyetlere veya çocukların okula gitmelerine ilişkin mevsimlik harcamalara nasıl yeniden başlayacaklarını planlamalarına imkân sağlayan ödeme planlarını da tercih edebilir.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım (devamı)

- » Kadınlar için uygun ve güvenli fırsatlar yaratın; kadın ve erkekler için eşit ücret sağlanması yönünde çalışma karşılığı nakit yardım fırsatlarını çeşitlendirin.
- » Çocuk bakımı hizmeti sağlayın; böylece kadınlar çalışma karşılığı nakit yardım programlarından erkeklerle eşit oranda yararlanabilirler.
- » İş için seyahat eden kadınlara hijyen kiti sağlayın.

DİKKAT!

- » Herkesin NTM programlamasından eşit olarak faydalanacağını varsaymayın. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaçlar, roller ve dinamikleri kullanarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın.
- » Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas konumdaki grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır. Anılan önlemler, cinsel saldırı veya insan ticareti gibi istismara maruz kalmış kişiler için güvenli alanlar oluşturmayı veya engelli bireyler için erişimi kolaylaştırmayı içerebilir. Bu tür önlemlerle anılan grupları damgalanmamasına özen gösterilmelidir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » Yapısal eşitsizlikleri sorgulayın. Toplumsal cinsiyetle ilgili NTM sorunları ile ilgili erişim faaliyetlerine erkekleri, özellikle dini liderleri ve toplum liderlerini dahil edin.
- » Tüm NTM komitelerinde kadınların liderliğini destekleyin ve seçime yönelik süreçlerden önce ilgili toplum bireyleriyle kadınların temsil kotaları üzerinde mutabakata varın.
- » Kadınların NTM programına katılımlarının önemli olduğu hakkında toplumu daha duyarlı kılmak için gerek kadın gerekse erkek toplum liderleri ile birlikte çalışın.
- » Erkek ve oğlan çocukları ile farkındalık yaratın ve kadınların katılımı ve liderliğini savunmaları yönünde NTM programına katılımlarını sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarını geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine, örneğin çalışma karşılığı nakit yardımı girişimlerine dahil edin.
- » Müzakere yetenek ve stratejilerini geliştirmelerini sağlamak için kadınları destekleyin ve onlarla çalışarak ve NTM programında liderlik rollerini üstlenme yönünde teşvik ederek kendi toplumlarında rol modeli haline gelmeleri için destekleyin.

DİKKAT!

- » Toplumdaki yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.

İzleme

NTM sektörünün izlenmesinde farklı yaşlardaki kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle yönelik NTM yardımlarına erişim, yardımların kalitesi ve aynı zamanda da kadınların stratejik ihtiyaçları ile ilgili değişen durumlar da ölçülmelidir. Ayrıca anlamlı ve amaca uygun katılım ve kadınların liderliğinin teşvik edilmesi dahil NTM programının dönüştürücü bir yaklaşıma nasıl katkıda bulunduğu da izlenmelidir. CYAV, toplumsal cinsiyet analizlerinin temel bir bileşeni olup (bkz. Bölüm 1) aynı zamanda sonuçların izlenmesi ve ölçülmesi için de gereklidir. Toplumsal **cinsiyet belirteçlerini**, toplumsal cinsiyet eşitliğinin programda planlama ve uygulamaya ne kadar iyi dahil edildiğinin değerlendirilmesi ve sürecin nasıl iyileştirileceği ile ilgili rehberlik sağlanması için kullanın. İzleme, müdahale boyunca devam eden düzenli ve sistematik bir faaliyettir. Müdahale, müdahale faaliyetlerinin veya izleme verilerinin düzenli değerlendirilmesinden elde edilen bulgulara dayanan stratejinin unsurlarını uyarlamak için esnek olmalıdır.

CBI programlarının izlenmesi esnasında aşağıdaki gibi sorulara bakılabilir: Kadınlar gayri resmi tasarruf gruplarında yer alabilmeleri nedeniyle sosyal statülerin yükseldiğini bildirdiler mi? Alınan paranın nasıl harcanacağına dair erkekler ile birlikte karar alma süreçlerine katıldılar mı?

Farklı yararlanma oranları var mıdır; Bu konuda eşitlikçi bir yaklaşım mevcut mu? LGBTİ bireyler nakit programlarına erişebilmiş midir? Yaşlı kadın ve erkekler NTM programına erişebilmiş midir? gibi sorulardan yola çıkarak oluşturmak mümkündür.

Yerel kadın liderlerin programın uygulamaya konulması ve izlenmesi konusuna katkı sağlamalarına olanak sağlanması gerektiği mesajını nasıl daha etkili bir şekilde verebileceğimizi anlamak çok önemlidir. Katılımcıların veya hane halklarının (örneğin gönderilen nakit transferleri gibi) cinsiyet ve yaşlarına göre (örneğin mali teşvik oturumlarına katılma gibi) hizmet erişim oranlarının izlenmesinin yanı sıra konulara dayalı göstergelerde meydana gelen ilerlemeyi de kontrol edin (örneğin kamp yönetimince kabul edilen kadın komite tekliflerinin oranını izleyin).

Zarar vermeme (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86). Farklı gruplardan, örneğin engelli kişi gruplarından kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle sürekli fikir alışverişinde bulunun ve potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri önceden belirlemek için gözlem/yerinde denetimler gerçekleştirin (örneğin kadınlara yapılan nakit transferleri nedeniyle kadın ve kız çocuklarının daha fazla ev içi şiddet riskine maruz kalmadığını izleyin).

İYİ UYGULAMA

Endonezya, Kenya ve Zimbabwe'deki acil durum ortamlarında yapılan nakit müdahalelerinin analizinde kadınlar, her üç ortamda da yasal yararlanıcılar olarak görülürken, nakit transfer programlarının dönüştürücü etkisi sınırlı olmuştur. Uygulanan programlar, gelenek halini almış basmakalıp toplumsal cinsiyet rol ve ilişkilerini sorgulamak yerine bunlar üzerinde güçlendirici bir etki yapmıştır. Kadınlara yardım sağlıyor gibi görünen nakit transferleri, daha derin bir değişime katkı sağlamaksızın karakteristik etki alanının dışına çıkamamıştır.

OXFAM AND CONCERN WORLDWIDE. 2011.

WALKING THE TALK: CASH TRANSFERS AND GENDER DYNAMICS belgesinden uyarlanmıştır.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme aşamasının temel amacı, insani yardım aktörlerine program ve projeleri yönetmek için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamak, böylece krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin özel ihtiyaç ve önceliklerinin etkin, verimli ve adil bir şekilde karşılanması ve kapasitelerinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesidir. (Daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 58). Değerlendirme, stratejik ve aynı zamanda uygulamaya yönelik ihtiyaçların ele alınmasını sağlayan ve dönüştürücü yaklaşımın çalışmalara ne kadar iyi dahil edildiğini gösteren, bunun yanı sıra kadınların liderliğinin teşvik edilip edilmediğinin analiz edilmesi de dahil sonuç ve etkileri en üst düzeye çıkarmak için mevcut ve gelecekteki NTM programlarının iyileştirilmesini sağlayan bir süreçtir.

Yaratılan etkinin insan odaklı ve toplumsal cinsiyete duyarlı olmasının sağlanması için, kadın ve erkeklere eşit yardım sağlama konusundaki iyi uygulamaların belirlenmesinde yöntem ve süreçlerin incelenmesi gerekmektedir. Programların, planlama aşamasının en başından uygulamaya kadar kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının eşit katılımı ve hizmetlere erişimi bağlamında incelenmesi gerekmektedir. Ayrıca, etkin biçimde ulaşamayan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları veya erkeklere odaklanarak, programdaki boşlukları değerlendirmek de gereklidir. Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımı (bkz. Bölüm B, sayfa 48-51), program ve müdahaleyi iyileştirmek için toplu olarak boşlukları tanımlamaya yardımcı olmaktadır.

TEMEL STANDARTLAR

1. UNHCR. Operational Guidance and Tool kit for Multipurpose Cash Grants. 2015. <https://tinyurl.com/y87c5wzl>
2. UNHCR. Guide for Protection in Cash-based Interventions. 2015. <https://tinyurl.com/y78scfyx>

TEMEL KAYNAKLAR

1. Women's Refugee Commission. Training on Protection in Cash-Based Interventions. 2015. <https://tinyurl.com/yc9ngbdj>
2. Women's Refugee Commission. Inclusive Cashfor Work Programs: Building A Stronger, Safer Recovery for All. 2015. <https://tinyurl.com/y834frzs>

Kamp koordinasyonu kamp yönetimi

Bu bölüm, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kamp eşgüdümü ve kamp yönetimi (KKKY) programlamasına nasıl dahil edileceğini açıklamakta ve toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının KKKY programlamasına dahil edilmesi için temel standartlar ve kaynaklar hakkında ek bilgiler vermektedir.

Bu bölüm, bir KKKY programı için İnsani Yardım Program Döngüsünün (İYPD) her aşamasında gereken temel eylemlerin genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bunu takiben, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği programlamasının nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin daha ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Bu, bir toplumsal cinsiyet analizinin nasıl gerçekleştirileceği; toplumsal cinsiyet analizinin tasarımdan uygulamaya, izleme ve

yoluyla nasıl kullanılacağı ve koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması, Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Uyarlanmış Yardımla ilgili temel yaklaşımların ve Dönüştürücü yaklaşımın bu aşamaların her birine nasıl dahil edileceği hakkında uygulamaya yönelik bilgiler içermektedir. Alandaki ilgili örnekler, bunun uygulamada nasıl olabileceğini göstermek için kullanılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin kamp koordinasyonu ve kamp yönetimi programı ile bütünleştirilmesi neden önemlidir?

İnsani krizler esnasında kamp yönetimi ve kamp koordinasyon tarzı, kadınları, kız çocuklarını, erkekleri ve oğlan çocuklarını farklı şekilde etkilemektedir.

KKKY program ve politikalarında toplumsal cinsiyet aşağıdaki yönleriyle dikkate alınmalıdır:

- **Kamp koordinasyonu.** Toplumsal cinsiyet eşitliği, insani yardım hizmetlerine erişim, hizmetlerin ulaştırılması ve yerinden edilmiş topluluklara koruma sağlama çabaları kapsamında ele alınmalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı: uluslararası standartların kamplar içinde ve arasında uygulanması ve sürdürülmesini sağlayan kamp koordinasyon işlevleri; kamp yönetim ajanslarının ve ortaklarının belirlenmesi ve tayini ile hizmet sağlanması İ&D gibi konu ve faaliyetlere dahil edilmelidir.
- **Kamp yönetimi,** kamplarda sağlanan hizmetlerin koordinasyonuna odaklı (STK'ler ve diğer kuruluşlar tarafından sağlanan) faaliyetleri kapsamaktadır. Kamp faaliyetlerindeki boşluk ve ihtiyaçların tespit edilmesi için, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı, TCDS'nin önlenmesi, kamp altyapısının bakımı ve (nüfus verileri yönetimi dahil) bilgi yönetimi gibi yardım ve hizmetlerin eşgüdümüne dahil edilmelidir.

Toplumsal cinsiyet bakış açısı, KKKY program ve politikalarında aşağıdaki bağlamlarda dikkate alınmalıdır:

- **Herkes için onurlu bir ortam oluşumunu destekleyin.** Kadınlara, kız çocuklarına, erkeklerle ve oğlan çocuklarına danışılması, tüm grupların yaşam alanlarını ve kendilerine sağlanan hizmetleri belirleme konusunda dikkate alınmasını sağlayacak, bu da kamptaki tüm insanların damgalanmadan kabul edilmelerine, saygı görmelerine ve dolayısıyla sosyal uyumun artmasına yol açacaktır. Yaşam kalitesini iyileştirmek ve yerinden edilmiş kişilerin insani onurunu güvenceye almak için kamplarda sunulan hizmetlere ve yardımlara adil erişim sağlanmalıdır.
- **Daha güvenli toplumlar inşa edin.** İyi tasarlanmış kamplar ve kamp-benzeri yerler, toplumsal cinsiyete bağlı koruma risklerini önlemeye ve azaltmaya ve şiddete maruz kalanlara hizmet sunmaya yardımcı olur. İyi tasarlanmış yerleşim planları, aydınlatma, güvenli kamusal alanların ve uyarı sistemlerinin sağlanması, TCDS'yi önleme ve aynı zamanda ev sahibi toplumla ilişkiler kurma bakımından katkı sağlar.
- **Etkilenen bireylerin kendi kendine yeten bir yaşam sürme yönündeki eylemlerini teşvik edin.** Kadınlara, kız çocuklarına, erkeklerle ve oğlan çocuklarına uygun hizmetlere eşit erişim fırsatları sağlarsa kendi ihtiyaçlarını acil durumlarda karşılayabilir duruma gelebilir ve iyileştirme için özgüven kazanabilirler.
- **Sahiplenmeyi geliştirin ve engellerin sorgulanmasını sağlayın.** Kadınların ve erkeklerin KKKY hizmet sunumuna lider olarak katılımını teşvik etmek, sahiplenmeyi güçlendirecek ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sorgulanmasının yolunu açacaktır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı, kamp koordinasyonu ve kamp yönetiminin, İnsani Yardım ProgramV Döngüsünde dahil edilmesi

Bu bölüm, Birleşmiş Milletler kuruluşları, yerel ve uluslararası STK ile devlet kurumlarında hizmet sağlayan insani yardım aktörlerinin KKKY'de toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için İYPD'nin her aşamasında yapması gereken eylemleri özetlemektedir.

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA ERKEN İYİLEŞTİRME PROGRAMLAMASI İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- KKKY ile ilgili ihtiyaç, öncelik ve olanaklar hakkında cinsiyet, yaş ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verileri toplayın ve analiz edin.
- KKKY ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizi gerçekleştirin ve bulguların analizini yapın.

2 Stratejik planlama

- Toplumsal cinsiyet analizi ve krize hazırlıklı olma yönündeki diğer verilerden elde edilen bulguları kullanarak toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını KKKY program tasarımına dahil edin.
- KKKY sektörü için belirlenen toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçlar, proje faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulmasını temin edin.
- Müdahalede KKKY programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanmasını sağlayın.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Finansman önceliklerinin belirlenmesinde etki yaratması bakımından ilk değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve KKKY sektörü hakkında bilgi ve önemli mesajlara yer verin.
- KKKY sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda bağışçı kişi ve kuruluşlar ile diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verin.
- Müdahalede KKKY programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanmasını sağlayın.

4 Uygulama ve izleme

- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri mevcut kaynaklar ve projeyi nasıl etkileyebilecekleri ile ilgili bilgilendirin, toplumsal cinsiyet bakış açısıyla bütünleştirilmiş KKKY programlarını uygulayın.
- KKKY projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için geri bildirim mekanizmalarının oluşturulmasını ve devamlılıklarını sağlayın.
- Müdahalede KKKY programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerini uygulayın.
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının KKKY'ye erişiminin izlenmesi ve değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergelerin oluşturulmasını sağlayın.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- KKKY sektöründeki projeleri ve müdahale planlarını inceleyin. Etkin bir biçimde ulaşılan ve ulaşılamayan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarını tespit edin, ulaşamama nedenlerini araştırın.
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaları paylaşın ve eksiklikleri ele alın.

1 İhtiyaçların Analizi ve Değerlendirilmesi

Toplumsal cinsiyet analizi, değerlendirme aşamasında yapılmalı ve program döngüsü boyunca toplanan bilgiler ile İ&D aşaması boyunca devam etmelidir. Bölüm B'de 30-36. sayfalar arasında yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analizi aracı, acil bir durumun herhangi bir aşamasında toplumsal cinsiyet analizinin nasıl yapılacağı konusunda adım adım bir kılavuz sunmaktadır. Toplumsal cinsiyet belirteçleri, ihtiyaç analizine rehberlik etmek için bu aşamada kullanılmalıdır (toplumsal cinsiyet belirteçleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48-51. sayfalar).

KKKY sektörü için bilgi toplama aşamasında düzenlenen analiz soruları, krizin kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına olan etkisini anlamaya yönelik olmalıdır. Standart KKKY değerlendirmesi, toplumsal cinsiyete ve kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların, LGBTİ bireylerin, engellilerin, farklı yaş, etnik köken ve diğer yönlerden farklılık gösteren bireylerin kişisel deneyimleri, ihtiyaçları, hakları ve maruz kaldıkları risklere daha fazla dikkat çekecek şekilde uyarlanabilir. Değerlendirmede, KKKY sektörü ile ilgili olarak kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların ihtiyaçları, rolleri ve dinamikleri ile (örneğin engellilik, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, kast, din gibi) insanları farklı kılan diğer boyutların bunlarla nasıl kesiştiği hakkında sorulara yer verilmelidir. Bunlar, özel ihtiyaçları olan ve kamp yerleşim planı ve altyapı tasarımı hakkında bilgilendirilecek kişileri içerir. Değerlendirmeler, koordinasyon, kadınların katılımı ve TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması ile ilgili iyi uygulamalar ve temel standartlar ile uyumlu olmalı ve 120-121. sayfalardaki "Kamp koordinasyonu ve kamp yönetiminde ihtiyaç analizi için temel yaklaşımlar ve standartlar" konulu tabloya göre dönüştürücü bir yaklaşımla yapılmalıdır.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir toplumsal cinsiyet analizinin temel bileşeni olup sonuçların izlenmesi ve ölçülmesi bakımından son derece önemlidir. CYAV'nin etkili olması bakımından programlamada kullanılmak üzere toplanması ve analiz edilmesi gereklidir. CYAV'nin toplanmasının zor olduğu durumlarda, ulusal ve uluslararası istatistiklere, diğer insani yardım ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan verilere veya küçük örneklemelerle yapılan anketlere dayalı tahminler sağlanabilir. CYAV'in mevcut olmaması veya eskimiş olması durumunda hesaplama için kullanılabilecek yöntemler vardır (Bkz. Bölüm B, sayfa 41). KKKY sektörü faaliyetlerine yönelik olarak kamp nüfus yapısının belirlenmesi ve altyapı ve hizmet ihtiyaçlarının değerlendirilmesi için veri toplanması önemlidir. Bir kamp ortamında, farklı yaş gruplarındaki erkek ve kadınların sayısı hakkında ayrıştırılmış veriler bulunması, farklı grupların farklı ihtiyaç ve kaynaklarının açıklığa kavuşturulmasına yardımcı olur. Korunma önlemlerini ve hizmetlerini ihtiyaca göre düzenlemek için hanelerdeki erkek ve kadın sayısı da kullanılabilir. Toplum bazında nüfusun yüzde 15'inin engelli bireyler olduğu tahmininden yola çıktığını (WHO, 2011) ve bu kişilerin erişilebilirlikle ilgili özel ihtiyaçları olabileceğini göz önünde bulundurun (CYAV hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 39-41). Kamp ortamlarında, aşağıdaki ayrıştırılmış veriler toplanabilir:

- **Aileler ve bireyler hakkında kayıt verileri.** Bu veriler, kampta altyapı, hizmet ve yardım müdahalesini planlamak için etraflı nüfus araştırması için toplanır (örneğin, farklı SSH tesislerinin sayısı ve türü, eğlence alanları, okullar, kliniklerde sağlanan sağlık hizmeti türleri, beslenme ihtiyaçları, vb.). Toplumsal cinsiyetin yaş, dil, etnik köken ya da engellilik gibi diğer faktörlerle kesişme şeklini anlamak ve bunun KKKY için ne gibi etkileri olacağını belirlemek önemlidir.

- Kimin neye ve nasıl erişim sağladığının ve erişime yönelik toplumsal cinsiyet temelli muhtemel engellerin neler olabileceğinin tespit edilmesi için **kamplarda kullanılan hizmet ve altyapıya ilişkin bilgiler**
- Uygun müdahale ve yönlendirme geliştirmek amacıyla, kimin ne tür şiddet olayları yaşadığını ve kimin risk altında olduğunu (kadınlar, kız çocuklar, erkekler veya oğlan çocukları, bazı LGBTİ bireyler, bazı engelli bireyler) belirlemek için **kamplarda şiddete ilişkin raporlar dahil koruma riskleri ve kaygılarına ilişkin bilgiler**
- Kampta karar verme sürecine kimin nasıl katılacağını belirlemeye yardımcı olmak için **kamp yönetişimi ve liderliği ile kamp komiteleri üyeliğine ilişkin bilgiler**.

122-123. sayfalarda yer alan tablo, acil bir müdahale sırasında toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi gereken temel aşamaları ve ne tür çalışma dokümanlarının üretilmesi gerektiğini özetlemektedir. Bunlar küme düzeyinde (küme liderinin sorumluluğunda) ve/veya kuruluşlar düzeyinde münferiden (acil müdahale koordinatörünün sorumluluğunda) üretilmelidir.

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI:

- Kamp yönetimi güvenliği etüt aracı: Kamp/saha ortamında kadın ve kız çocukları için riskleri azaltmaya odaklanın. <https://tinyurl.com/ybcqjv6u>

İyi uygulama: Hizmet sunum değerlendirmeleri için CYAV toplanması

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), 2010 yılında Şubat ve Mart ayları arasında, deprem sonrasında yerinden edilen insanlar için Haiti’de kurulan en büyük kamplarda bir SSH değerlendirmesi gerçekleştirmiştir. Elde ettiği veriler, inşa edilen tüm tuvaletlerin %33’ünün hiç kullanılmadığını ve sadece %57’sinin ara sıra kullanıldığını göstermiştir. Bu durumun, hemen hemen tamamen toplumsal cinsiyete bağlı kültürel kısıtlamalardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ankete katılanlar, tuvaletlerin kadınlar için yeterli mahremiyet sağlamadığını, yaşam alanlarından çok uzakta olduğunu, aydınlatma olmadığını ve tuvaletlerin kilitlenemediğini belirtmişlerdir. CYAV’nin toplanıp analiz edilmemesi ve bir toplumsal cinsiyet analizi yapılmaması, yardım çabalarının etkinliğini ve maliyet verimliliğini sınırlandırmış ve bu nedenle kötü planlanan tesisler nedeniyle kadın ve kız çocukları riske maruz kalmıştır.

ALINTI YAPILAN KAYNAK: PRISCA BENELLI, DYAN MAZURANA & PETER WALKER (2012): USING SEX- AND AGE-DISAGGREGATED DATA TO IMPROVE HUMANITARIAN RESPONSE IN EMERGENCIES, GENDER & DEVELOPMENT, 202, 219-232

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ

Hazırlık aşaması

Aniden ortaya çıkan acil durumun ilk haftası

Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra

FAALİYET

Ülke için toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün ortaya konması ve genel bakışın oluşturulması; STK, hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarının mevcut toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi

Acil durumdan önce hazırlanan ve gereğince revize edilmiş toplumsal Cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün incelenmesi. Oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması.

Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi

KKKY sektörü için önemli soruları bütünleştirerek, sektörel veya çok sektörlü hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız). Sektörel veya çok sektörlü hızlı analizlerin gerçekleştirilmesi ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.

Mevcut ihtiyaç analiz araçlarını uyarlayarak ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerini kullanarak sektörel bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyet analizinin yapılması.

TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA

Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa) <https://tinyurl.com/ycwk3r7z>

Bilgi grafiği

İnsani yardım programlarının mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına bağlanması için stratejik giriş noktalarını belirleyen bilgilendirme belgesi (2 sayfa) <https://tinyurl.com/yao5d8vs>

Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri

Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu <https://tinyurl.com/y9fx5r3s>

Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu <https://tinyurl.com/y9xt5h4n>

ZAMAN ÇERÇEVESİ

Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra

FAALİYET

Önceden mevcut toplumsal cinsiyet ortaklıklarını geliştiren bütünsel kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi için fırsatların belirlenmesi. CYAV, insani yardıma erişim, varlıklar, kaynaklar ve siyasi katılım düzeyini gösteren bir referansın oluşturulmasının sağlanması. Kriz, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim ve yeniden üretim ve sektörle ilgili diğer konuların etkisinin analiz edilmesi.

İ&D planları, referans ve dağıtım sonrası izleme dahil planlama, izleme ve değerlendirme çerçevelerinin iyileştirilmesi için toplumsal cinsiyet analizi girdilerinin kullanılması.

Personelin iç toplumsal cinsiyet kapasitelerinin analizinin yapılması (eğitim ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinde güvenilirlik seviyesi, bilgi seviyesi, tanımlanan toplumsal cinsiyet becerileri).

TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA

Anket için somut sorular (imkândahilinde BİT-destekli)

Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu

<https://tinyurl.com/ybyerydk>
ve

<https://tinyurl.com/ybsqzvzj>

Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler

1 sayfalık anket

Araştırma raporu

Kapasite geliştirme planı

Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl zaman çerçevesi, büyük çaplı müdahale olduğu varsayarak)

insani yardım müdahale programı, kampanya ve iç uygulamalarında toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili toplumsal cinsiyet denetimi/değerlendirmesi yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak toplumsal cinsiyet öğrenme incelemesine girdi sağlayacaktır.

Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.

İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha uzun süre sonra

Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansını göz önüne alarak müdahale sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale değerlendirme çalıştayında paylaşılacak ve yayımlanacaktır.

Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği sonuç değerlendirmesi.
<https://tinyurl.com/p5rqgut>

Toplumsal cinsiyet analizi kaynakları; nüfus sayımı verileri, Demografi ve Sağlık Anketleri, toplumsal cinsiyet analiz raporları, insani değerlendirme raporları, koruma ve TCDŞ sektör raporlarının yanında UNHCR, IOM, Norveç Mülteci Konseyi (NRC), Danimarka Mülteci Konseyi (DRC), ACTED, Lüteriyan Dünya Federasyonu (LWF) ve diğer kişi ve kurumlar tarafından üretilen toplumsal cinsiyet ülke profillerini içermektedir. Bunlar, krizden etkilenen bireylerden ve/veya anketler, röportajlar, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemleri ve öykü anlatımı gibi programlardan gelen katılımcı veri toplama ile tamamlanmalıdır.

KKKY İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN KONULAR:

- **Nüfus demografisi.** Krizden önce cinsiyet ve yaşa göre ayrılan nüfusun demografik profili nasıldı? Kriz ya da kamp koordinasyonu ve yönetimi başladığından bu yana ne değişti? Hane sayısı ve ortalama aile büyüklüğü, cinsiyet ve yaşa göre tek başına ve çocuklar tarafından idare edilen hane sayısı, özel ihtiyaçları olan insanların yaş ve cinsiyete göre sayısı, gebe ve emziren kadın sayılarına bakın. Çok eşli aile yapıları var mı?
- **Toplumsal cinsiyet rolleri.** Krizden önce kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri nelerdi ve kriz başlangıcından bu yana bu roller nasıl değişti? Kamp ortamında kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların yeni rolleri nelerdir ve nasıl etkileşmektedirler? Bu roller ne kadar zaman gerektirmektedir?
- **Karar alma yapıları.** Krizden önce toplum karar almak için hangi yapıları kullanmaktaydı? Bu yapıların şu andaki durumu nasıl? Kampta karar verme alanlarına kim katılıyor? Kadınlar ve erkekler, düşüncelerini eşit şekilde paylaşabiliyor mu? Ergen kız çocukların ve oğlan çocukların katılımı nasıl? Yaşlı erkeklerin ve kadınların katılımı nasıl? LGBTİ bireylerin katılımının önünde engeller var mı?

Koruma. Krizden önce ilgili kadın, kız çocukları, erkek ve oğlan çocuk grupları hangi korunma risklerine maruz kalmaktaydı? Kriz başlangıcından veya kamp koordinasyonu ve yönetimi başladığından bu yana farklı gruplar için koruma riskleri hakkında ne tür bilgiler mevcuttur? Yasal çerçeveler, toplumsal cinsiyet ve korunma ihtiyacını ve adalet erişimini nasıl etkilemektedir?

Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, kapasite ve hedefler. Etkilenen nüfusta kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların KKKY ile ilgili ihtiyaçları, kapasiteleri ve hedefleri nelerdir?

Toplumsal cinsiyet analizinin planlanan yerleşimlerde yer seçimi süreçlerine dahil edilmesi, yerleştirilecek kişilerin özel ihtiyaçlarının ve önceliklerinin dikkate alınmasını sağlar. Örneğin alanın hem erkekler hem de kadınlar açısından mevcut veya potansiyel geçim fırsatları yaratan yerlere, okul ya da ibadethane veya arazi, su kaynağı ve yakacak odun temin edilecek yerlere yakınlığının göz önüne alınmasını sağlar. Benzer şekilde, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları belirli yerlerin risklerini farklı algılayabilirler; askeri tesislere yakın bir saha, bazı bireylere bir güven duygusu sağlayabilir, fakat bazıları içinse bir istismar korkusuna sebep olabilir.

Plana bağlı olmayıp duruma göre oluşturulan yerleşimler söz konusu olduğunda, toplumsal cinsiyet analizi, kampların nasıl daha fazla geliştirilip iyileştirilebileceği, yer değiştirme veya tahliye işlemlerinin gerek gerekeceği ve bunların nasıl planlanıp uygulanacağı konularında bilgi elde edilmesine yardımcı olabilir.

Hem planlı hem de plana bağlı olmadan kurulan sahalarda için, bir toplumsal cinsiyet analizinde kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının; aşağıdaki farklı ihtiyaçları, rol ve yetenekleri incelenmelidir:

Kayıt prosedürleri; barınma, gıda dağıtımı ve su ve sıhhi tesisat gibi sahaya ilgili hizmetlerin yerleştirilmesi, tasarlanması ve bunlara erişim dahil kamp altyapısı ile ilgili özel bilgiler; kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için GDM'lerin dağıtımına ilişkin erişim ve güvenlik gibi farklı ihtiyaç, rol ve yeteneklerin incelenmesi; ayrıca yerel adalet ve topluluk yönetimi de dahil kamp topluluğunun kültürel uygulamaları ve sosyal ve örgütsel yapılarını, bunların kadınları, kız çocukları, erkekleri ve oğlan çocukları nasıl etkilediği değerlendirilmelidir.

•KKKY'YE ÖZGÜ BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN OLASI SORULAR:

- Hane düzeyinde kaynak yönetimi ve toplumsal cinsiyet gücü dinamikleri nelerdir?
- Ekonomik geçim kaynaklarının tekrar sağlanması ve/veya ekonomik faaliyete katılım konusunda toplumsal cinsiyete ilişkin engeller var mı?
- Kampın fiziki altyapısının korunması konusuna kadınlar ve erkekler eşit şekilde katılıyor mu? Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ne tür bir eğlence alanı istiyorlar? Bunların toplumsal cinsiyet bakımından karma olmasını mı istiyorlar?
- Kampta ihtiyaç duyulan hizmetlerin belirlenmesinde farklı yaşlardaki kadınlar ve erkekler yer alıyor mu? Hangi hizmet ve yardımlara öncelik veriliyor? Kendilerini ifade etmekte zorlandıkları, ancak kamp içinde karşılamayı arzu edebilecekleri tabu sayılan herhangi özel ihtiyaçları var mı? Örneğin muhafazakâr topluluklarda genç kadınlar için özel üreme sağlığı bakım ihtiyaçlarının karşılanması söz konusu mu?
- Dağıtım sistemlerinde barınma, yiyecek ve yakacak odun gibi GDM hizmetleri için endişeler dikkate alınıyor mu?
- Güvenli ve güvenceli yaşam alanına erişim var mı? Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları kendilerine tahsis edilen barınma yerlerinde veya çevresinde olabilecek farklı şiddet türlerine karşı güvende mi? Çocukların güvenli alanlara erişimi var mı? Kadınlar barınma yerlerinde kendilerini güvende hissediyorlar mı? Aşırı kalabalık ve mahremiyet eksikliği (çok aileli çadırlar ve meskenler gibi), yerleşim sakinlerini cinsel taciz ve saldırıya uğrama riskine maruz bırakıyor mu? Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları yaşam alanlarını nasıl paylaşmayı tercih ediyorlar: Çekirdek aileler mi, geniş aileler mi, çok eşli ortamlar mı tercih ediliyor?
- Yerel arazi ve doğal kaynakların bulunmaması, TCDS riskinin artmasına yol açıyor mu? Kampta yaşamayı tercih ettikleri ve etmedikleri alanlar var mı? Neden?
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları kampta sağlık hizmetlerine, beslenme ve gıda dışı öğelere ve diğer hizmetlere eşit erişim ve kullanım hakkına sahip mi? Engeller neler?

İyi uygulama: Veri toplama

Konuyla ilgili genel bir görünüm elde etmek için (örneğin evde yemek yapmak, çamaşır yıkamak ve güvenlikten kim sorumlu gibi bir konuda) anketlerden gelen nitel verileri kullanın; belirli toplumsal cinsiyet sorunlarını (örneğin kaç bekâr annenin kayıtlı olduğu gibi) diğerlerinden ayırmak için nicel verileri kullanın. Veri toplamak için yeni teknolojiler kullanılabilir (bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 38).

KKKY PROGRAMLAMADA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

»Diğer kurumların KKKY programlamasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönünde hangi yaklaşım ve çözümleri benimsediğini anlamak için kadın hakları, LGBTİ örgütleri ve kurumlar/ sektörler arası muhtemel toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile birlikte çalışın.

DİKKAT!

»Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargıları dikkate alın. Örneğin kadınlara danışılmamışsa, belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaç ve önceliklerini yansıtmaz.

Katılım

İYİ UYGULAMA

»Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına erişebilmek için KKKY değerlendirme ekibinde eşit sayıda erkek ve kadın çalışan olmasını sağlayın. Uygulanabilir olan yerlerde, ekibe toplumsal cinsiyet uzmanı ve koruma/TCDŞ uzmanını da dahil edin.

»KKKY ile ilgili LGBTİ gruplarının özel ihtiyaç analizinin daha etkin bir şekilde oluşturulması için mümkün olduğunda yerel LGBTİ gruplarından özel uzmanlık veya eğitim alın.

»Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle katılımcı değerlendirme yapın. Yararlanıcıların kapasite ve önceliklerini daha iyi tanımlamak için ayrı odak gruplar oluşturun ve insani yardım personeli ile odak grup personelinin aynı cinsiyetten olmasını sağlayın. Bu yaklaşım, KKKY ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve önceliklerin daha iyi tespit edilmesi için danışma sağlanan yararlanıcıların daha net bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır.

Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocuklarının müdahaleye katılımlarını teşvik etmek için mevcut topluluk yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımları benimseyin.

»Bakım işlerinden genellikle sorumlu olan kadınların ve kız çocukların, değerlendirme aşamasından itibaren ve program döngüsü boyunca katılımını sağlamak için çocuk bakımına erişim sağlayın.

İYİ UYGULAMA

»Toplantıların engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarından olanlara duyurulması için erişilebilir ortamları kullanın. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmenlerin hazır bulundurulmasını sağlayın.

»Çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, vb. gibi kadın ve kız çocuklarının katılımını zorlaştırabilecek engelleri ve zorunlulukları dikkate alın.

»Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.

»Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın (bu meyanda katılımcıların güvenliğinin de göz önünde bulundurulması esastır).

»Bazı bağlamlarda, tepkileri engellemek için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'in Önlenmesi ve Azaltılması

İYİ UYGULAMA

» Bu Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.

» İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin

DİKKAT!

» TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.

» Katılımcılara eğer isterlerse, belirli bir konu hakkında konuşmayabileceklerini söylemek önemlidir; ancak değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel açıdan hassas veya tabu konuları (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar vb.) çok fazla irdilememeye dikkat edin.

» Hassas gruplar ve diğerlerinden doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

» Cinsiyet, yaş ve bağlama uygun diğer demografik veriler ve gruplara göre ayrıştırılmış (engelli bireyler gibi) KKKY destek ihtiyacı en fazla olan grupları tespit edin.

» Cinsiyet, yaş ve bağlama uygun diğer demografik veriler ve gruplara göre ayrıştırılmış ilgili programlara/hizmetlere eşit erişimin önündeki engelleri değerlendirin.

DİKKAT!

» Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçlarını tespit etmek için ihtiyaç değerlendirmelerine katılımlarının önündeki potansiyel engellere dikkat edin (bu konuda daha fazla tavsiye için bu tablodaki katılım bölümüne bakın).

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

» Kadın liderliğini teşvik etmek de dahil kadınlar ve erkekler arasındaki yapısal eşitsizliklerin sorgulanmasını sağlamak için fırsatları belirleyin.

» Kadınların liderliğini teşvik etmek, TCDŞ'yi azaltmak ve LGBTİ haklarını desteklemek için hedefe yönelik eylemlere yatırım yapın.

DİKKAT!

» KKKY programının toplumsal cinsiyet normlarına karşı çıkan eylemlerinin olumsuz etkilerinin azaltılması ve programın “zarar vermeme” ilkesine (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kısım B sayfa 86) uymasını sağlamak amacıyla, olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaçları ve hassasiyetleri, İYPD'nin ihtiyaç analizi aşamasında tespit edildikten sonra, bu veriler ve bilgiler bunları ele almaya yönelik müdahalenin stratejik olarak planlanması için kullanılabilir.

Program planlayıcısı, toplumsal cinsiyet analizi süreci ile elde edilen bilgi ve verileri kullanarak ve program faaliyetleri ile KKKY sektöründe hedeflenen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurarak belirlenen ihtiyaçların karşılanmasını sağlar. Bu bilgi, program döngüsünde gelecekteki izleme ve değerlendirme için temel olacak sonuçlara dayalı çerçevede geliştirilmelidir.

Stratejik planlamada, önceki İYPD aşaması olan (ihtiyaç analizi) koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması ve Dönüştürücü yaklaşımda açıklanan temel yaklaşımlar da dikkate alınmalıdır. Eğer bunlar, toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte bu aşamada yeterince ele alındıysa, planlamaacılar uygun şekilde bilgilendirilmelidir.

Toplumsal cinsiyet belirteçleri, bu aşamada da uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48-51).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için değişimi ölçmeye yönelik göstergeler geliştirilmelidir.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeleri kullanın. Beklenen sonuçlar, toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaçlara göre kaliteli yardım sağlanması gibi göstergeleri, hizmete erişim oranlarını, sağlanan yardımdan memnuniyet; tesislerin nasıl kullanıldığı ve yardım dolayısıyla kimin için ve hangi zaman çerçevesinde ne değiştiği gibi konuları izleyin. Farklı oranları, katılımcıların cinsiyet ve yaşlarına göre karşılaştırın.

Aşağıdaki tablo, bir toplumsal cinsiyet analizinin sonuçlarına dayanan hedeflerin, sonuçların ve faaliyetlerin ve ilişkili göstergelerin geliştirilmesine ait örnekleri göstermektedir:

İyi uygulama: KKKY sektör koordinasyonu ve TCDŞ

Haiyan tayfunu, 2013 yılında kaçakçılık faaliyetleri için bir merkez olduğu bilinen Filipinler'deki Leyte şehrinde önemli hasara neden oldu. Tayfunun ardından, kaynak eksikliğinden ve temel hizmetlerin sekteye uğramasından dolayı kaçakçılığın artacağı yönünde kaygılar vardı. TCDŞ Çalışma Grubunun desteğiyle, KKKY küme üyeleri, topluluk üyeleri arasında insan kaçakçılığının yasadışılığı hakkında farkındalığı artırmak için halka açık yerlere asılan yüzlerce küçük poster hazırlandı. Posterler; önleme konusuyla ilgili mesajlar, risk altındaki kişilerin desteğe nasıl erişebilecekleri ve kaçakçılık vakaları ile ilgili duyurulan topluluk üyelerinin kime başvurması gerektiği gibi konularda bilgiler içermektedir.

UYARLANDIĞI KAYNAK: IASC GBV GUIDELINES CCCM P53

Filipinler'de, Haiyan tayfunundan sonra, tahliye merkezlerindeki kadın ve çocukların TCDŞ eylemlerine maruz kalma riski artmıştı. Bu hassasiyetlere özgü verilerin toplanması, hedefe yönelik yardımla ilgili bilgi sağlamak için daha fazla farkındalık oluşmasına olanak vermiştir. TCDŞ'ye maruz kalan bireyler için bir yönlendirme kanallarının açılması konusunda, hükümet ile Sosyal Refah ve Kalkınma Dairesinin eş başkanlığında yürütülen koruma grubu arasında tartışılmış ve mutabakata varılmıştır. Yönlendirme kanalları ile ilgili bilgiler, daha sonra tahliye merkezlerinde ve barakalarda posterler ve pankartlarla duyurulmuş ve aynı zamanda topluluk liderleri ve ülke içinde yerlerinden edilmiş kişilerle (IDP'ler) grup tartışmaları yoluyla paylaşılmıştır.

UYARLANDIĞI KAYNAK: GLOBAL CCCM CLUSTER. 2014. CAMP MANAGEMENT TOOLKIT P 147

**TOPLUMSAL CİNSİYET
ANALİZİ SORULARI****TESPİT EDİLEN SORUNLAR****ÖZEL HEDEFLER**

Faaliyet kapsamında hangi özel hedeflere ulaşmaya çalışılmaktadır?

**ÖZEL HEDEF
GÖSTERGELERİ**

Faaliyetin ulaşmaya çalışılan hedefi başardığını açıkça gösteren göstergeler

**Kadınlar kampta
insani yardım
dağıtımlarına
erişebiliyor mu?**

Kadınların yardıma eşit olmayan düzeyde erişimi ve çok eşli hanelere yetersiz yardım.

Kamplardaki kadınların ve çok eşli hanelerin yardım dağıtımına eşit erişimini iyileştirin.

Gelirden gıda, sağlık ve eğitim için daha fazla harcama yapılır.

Kamplardaki kadınlara yardım dağıtımı, hane halklarının yaşam koşullarını iyileştirir.

**Güvenli ve güvenceli
yaşam alanlarına
erişim var mı?**

Kadınlar, kamptaki yüksek TCDS riski olduğunu ifadeyle koruma ihtiyacına dikkat çekmektedir.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları kendilerini ihtiyaçlarına uygun yaşam alanlarında güvende ve güvencede hissetmektedir.

Yaşam alanlarında güvende ve güvencede olduğunu bildiren kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının yüzdesi.

BEKLENEN SONUÇLAR

Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları

**BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ
(SONUÇ GÖSTERGELERİ)**

Müdahalede beklenen sonuca ne ölçüde
ulaşıldığını ölçmeye yarayan göstergeler

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

İyileştirilmiş yaşam
koşullarının sağlanması
için yardım dağıtımı
kadınlara ve çoklu hanelere
hedeflenmektedir.

Erkekler, seçim sürecinin
daha fazla farkındadır.

Doğrudan yardım dağıtımı alan kadınların
sayısı ve yüzdesi.

Erkekler (odak grup tartışmaları
aracılığıyla), nakit/kupon sürecinin farkında
olduklarını ve kabul ettiklerini rapor eder.

Hane düzeyinde kadınlara nakit/kupon
olarak yardım sağlayın.

Yardımanın ardındaki mantık hakkında
topluluğu bilgilendirin.

Kadınların, kız çocukların,
erkeklerin, oğlan çocukların
ve gençlerin yaşam alanları
ile ilgili özel güvenlik ve
koruma etkenleri tespit edilir.

Güvenli ve güvenceli yaşam
koşulları sağlamak için
koruma mekanizmaları
mevcuttur.

Hane reisi kadın olan aileler
ve LGBTİ bireyler için
güvenli konut/uyku alanları
belirlenmiştir.

Kurulu toplumsal cinsiyete bağlı
ihtiyaçları karşılayan duyarlı koruma,
yönlendirme ve güvenlik hizmetleri
sayısı.

Hane reisi kadın olan ailelere tahsis
edilen güvenli konut/uyku alanlarının
sayısı ve yüzdesi.

Banyo tesisleri ve tuvaletler etrafında
kurulan aydınlatma gibi kamplardaki
ortak ortamlarda koruma mekanizmaları
(güvenlik hizmetleri) kurun.

Gerekli durumlarda hane reisi kadın olan
aileler için güvenli konut/uyku alanları
sağlayın.

Kamplarda, TCDS'yi kötüleştirmeyen saha
konumları seçin.

Tüm kamp sakinlerinin güvenli ve
güvenceli yaşam alanlarına eşit erişime
sahip olmasını sağlamak için kadın ve
LGBTİ örgütleri ve gençlik grupları gibi
farklı topluluk grupları ile birlikte çalışın.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

Stratejik planlama aşamasının ve ihtiyaç analizine dayalı sonuç odaklı bir çerçevenin (mantıksal çerçeve) oluşturulmasının ardından, İYPD'deki bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesidir.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilebilmesi için atılacak temel adımlar şunlardır:

- İnsani aktörler; kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçları, öncelikleri ve kapasiteleri arasındaki farkları ele almak ve fonları harekete geçirmek için bağışçı kişi ve kuruluşlarla savunuculuk ve ortaklık konularında birlikte çalışmalıdır.
- Öncelikli eylemler etrafında kaynakları harekete geçirmek için, KKKY kümesini, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların farklı ihtiyaçlarına yönelik bilgi ve temel mesajlar ve bu ihtiyaçları karşılayacak planlar ile destekleyin.
- Bir programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiğini değerlendirmek için **toplumsal cinsiyet belirteçlerini** kullanın ve sürecin nasıl iyileştirilebileceğine dair rehberlik sağlayın.

Konuyla ilgili çok sayıda farklı belirteç bulunmaktadır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48-51).

Bağışçı kişi ve kuruluşların genel olarak talep ettiği yükümlülük, faaliyet ve göstergelerin örnekleri, IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci Tavsiye Sayfalarında bulunabilir. KKKY kapsamında taahhüt edilen konulara örnekler aşağıda gösterilmiştir:

Farklı yaş gruplarındaki kadınlar ve erkekler, kamp yönetim yapılarına eşit ve anlamlı bir şekilde katılır;

- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları kamp hizmetlerine eşit olarak erişebilir;
- Cinsel sömürü ve istismar iddialarını dikkate almak ve soruşturmak, ücretli çalışma projeleri tasarlamak ve kadın ve erkek sakinlerin aynı işi yapmaları ve eşit ücret almalarını sağlamak için gizli şikâyet mekanizmaları oluşturmak da dahil olmak üzere tüm çalışma alanlarındaki koordinasyonu ve toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılmasını sağlayın;
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının karşılaştığı belirli risk faktörlerini kapsamlı bir şekilde anlamak ve bu analizi güvenlik hükümlerine dahil etmek gibi TCDŞ'yi önleyici özel eylemler yapın.

4 Uygulama ve izleme

Kaynakların harekete geçirilmesi sonrasında İYPD'nin bir sonraki aşaması programın uygulanması ve izlenmesidir.

Uygulama

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının KKKY programlarına dahil edilmesini sağlamak için, aşağıdaki temel eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir.

- Program faaliyetlerini, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının KKKY ile ilgili tüm ihtiyaç, kapasite ve önceliklerine göre uyarlayın.
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarını mevcut kaynaklar ve programı nasıl etkileyebilecekleri konusunda bilgilendirin.
- KKKY programlarının bir parçası olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için geri bildirim mekanizmaları geliştirin ve devamlılıklarını sağlayın. Bu mekanizmalara güvenli bir şekilde erişim kabiliyetinin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için farklı olabileceğine ve bu itibarla, bu kitlelerin katılımını kolaylaştırmak için önlemler alınabileceğine dikkat edin. KKKY programının tüm yönlerine erişim sağlamak için kast, yaş ve engellilik gibi insanları farklı kılan diğer faktörler de dikkate alınmalıdır.

Programın iyi uygulamalar çerçevesinde gerçekleştirilmesini sağlamak için, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartlar planlama, uygulama ve izleme aşamalarına dahil edilmelidir. Bu standartlar, aşağıdaki alanlarla ilgilidir (ve aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

İyi uygulama

Myanmar’da Sittwe kırsalında, IDP’ler için kamplarda faaliyetlerin yönetiminden hükümet sorumludur. Tüm kamp yönetimi komitelerinin (CMC) üyeleri erkek olup bu durum, kamplardaki karar alma süreçlerine kadınların katılımını sınırlandırmaktadır. Kadınların çoğu, hâkim toplumsal cinsiyet ayrımcılığının kısmi bir yansıması olan sosyal tabular nedeniyle okula devam etmede kısıtlamalar yaşadıklarından okuryazar değildir. Myanmar Lüteriyen Dünya Federasyonu (LWF), kadınları CMC’lere dahil etme yönünde çabalar göstermiş, bu çabalar sonucunda kadınların konuşmalarına ve kararlar üzerinde etkili olmalarına izin verilmiştir. LWF, her bir kampta hükümet tarafından atanan CMC üyeleriyle kadınların liderlik yapılarına katılımları konusunda toplantılar düzenlemiştir. Bu toplantılardan sonra, CMC üyeleri erkek üyelerin yanı sıra eşit sayıda kadın üye seçmeyi kabul etmiş ve bu yönde karar almıştır. Sonuç olarak, 138 erkek CMC üyesine ek olarak, 11 kampın sakinleri tarafından seçilen “davetli üye” statüsünde 138 kadın seçilmiştir. Kadınlar yavaş yavaş güven kazanmakta ve karar verme süreçlerine aktif olarak katkıda bulunmaktadır. Topluluk, eşzamanlı olarak, kadınların liderliğini giderek kabul etmektedir.

Kadınların liderlik yapılarına katılımı, topluluk üyelerinin refahı üzerinde etkisi olan karar alma süreçlerini etkilemiş, bu da eğitim programlarına daha fazla kız çocuğunun katılmasına ve topluluk faaliyetlerine katılan kadınların sayısının artmasına neden olmuştur.

UYARLANDIĞI KAYNAK: CCCM NEWSLETTER TEMMUZ 2015 P 16

KKKY PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Yerel kadın hakları grupları, ağları ve sosyal ortak girişim grupları ile özellikle kadınların, gençlerin, engellilerin ve LGBTİ bireylerin gayri resmi ağlarını belirleyin; program tasarımı, sunumu ve izlemeye katılımlarını destekleyin ve koordinasyonda rol almalarını sağlayın.
- » Toplumsal cinsiyet temelli KKKY konularının tüm sektörlerle dahil edilmesini sağlamak için diğer insani yardım sağlayıcılarıyla koordinasyon sağlayın. Toplumsal cinsiyete ve yaşa duyarlı koruma ve yardımın etkin bir şekilde sunulması için sektörel üyelerle bilgileri, öneri sayfalarını ve rehber ilkeleri paylaşın.
- » Uluslararası toplumsal cinsiyet standartlarının kamplarda ve kamplar arasında uygulandığını ve uygulamaların zaman içinde devam ettiğini kontrol edin.

DİKKAT!

- » Kamp yönetimi ve/veya hizmet sunumu ortakları tarafından yetersiz performans sorunlarını etkin bir şekilde ele alın.
- » LGBTİ bireylerin deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının çok farklı olabileceğini ve bu bireyleri temsil eden yerel gruplarla koordinasyonun, ihtiyaçlarının ve bunlara nasıl karşılık verileceğinin tam olarak anlaşılmasının önemli olduğunun bilincinde olun.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Toplum tabanlı ve sürdürülebilir KKKY programları geliştirmek için kadın, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için erişilebilir bir örnek ve katılımcı tasarım ve uygulama süreci uygulayın.
- » KKKY personelinin yüzde 50'sinin kadın çalışanlardan oluşması için çaba gösterin.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının KKKY programlarında (kamp yönetimi ve izleme yapıları dahil) anlamlı bir şekilde yer almasını ve güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek onların gizli geri bildirim verebilmelerini ve şikâyet mekanizmalarına erişebilmelerini sağlayın.
- » Kadınlar ve erkeklerin (sadece temsil değil) anlamlı katılımlarının nasıl temin edileceği ve kamp liderliği ve komitelerine katılım kapasitelerinin nasıl oluşturulacağını toplulukla tartışın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları güvenli ve açık bir ortamda kaygılarını dile getirebilmeli ve gerekirse kadın insani görevlilerle konuşmalıdır.
- » Genel müdahalenin ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olası olumsuz sonuçlarını değerlendirirken farklı kadın, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına danışın. Hareket etme sorunları olan kişileri ve bakım sağlayıcılarını tartışmalara dahil edin.
- » Gelecek toplantılar, eğitim toplantıları vb. hakkında kadınları bilgilendirme konusunda proaktif olun ve konulara önceden hazırlıklı olma yönünde onları destekleyin.
- » Genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadın ve kız çocukların katılımını sağlamak için program döngüsü boyunca çocuk bakımına erişim sağlayın.

Katılım (devamı)

DİKKAT!

- » Yüksek risk altındaki kadınların kaygılarını dile getirmeleri ve karar alma süreçlerine katılımları için bir mekanizma oluşturulmasını ve kişisel durumlarıyla ilgili gizlilik ilkesine uyulmasını sağlayın. Daha fazla zarar veya travmaya maruz bırakılmamaları için önlemler alın. Topluluk dışında çalışan gizli telefon hatları gibi mekanizmalar daha etkilidir.
- » Kadınlar, topluluğun sadece dış aktörlerin beklentilerine karşılık verdiği ve kadınların katılımı için gerçek bir destek bulunmadığı durumlara girmemelidir; buna dikkat edin.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumlara (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) dikkat edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, ters tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce topluluk liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzunda KKKY için verilen rehberliği takip edin.
- » TCDŞ'yi önleme ve karşılık verme, KKKY programlamasında kesişen önemli bir ortak önceliktir ve müdahale çabalarının planlanması, uygulanması ve izlenmesi için koordinasyonlu bir çaba gerektirir.
- » Kamptaki fiziksel ve sosyal koşulları değerlendirin ve bunların TCDŞ riskini azaltıp azaltmadığı konusunda irdeleyin.
- » Saha gözlemi, saha güvenliği-kesitsel saha gözlemi ve istişareler yoluyla, saha güvenliğini ve kadınların ve diğer risk altındaki grupların esenliğini, saldırı, istismar ve tacizden korunmalarını sağlamak için düzenli olarak kontrol edin. Kamp/saha yönetim personelinin, tehlike bölgelerini (dağıtım noktaları, SSH tesisleri) ve hane reisi kadın olan aileler gibi risk altındaki gruplara sahip alanları tanımaları için düzenli ziyaretler gerçekleştirmesini sağlayın.
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarını kullanarak, yerinde kontroller yaparak ve uygun durumlarda, dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemi yaparak; kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları, erkekler ve LGBTİ bireylere danışarak potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri önceden belirleyin. Şiddete maruz kalan ve risk altında olan bireylerle ilgili olarak güvenlik, saygı, gizlilik ve ayırım gözetmeme bakımından alınacak önlemler her zaman hayati önem taşıyan hususlardır. (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 86).
- » Olası TCDŞ vakaları hakkında bilgi sunulması ve ayrıca kişilerin TCDŞ yönlendirme hizmetlerine yönlendirilmesi için kuruluşun prosedürü hakkında personeli eğitin.
- » Kamp yönetimi, TCDŞ aktörleri ile özel toplantılar yapmalı veya TCDŞ koordinasyon toplantılarına katılmalıdır
- » Güvenlik denetimlerinin sonuçlarını ve bunların sağladığı gelişmeleri tartışmak için özel toplantılar düzenleyin ve emniyet denetimlerinin hazırlanması ve geliştirilmesi konularına kamp yönetimi personelinin katılımını sağlayın.

KKKY PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması (devamı)

DİKKAT!

- » TCDS'ne maruz kalan bireyler de dahil bir gruba veya bir bireye bağlanabilecek verileri paylaşmayın.
- » TCDS'ne maruz kalan bireyleri ifşa etmeyin. Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplarla kişisel deneyimleri hakkında açıkça konuşmaktan ziyade genel olarak konuşun.
- » Hangi grupların TCDS'den etkilendiği hakkında varsayımlarda bulunmayın ve TCDS veya raporlardaki eğilimler hakkında rapor edilen verilerin TCDS'nin kapsamı hakkındaki gerçek yaygınlığı ve eğilimleri temsil ettiği varsayımından yola çıkmayın.
- » TCDS uzmanlarından yardım almadan belirli TCDS vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Yardımın sağlandığı ortam, ilgili kişiler için mümkün olduğu kadar güvenli olmalıdır. İhtiyacı olan insanlar, yardım almak için tehlikeli bölgelere gitmeye veya buralardan geçmeye zorlanmamalıdır. Kampların ya da diğer yerleşimlerin kurulduğu yerlerde, bunlar sakinler için mümkün olduğu kadar güvenli yapılmalı ve saldırıya ya da diğer tehlikelere maruz kalan alanlardan uzak tutulmalıdır.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Toplumsal cinsiyet ile ilgili bakış açısının tümüyle dahil edilmesini sağlamak için tüm KKKY programlamayı değerlendirin.
- » Kamp müdahalesinin başlangıcında, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından hizmetlere adil erişimin sağlanması amacıyla hizmet sunumunda belirlenmiş kısıtları savunmak için sektöre özgü bilgileri (SSH, gıda güvenliği, sağlık, eğitim vb.) kullanın. Örneğin, kamplara gıda yardımını koordine ederken, kamp yönetimi tarafından toplanan verilere göre, yiyecek kuponlarını doğrudan hane reisi kadın olan ailelere verme fikrini savunun.
- » Uygulanabilir olduğu durumlarda kamp düzeni, altyapılar, hizmetler ve faaliyetlerin (örneğin, çocuk dostu alanların konumu, SSH tesis tasarımı, kamp aydınlatma sistemi, güvenlik düzenlemeleri, gıda dağıtım organizasyonu, GDM seti, vb.) kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların belirtilen ihtiyaçlarını karşıladığından ve herkes için erişilebilir olduğundan emin olun.
- » Tüm potansiyel KKKY personelinin (kamp yönetim ajansları ve ortakları dahil) eşitlik, güçlendirme ve ayrımcılık yapmama ilkeleri doğrultusunda iş tanımı hazırlanması, eğitim sağlanması ve personelin performansının izlenmesi yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını dahil etme yönünde bir taahhüt ve kapasiteye sahip olmasını sağlayın.
- » Kaynak ve hizmetlerin daha iyi hedeflenmesi için özel ihtiyacı olan kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının bulunduğu yerlerin kamp yönetimince bilinmesi için kampın haritasını oluşturun.
- » TCDS'nin kadın ve kız çocukların yanı sıra erkeklere ve oğlan çocuklarına yönelik tanımlanması ve yönetilmesi de dahil kampta TCDS uzmanlığı ve programlarının kullanılmasını savunun.
- » **Gizlilik** ilkesine uygun ve insanların damgalama riski olmayan alanlar aracılığıyla kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için kişisel belgelerin (örneğin resmi kimlik, kira sözleşmeleri, tapular vb.) elde edilmesini ve değiştirilmesini kolaylaştırın.
- » Hizmet sunumunu sürekli olarak izleyin. Belirli boşluklar veya ayrımcı uygulamalar varsa, bunlarla ilgili hedefe yönelik eylemler ekleyin.
- » Hane düzeyinde kadınlara yardım kartları/kuponlar sağlayın. Yardım seviyeleri ve kart sahipliği hakkında topluluğu bilgilendirin.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım (devamı)

DİKKAT!

- » Herkesin KKKY programlamasından eşit olarak faydalanacağını düşünmeyin. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve erkek çocuklar için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaçlar, roller ve dinamikleri kullanarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın.
- » Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır. Anılan önlemler cinsel saldırı veya insan ticareti gibi istismara maruz kalmış kişiler için güvenli alanlar oluşturmayı veya engelli bireyler için erişimi kolaylaştırmayı kapsayabilir. Bu tür önlemlerle anılan grupların damgalanmasına meydan vermemelidir.

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Yapısal eşitsizlikleri sorgulayın. Toplumsal cinsiyetle ilgili KKKY sorunları ile ilgili erişim faaliyetlerine erkekleri, özellikle dini liderleri ve toplum liderlerini dahil edin.
- » Tüm kamp yönetimi ve hizmet sunum yönetimi komitelerinde kadınların liderliğini destekleyin ve herhangi bir seçim sürecinden önce kadınlara yönelik temsil kotaları üzerinde toplulukla anlaşın.
- » Ücretli kamp yönetimi faaliyetlerinde çalışan kadınların sayısı için kotaların oluşturulmasını destekleyerek ücretli rollerde eksik istihdamın giderilmesi için kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesini destekleyin ve hizmet sağlayıcıların benzer bir yaklaşım benimsemesini savunun.
- » Kadınların katılımının değeri hakkında topluluğu duyarlı hale getirmek için gerek kadın gerekse erkek toplum liderleri ile birlikte çalışın.
- » KKKY ile ilgili komite vb. seçim süreçlerinden önce kadınların temsil kotaları hakkında toplulukla anlaşın.
- » Erkekler ve oğlan çocukları arasında kadınların katılımı ve liderliği hakkında farkındalığı artırın ve bu konunun savunucuları olarak katılımlarını sağlayın.
- » Kadınları, kız çocuklarını, erkekleri ve oğlan çocukları geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine dahil edin.
- » Müzakere yetenekleri ve stratejilerini oluşturmalarına olanak tanımak için kadınları destekleyin ve onlarla birlikte çalışıp liderlik rollerini üstlenmeye teşvik ederek topluluklarında rol model olmaları yönünde destek sağlayın.
- » Kamp topluluğundaki kadın, kız çocukları ve gençlik gruplarının kurulmasına yardımcı olun ve onların liderlik rolü üstlenmelerini sağlayın.

DİKKAT!

- » Toplumdaki yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.
- » Çoğunlukla güçlü mülteciler ve yerinden edilmiş erkekler, toplumdaki kadınları güçlendiren stratejiler nedeniyle kendilerini tehdit altında hissederler ve (sınırlı da olsa) bunu kendi güçlerine ve ayrıcalıklarına doğrudan bir meydan okuma olarak görürler.

İyi uygulama: Veri toplama

İzleme, kamp yönetim sistemleri ve süreçlerinin bir parçası olarak, müdahalede özellikle kadınların anlamlı ve ilgili katılımını ölçmek için yapılmalıdır. Kamp ortamındaki altyapı, faaliyet ve hizmetlerin izlenmesi, kamp yönetimi sorumluluklarının ayrılmaz bir parçasıdır. İzleme; operasyonlar, planlama ve uygulamanın bir parçası olarak kamp altyapısı ile hizmetlerine erişim ve kalitesini belirlemeye odaklanmalıdır. Kamp yönetim yapıları, bu izleme faaliyetleri aracılığıyla tespit edilen sorunların bir kısmını çözmek ve izleme faaliyetlerinin tekrarlanmasını önlemek için diğer kümelerle koordine edilmelidir.

Kadınların stratejik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin değişiklikler, KKKY programının kadın liderliğine nasıl bir katkıda bulunduğu konusu da dahil olmak üzere izlenmelidir. CYAV, herhangi bir toplumsal cinsiyet analizinin temel bir bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için son derece önemlidir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin program planlama ve uygulamaya hangi oranda dahil edildiğini değerlendirmek için bu aşamada **toplumsal cinsiyet belirteçlerini** kullanın ve sürecin nasıl geliştirileceğine dair rehberlik sağlayın (toplumsal cinsiyet belirteçleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfalar 48-51).

Aşağıda belirtilen IDP sahalarının oranlarının ölçülmesi, KKKY sektörü içindeki bir müdahalenin izlenmesine bir örnek teşkil edebilir: (i) erkeklerin ve kadınların güvenliği ve insan onurunu garanti eden SSH altyapısına erişimleri olduğu sahalara (diğer bir deyişle, erkekler ve kadınlar için ayrı bloklarda,

kilitli ve geceleri aydınlatılmış tuvaletler); (ii) TCDŞ servisi ve yönlendirme sistemi olan sahalara ve (iii) ev işlerini kolaylaştıracak olanaklara sahip sahalara (pişirme, çamaşır yıkama, vs. için alanlar ve enerji).

Bir diğer örnek, bu yapıların çevresinde ve içinde kararların nasıl alındığını izlemek için kadınlara, kız çocuklarına, erkeklerle ve oğlan çocuklarına ayrı ayrı danışarak kamp yönetim yapılarında kadınların erişim, katılım ve liderliklerinin izlenmesidir. Bu yapıların ne kadarına kadınların katılımı yüzde 50'dir? Kadınlar kaç yaşındadır? Başka azınlık grupları temsil ediliyor mu (etnik kökenler, kastlar)? Katılımları anlamlı ve ilgili mi?

KKKY programında "zarar vermeme" ilkesine uygun davranıldığını izlemek önemlidir (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 86. sayfa). Bu, kadınlar, kız çocukları, erkekler, erkek çocuklarla devam eden istişarelerin yürütülmesini ve potansiyel problemlerin veya olumsuz etkilerin erken dönemde tespit edilmesi için gözlem/nokta kontrollerinin yapılmasını içerir (örneğin kampta sokak/yalı aydınlatması kadınların ve kız çocuklarının kullanması gereken tüm alanları kapsamaması onları artan şiddet riskine maruz bırakır). Ayrıca geri bildirim mekanizmaları, izleme sürecinin bir parçası olarak çok önemlidir (bunlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 84. sayfa). Bu mekanizmalar, programın olumsuz etkilerinin erken teşhisine olanak sağlar, böylece TCDŞ'nin veya kadın haklarının daha fazla istismar edilmesini önlemek için zamanında müdahale edilebilir.

İyi uygulama: Kamplarda erkekler ve kadınlar için ayrı SSH tesisleri.

Oxfam tarafından yürütülen bir çalışmada, kadın ve erkek tuvaletlerin yakınlığının kadınların güvenliği bakımından zararlı bir etki yarattığı tespit edilmiştir. Kadınlar, tuvaletleri geceleri tek başına kullanırken görülmeye ilişkin endişeyle ilişkilendirilen damgalanma nedeniyle fiziksel ya da cinsel saldırıya maruz kalmıştır. Tasarım ve yapım aşamalarında kamp yönetiminin bu faktörleri göz önünde bulundurması önemlidir. Kadınlar için duş, tuvalet ve çamaşır yıkama alanları içeren ayrı alanlar inşa edilmelidir.

ALINTI YAPILAN KAYNAK: CURRENTLY UNPUBLISHED OXFAM STUDY ON LIGHTING AND SAFETY AROUNDWASH FACILITIES: AĞUSTOS 2017.

İyi uygulama

Haiti Port-Au-Prince'deki C Kampı, 2010 yılı Şubat ayında mühendisler tarafından değerlendirilmiş ve yüksek heyelan ve sel riski taşıdığı açıklanmıştır. Bunun üzerine 3.000 kişiyi kent yakınında amaca uygun olarak düzenlenen yeni bir sahaya taşımak için plan yapılmıştır. Daha sonra toplumsal istişareler yapılmış ve kendinden atanan (çoğunluğu erkek) kamp liderleri, yeni sahaya taşımayı memnuniyetle karşılarken, yeni sahanın geliştirilmesi ile ilgili bazı yapılabilir taleplerde bulunmuşlardır. Bununla birlikte, yalnızca toplumdaki kadınlarla yapılan istişareler, çocukların yerel kilise okuluna devam etmeleri ve dönemin ortasında olunması nedeniyle çoğu kadının risk altındaki sahayı terk etmeyi planlamadığını ortaya koymuştur. Çocukların öğrenim yılının ortasında geçiş yapabilmesini sağlamak için ev sahibi topluluk okuluyla müzakereler yapılmış ve böylece toplumdaki herkesin taşınma konusunda memnun olmaları sağlanmıştır.

KAYNAK: IOM 2010

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani yardım aktörlerine programları yönetmek için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamaktır. Böylece, krizden etkilenen farklı yaşlardaki kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçları verimli, etkin ve eşit biçimde karşılanabilir ve tüm kamp sakinlerinin güvenli ve güvenceli yaşam alanlarına eşit erişime sahip olmaları ve kapasitelerini geliştirmeleri sağlanabilir (Daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 58. sayfa). Değerlendirme, Dönüştürücü yaklaşımın faaliyetler içine ne kadar iyi dahil edildiğini ve kadınların liderliğinin teşvik edilip edilmediğini analiz ederek, stratejik ihtiyaçların yanı sıra KKKY için pratik ihtiyaçların ele alınmasını sağlayan ve sonuçları ve etkileri en üst düzeye çıkarmak için mevcut ve gelecekteki programlamanın geliştirilmesine yardımcı olan bir süreçtir.

İnsan-merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkilerin sağlanabilmesi için, kadınlara ve erkeklere eşit yardım sağlamada iyi uygulamaları belirlemek için yöntem ve süreçleri incelemek gerekir. Programların kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının hizmetlere eşit katılımı ve erişimi temelinde incelenmesi gerekmektedir. Programlamadaki boşlukları değerlendirmek için kadınlar, kız çocukları, erkekler veya erkek çocuklardan hangilerine etkin bir şekilde ulaşamadığına odaklanmak gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımı, programlamayı ve müdahaleyi iyileştirmek için eksiklikleri tespit etmeye toplu olarak yardımcı olur.

TEMEL STANDARTLAR VE YAKLAŞIMLAR

1. IASC. "Camp Coordination and Camp Management." *Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action*. 2015. <https://tinyurl.com/yccxw8gn>
2. UNHCR. "Camp Coordination, Camp Management." *Emergency Handbook*. 2015. <https://tinyurl.com/y76kz2zw>

TEMEL KAYNAKLAR

1. Global KKKY Cluster Team. Camp Management Toolkit — *Resources for Practitioners Working with Displaced Communities*. 2015. <https://tinyurl.com/yaakbw5f>
2. Global KKKY Cluster Team. "Special Edition: Gender in KKKY." *KKKY Cluster Newsletter*. July 2015. <https://tinyurl.com/y8ed98g3>

Erken iyileştirme

Bu bölüm, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının erken iyileştirme ile ilgili programlara nasıl dahil edileceğini açıklamakta ve erken iyileştirmeye toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını dahil etmenin neden önemli olduğu hakkında bilgiler içermektedir. Bunların yanı sıra ileride başvurulmak üzere temel standartlar ve kaynaklar hakkında bilgi vermektedir.

Bu bölüm, bir erken iyileştirme programı için İnsani Yardım Program Döngüsünün (İYPD) her aşamasında yapılması gereken temel eylemleri açıklayan genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bu kontrol listesinden sonra, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili programlamanın nasıl gerçekleştirileceğine dair daha fazla ayrıntı bulabilirsiniz. Bu, bir toplumsal cinsiyet analizinin nasıl yapılacağını ve tasarımdan uygulama,

izleme ve incelemeye kadar nasıl kullanılacağını, koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması, Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısına Uyarlanmış Yardım ve Dönüştürücü yaklaşımın temel yaklaşımlarının her aşamaya nasıl dahil edileceğini kapsamaktadır. Alandaki ilgili örnekler, bunun uygulamada nasıl yapıldığını göstermek için kullanılmaktadır.

Erken iyileştirme programlamasına toplumsal cinsiyet eşitliğinin dahil edilmesi neden önemlidir?

Krizden etkilenen nüfusun erken iyileştirilmesi için fırsatların tespit edilmesi, uzun vadede sürdürülebilir kalkınma için temel niteliktedir. Erken iyileştirme programlarında geçim kaynakları, gıda güvenliği, yönetim, temel hizmetler ve altyapı (barınma, sağlık, eğitim, su ve sıhhi tesisat dahil) gibi konular ele alınmaktadır. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları insani bir krizden hızlı ve tam olarak iyileşme yeteneği bakımından farklı konumlardadır.

Ayrıca erken iyileştirme, krizlerin sosyal, kültürel ve siyasi yapıları radikal bir şekilde etkilediği ve ayrımcı toplumsal cinsiyet normlarına ve eşit olmayan güç ilişkilerinin sorgulanmasına yol açtığı süreçte önemli bir fırsat sunmaktadır. Erken iyileştirme stratejileri, toplumsal cinsiyet eşitliğini, kadın haklarını ve krizlere karşı daha fazla dayanıklılığı teşvik edecek şekilde yeniden yapılanmayı hedeflemelidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının erken iyileştirme programlamasına etkin bir şekilde dahil edilmesi, aşağıdaki hedeflere ulaşılmasını sağlayacaktır:

Yapısal eşitsizliklerin ele alınması ve kadın haklarının desteklenmesi. Bu, kapsayıcı seçimleri ve kadınların barış inşası ve yönetim kurumlarına katılımı için kotaları desteklemeyi içerebilir.

• **Yönetişimin güçlendirilmesi.** Kadınlara liderlik ve çatışmaların çözümü konusunda kapasite gelişimi fırsatları sunan erken iyileştirme operasyonları, kadınları birey olarak güçlendirir ve topluluk çatışmalarını etkin bir şekilde yönetmelerine yardımcı olur. Krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ile iş birliği, hukukun üstünlüğünü güçlendirme, daha fazla barış ve uzlaşma sağlama ve sosyal bütünlüğü ve topluluk istikrarının teşvik edilmesi süreçlerinin bir parçası olarak önemlidir.

• **Kapasite ve dayanıklılık oluşturulması:** Bu, iş birliği içinde gençler veya kadınlardan oluşan grupların kurulması, normal kriz öncesi işlevlere kadın haklarına saygı çerçevesinde tekrar dönülmesi için yerel ve ulusal düzeydeki hükümet yetkililerinin desteklenmesi ve böylece kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların dayanıklı kılınmasını ve güçlendirilmesini içerebilir.

• **Katılımın teşvik edilmesi.** Her yaştan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları engelli bireyler, etnik azınlıklar ve diğer grupların iyileştirme eylemlerinin planlanma, uygulanma ve izlenme aşamalarına dahil edilmesi, erken iyileştirme sürecinin sahiplenilmesini sağlayacaktır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının ve erken iyileştirmenin İnsani Yardım Program Döngüsüne dahil edilmesi

Bu bölümde Birleşmiş Milletler kuruluşları, yerel ve uluslararası STK'ler ve devlet kurumlarında görevli ve bizzat sahada ön saflarda faaliyet gösteren insani yardım aktörlerinin erken iyileştirmede toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için İYPD'nin her aşamasında yapmaları gereken eylemler özetlenmektedir.

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA ERKEN İYİLEŞTİRME PROGRAMLAMASI İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- Erken iyileştirme ile ilgili ihtiyaç, öncelik ve yetenekler hakkında cinsiyet, yaş ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- Erken iyileştirme ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizinin yapılması ve bulguların analiz edilmesi.

2 Stratejik planlama

- Toplumsal cinsiyet analizi ve krize hazırlıklı olma ile ilgili verilerden elde edilen bulgular kullanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının erken iyileştirme program tasarımı içinde bütünleştirilmesi.
- Erken iyileştirme sektörü için belirlenen toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçlar, proje faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulması.
- Müdahale için erken iyileştirme program tasarımlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Müdahalede erken iyileştirme programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Finansman önceliklerinin belirlenmesinde etkili olma bakımından ilk değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve erken iyileştirme sektörü hakkında bilgilere ve önemli mesajlara yer verilmesi.
- Erken iyileştirme sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda başıvşçı kişi ve aktörler ile diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verilmesi.

4 Uygulama ve izleme

- Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını içeren ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri mevcut kaynaklar ve projeyi nasıl etkileyebilecekleri ile ilgili olarak bilgilendiren erken iyileştirme programlarının uygulanması.
- Erken iyileştirme projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için geri bildirim mekanizmasının oluşturulması ve sürdürülmesi.
- Müdahalede erken iyileştirme programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin erken iyileştirmeye erişimlerinin izlenmesi ve değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergelerin oluşturulması.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- Erken iyileştirme sektöründeki projelerin ve erken iyileştirme müdahale planlarının incelenmesi. Etkin şekilde ulaşılan ve ulaşılamayan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin değerlendirilmesi, ulaşılamama nedenlerinin incelenmesi.
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaların paylaşılması ve eksikliklerin ele alınması.

1 İhtiyaçların Analizi ve Değerlendirilmesi

Toplumsal cinsiyet analizi, değerlendirme aşamasında gerçekleşir ve program döngüsü boyunca toplanan bilgiler ışığında izleme ve değerlendirme aşaması boyunca devam etmelidir. Bölüm B 30-36. sayfalarda yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analiz aracı, acil bir durumun herhangi bir aşamasında toplumsal cinsiyet analizinin nasıl yapılacağı konusunda aşamaların adım adım gösterildiği açıklamalı bir kılavuz sunmaktadır.

Erken iyileştirme sektörü için bilgi toplarken, analiz soruları krizin kadınlara, kız çocuklara, erkeklere ve oğlan çocuklarına olan etkisini anlamaya yönelik olarak düzenlenmelidir. Standart erken iyileştirme değerlendirmeleri toplumsal cinsiyete ve kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların, LGBTİ bireylerin, engellilerin, farklı yaş, etnik köken ve diğer yönlerden farklı olan kişilerin karşılaştıkları özel durumlar, ihtiyaçlar, haklar ve risklere daha fazla vurgu yapmak amacıyla uyarlanabilir. Değerlendirme, erken iyileştirme sektörü ile ilgili olarak kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların ihtiyaç, rol ve dinamikleri ve bireyleri farklı kılan diğer yönlerin (örneğin engellilik, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, kast, din) bunlarla nasıl kesiştiği hakkında sorular içermelidir. Bunların, 152-153. sayfalardaki “Erken iyileştirme programlaması için temel yaklaşımlar ve standartlar” konulu tabloya göre koordinasyon, kadınların katılımı ve TCDS’nin önlenmesi ve azaltılması ile ilgili iyi uygulamalar ve temel standartlar ile uyumlu olmasını sağlayın.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), toplumsal cinsiyet analizinin temel bileşenidir ve sonuçların izleme ve ölçülmesi bakımından son derece önemlidir. Daha kaliteli ve etkili bir programlama için CYAV’nin toplanması ve analiz edilmesi gereklidir. CYAV’nin toplanmasının zor olduğu durumlarda, ulusal ve uluslararası istatistiklere, diğer insani yardım ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan verilere veya küçük çaplı örneklerle yapılan anketlere dayalı tahminler sağlanabilir.

CYAV’nin mevcut olmadığı veya eski olduğu durumlarda, bunu hesaplamak için kullanılabilecek yöntemler vardır (Bkz. Bölüm B, 41. sayfa). Erken iyileştirme sektörü için, 0-5, 6-11, 12-17, 18-25, 26-39 ve 40-59 yaş grupları ile 60 yaş üzeri erkek ve kadın sayılarına göre ayrıştırılmış verilerin toplanması, yerel bağlamı ve mevcut iyileşme kapasitelerini tam olarak anlamak için önemlidir. İşgücüne katılım, işsizlik, karar alma mekanizmalarında temsil, alınan yardımlar (parasal eşdeğer), krizden kaynaklanan zarar ve kayıplar gibi temel göstergeler için CYAV verilerinin elde bulunmasını sağlayın (CYAV hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 39-41. sayfalar). CYAV’yi kullanmanın yanı sıra, bağlama bağlı olarak, verilerin yetenek, etnik köken, konuşulan dil, gelir düzeyi veya eğitim gibi insanları farklı kılan diğer faktörlere dayanarak ayrıştırılması önemli olabilir.

Bir sonraki sayfada yer alan tablo, acil bir müdahale sırasında toplumsal cinsiyet analizinin önemli noktalarını ve hangi çalışma dokümanlarının hazırlanması gerektiğini özetlemektedir. Bunlar, küme seviyesinde (sorumlu küme lideri ile) ve/veya ayrı ayrı kuruluşlar seviyesinde (sorumlu acil müdahale koordinatörü ile) üretilmelidir.

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI

- EarlyRecovery Cluster. EarlyRecoveryGender Marker Kit. 2010. <https://tinyurl.com/y8fxy6re>
- IASC. IASC Gender Marker EarlyRecovery Tıp Sheet. 2016. <https://tinyurl.com/y9p2qnd5>

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ

Hazırlık aşaması

Aniden ortaya çıkan acil durumun ilk haftası

Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra

FAALİYET

Ülke için toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün ortaya konması ve genel bakışın oluşturulması, STK, hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarındaki mevcut toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi

Acil durumdan önce hazırlanan ve gerektiğinde revize edilen toplumsal Cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün incelenmesi ve oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması.

Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi

NTM sektörü için önemli soruları bütünlendirerek, sektörel veya çok sektörlü olabilen hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız). Sektörel veya çok sektörlü hızlı analizlerin gerçekleştirilmesi ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.

Mevcut ihtiyaç analiz araçlarını uyarlayan ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerini kullanan sektörel bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi.

TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA

Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa)
<https://tinyurl.com/ycwk3r7z>

Bilgi grafiği

İnsani yardım programlarının mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına bağlanması için stratejik giriş noktalarını belirleyen bilgilendirme belgesi (2 sayfa)
<https://tinyurl.com/yao5d8vs>

Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri

Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu <https://tinyurl.com/y9fx5r3s>

Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu <https://tinyurl.com/y9xt5h4n>

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra	Önceden mevcut toplumsal cinsiyet ortaklıklarını geliştiren bütünselik kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi için fırsatların belirlenmesi. CYAV, insani yardıma erişim, varlıklar ve kaynaklar ve siyasi katılım düzeyini gösteren bir referansın oluşturulması. Kriz, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim ve yeniden üretim ile sektörle ilgili diğer konuların etkisinin analiz edilmesi. İ&D planları, referans ve dağıtım sonrası izleme dahil planlama, izleme ve değerlendirme çerçevelerine bilgi sağlanması bakımından toplumsal cinsiyet analizi girdilerinin kullanılması. Personelin iç toplumsal cinsiyet kapasitelerinin analiz edilmesi (eğitim ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinde güvenilirlik seviyesi, bilgi seviyesi, tanımlanan toplumsal cinsiyet becerileri).	Anket için somut sorular (olanak dahilinde BİTdestekli) Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu https://tinyurl.com/ybyerydk ve https://tinyurl.com/ybsqzvzj Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler 1 sayfalık anket Araştırma raporu Kapasite geliştirme planı
Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl zaman çerçevesi, büyük çaplı müdahale olduğu varsayılarak)	İnsani yardım müdahalesi kapsamındaki program, kampanya ve iç uygulamalarda toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili toplumsal cinsiyet denetimi/değerlendirmesi yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak toplumsal cinsiyet öğrenimi konusundaki incelemeye girdi sağlayacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.
İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha uzun süre sonra	Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansını göz önüne alarak müdahale sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale değerlendirme çalıştayında paylaşılabilecek ve yayımlanacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin bulunduğu toplumsal cinsiyet eşitliği sonuç değerlendirmesi. https://tinyurl.com/p5rqgut

Toplumsal cinsiyet analizi kaynakları; nüfus sayımı verileri, Demografi ve Sağlık Anketleri, toplumsal cinsiyet analiz raporları, insani değerlendirme raporları, koruma ve TCDS sektör raporlarının yanında UNDP, DRC ve diğerleri tarafından üretilen toplumsal cinsiyet ülke profillerini içermektedir. Bunlar, krizden etkilenen kişilerle ilgili katılımcı verileri ve/veya anketler, röportajlar, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemleri ve öykü anlatımı gibi programlarla tamamlanmalıdır.

ERKEN İYİLEŞTİRME İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN NOKTALAR:

- **Nüfus demografisi.** Krizden önce cinsiyet ve yaşa göre ayrılan nüfusun demografik profili nasıldı? Hane sayısı, ortalama aile büyüklüğü, cinsiyet ve yaşa göre tek ebeveyn ve çocuklar tarafından idare edilen hane sayısı, özel ihtiyaçları olan insanların yaş ve cinsiyete göre sayısı, gebe ve emziren kadın sayısı gibi göstergeleri inceleyin. Çok eşli aile yapıları var mı? Etnik azınlıklar var mı?
- **Toplumsal cinsiyet rolleri.** Krizden önce kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri neydi? Kriz başlangıcından bu yana kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri nasıl değişti? Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların yeni rolleri nelerdir ve nasıl bir etkileşim içindedirler? Bu roller ne kadar zaman gerektirmektedir?
- **Karar alma yapıları.** Toplum, krizden önce karar almak için hangi yapıları kullanmaktaydı? Bu yapıların şu andaki durumu nasıl? Karar verme alanlarına kimler katılmaktadır? Kadın ve erkeklerin sözü eşit mi? Ergen kız çocukların ve oğlan çocukların katılımı nasıl? LGBTİ bireylerin bu yapılara erişimi var mı?
- **Koruma.** Krizden önce ilgili kadın, kız çocukları, erkek ve oğlan çocuk grupları hangi korunma risklerine maruz kalmaktaydı? Kriz başladığından beri veya farklı belirli gruplar için program başladığından bu yana koruma riskleri hakkında ne tür bilgiler mevcut? Yasal çerçeveler, toplumsal cinsiyet ve korunma ihtiyacı ve adalete erişimi nasıl etkilemektedir?

• Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, kapasite ve hedefler.

Etkilenen nüfusta ve/veya programda kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların erken iyileştirme ile ilgili ihtiyaçları, kapasiteleri ve hedefleri nelerdir? Bu, insanların önceki ekonomik fırsatlarının ve kayıtlı istihdam önündeki engellerin veya arazi gibi varlıkların yanı sıra barışı yapılandırma da dahil siyasi süreçlere katılım kapasitelerini değerlendirmeyi de içermelidir.

ERKEN İYİLEŞTİRMEYE ÖZGÜ BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN OLASI SORULAR:

- Kriz, farklı yaş gruplarındaki kadın ve erkekleri pazarlara erişim, ücretli iş ve mesleki eğitim konusunda nasıl etkilemektedir? Kriz, sağlık hizmetlerine, gıda ve yakıt hizmetlerine erişimi nasıl etkilemiştir? Kültürel, toplumsal ve sosyal ağlarda ve yerel yönetiminde kadınlar ve erkekler için liderlik fırsatlarını nasıl etkilemiştir?
- Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların yaşamlarını yeniden inşa etmekle ilgili şu anda ne gibi endişeleri bulunmaktadır? Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının kullandığı başa çıkma mekanizmaları nelerdir?
- Eşit sayılarda kadın ve erkeğin iyileştirme faaliyetlerine tam olarak erişebilmelerini sağlamak için ne gibi önlemler alınmaktadır?
- Kültürel normlar, kadın ve erkeklerin evlerinde ve topluluklarında karar alma süreçlerine eşit şekilde katılımlarına olanak sağlamakta mıdır?
- Geçim kaynakları ve gelir geri kazanımı, sosyal hizmetler, yeniden bütünleşme, barınma, arazi ve mülk gibi konular, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının erişimini engellemekte midir? İş, arazi, mülk ve miras hakkındaki gelenekler ve yasalar, kadın ve erkeklerle eşit haklar sağlamakta mıdır? Topluluklarında yerel yönetime ve sürdürülebilir iyileşme çabalarına anlamlı bir şekilde katılabilmelerini sağlamak için daha fazla neler yapılabilir?
- Hükümetin toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirme kapasitesi ve taahhüdü nedir?
- Sivil toplumda ne tür toplumsal cinsiyet eşitliği uzmanlığı ve toplumsal cinsiyete duyarlı programlama bulunmaktadır? Bu, nasıl geliştirilebilir veya erken iyileştirme programını nasıl zenginleştirilebilir?

ERKEN İYİLEŞTİRME PROGRAMLAMASINDA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Diğer kurumların erken iyileştirme programlamasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönünde hangi yaklaşım ve çözümleri benimsediğini anlamak için kadın hakları, LGBTİ örgütleri ve eğer varsa kuruluşlar/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile birlikte çalışın.

DİKKAT!

- » Bilgi toplama ve analiz esnasında ortaya çıkabilecek olası ön yargılara dikkat edin. Örneğin kadınlara danışılmaması durumunda belirlenen önceliklerin bütün toplumun ihtiyaç ve önceliklerini yansıtmayacağını göz önünde bulundurun.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına erişebilmek için, iyileştirme değerlendirme ekibinde eşit sayıda erkek ve kadın eleman bulundurun. Uygulanabilir olan yerlerde, ekibe toplumsal cinsiyet uzmanı ve koruma/TCDŞ uzmanını dahil edi.
- » Erken iyileştirme ile ilgili olarak LGBTİ gruplarının özel ihtiyaç analizi için bilgi toplamak amacıyla mümkün olduğunda yerel LGBTİ gruplarından özel uzmanlık yardımı veya eğitim alın.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle katılımcı değerlendirme yapın. Yararlanıcıların kapasite ve önceliklerinin daha iyi tanımlanması için ayrı odak gruplar oluşturun ve insani yardım personeli ve odak grubun aynı cinsiyetten insanlardan oluşmasını sağlayın. Bu yaklaşım, erken iyileştirme ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve önceliklerinin daha iyi tespit edilebilmesi için danışmanlık sağlanan yararlanıcıların farklı düzeylerinin daha net bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının müdahaleye katılımlarını teşvik etmek için mevcut topluluk yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımları benimseyin.
- » Genellikle bakım işlerinden sorumlu olan kadınların ve kız çocukların program döngüsü boyunca katılımını sağlamak için çocuk bakım hizmetine erişim sağlayın.

DİKKAT!

- » Yapılacak toplantıları, engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarına mensup bireyler için erişilebilir ortamlar aracılığıyla duyurun. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmen bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımı önündeki engeller ve (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb. gibi) belirli hususları göz önünde bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'in önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

»Bu Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.

»İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.

DİKKAT!

- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın
- » Değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel olarak hassas veya tabu konuları (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar, vb.) çok fazla irdelememeye dikkat edin. Hassas gruplar ve diğerlerinden doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler bazında erken iyileştirmede en fazla desteğe ihtiyaç duyan grupları tespit edin.
- » Cinsiyet, yaş ve insanları farklı kılan diğer özelliklere göre ayrıştırılmış erken iyileştirme programlarına/hizmetlerine eşit erişimin önündeki engelleri değerlendirin.

DİKKAT!

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların farklılaştırılmış ihtiyaçlarını tespit etmek için, onların ihtiyaç değerlendirmelerine katılımları önündeki potansiyel engellere dikkat edin (bu konuda daha fazla bilgi için bir önceki sayfadaki katılım bölümüne bakın)

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar ve erkekler arasındaki yapısal eşitsizliklerin sorgulanmasını sağlamak ve erken iyileştirme programlarında kadın liderliğini teşvik etmek için fırsatları belirleyin.
- » Kadınların liderliğini ve LGBTİ haklarını desteklemek ve TCDŞ'yi azaltmak için hedefe yönelik eylemlere yatırım yapın.

DİKKAT!

- » Erken iyileştirme programında toplumsal cinsiyet normlarını sorgulayan eylemlerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve programın "zarar vermemeye" ilkesine (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kısım B sayfa 86) uyumunu sağlamak amacıyla, olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaçları ve hassasiyetleri, İYPD'nin ihtiyaç analizi aşamasında tespit edildikten sonra, bu veriler ve bilgiler, bunlara yönelik müdahalenin stratejik olarak planlanması için kullanılabilir.

Programı planlayan çalışanlar, toplumsal cinsiyet analizi süreci ile elde edilen bilgi ve verileri kullanarak ve program faaliyetleri ile erken iyileştirme sektöründe hedeflenen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurarak belirlenen ihtiyaçların karşılanmasını sağlar. Bu bilgi, program döngüsünün sonraki aşamalarında izleme ve değerlendirme için temel alınacak olan sonuç bazı çerçevede geliştirilmelidir.

Stratejik planlamada, önceki İYPD aşaması olan (ihtiyaç analizi) koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması ve Dönüştürücü yaklaşımda açıklanan temel yaklaşımlar da dikkate alınmalıdır.

Bunların toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte bu aşamada yeterince ele alınması halinde, planlama da buna uygun olarak uyarlanmalıdır. Toplumsal cinsiyet belirteçleri bu aşamada da uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48-51. sayfalar).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için değişimin ölçülmesi amacıyla göstergeler geliştirilmelidir.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığının ölçülmesi için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeleri kullanın. Bu kapsamda, beklenen sonuçlar, toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaçlara göre kaliteli yardım sağlanması, hizmete erişim oranları, sağlanan yardımdan memnuniyet, tesislerin nasıl kullanıldığı ve yardım dolayısıyla kimin için ve hangi zaman çerçevesinde neyin değişmiş olduğu gibi konuları kontrol edin, izleyin. Farklı oranları, katılımcıların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre karşılaştırın.

Aşağıdaki tablo, bir toplumsal cinsiyet analizinin sonuçlarına dayanan hedeflerin, sonuçların ve faaliyetlerin ve ilişkili göstergelerin geliştirilmesine ait örnekleri göstermektedir:

İyi uygulama

Dünya Bankası tarafından Sierra Leone'de yapılan bir çalışmaya göre, tarım sektörünü rehabilite etmek için çatışma sonrası dönemde başlatılan çabalar, hane halkı yaklaşımının kullanımı sebebiyle sekteye uğramıştır. Bunun nedeni, müdahalenin çoğu erkek olan hane reisleri tarafından dile getirilen ihtiyaçlara dayandırılmış olmasıdır. Kadınlar ve erkekler farklı mahsulleri ekip biçtikleri için farklı aletlere ve tohumlara ihtiyaç duymaktadır; bu yüzden CARE, daha sonra hane reisleri yerine tüm yetişkinlere tohum teklif etmiştir. Bu yaklaşım, kadınların Sierra Leone'de kadın mahsulü olan yerfıstığı tohumlarını elde etmesine olanak tanımış ve yer fıstığının küçük ölçekli ticarete takas edilmesi nedeniyle ilave güçlendirme potansiyeli sağlamıştır.

KAYNAK: IASC GENDER HANDBOOK. WOMEN, GIRLS, BOYS & MEN, DIFFERENT NEEDS — EQUAL OPPORTUNITIES, A GENDER HANDBOOK FOR HUMANITARIAN ACTION 2006. GENDER AND LIVELIHOODS IN EMERGENCIES SECTION, P2 [HTTPS://TINYURL.COM/YBOLHBD6](https://tinyurl.com/ybolhbd6)

TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ SORULARI	TESPİT EDİLEN SORUNLAR	ÖZEL HEDEFLER Faaliyet kapsamında hangi özel hedeflere ulaşmaya çalışılmaktadır?	ÖZEL HEDEF GÖSTERGELERİ Faaliyetin ulaşmaya çalışılan hedefi başardığını açıkça gösteren göstergeler
Kriz, farklı yaş gruplarındaki kadın ve erkekleri pazara erişim, ücretli iş ve mesleki eğitim konusunda nasıl etkilemektedir?	Kadınların istihdam faaliyetlerine erişimi sınırlıdır, ve çocuk bakımı konusunda daha çok sorumluluk taşırlar. Büyük kız çocukları, gelir yaratmayı teşvik edecek müdahalelere kaydolmaktan ziyade erken evliliğe yatkındır.	Kadın ve büyük kız çocukları, işgücü piyasasına girmek için istihdam edilebilirlik becerileriyle güçlendirilmektedir. Acil istihdam faaliyetleri veya çocuk bakım hizmetlerinin sağlanması nedeniyle işgücü piyasasına katılan kadınların sayısında artış. Kız çocukları arasında erken evliliğin azalması.	Gelişmiş bilgi ve beceriye sahip kadın ve büyük kız çocuklarının yüzdesi İşgücü piyasasına girmek için güçlendiğini hisseden kadın ve büyük kız çocuklarının yüzdesi Çocuk bakım hizmetlerinin bir sonucu olarak işgücü piyasasına katıldığını bildiren kadın ve büyük kız çocuklarının sayısı ve yüzdesi Erken evlilik oranının azaldığı bildirilmiştir
Kadınlar mülk sahibi olma, çalışma, mülkiyet ve gelirlerini harcama haklarının farkında mıdır?	Bazı erkekler kadınları, mülkiyet, çalışma hakkı ya da gelir elde etme/ harcama hakkına sahip olmadıkları konusunda ikna etme eğilimindedir.	Kadınların gelir getirici faaliyetlere katılımı ve ekonomik varlıklara erişimi.	Ekonomik varlıklara erişimi olduğunu bildiren ve gelir getirici faaliyetlerde bulunan kadınların yüzdesi
Eşit sayılarda kadın ve erkeğin iyileştirme faaliyetlerine tam olarak erişebilmelerini sağlamak için ne gibi önlemler önerilmektedir?	Barış yapılandırma süreçlerinden ve yerel yönetim yapılarından dışlanan kadınlar.	Kadınların barış yapılandırma süreçleri ve yerel yönetim yapılarına anlamlı katılımı ve liderliği.	Barışı yapılandırmada kadınların katılımı ve liderliğinde en az yüzde 5'lik bir artış Yerel yönetim yapılarında temsil edilen kadın liderlerin yüzdesi
LGBTİ bireylerin iyileştirme faaliyetlerine tam erişimlerini sağlamak için ne gibi önlemlerin alınması gerekmektedir?	Bazı LGBTİ bireyler toplulukta damgalanmıştır; bu durum, iyileştirme kapasitelerini sekteye uğratmaktadır.	LGBTİ bireylerin erken iyileştirme hizmetlerine anlamlı ve ilgili katılımı ve erişimi vardır.	Erken iyileştirme hizmetlerine anlamlı katılım ve memnuniyetini bildiren LGBTİ bireylerin yüzdesi

BEKLENEN SONUÇLAR

Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları

**BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ
(SONUÇ GÖSTERGELERİ)**

Müdahalede beklenen sonuca ne ölçüde
ulaşıldığını ölçmeye yarayan göstergeler

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Kadınlar ve büyük kız
çocukları acil istihdam
çalışmalarına erişmektedir.

Hedeflenen topluluklardaki
kadınlar için çocuk bakım
sistemi devreye sokulmuştur.

Hedeflenen topluluklardaki
kadın ve erkeklerle erken
evliliğin dezavantajları ve
sağlık riskleri konusundaki
bilinçlendirme faaliyetleri
gerçekleştirilmektedir.

Acil istihdam faaliyetlerine erişimi
olan kadın ve kız çocuklarının sayısı ve
yüzdesi

Çocuk bakımı sunan acil istihdam
programlarının oranı

Çocuk bakım hizmetlerinin bir sonucu
olarak acil istihdam faaliyetlerine
erişebildiğini bildiren kadınların yüzdesi

Kadınlar (odaklı grup tartışmalarında)
çocuklarını çocuk bakım merkezine
güvenle bıraktıklarını ifade etmişlerdir.

Topluluk üyeleri, (odak grup
toplantılarında) erken evliliğin
dezavantajları ve sağlık risklerinden
haberdar olduklarını ifade etmişlerdir.

Üzerinde anlaşmaya varılmış yüzde
50 kadın katılım kotası ile uygun yaş
gruplarındaki kadın ve erkeklerin acil
istihdam faaliyetlerine erişimini sağlayın.

İstihdam faaliyetlerinin yanı sıra çocuk
bakım hizmetleri sunun.

Erken evliliğin dezavantajları ve zararları
konusunda farkındalığı artırın.

Kadınların mülkiyet, hayatını
kazanma ve sosyal alanda ve iş
piyasasında uyum ile ilgili haklarına
ilişkin farkındalıklarını artırın.

Farkındalık artırma kampanyalarına
katılan kadınların yüzdesi ve sayısı

Kadınların çalışma, mülkiyet, sosyal alanda ve iş
piyasasında uyum ve gelirlerini harcama hakları
konusunda farkındalığı artırma kampanyaları yürütün.

Kadınların barışın temin
edilmesine anlamlı katılımı ve
kadın liderliğinde artış.

Kadınların yerel yönetim
yapılarındaki liderliğinde artış.

Kararlarının dikkate alındığını bildiren ve
barışın temin edilmesine katılan kadın
liderlerin sayısı

Kadınların katılımıyla ilgili kotaya sahip
yerel yönetim yapılarının sayısı

Kadın liderleri ve kuruluşlarına
liderliklerini güçlendirmek için kapasite
oluşturma desteği sunun, barışı
yapılandırmada anlamlı katılım ve liderlik
için öz-etkinliği geliştirin.

Barışı yapılandırmada yerel yönetim
yapılarındaki kadın oranını artırmak
için kadın kuruluşlarıyla kampanyalar
düzenleyin.

LGBTİ bireylerin erken
iyileştirme hizmetlerine artan
erişimi. LGBTİ bireylerin
yaşadığı damgalanmanın
azaltılması.

Erken iyileştirme hizmetlerine
erişebildiğini bildiren LGBTİ bireylerin
yüzdesi. LGBTİ haklarını ve acil
müdahaleye katılımı teşvik etmek
için düzenlenen farkındalık artırma
oturumlarının sayısı

Katılımın önündeki bu engelin (damgalanma)
üstesinden gelmek üzere giriş noktalarını
belirlemek için ilgili yerel LGBTİ grupları ile çalışın.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

Stratejik planlama aşamasının ve ihtiyaçların değerlendirilmesi ve analizine dayalı sonuç odaklı bir çerçevenin (mantıksal çerçeve) oluşturulmasının ardından, İYPD'deki bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesi aşamasıdır.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilmesi için atılacak temel adımlar şunlardır:

- İnsani aktörler, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların özel ihtiyaçları, öncelikleri ve kapasiteleri arasındaki farkları ele almak ve fonları harekete geçirmek için bağışçı aktörlerle savunuculuk ve ortaklık konularında iş birliği yapılmalıdır.
- Kaynakları öncelikli eylemler etrafında harekete geçirmek için ilgili kümeleri, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların ve diğer dışlanmış grupların farklı ihtiyaçlarına yönelik bilgi ve temel mesajlar ve bu ihtiyaçları karşılayacak planlar ile destekleyin.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının bir programda planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiğini değerlendirmek için toplumsal cinsiyet belirteçlerini kullanın ve sürecin nasıl iyileştirilebileceğine dair rehberlik sağlayın. Konuyla ilgili birçok farklı belirteç bulunmaktadır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48-51. sayfalar)

Bağışçı aktörlerin genel olarak aradığı taahhütlerin, faaliyetlerin ve göstergelerin örnekleri, IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci Tavsiye Sayfalarında bulunabilir. Erken iyileştirme ile ilgili öneri sayfalarındaki taahhütlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

- Proje tasarımı, uygulama ve izleniminin tüm aşamalarında kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların eşit şekilde katılımını sağlayın;
- Kadınlara ve kız çocuklara, erkekler ve oğlan çocuklardan ayrı danışın;
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların ihtiyaçlarını eşit olarak karşılayacak şekilde hizmetler tasarlayın; eşit sayıda kadın ve erkeğin sosyal koruma, çalışma karşılığı nakit ve sürdürülebilir geçim gibi girişimlere katılımını sağlayın ve bunlardan eşit olarak faydalanmalarını temin edin;
- Toplumsal cinsiyet analizine dayanarak, uygun durumlarda kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocuklarının, kadınlarca kurulan mikro-kredi girişimleri gibi belirli eylemlere yönlendirilmesini sağlayın;
- Krizin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları üzerindeki etkisi, toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü ve kadınların ve erkeklerin ihtiyaç ve kapasiteleri gibi konuları analiz edin;
- Örgün ve yaygın eğitim programlarına ve mesleki eğitime kadınların ve erkeklerin ve ergen oğlan çocukların ve kız çocukların erişebilmesini sağlayın, bunların ihtiyaçlarına eşit olarak hitap edebildiğinden emin olun.

4 Uygulama ve izleme

İYPD'nin kaynakların harekete geçirilmesi sonrasındaki aşaması, programın uygulanması ve izlenmesidir.

Uygulama

Erken iyileştirme programlarına toplumsal cinsiyet eşitliğinin dahil edilmesini sağlamak için aşağıdaki temel eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir.

- Program faaliyetlerini kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların erken iyileştirme ile ilgili tüm ihtiyaç, kapasite ve önceliklerine göre uyarlayın.
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarını mevcut kaynaklar ve programı nasıl etkileyebilecekleri konusunda bilgilendirin.
- Erken iyileştirme programlarının bir parçası olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için sürdürülebilir geri bildirim mekanizmaları geliştirin. Bu mekanizmalara güvenli bir şekilde erişme kabiliyetinin farklı geçmişlerden gelen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için farklı olabileceğini ve bu itibarla bu kitlelerin katılımlarını kolaylaştırmak için bazı şartlar konulabileceğini göz önünde bulundurun. Erken iyileştirme programının tüm yönlerine erişim sağlamak için kast, yaş ve engellilik gibi diğer faktörler de dikkate alınmalıdır.

Programın iyi uygulamalar çerçevesinde yürütülmesini sağlamak için planlama, uygulama ve izleme aşamalarına toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartların dahil edilmesi gerekir. Bu standartlar, aşağıdaki alanlarla ilgilidir (ve aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

ERKEN İYİLEŞTİRME PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Yerel kadın hakları grupları, ağları ve sosyal ortak girişim gruplarını, özellikle kadınların, gençlerin, engellilerin ve LGBTİ bireylerin gayri resmi ağlarını belirleyin, erken iyileştirme program tasarımı, sunumu ve izlemeye katılımlarını destekleyin ve koordinasyonda rol almalarını sağlayın.
- » Toplumsal cinsiyet temelli erken iyileştirme konularının tüm sektörlere dahil edilmesini sağlamak için diğer insani yardım sağlayıcı aktörlerle koordinasyon sağlayın.
- » Varsa, ülkedeki toplumsal cinsiyet çalışma grubuyla koordinasyon sağlayın.

DİKKAT!

- » LGBTİ bireylerin deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının çok farklı olabileceğini ve bu bireyleri temsil eden yerel gruplarla koordinasyon ile ihtiyaçlarının ve bunlara nasıl karşılık verileceğinin tam olarak anlaşılmasının önemli olduğunun bilincinde olun.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için erişilebilir bir örnek ve katılımcı tasarım ve uygulama süreci uygulayın.
- » Erken iyileştirme programı personelinin yüzde 50'sinin kadın olması için çabalayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların erken iyileştirme sektörü programlarında anlamlı bir şekilde yer almasını, güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek onların gizli geri bildirim verebilmelerini ve şikâyet mekanizmalarına erişebilmelerini sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları güvenli ve açık bir ortamda kaygılarını dile getirebilmeli ve gerekirse erken iyileştirme konusunda hizmet veren kadın personelle konuşabilmelidir.
- » Genel müdahalenin ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olası olumsuz sonuçlarını değerlendirirken farklı kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına danışın. Hareket sorunları olan bireyler ile bu bireylere bakım sağlayan kişilerin görüşmelere katılmasını sağlayın.
- » Gelecekte yapılacak toplantılar, eğitim toplantıları vb. hakkında kadınları bilgilendirme konusunda proaktif olun ve konulara önceden hazırlıklı olmaları için onları destekleyin.
- » Genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadın ve kız çocukların katılımını sağlamak için erken iyileştirme program döngüsü boyunca çocuk bakım hizmetine erişim sağlayın.

Katılım

(devamı)

DİKKAT!

- » Yüksek risk altındaki kadınların kaygılarını dile getirmeleri ve karar alma süreçlerine katılımları için bir mekanizma oluşturulmasını sağlayın; kişisel durumlarıyla ilgili bilgilerin gizli kalmasını ve daha fazla zarar veya travmaya maruz kalmamalarını sağlayın. Topluluk dışında çalışan gizli telefon hatları gibi mekanizmalar daha etkilidir.
- » Kadınların topluluğun sadece dış aktörlerin beklentilerine karşılık verdiği ve kadınların katılımı için gerçek ve hakiki bir destek bulunmadığı ortamlarda bulunmamasını sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) göz önünde bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, ters tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce topluluk liderleriyle istişarelerde bulunmak gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu'nda barınma, yerleşim ve iyileştirme sektörü için verilen rehberliği takip edin
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarını kullanarak, yerinde kontroller yaparak ve uygun durumlarda, dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemi yaparak ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere danışarak muhtemel problemleri veya olumsuz etkileri erken dönemde belirleyin. Şiddete maruz kalanlar ve risk altında olanlarla ilgili olarak güvenlik, saygı, gizlilik ve ayırım gözetmeme gibi konularda alınacak önlemler her zaman hayati önem taşıyan hususlardır. (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 86).
- » Kadınları ve diğer risk altındaki grup üyelerini kadrolu eleman olarak istihdam edin.
- » Olası TCDŞ vakaları hakkında bilgi sunulması ve ayrıca kişilerin TCDŞ yönlendirme hizmetlerine yönlendirilmesi için kuruluşun prosedürü hakkında personeli eğitin.

ERKEN İYİLEŞTİRME PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması (devamı)

DİKKAT!

- » TCDŞ'ne maruz kalan bireyler de dahil bir grup veya bir bireyle bağlantılı verileri paylaşmayın.
- » TCDŞ'ne maruz kalanları tekil olarak ifşa etmeyin. Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplarla genel bağlamda konuşun, kişisel deneyimleri hakkında açıkça konuşmaktan kaçının.
- » Hangi grupların TCDŞ'den etkilendiği hakkında varsayımlarda bulunmayın ve TCDŞ veya raporlardaki eğilimler hakkında rapor edilen verilerin TCDŞ'nin kapsamı hakkındaki gerçek yaygınlığı ve eğilimleri temsil ettiği varsayımından yola çıkmayın.
- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya vaka sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Yardımın sağlandığı ortam, ilgili kişiler için mümkün olduğu kadar güvenli olmalıdır. İhtiyacı olan insanlar, yardım almak için tehlikeli bölgelere gitmeye veya buralardan geçmeye zorlanmamalıdır.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » İlgili aktörlerle analizler gerçekleştirin, bunları paylaşın; insani yardım müdahalesi öncelikleri hakkında bilgi vermek ve doğru insanları hedeflemek için sonuçları ve verileri kullanın.
- » Toplumsal cinsiyetle ilgili değerlendirmelerin kapsamlı bir şekilde dahil edildiğinden emin olmak için tüm erken iyileştirme programlamasını değerlendirin.

DİKKAT!

- » Herkesin erken iyileştirme programlarından eşit olarak faydalanacağını düşünmeyin. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaçlar, roller ve dinamiklere bağlı olarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın.
- » Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır. Bahsedilen önlemler, cinsel saldırı veya insan ticareti gibi istismara maruz kalmış kişiler için güvenli alanlar oluşturmayı veya engelli bireyler için erişimi kolaylaştırmayı içerebilir. Bu tür önlemler, bahsedilen grupların damgalanmasına yol açmayacak şekilde düzenlenmelidir.

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Yapısal eşitsizliklere meydan okuyun. Erkekleri, özellikle de topluluk liderlerini, kadınların toplumsal cinsiyetle ilgili erken iyileştirme sorunları ile ilgili sosyal yardım faaliyetlerine katılımı ve liderliği için
- » İyileştirme komitelerinde kadınların liderliğini destekleyin (köy geliştirme ve sosyal uyum komiteleri dahil) ve herhangi bir seçim sürecinden önce kadınlara yönelik temsil kotaları üzerinde toplulukla mutabakata varın.
- » Yerel karar alma kurumlarında kadınların liderliğini destekleyin ve kadınların liderlik becerilerinin geliştirilmesi için yatırım yapın.
- » Kadınların erken iyileştirme programına katılımının değeri hakkında topluluğu duyarlı hale getirmek için gerek kadın gerekse erkek toplum liderleri ile birlikte çalışın.
- » Kadınları, kız çocukları, erkekleri ve oğlan çocukları erken iyileştirme faaliyetlerinde geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine dahil edin.
- » Müzakere yeteneklerini ve stratejilerini oluşturmalarına olanak tanımak için kadınları destekleyin; onlarla birlikte çalışarak ve erken iyileştirme programlarında liderlik rolü üstlenmeye teşvik ederek topluluklarında rol model olmaları için destekleyin
- » Kamp topluluğundaki kadınlar, kız çocukları ve gençlik gruplarının kurulmasına yardımcı olun ve liderlik rolü üstlenmelerini sağlayın.

DİKKAT!

- » Toplumdaki yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.
- » Çoğunlukla güçlü mülteciler ve yerinden edilmiş erkekler, toplumdaki kadınları güçlendiren stratejiler nedeniyle kendilerini tehdit altında hissederler; bunu (sınırlı da olsa) kendi güçlerine ve ayrıcalıklarına doğrudan bir meydan okuma olarak görürler.

İzleme

Erken iyileştirme programlarının izlenmesinde, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için erken iyileştirme yardımına erişimin ve kalitesinin yanı sıra kadınların stratejik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin değişiklikler de ölçülmelidir. İzleme verileri, ayrıca erken iyileştirme programının kadın liderliğinin teşvik edilmesi de dahil anlamlı ve ilgili katılımı ve dönüştürücü bir yaklaşımı nasıl sağladığı konularında bilgi de sağlamalıdır.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), toplumsal cinsiyet analizinin temel bir bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için son derece önemlidir. Ayrıca, programda toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının planlama ve uygulamaya ne ölçüde dahil edildiğini değerlendirmek ve sürecin nasıl geliştirileceğine dair rehberlik sağlamak için toplumsal cinsiyet belirteçleri kullanılmalıdır (toplumsal cinsiyet belirteçleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48-51. sayfalar).

Erken iyileştirme programı için izleme faaliyetinde, örneğin sağlanan yardım konusunda farklı yaştaki kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların memnuniyet düzeyi incelenebilir. Yardım sağlandığından bu yana ne değişti?

Tüm yararlanıcılar, erken iyileştirmeye özgü yardımlardan eşit derece memnun mu? Hizmetlere erişim oranlarını, örneğin mesleki eğitim oturumlarına katılan bireyleri izleyin. Sorunlara dayalı olarak göstergelerdeki ilerlemeyi izleyin (örneğin erken iyileştirme girişimlerinde kabul edilen kadın komitesi önerilerinin oranı).

Erken iyileştirme programının “zarar vermeme” ilkesine uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini izleyin (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 86. sayfa). Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarıyla devam eden istişareleri sürdürün ve erken muhtemel sorunların veya olumsuz etkilerin tespit edilmesi için gözlem/nokta kontroller yapın (örneğin karanlık alanlarda bulunan ve kadınları ve kız çocuklarını artan şiddet riskine maruz bırakan kadın tuvaletleri gibi). İzlemenin bir parçası olarak geri bildirim mekanizmaları ayrıca çok önemlidir (bunlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 84. sayfa). Bu mekanizmalar, programın olumsuz etkilerinin erken dönemde teşhisine olanak sağlar; böylece TCDS'nin veya kadın haklarının daha fazla istismar edilmesini önlemek için bunlara zamanında müdahale edilebilir.

İyi uygulama

Geçim kaynakları oluşturma yönünde uygulayıcılara yönelik düzenlenen WRC kılavuzu, bir kuruluşta tarımsal iyileştirme için güçlü bir sulama pompası geliştirilen bir örneği öne çıkarmaktadır. Bu pompa, üreticilerin arazilerini sulamalarına ve yağmurla beslenen ürünlere bağımlılıklarını azaltmalarına olanak tanımıştır. Bu da sezon dışında ikinci bir rekolte ürün alınmasına olanak tanımış ve böylece verim önemli ölçüde artmıştır. Kuruluş, elle çalıştırılan pompanın tasarımı ve test edilmesinden sonra pompayı girişimcilere satmıştır. Ancak ürünün izlenmesi sırasında, sulama pompasının çok iyi çalıştığı görülmesine karşın ayak pedallarının çok yükseğe ayarlanması nedeniyle kadınlar için uygun bir teknoloji olmadığı anlaşılmıştır. Kadınlar, elbiseleri uzun olduğundan, pedalların yüksekliği nedeniyle cihazı zorlukla kullanabilmişlerdir. Bunun aslında kadınların üretim ve satışlarını artırma yönünde önemli fırsatları kaybetmelerine neden olan bir tasarım hatası olduğu anlaşılmış ve kalkınma ajansı, izleme sonucunda kadınların cihazı kullanabilmeleri için pedallarda ayarlama yapılmasını sağlamıştır.

WOMEN'S REFUGEE COMMISSION, 2009, BUILDING LIVELIHOODS: A FIELD MANUAL FOR PRACTITIONERS IN HUMANITARIAN SETTINGS, SAYFA 216.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani yardım aktörlerine programları yönetmek için ihtiyaç duyulan bilgileri sağlamaktır. Böylece, krizden etkilenen kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçları verimli ve etkin biçimde karşılanabilir ve kapasitelerini geliştirmeleri sağlanabilir (Daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 58. sayfa). Değerlendirme, dönüştürücü yaklaşımın ne kadar iyi dahil edildiğini ve kadınların liderliğinin teşvik edilip edilmediğinin analizi yoluyla stratejik ihtiyaçların yanı sıra pratik ihtiyaçların ele alınmasını sağlayarak, sonuçları ve etkileri en üst düzeye çıkarmak için mevcut ve gelecekteki erken iyileştirme programlarının geliştirilmesine yardımcı olan bir süreçtir.

İnsan merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkilerin sağlanması yönünde kadınlara ve erkeklere eşit yardım sağlamada iyi uygulamaları belirlemek için yöntem ve süreçleri incelemek gerekir. Programların planlama başlangıcından uygulamaya kadar; kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların hizmetlere eşit katılımı ve erişimi temelinde incelenmesi gerekmektedir. Programlamadaki boşlukları değerlendirmek için kadınlardan, kız çocuklarından, erkeklerden veya oğlan çocuklarından erken iyileştirme programı ile kimlere etkin bir şekilde ulaşamadığına odaklanmak gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımı, programlamayı ve müdahaleyi iyileştirmek için eksiklikleri tespit etmeye kolektif olarak yardımcı olur.

TEMEL STANDARTLAR VE YAKLAŞIMLAR

1. Global Cluster for Early Recovery. Guidance Note on Inter-Cluster Early Recovery. 2016. <https://tinyurl.com/ydd2cvbl>

TEMEL KAYNAKLAR

1. . Women's Refugee Commission. Building Livelihoods: A field manual for practitioners in humanitarian settings. 2009. <https://tinyurl.com/yalln6pt>

Eğitim

Bu bölüm, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının acil müdahale ve iyileştirme programlarının oluşturulması için verilecek eğitimle nasıl bütünleştirileceğini açıklamaktadır. Bu bölümde, acil durumlarda eğitim programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edilmesinin neden önemli olduğu hakkındaki bilgilerin yanı sıra ileride başvurmak üzere temel standartlar ve kaynaklar hakkında bilgiler de bulabilirsiniz.

Bu bölüm, İnsani Yardım Program Döngüsünün (IYPD) her aşamasında yapılması gereken eğitim programının temel eylemlerini açıklayan genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bu kontrol listesinden sonra, IYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği programlamasının nasıl gerçekleştirileceğine dair daha fazla ayrıntı bulabilirsiniz. Bu, toplumsal cinsiyet analizinin nasıl

yapılacağını, tasarım aşamasından başlayarak uygulama, izleme ve incelemeye kadar nasıl kullanılacağını, her aşamaya koordinasyon, katılım, TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması, Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım ve dönüştürücü yaklaşım gibi temel yaklaşımların nasıl dahil edileceğini kapsamaktadır. Alandaki ilgili örnekler, bunun pratikte nasıl yapıldığını göstermek için kullanılmaktadır.

Eğitim programlamasına toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edilmesi neden önemlidir?

İnsani krizler, eğitime ve fırsatlara erişimi önemli ölçüde sınırlandırmakta ve farklı yaş ve geçmişe sahip kız çocukları ve oğlan çocukları için özel tehdit ve hassasiyetlere yol açmaktadır. Bunlar doğrudan ve dolaylı tehditler oluşturmaktadır:

Doğrudan tehditler:

- Kurumsal: hedefli saldırılar, ikincil zararlar;
- Topluluk: yer değiştirme;
- Bireysel: okulla ilgili TCDS, zorla çalıştırma.

Dolaylı tehditler:

- Krizde kötüleşen ayrımcı sosyal normlar;
- Kız çocuklarını eğitmek için artan fırsat maliyeti;
- Erken evlilik ve erken gebelik;
- Engelli kız çocuklarının hassas durumu.

Eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için yaklaşım noktalarından biridir. Kriz sırasında ve sonrasında sıklıkla görülen toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumluluklarındaki değişimler, toplumsal cinsiyet eşitliği için yeni örnekler belirleme fırsatı sunmaktadır; eğitim bu iş için önemli bir kanaldır. Eğitim, kız çocukların ekonomik büyümeye, iyileşmeye ve barış ve istikrarın muhafaza edilmesine katkıda bulunabilmeleri için gerekli becerileri/yetenlikleri sağlayabilir. Böylece eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliğini, barış ve istikrarı karşılıklı olarak birbirlerini güçlendiren konular olarak desteklemek için önemli bir yaklaşım noktası olabilir.

Kaliteli eğitim, hayatı sürdürebilmek için fiziksel, psikososyal ve bilişsel koruma sağlar ve ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasi istikrarına doğrudan katkıda bulunur. Toplumsal cinsiyet eşitliği önlemlerinin eğitim programlamasına etkin biçimde dahil edilmesi, aşağıdaki hedefleri gerçekleştirecektir.

•Eşit erişimin ve toplumsal cinsiyete duyarlı öğrenme ortamlarının sağlanması.

Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların acil durumlarda eğitime erişebilmesinin önündeki engellerin belirlenmesi (eğitime erişimin önündeki doğrudan ve dolaylı tehditleri analiz eden katılımcı bir ihtiyaç analizi yoluyla), programlamanın kadınlara, kız çocuklara, erkekler ve oğlan çocuklarına eşit erişim sağlaması için önemlidir. Engellerden biri, öğretim kadrosunda toplumsal cinsiyet dengesizliğinin bulunmasıdır; bu da sadece erkek öğretim elemanı bulunduğu kız çocuklarının katılmamasına ya da sadece kadın öğretim personeli olduğunda oğlan çocukların katılımı için rol model ve motivasyon eksikliğine yol açabilir. Bu engelleri aşmak için stratejilerin belirlenmesi, acil durumlarda daha eşit eğitim programlamasına neden olacaktır. Kız çocukları ve oğlan çocuklarına bir acil durumdan hemen sonra eğitim faaliyetlerine erişebilme olanağı verilmesi, onlara rutin, istikrarlı ve koruyucu bir ortam sağlar. Bu erişimin sağlanması, özel korunma ihtiyaçlarının anlaşılmasını gerektirir. Bu hedefe ulaşmak için, LGBTİ bireyler ya da engelliler gibi diğer azınlık gruplarının yanı sıra kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların özel ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş tesisler de dikkate alınmalıdır.

•Toplumsal cinsiyete duyarlı öğretim ve öğrenimin sağlanması:

Bu hedefe ulaşmak için müfredatın toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Belirli bir etkisi olabilecek alanlar; insan hakları eğitimi, yaşam becerileri ve üreme sağlığı eğitimi ve mesleki veya beceri eğitimidir. Toplumsal cinsiyete duyarlı eğitim materyalleri geliştirilmelidir, ancak acil bir durumda bu mümkün değilse, eğitim materyallerinde toplumsal cinsiyet konusundaki basmakalıp inanışların sorgulanmasını sağlayan öğretim elemanları, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edebilir. Öğretmen eğitimi ve içeriği, öğretim ve eğitim süreçlerinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet bakış açısını içermelidir. Eğitimin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların özel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde değiştirilmesi, genel olarak daha kaliteli bir eğitime yol açmaktadır.

• **Öğretmenler ve diğer eğitim personeli için toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların oluşturulması.** İşe alma ve seçme politikaları, bazı bağlamlarda çok sayıda erkek veya kadın öğretmen olduğu için, toplumsal cinsiyet dengesini sağlama yönünde olmalıdır. Dengeyi sağlamak için toplumsal cinsiyet analizinden çıkması gereken dengesizliğin sebebi göz önünde bulundurularak özel önlemler alınabilir.

• **Toplumsal cinsiyete duyarlı eğitim politikasının sağlanması.** Eğitim sistemi ile toplumsal cinsiyet sorunlarının savunuculuğunu yapmak için acil durum sırasında savunuculuk faaliyetleri yapılabilir. Acil durumlar, acil durumlardaki eğitim politikalarında veya uzun süreli eğitim politikalarında toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırmanın iyileştirilmesine yönelik değişikliklerin savunulması için bir “fırsat penceresi” sunabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve eğitimin İnsani Yardım Program Döngüsüne dahil edilmesi

Bu bölümde Birleşmiş Milletler kuruluşlarından, yerel ve uluslararası STK’lerden ve devlet kurumlarında hizmet veren ve ön cephede faaliyet gösteren insani yardım aktörleri tarafından toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için İYPD’nin her aşamasında yapılması gereken eylemler özetlenmektedir.

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA ERKEN İYİLEŞTİRME PROGRAMLAMASI İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- Eğitim ile ilgili ihtiyaç, öncelik ve yetenekler hakkında cinsiyet, yaş ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verileri toplayın ve analiz edin.
- Eğitim ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizini yapın ve kriz sonucunda güvenli, nitelikli eğitim bakımından kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karşı karşıya olduğu özel tehditler/engeller bakımından bulguları analiz edin.

2 Stratejik planlama

- Toplumsal cinsiyet analizi ve krize hazırlıklı olma yönünde elde bulunan verilerden elde edilen bulguları kullanarak güvenli, nitelikli eğitim bakımından kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karşı karşıya olduğu belirli engelleri ele almak için yaklaşım noktalarını tespit edin.
- Eğitim sektörü için belirlenen toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçlar, proje faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulmasını sağlayın.
- Müdahale için eğitim program tasarımlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerini uygulayın

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Müdahalede eğitim programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerini uygulayın.
- Finansman öncelikleri konusundaki kararları etkilemek için ilk değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve eğitim sektörü hakkında bilgi ve önemli mesajlara yer verin.
- Eğitim sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda başışçı kişi ve kuruluşlar ve diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verin.

4 Uygulama ve izleme

- Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısıyla düzenlenen, toplumsal cinsiyet eşitliği önündeki tehdit ve engelleri ele alan ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri mevcut kaynaklar ve projeyi nasıl etkileyebilecekleri ile ilgili bilgilendiren eğitim programları düzenleyin.
- Eğitim projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması ve sürdürülmesini sağlayın.
- Eğitim, eğitime ilişkin hizmetler ve tesislerin kalitesini izleyin.
- Müdahalede eğitim programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerini uygulayın.
- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin eğitime erişimi ve okula devam ederek eğitimlerini tamamlamaları gibi konuları izleyin; değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergeleri oluşturun.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- Eğitim sektöründeki projelerin ve eğitim müdahale planlarını inceleyin. Etkin biçimde ulaşılan ve ulaşılamayan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri tespit edin ve ulaşılamama nedenlerini inceleyin.
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaları paylaşın ve eksiklikleri ele alın.

1 İhtiyaçların Analizi ve Değerlendirilmesi

Toplumsal cinsiyet analizi, değerlendirme aşamasında gerçekleşir ve program döngüsü boyunca toplanan bilgiler ile izleme ve değerlendirme aşamaları boyunca devam etmelidir. Bölüm B'de 30-36. sayfalarda yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analizi aracı, acil bir durumun herhangi bir aşamasında toplumsal cinsiyet analizinin nasıl yapılacağı konusunda aşamalı olarak bilgi veren bir kılavuz sunmaktadır.

Eğitim sektörü için bilgi toplarken, analiz soruları krizin kadınlara, kız çocuklara, erkeklere ve oğlan çocuklarına olan etkisini anlama yönünde düzenlenmelidir. Standart eğitim değerlendirmeleri toplumsal cinsiyete ve kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların, LGBTİ bireylerin, engellilerin, farklı yaş, etnik köken ve diğer yönlerden farklı olan kişilerin karşılaştıkları özel tecrübeler, ihtiyaçlar, roller, haklar ve riskleri daha fazla vurgulamak için uyarlanabilir. Değerlendirme, eğitim sektörü ile ilgili olarak kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların ihtiyaçları, rolleri ve dinamikleri ve diğer faktörlerin (örneğin, engellilik, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, kast, din) krizden kaynaklanan okula erişim, eğitime katılım, eğitimin sürdürülmesi ve tamamlanması, kalite ve güvenlik gibi konularla nasıl ilgili olduğu hakkında sorular içermelidir. Bunların, bu bölümdeki "Kamp koordinasyonu ve kamp yönetiminde ihtiyaç analizi için temel yaklaşımlar ve standartlar" konulu tabloya göre koordinasyon, kadınların katılımı ve TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması ile ilgili iyi uygulamalar ve temel standartlar ile uyumlu olmasını sağlayın.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), toplumsal cinsiyet analizinin temel bileşenidir ve sonuçların izlenmesi ve ölçülmesi bakımından son derece önemlidir. Etkili bir program için CYAV'nin toplanması ve analiz edilmesi gereklidir. CYAV'nin toplanmasının zor olduğu durumlarda

insani yardım ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan verilere veya küçük örneklerle yapılan anketlere dayalı tahminler sağlanabilir. CYAV'nin mevcut olmadığı veya eskimiş olduğu durumlarda, bunu hesaplamak için kullanılabilecek yöntemler vardır (Bkz. Bölüm B sayfa 41). Eğitim sektörü için CYAV, konuya özgü zorluk ve tehditler ile toplumsal cinsiyet odaklı kuruluşlar ve kadın ve erkek öğretmen popülasyonları gibi mevcut kaynakları tanımlamaktadır. CYAV'nin toplanması ayrıca, görüşmeler yoluyla toplanan verilerdeki boşlukların giderilmesine yardımcı olabilir ve okul katılımı ile belirli koşullar arasındaki karşılıklı ilişkiyi ortaya koyabilir; örneğin, kız çocukları ve oğlan çocukları için katılım belgeleri veya kayıt listeleri aracılığıyla veri toplanması bu kapsamdadır (Daha fazla veri için bkz. Bölüm B, 39-41. sayfalar). Eğitime özgü kaynaklar arasında, eğitimlerini tamamlayanlar ile ilgili cinsiyet ve kentsel/kırsal ikamete göre ayrıştırılmış oran ve veriler dahil olmak üzere, birincil ve ikincil düzeyler için cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler yer almaktadır. CYAV'yi kullanmanın yanı sıra, bağlama bağlı olarak verilerin yetenek, etnik köken, konuşulan dil, gelir düzeyi veya eğitim gibi diğer yönlerden farklılığa işaret eden faktörlere dayanarak ayrıştırılması önemli olabilir.

Bir sonraki sayfada yer alan tablo, acil bir müdahale sırasında toplumsal cinsiyet analizinin önemli noktalarını ve hangi çalışma dokümanlarının hazırlanması gerektiğini özetlemektedir. Bunlar, küme seviyesinde (sorumlu küme lideri ile) ve/veya ayrı ayrı kuruluşlar seviyesinde (sorumlu acil müdahale koordinatörü ile) üretilmelidir.

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI

• Global Education Cluster.
JointNeedsAssessmentToolkitforEducation in Emergencies.
2010.<https://tinyurl.com/yax3gugs>

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ

Krizle Hazırlık aşaması

Hızla ortaya çıkan acil durumun ilk haftası

Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra

FAALİYET

Ülke için toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün ortaya konması ve genel bakışın oluşturulması; STK, hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarındaki mevcut toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi

Acil durumdan önce hazırlanan ve gerektiğinde tekrar gözden geçirilen toplumsal Cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün incelenmesi. Oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması.

Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi

NTM sektörü için önemli soruları bütünleştirerek, sektörel veya çok sektörlü hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız). Sektörel veya çok sektörlü hızlı analizlerin gerçekleştirilmesi ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.

Mevcut ihtiyaç analiz araçlarını uyarlayan ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerini kullanan sektörel bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi.

TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA

Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa)
<https://tinyurl.com/ycwk3r7z>

Bilgi grafiği

İnsani yardım programlarını mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına bağlanması için stratejik giriş noktalarını belirleyen kısa bilgi notu (2 sayfa) <https://tinyurl.com/yao5d8vs>

Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri

Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu <https://tinyurl.com/y9fx5r3s>

Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu
<https://tinyurl.com/y9xt5h4n>

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra	Önceden mevcut toplumsal cinsiyet ortaklıklarını geliştiren bütünleşik kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi için fırsatların belirlenmesi. CYAV, insani yardıma erişim, varlıklar, ilgili kaynaklar ve siyasi katılım düzeyini gösteren bir referansın oluşturulmasının sağlanması. Kriz, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim, yeniden üretim ve sektörle ilgili diğer konuların etkisinin analiz edilmesi. İ&D planları, referans ve dağıtım sonrası izleme dahil planlama, izleme ve değerlendirme çerçevelerinin daha etkin hale getirilmesi için toplumsal cinsiyet analizi girdilerinin kullanılması. Personelin iç toplumsal cinsiyet kapasitelerinin analizinin yapılması (eğitim ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinde güvenilirlik seviyesi, bilgi seviyesi, tanımlanan toplumsal cinsiyet becerileri).	Anket için somut sorular (olanak dahilinde BİT-destekli) Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu https://tinyurl.com/ybyerydk ve https://tinyurl.com/ybsqzvzj Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler 1 sayfalık anket Araştırma raporu Kapasite geliştirme planı
Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl zaman çerçevesi, büyük çaplı müdahale olduğu varsayılarak)	İnsani yardım müdahalesinde program, kampanya ve iç uygulamalarda toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili toplumsal cinsiyet denetimi/değerlendirme çalışması yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak toplumsal cinsiyet öğrenme incelemesine girdi sağlayacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.
İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha uzun süre sonra	Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansını göz önüne alan müdahale sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale değerlendirme çalıştayında paylaşılabilecek ve yayınlanacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği sonuç değerlendirmesi. https://tinyurl.com/p5rqgut

Toplumsal cinsiyet analizi kaynakları arasında nüfus sayımı verileri, Demografi ve Sağlık Anketleri, toplumsal cinsiyet analiz raporları, insani değerlendirme raporları, koruma ve TCDS sektör raporlarının yanında UNICEF, Save the Children, Plan International, INEE veya her ülkenin eğitim bakanlığı tarafından üretilen toplumsal cinsiyet ülke profilleri bulunmaktadır. Bunlar, krizden etkilenen tüm bireylerle ilgili toplanan katılımcı veriler ve/veya anketler, röportajlar, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemleri ve öykü anlatımı gibi programlarla tamamlanmalıdır. Eğitime özgü kaynaklar, en son eğitim sektörü planındaki toplumsal cinsiyet hususları hakkında bilgiler, devam/devamsızlık ile ilgili politikalar, stratejiler ve davranış kurallarını, örneğin kız çocukları için ulusal eğitim politikası, belirlenmesi; okulla ilgili TCDS politikası, eğitim bağlantılarına göre erken evlilik ve ilgili mevcut programlama ile ilgili bilgiler, toplumsal cinsiyete duyarlı SSH tesislerinin varlığına ilişkin verileri içermektedir.

EĞİTİM İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE DEĞERDİRİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR:

- **Nüfus demografisi.** Krizden önce cinsiyet ve yaşa göre nüfusun demografik profili nasıldı? Kriz ya da program başladığından bu yana ne değişti? Hane halkı sayısına, ortalama aile büyüklüğüne, cinsiyet ve yaşa göre tek ebeveyn ve çocuklar tarafından idare edilen hane sayısı, özel ihtiyaçları olan insanların yaş ve cinsiyete göre sayısı ve gebe ve emziren kadın sayısına bakın. Çok eşli aile yapıları var mı?
- **Toplumsal cinsiyet rolleri.** Eğitimle ilgili olarak kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri neydi? Krizin başlangıcından bu yana kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri eğitimle ilgili olarak nasıl değişti? Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların yeni rolleri nelerdir ve nasıl etkileşmektedirler? Bu rolleri yerine getirmeleri ne kadar zamanlarını almaktadır?
- **Karar alma yapıları.** Krizden önce toplum eğitim konusunda karar almak için hangi yapıları kullanmakta idi ve bunlar şu anda nasıl? Karar verme süreçlerine kimler katılıyor? Kadın ve erkeklerin sözü eşit mi? Ergen kız çocukların ve oğlan çocukların katılımı nasıl?
- **Koruma.** Krizden önce ilgili kadın, kız çocukları, erkek ve oğlan çocuk grupları hangi korunma risklerine maruz kalmaktaydı? Kriz veya program başladığından beri koruma riskleri hakkında ne tür bilgiler mevcuttur? Yasal çerçeveler, toplumsal cinsiyet ve korunma ihtiyacını ve adalete erişimi nasıl etkilemektedir?

Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, başa çıkma stratejisi, kapasite ve hedefler. Etkilenen nüfusta ve/veya programda kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların eğitim ile ilgili ihtiyaçları, başa çıkma stratejileri, kapasiteleri ve hedefleri nelerdir? Okul dışı çocuk ve gençleri gözlemlerken, belirli demografiye sahip kişilerin ihtiyaçlarını anlamak için yaşlarını ve toplumsal cinsiyetlerini belirleyin. Aynı gruplardaki kadınlara, kız çocuklara, erkeklere ve oğlan çocuklarına, kız çocukların öğretmenler veya diğer öğrenciler tarafından taciz edilmesine ilişkin sorular gibi değişik sorular da bulunmaktadır.

Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların karşılaştığı farklı riskler nelerdir? Örneğin, erkek öğrenciler işe alınmak için okul yolunda hedef olarak seçilmekte midir? Kız çocukları not için cinsel ilişkiye zorlanmakta mıdır? Risklerin beklenenden farklı olabileceğine dikkat edilmelidir; örneğin kız çocukları işe alım için okula giderken hedef olarak seçilebilir.

EĞİTİME ÖZGÜ BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN OLASI SORULAR:

Erişim ve öğrenme ortamı

- Okula gitmeyen kız çocukların ve oğlan çocukların sayısı nedir?
- Kadınlar ve erkekler için okuryazarlık oranları nedir?
- Krizden günümüze farklı yaşlardaki kız çocukları ve oğlan çocukları için neler değişti? Bu, okula kayıt olma ve okulda kalma yeteneklerini nasıl etkiliyor? Hangi çocuklar ve gençler okula devam etmemektedir veya okulu bırakmıştır?
- Kız çocukların ve oğlan çocukların farklı seviyelerde okulda tutulma ve okula erişim oranlarını etkileyen belirli zorluklar nelerdir? Hangi kültürel engeller mevcuttur (oğlan çocukların eğitimine öncelik veren toplumsal cinsiyet normları, çocuk evliliği vb.)?
- Kız çocukları ve oğlan çocukları evde başka ne gibi işler yapmaktadır? Bu işler, eğitim programlarına erişimi engellemekte midir?
- Toplumsal cinsiyete göre okul güvenliği ve erişim sorunları nelerdir? Potansiyel okul sahaları tüm sınıflardaki kız ve oğlan çocukları için erişilebilir ve güvenli midir? Okullarda yeterli aydınlatma var mı? Mesafe kabul edilebilir ve güvenli mi? Kız çocuklarının okula gitmesi için hangi güvenlik önlemleri mevcuttur veya alınması beklenmektedir?

- Kız çocukları ve oğlan çocukları için tuvalet mevcut mu? Okullarda menstrüel hijyen malzemeleri var mı?
- Belirli savaş deneyimleri nedeniyle (örneğin cinsel saldırıya uğrayanlar, eski çocuk askerler) damgalanan kız çocukları ve oğlan çocuklar var mı? Damgalanma durumu, eğitime erişimi engelliyor mu?
- Okul güzergâhı, kız çocukları ve oğlan çocuklar için güvenli mi?
- Anne-babaların kız çocukları için alınması gerekli güvenlik önlemleri ile ilgili beklentileri nelerdir?
- Öğrenme ortamları güvenli mi ve öğrencilerin koruma ve zihinsel ve duygusal esenliğini teşvik ediyor mu?
- Tuvaletler erişilebilir, güvenli ve yeterli sayıda mı? Kız çocukları ve oğlan çocukları için ayrı tuvaletler var mı? Su ve sabun var mı?
- Engelli kız ve oğlan çocukları için tesislere ihtiyaç var mı? Varsa etkili mi?

Öğretme ve öğrenme

- Öğretmenlerin kız çocukları ve oğlan çocukları tarafından ihtiyaç duyulan (cinsel sağlık ve üreme sağlığı gibi) belirli konuları ele almasına yardımcı olacak eğitim materyalleri ve eğitimler mevcut mu? Bunlar, kendini koruma, kara mayınları, vb. konularda önemli bilgiler sağlamakta mı?
- Eğitim materyalleri, kız çocuklarını kapsayıcı ve ilgili mi? Bu materyaller, toplumsal cinsiyetle ilgili basmakalıp yargıları kalıcı hale getiriyor mu?

Öğretmenler ve diğer eğitim elemanları

- Öğretmenlerin cinsel taciz ve istismarı ele almaları için davranış kuralları var mı? Personel, TCDS'ne maruz kalanlar ile ilişki kuracak şekilde eğitilmiş mi?
- Erkek ve kadın öğretmenler mevcut mu? Varsa tüm sınıf seviyelerinde mi? Nitelik ve tecrübe düzeyleri nasıl?
- Yardımcı profesyoneller var mı? Toplulukta kız çocuklarını okulda destekleyebilecek ve öğretme ve/veya yol gösterici danışmanlığa katılabilecek başka kadınlar var mı?
- Kadın öğretmen eğitimci ve destek personeli var mı?
- Okul-aile dernekleri (PTA'lar) veya benzer gruplar mevcut mu? Kadınlar ve erkekler, bunlarda ne ölçüde yer almaktadır? Kadınların katılımı konusunda kültürel kısıtlamalar var mı?
- Okul aile derneklerine, toplumsal cinsiyeti de kapsayacak şekilde eğitimler verildi mi?

Eğitim politikası

- En son eğitim sektörü planındaki toplumsal cinsiyet düşünceleri nelerdir?
- Okulla ilgili hangi TCDS politikaları mevcuttur?
- Kadınlar ve erkekler için eğitimde ana-baba katılımının zorlukları nelerdir?
- Eğitim programlamasında topluluğun katılımının önündeki zorluklar ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için fırsatlar ve değerlendirmeler nelerdir?

İYİ UYGULAMA

Okulda fiziksel şiddete maruz kalan genç erkekler ve ergenler için Gazze'de koruma sorunları tespit edildi. Odak grup bulguları, oğlan çocukların okullarında, bedensel cezaların (dayak) istisna olmayıp günlük norm olduğunu göstermektedir. Oğlan çocukların okula yönelik olumsuz tutumları, okulun yetkili kişiler eliyle sürekli olarak fiziksel şiddete maruz kalabilecekleri bir yer olduğu gerçeğinden ayrı tutulamaz. Her yaştan erkek çocuk, okulu haklarının sürekli olarak ihlal edildiği bir ortam olarak görmektedir; bu çocuklar, ayrıca sosyal düzene karşı bir tehlike oluşturuyormuş gibi muamele görmektedirler. Okuldaki istismarlar, çocukların yetişkin otoritesine karşı yabancılaşmasına ve eğitime tamamlama konusunda ilgilerinin kaybolmasına yol açabilir. Ancak odak grup sonuçlarına göre, Gazze'deki erkek çocuklar, öğretmenler ve okul yetkilileri tarafından uygulanan olumsuz basmakalıp yargılara rağmen olumlu bir kişisel imajı muhafaza etmeye çalışmaktadırlar.

UNIFEM. TOWARDS GENDER EQUALITY IN HUMANITARIAN RESPONSE. ADDRESSING THE NEEDS OF WOMEN AND MEN IN GAZA. [HTTPS://TINYURL.COM/Y7ZABQ](https://tinyurl.com/Y7ZABQ)

EĞİTİM PROGRAMLAMADA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Eğitim programlamasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik olarak diğer kurumların hangi yaklaşım ve çözümleri benimsediğini anlamak için kadın hakları, LGBTİ örgütleri ve varsa kurumlar/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile birlikte çalışın.

DİKKAT!

- » Bilgi toplama ve analizinde olası yanlı tutumlara dikkat edin. Örneğin kadınlara ve kız çocuklara danışılmamışsa, belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaçlarını ve önceliklerini yansıtmaz.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına erişebilmek için, eğitim değerlendirme ekibinde eşit sayıda erkek ve kadın bulundurun. Uygulanabilir olan yerlerde, ekibe toplumsal cinsiyet uzmanı ve koruma/TCDS uzmanını dahil edin.
- » Acil durumlarda eğitim ile ilgili LGBTİ gruplarının özel ihtiyaç analizi için bilgi sağlamak amacıyla mümkün olduğunda yerel LGBTİ gruplarından özel uzmanlık veya eğitim alın.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle katılımcı değerlendirme yapın. Yararlanıcıların kapasite ve önceliklerini daha iyi tanımlamak için, ayrı odak grupları oluşturun ve insani yardım personeli ile odak grup personelinin aynı cinsiyetten olmasını sağlayın. Bu yaklaşım, eğitim ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve önceliklerinin daha iyi tespit edilmesi için danışma sağlanan farklı düzeydeki yararlanıcıların ve kriz sonucunda nelerin değiştiğinin daha net bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır.
- » Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların eğitim müdahalesine anlamlı katılımlarını teşvik etmek için mevcut topluluk yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımları benimseyin.
- » Genellikle bakımdan sorumlu olan kadınların ve kız çocukların program döngüsü boyunca katılımını sağlamak için çocuk bakımına erişim sağlayın.

DİKKAT!

- » Gelecekteki toplantıları, engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarından olanlara erişilebilir ortamlar aracılığıyla duyurun. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmen bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumlara (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) dikkat edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'in önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » Bu Kılavuzu İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.
- » İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.

DİKKAT!

- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel olarak hassas veya tabu konuları (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar, vb.) çok fazla irdellemeye dikkat edin.
- » Hassas gruplar ve diğerlerinden doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Eğitim destek ihtiyacı en fazla olan grupları, cinsiyet ve yaş kriterlerine göre tespit edin.
- » Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış güvenli ve kaliteli eğitim programlarına/hizmetlerine eşit erişimin önündeki engellen değerlendirin.

DİKKAT!

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçlarını tespit etmek için ihtiyaç değerlendirmesine katılımları önündeki potansiyel engellere dikkat edin (bu konuda daha fazla öneri için bu tablodaki katılım bölümüne bakın)

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınların, kız çocukların, oğlan çocukların ve erkeklerin güvenli ve kaliteli eğitime erişimini engelleyen yapısal eşitsizliklere ve ayrımcı normların sorgulanmasını sağlamak, eğitim yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek ve kriz sırasında ve sonrasında gözlemlenen rol ve sorumluluklarda değişimleri teşvik etmek için fırsatlar belirleyin. Kriz sırasında kadınların eğitimde liderliğini teşvik etmek için fırsatlar belirleyin.

DİKKAT!

- » Eğitim programında toplumsal cinsiyet normlarına karşı olan eylemlerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve "zarar vermeme" ilkesine (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86) uyulmasını sağlamak amacıyla, olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaçları ve hassasiyetlerinin İYPD'nin ihtiyaç analizi aşamasında tespit edilmesinden sonra ilgili veri ve bilgiler, bunları ele almaya yönelik müdahalenin stratejik olarak planlanması için kullanılabilir.

Program planlayıcısı, toplumsal cinsiyet analizi süreci ile elde edilen bilgi ve verileri kullanarak ve program faaliyetleri ile eğitim sektöründe hedeflenen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurarak belirlenen ihtiyaçların karşılanmasını sağlar. Bu bilgi, program döngüsünde daha ileri aşamalarda izleme ve değerlendirme için temel olacak sonuçlara-dayalı çerçevede geliştirilmelidir.

Stratejik planlamada önceki İYPD aşaması olan (ihtiyaç analizi) koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması ve Dönüştürücü yaklaşımda açıklanan temel yaklaşımları da dikkate alınmalıdır. Bunların toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte, bu aşamada yeterince ele alınmış olması halinde planlama da buna uygun olarak uyarlanmalıdır.

Toplumsal cinsiyet belirteçleri bu aşamada da uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B 48-51. sayfalar).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için değişimi ölçme amaçlı göstergeler geliştirilmelidir.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeleri kullanın. Beklenen sonuçlar; toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaçlara göre kaliteli yardım sağlanması gibi unsurları, hizmete erişim ve sağlanan yardımdan memnuniyet oranlarını izleyin. Tesislerin nasıl kullanıldığı ve yardım dolayısıyla hangi zaman çerçevesinde ve kimler için ne değişti? Farklı oranları, katılımcıların cinsiyet ve yaşlarına göre karşılaştırın.

Aşağıdaki tablo, bir toplumsal cinsiyet analizinin sonuçlarına dayanan hedeflerin, sonuçların ve faaliyetlerin ve ilişkili göstergelerin geliştirilmesine ait örnekleri göstermektedir:

İyi uygulama: Toplumsal cinsiyet analizi ile geliştirilmiş Stratejik planlama

2005-2006 yıllarında Irak'ın El-Anbar kentindeki IDP'lerle yapılan bir eğitim programında topluluk eğitim komitelerindeki tüm topluluk temsilcilerinin özellikle kadınların katılımı ile ilgili zorluklar yaşandı. Yerel gelenekler ve alışkanlıklar, özelde kadınların karar alma süreçlerine katılımlarını ve genelde bu tür süreçlere açık katılımı kısıtlamıştır. Yerel kadın proje personeli, bu konuyu ele almak için çalışmış, girdileri toplamak için anneler ve genç kadın öğrenciler ile evlerinde görüşmeler yapmış ve bunun sonucunda iki ana konu olduğu anlaşılmıştır.

Birinci konu, kız çocuklarının okula gidip gelirken kullandığı ulaşım yollarının güvenliği konusundaki endişelerdi. Topluluk komiteleri, çocukların güvenliğini sağlamak için proaktif önlemler konusunda anlaşma sağlamış ve kız çocukların birlikte yürüyerek ya da kendilerine eşlik eden biri ile okula gitmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Kız öğrencilerin aileleri tarafından gündeme getirilen diğer konu, okullarda çalışan bekâr erkek öğretmenler ile ilgili rahatsızlıktı. Topluluk komiteleri, öğretmenlerin işe alım işlemlerinin şeffaflığını artırmak ve bu sayede ailelerin işe alınan öğretmenlerin kabul edilebilir olduklarına ve çocuklarına karşı sorumlu davranacaklarına güvenebileceklerine dair güvence verilmiştir.

INEE. CASE STUDY ON THE UTILIZATION OF THE INEE MINIMUM STANDARDS: SCHOOL REHABILITATION IN IRAQ, [HTTPS://TINYURL.COM/YBCBXMFX](https://tinyurl.com/YBCBXMFX)

TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ SORULARI

TESPİT EDİLEN SORUNLAR

ÖZEL HEDEFLER

Faaliyet kapsamında hangi özel hedeflere ulaşılmaya çalışılmaktadır?

ÖZEL HEDEF GÖSTERGELERİ

Faaliyetin ulaşılmaya çalışılan hedefi başardığını açıkça gösteren göstergeler

Toplumsal cinsiyete göre acil durumlarda okul güvenliği ve okula erişim sorunları nelerdir?

Okulun evden uzaklığı: Kız çocukları ve oğlan çocukları için cinsel saldırı ve adam kaçırmaya riski; erkek çocuklar için zorla işe alınma.

Eğitimin siyasallaşması (özellikle kız çocukları için), okulların şiddet hedefi olma riskini artırır.

Okul yolunun fiziki durumunda meydana gelen değişiklikler: Doğal afetlerden kaynaklanan, güvenli geçişi önleyen değişiklikler.

Ana-babalar, kız çocuklarının erkek çocuklar ve erkek öğretmenler tarafından taciz edilmesinden korktukları için ve öğretmenler tarafından cinsel sömürü ve istismarın yaygınlığı, örneğin, iyi not karşılığında kız çocuklarından ve oğlan çocuklarından cinsel ilişki talep eden öğretmenler nedeniyle kız çocuklarını okula göndermeyi reddetmektedir.

Krizde daha kötüye giden ve eğitime engel teşkil eden olumsuz toplumsal cinsiyet normları/kültürel uygulamalar, örneğin, erken evlilik/erken gebelik, kız çocuklarını okula gönderme alternatif maliyetinin artması, engelli kız çocuklara karşı ayrımcılık.

Okul yolunda ve okulda güvenliğin sağlanması nedeniyle kız çocukları ve oğlan çocukların okulda eğitime erişimlerinin artması.

Okul çağındaki kız ve oğlan çocukların yüzde 75'i okula gitmektedir.

Kız ve oğlan çocukların en az yüzde 60'ı akademik yılı tamamlamaktadır (yer değiştirme hariç)

Güvenlik ve koruma endişeleri nedeniyle devamsızlık oranlarında yüzde 70'lik bir azalma

Güvenlik ve koruma endişeleri nedeniyle okulu terk oranlarında yüzde 70'lik bir azalma

BEKLENEN SONUÇLAR

Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları

Okullar topluluğun yakınında
tarafsız alanlarda kurulur.

Risk altındaki öğrencilere
refakatçiler yardımcı olur veya
grup ulaşımından yararlanırlar.

Bir veri tabanı kurulur ve
düzenli olarak güncellenir.

Okulda işleyen bir raporlama
mekanizması mevcuttur.

Öğretmenler, personel ve
topluluk üyeleri, TCDS ve cinsel
taciz konusunda eğitilmektedir.

Katılımcı okulların davranış
kuralları ve politikaları,
toplumsal cinsiyet eşitliği,
anaakımlaştırma ve koruma
uygulamaları doğrultusunda
düzenli olarak gözden
geçirilmektedir.

Ulusal düzeyde eşitlik ve
korumayı teşvik etmek için
temel ortaklarla savunuculuk
konusunda girişimler
yapılmaktadır.

BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ

(SONUÇ GÖSTERGELERİ)
Müdahalenin beklenen sonucu ne ölçüde
başardığını ölçmeye yönelik göstergeler

Topluluk üyeleri okulun konumuyla ilgili
memnuniyetlerini bildirir (odak grup
tartışmalarında)

Öğrencilerin alındığı/bırakıldığı
noktaların sayısı ve yeri

Veri tabanından güncellenmiş bilgilerle
üretilen ve karar vericilerle paylaşılan
rapor sayısı

Okula devam eden kız çocukları ve oğlan
çocukların yüzde 100'ü olay raporlama
mekanizmasının farkındadır.

Bildirilen vakaların yüzde 100'ü, kız
ya da oğlan çocuğunun korunmasını
önceleyecek şekilde ele alınmaktadır.

Bir yıl boyunca bildirilen vakalarda
yüzde 10'luk bir artış

Toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmen
ve personel sayısı ve yüzdesi

Okullardaki davranış kurallarının farkında
olan öğretmenlerin sayısı ve yüzdesi

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve
anaakımlaştırma doğrultusunda revize
edilen okul politikalarının sayısı ve
yüzdesi

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Okulun topluluğa yakın bir konumda,
tarafsız bir yerde ve güvenli, herkese açık
olmasını ve okula gidiş-geliş yolunun iyi
aydınlatılmasını sağlayın. Gerektiğinde,
risk altındaki öğrenciler için refakatçi veya
grup taşımacılığı hizmeti sağlayın.

Sınır ötesi göç ve olası insan ticareti ile
ilgili sorunlar hakkında düzenli olarak bilgi
toplayın ve sınır bölgelerinde sınır ötesi
polis ve topluluklarla paylaşın.

Okullarda cinsel sömürü ve istismar
olayları için gizli raporlama mekanizmaları
oluşturun.

Kız çocukların eğitimine karşı ayrımcı
inançlar ve uygulamaların sorgulanmasını
sağlamak için topluluğun katılımına
müdahale dahil toplumsal cinsiyet eşitliği,
TCDS ve cinsel taciz ve şiddet hakkında
öğretmen, personel ve topluluğun
eğitilmesi.

İlgili ulusal, yerel ve okul politikaları ve
davranış kurallarını gözden geçirin, revize
edin veya savunun.

TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ SORULARI

TESPİT EDİLEN SORUNLAR

ÖZEL HEDEFLER

Faaliyet kapsamında hangi özel hedeflere ulaşmaya çalışılmaktadır?

ÖZEL HEDEF GÖSTERGELERİ

Faaliyetin ulaşmaya çalışılan hedefi başardığını açıkça gösteren göstergeler

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için acil durum eğitimi programlama ile fırsatlar ve değerlendirmelere topluluğu dahil etmenin zorlukları nelerdir?

Planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında kadınlardan, kız çocuklarından ve çeşitli topluluk üyelerinden girdi istenmemektedir.

Eğitim programlarının planlanma, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde kadınların, kız çocukların ve çeşitli grupların ihtiyaçları dikkate alınmaktadır.

Planlama, uygulama ve değerlendirmede özel ihtiyaçları doğrultusunda memnuniyetini bildiren kadınlar ve kız çocukların yüzdesi.

Kız ve oğlan çocukların değişik seviyelerdeki başarı oranlarını etkileyen özel zorluklar nelerdir?

Kız çocukların artan ev sorumlulukları, okula devam etmelerini ve çalışmalarına öncelik vermelerini engellemektedir.

Öğretim elemanları arasında adil toplumsal cinsiyet temsil eksikliği.

Özellikle regl olan kız çocukları, yetersiz tuvalet tesisleri nedeniyle katılamamaktadır.

Okul malzemeleri, ders kitaplarında toplumsal cinsiyetle ilgili önyargılar/basmakalıp inanışlar. Öğretim elemanlarının toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki bilgi, tutum ve davranışları. Okul çalışanlarının toplumsal cinsiyete duyarlı öğretim yöntemleri ve ortamları hakkındaki sınırlı kapasitesi.

çocukları okulda daha iyi performans gösterir.

Okul ortamı, toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırması ve eşitliğine daha uygun hale getirilir; bu sayede okul, oğlan ve kız çocukları için güvenli bir yer haline getirilir.

Yüzde 75 oranında başarı gösteren kız ve oğlan çocukların yüzdesi

BEKLENEN SONUÇLAR

Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları

Hedeflenen nüfustan üyelerle
katılımcı bir şekilde ihtiyaçların,
tehditlerin ve fırsatların
belirlenmesi.

İlgili topluluk grupları ile
katılımcı bir şekilde ihtiyaçların,
tehditlerin ve fırsatların
belirlenmesi

Kadınlar, kız çocukları, erkekler
ve oğlan çocukları bir hane
içindeki rolleri paylaşmanın
önemini daha iyi anlar.

İşe alımda toplumsal cinsiyet
farkları ortadan kaldırılır.

Öğretmenlerin toplumsal
cinsiyet eşitliğini daha iyi
anlamaları sağlanır.

Okul tesisleri oğlan ve kız
çocukların ihtiyaçlarını
karşılacak şekilde tekrar
gözden geçirilir.

Okullarda tanıtılan materyaller,
toplumsal cinsiyete daha
duyarlı hale getirilir.

BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ

(SONUÇ GÖSTERGELERİ)
Müdahalenin beklenen sonucu ne ölçüde
başardığını ölçmeye yönelik göstergeler

Topluluktaki hedef nüfusa
gerçekleştirilen planlama veya uygulama
faaliyetlerinin sayısı

Hedef nüfusun tavsiyeleriyle hayata
geçirilen gerçek eylemlerin sayısı ve
yüzdesi

Hanedeki geleneksel toplumsal cinsiyet
rollerinde değişimler olduğunu bildiren
kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan
çocukların sayısı ve yüzdesi

Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranı

Toplumda toplumsal cinsiyet eşitliği
konusunda eğitilmiş öğretmen ve
personel sayısı ve yüzdesi

Toplumsal cinsiyete duyarlı okul tesislerinden
ve eğitim materyallerinden memnun
olduğunu bildiren oğlan ve kız çocukların
yüzdesi

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Okuryazarlık düzeyi, engellilik, konuşulan dil
ve uzmanlık düzeyinden bağımsız olarak, geri
bildirim almak ve topluluk katılımını teşvik
etmek için çoklu katılımcı faaliyetler oluşturun.

Kadın haklarını savunan gruplar ile LGBTİ
bireyler ve gençler tarafından yönetilen
kuruluşlar dahil olmak üzere mevcut topluluk
gruplarının katılımlarını sağlayın.

Toplumsal cinsiyet duyarlılık programlarında
geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin
ele alınması ve ev işlerinin tüm hane
üyeleri tarafından paylaşılmasının önemi
vurgulanacak.

Okula eşit sayıda kadın ve erkek personel
alın.

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda
öğretmenlere eğitim sağlayın.

Kız ve oğlan çocukları için ayrı ve özel
tuvalet tesisleri, su ve menstruasyon gören
kız çocuklarına yönelik malzemeler sağlayın.

Öğretim elemanı, okul materyallerini ve
müfredatı uyarlayarak içeriği toplumsal
cinsiyete daha duyarlı hale getirebilir.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

Stratejik planlama aşamasının ve ihtiyaç analizine dayalı sonuç odaklı bir çerçevenin (mantıksal çerçeve) oluşturulmasının ardından, İYPD'deki bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesi aşamasıdır.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilmesi için atılacak temel adımlar şunlardır:

- İnsani aktörler, kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçları, öncelikleri ve kapasiteleri arasındaki farkları ele almak ve fonları harekete geçirmek için bağışçı aktörlerle savunuculuk ve ortaklık konularında birlikte çalışmalıdır.
- Kaynakların öncelikli eylemler etrafında harekete geçirilmesi için, eğitim kümesini, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların farklı ihtiyaçlarına yönelik bilgi ve temel mesajlar ve bu ihtiyaçları karşılayacak planlar ile destekleyin.
- Bir programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiğini değerlendirmek için toplumsal cinsiyet belirteçlerini kullanın ve sürecin nasıl iyileştirilebileceğine dair rehberlik sağlayın. Konuyla ilgili çok sayıda farklı belirteç bulunmaktadır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48–51. sayfalar).

Bağışçı aktörlerin genel olarak aradığı taahhütlerin, faaliyetlerin ve göstergelerin örnekleri IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci Tavsiye Sayfalarında bulunabilir. Eğitimle ilgili tavsiye sayfasındaki örnek taahhütler arasında aşağıdakiler bulunmaktadır:

- Öğrenciler arasında okula kayıt, eğitime devam etme, okulu bırakma ve okulu tamamlama oranları ile ilgili cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış verileri toplayın, analiz edin ve raporlayın;
- Her yaştan oğlan çocukları ve kız çocukları için güvenli ve erişilebilir eğitim tesisleri tasarlayın;
- TCDŞ'yi önlemek için belirli eylemler yapın;
- Toplumsal cinsiyet analizine dayanarak, kadın öğrencilerin özel hijyen ihtiyaçlarına cevap vermek için hedefe yönelik eylemler geliştirin;
- Yerel toplulukları duyarlı hale getirerek ve okula devam eden oğlan ve kız çocukları için engel teşkil eden faktörleri dikkate alarak tüm yaş gruplarından oğlan ve kız çocuklarının eğitim hizmetlerine erişebilmelerini sağlamak için çalışın.

4 Uygulama ve izleme

Kaynakların harekete geçirilmesinden sonra, İYPD'nin bir sonraki aşaması programın uygulanması ve izlenmesidir.

Uygulama

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin eğitim programları vasıtasıyla faaliyetlere dahil edilmesini sağlamak için, aşağıdaki temel eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir:

- Program faaliyetlerini kadınların ve kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocuklarının eğitim ile ilgili tüm ihtiyaç, kapasite ve önceliklerine göre uyarlayın.
- Kadınları, kız çocukları, erkekleri ve oğlan çocukları mevcut kaynakları ve programı nasıl etkileyebilecekleri konusunda bilgilendirin.
- Eğitim programlarının bir parçası olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için geri bildirim mekanizmaları geliştirin,

Bu mekanizmalara güvenli bir şekilde erişim kabiliyetinin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için farklı olabileceğine ve bu itibarla, bu kitlelerin katılımını kolaylaştırmak için çeşitli kurallar konulabileceğine dikkat edin. Eğitim programının tüm yönlerine erişim sağlamak için toplumsal sınıf, yaş ve engellilik gibi faktörlerin de dikkate alınması gerekir

Programın iyi uygulamalar çerçevesinde uygulanmasını sağlamak için toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartlar planlama, uygulama ve izleme aşamalarına dahil edilmelidir. Bu standartlar aşağıdaki alanlarla ilgilidir (ve aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI

1. Inter-Agency Network for Education in Emergencies. INEE Minimum Standards Reference Tool. INEE Minimum Standards Reference Tool. <https://tinyurl.com/y7ly9py7>

İyi uygulama

Pakistan eğitim kümesi koordinatörü, 2010 ve 2011 yıllarında meydana gelen sellere müdahale kapsamında orta öğrenime devam eden kız çocukları için üç temel engel olduğunu belirtmiştir:

- 1.**Erişim eksikliği. Birçok okul karma eğitim vermemektedir ve tüm potansiyel kız öğrencileri kabul edecek yeterli ortaöğretim okulu bulunmamaktadır.
- 2.**Kültürel konular, kız çocuklarının orta öğretime geçmesini engellemektedir.
Kız çocukları, çeşitli faktörler ve baskılar nedeniyle çeşitli işlerde çalışmak ve ev işleriyle meşgul olmak zorunda kalmaktadır.
- 3.**Evdeki sorumluluklar etrafındaki kısıtlamalardan kaynaklanan bu erişim eksikliğini gidermek için, eğitim kümesi konuyu stratejik belgeler ve raporlarda öne çıkarmaktadır. Hükümet, ayrıca mevcut altyapı içerisinde çift vardiyalı okullar kurmak için bağışçı kurumlar ve kalkınma ajansı ortakları ile savunuculuk kampanyaları yürütmektedir. Bu, ilkökul öğrencilerinin sabahları, ortaokul öğrencilerinin ise akşamları bir araya gelebileceği anlamına gelmektedir.

INEE AND THE GLOBAL EDUCATION CLUSTER. 2012. THE EDUCATION CLUSTER THEMATIC CASE STUDY SERIES [HTTPS://TINYURL.COM/Y7G39V5W](https://tinyurl.com/Y7G39V5W), P 22

ERKEN İYİLEŞTİRME PROGRAMLAMASINDA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Bir taraftan okulların kalite, esneklik ve mevcudiyetini geliştirirken, diğer taraftan ayrımcı normların sorgulanmasını sağlamak için topluluklarla kombine çalışma yapılmasını amaçlayan çok yönlü, çok sektörlü yaklaşımları hedefleyin. Güvenlik, güvence ve finansal kısıtlamalar gibi engelleri azaltmak için hedefe yönelik adımlar atın.
- » Yerel kadın hakları gruplarını, ağlarını ve sosyal kolektifleri, özellikle kadınların, gençlerin, engellilerin ve LGBTİ bireylerin gayri resmi ağlarını belirleyin, program tasarımı, sunumu ve izlemeye katılımlarını destekleyin ve koordinasyonda rol almalarını sağlayın.
- » INEE Asgari Standartlarını uygulamak için çoklu sektörler ile koordinasyonu sağlayın ve SSH, beslenme ve çocuk koruma dahil eğitim sektörüyle ilgili tüm sektörlerde toplumsal cinsiyetle ilgili eğitim konularının dahil edildiğinden emin olun.

DİKKAT!

- » LGBTİ bireylerin deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının çok farklı olabileceğini ve bu bireyleri temsil eden yerel gruplarla koordinasyonun, ihtiyaçlarının ve bunlara nasıl karşılık verileceğinin tam olarak anlaşılmasının önemli olduğunun bilincinde olun.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, erkekler, oğlan çocukları ve kız çocuklarının erişebileceği eğitim tesislerinin tasarımı ve konumu da dahil, temsilci ve katılımcı bir tasarım ve uygulama süreci uygulayın. Kadın ve erkek öğretmenler, okul danışmanları ve diğer okul personeli, öğrenciler, okula devam etmeyen çocuklar ve gençlik ve topluluk üyeleriyle konuşun.
- » Eğitim programı personelinin yüzde 50'sinin kadın olması için çabalayın.
- » Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların eğitim sektörü programlarında anlamlı bir şekilde yer almasını ve güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek onların gizli geri bildirim verebilmelerini ve şikâyet mekanizmalarına erişebilmelerini sağlayın
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları güvenli ve açık bir ortamda kaygılarını dile getirebilmeli ve gerekirse kadın insani görevlilerle konuşmalıdır.
- » Genel müdahalenin ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olası olumsuz sonuçlarını değerlendirirken farklı kadın, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına danışın. Hareket sorunu olan kişileri ve bu kişilere bakım sağlayanları tartışmalara dahil edin.
- » Gelecek toplantılar, eğitim toplantıları vb. hakkında kadınları bilgilendirme konusunda proaktif olun ve konulara önceden hazırlıklı olmaları için onları destekleyin.
- » Genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadın ve kız çocukların katılımını sağlamak için program döngüsü boyunca çocuk bakımına erişim sağlayın.

Katılım

(devamı)

DİKKAT!

- » Yüksek risk altındaki kadınların kaygılarını dile getirmeleri ve karar alma süreçlerine katılımları için bir mekanizma oluşturun, kişisel durumlarına dair gizliliği garanti altına alın ve daha fazla zarar veya travmaya maruz kalmamalarını sağlayın. Topluluk dışında çalışan gizli telefon hatları gibi mekanizmalar daha etkilidir.
- » Kadınların ve kız çocuklarının, topluluğun sadece dış aktörlerin beklentilerine karşılık verdiği ve kadınların katılımı için gerçek ve hakiki bir destek bulunmadığı durumlara maruz kalmamalarını sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumlara (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) dikkat edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, ters tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce topluluk liderleriyle görüşme yapılması gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzunda eğitim sektörü için verilen rehberliği takip edin.
- » TCDŞ'nin önlenmesi ve karşılık verilmesi, eğitim programlamasında önemli bir ortak önceliktir ve müdahale çabalarının planlanması, uygulanması ve izlenmesi için koordineli bir çaba gerektirir.
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarını kullanarak, yerinde kontrol ve uygun durumlarda, dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemi yaparak ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere danışarak potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri erken dönemde belirleyin. Şiddete maruz kalan ve risk altında olan bireylerle ilgili olarak güvenlik, saygı, gizlilik ve ayırım gözetmemeyi sağlayacak önlemler her zaman hayati önem taşıyan hususlardır. (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86). Öğretmenler ve diğer eğitim personeline yönelik olarak cinsel taciz, istismar ve sömürü konularında davranış kuralları geliştirmek için tüm paydaşlarla birlikte çalışın.
- » İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.
- » Okula giden kadınlar ve kız çocukları tarafından kullanılan en hızlı ve en erişilebilir yolların temiz ve kullanıma açık olmasını sağlayarak koruma risklerini belirleyin ve azaltın.
- » Okul tesislerini (örneğin tuvaletleri) kullanan çocukların, özellikle de kız çocukların güvenliğini sağlayarak koruma risklerini belirleyin ve azaltın.
- » Herhangi bir hak ihlali için okullarda etkili bir geri bildirim sistemi kurun. Bu, okullarda çocuk hakları komitelerinin kurulması ve güçlendirilmesi ile yapılabilir.

ERKEN İYİLEŞTİRME PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (DEVAMI)

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması (devamı)

DİKKAT!

- » TCDŞ'ye maruz kalanlar da dahil bir gruba veya bir bireye bağlanabilecek verileri paylaşmayın.
- » TCDŞ'ye maruz kalanları tekil olarak ifşa etmeyin. Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplarla genel olarak konuşun, kişisel deneyimleri hakkında açıkça konuşmayın.
- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Yardımın sağlandığı ortam, ilgili kişiler için mümkün olduğu kadar güvenli olmalıdır. İhtiyacı olan insanlar, yardım almak için tehlikeli bölgelere gitmeye veya buralardan geçmeye zorlanmamalıdır.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Toplumsal cinsiyet analiz sonuçlarını irdeleyin, ilgili aktörlerle paylaşın ve insani müdahale önceliklerini belirlemek ve doğru insanları hedeflemek için sonuçları ve verileri kullanın. Toplumsal cinsiyetle ilgili hususların tamamen dahil edildiğinden emin olmak için tüm eğitim programlarını değerlendirin.
- » Öğretmen eğitimi, eğitim materyalleri ve diğer sınıf içeriğinde toplumsal cinsiyete duyarlılığı teşvik edin.
- » Ev işlerinde ve diğer işlerde (özellikle kadınlar ve kız çocukları) yer alanlar için uygun zamanlarda sınıflar oluşturun.
- » Eğitim programlarına katılan kadınlar ve küçük yaşta anneler için çocuk bakımı sağlayın.
- » Kız çocuklara uygun regl hijyen malzemeleri (ve kıyafet) sağlayın.

DİKKAT!

- » Herkesin eğitim programlarından eşit olarak faydalanacağını düşünmeyin. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaçlar, roller ve dinamikleri kullanarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın.
- » Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır. Anılan önlemler, cinsel saldırı (tecavüz) veya insan ticareti gibi istismara maruz kalmış kişiler için güvenli alanlar oluşturulmasını veya engelli bireyler için erişimi kolaylaştırmayı içerebilir. Bu tür önlemler kapsamında anılan grupların damgalanmamasına özen gösterilmelidir.

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Yapısal eşitsizlikleri sorgulayın. Toplumsal cinsiyetle ilgili eğitim sorunları ile ilgili erişim faaliyetlerine erkekleri, özellikle dini liderleri ve toplum liderlerini dahil edin.
- » Tüm eğitim komitelerinde kadınların liderliğini destekleyin ve herhangi bir seçim sürecinden önce kadınlara yönelik temsil kotaları üzerinde toplulukla anlaşın.
- » Kadınların katılımının değeri hakkında topluluğu duyarlı hale getirmek için gerek kadın gerekse erkek toplum liderleri ile birlikte çalışın.
- » Acil durumun etkisi azaldıkça eğitim bakanlığı ile birlikte çalışarak, toplumsal cinsiyet normlarında uzun vadeli değişimlere katkıda bulunacak ve risk dışı gruplar da dahil şiddet içermeyen ve herkese saygılı bir katılım kültürünü teşvik eden okul müfredatları geliştirin ve uygulayın.
- » Erkekler ve oğlan çocukları arasında kadınların acil durumlarda eğitime katılımı ve liderliği hakkında farkındalığı artırın ve bu konuda savunucular olarak katılımlarını sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarını acil durumlarda eğitimde geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine dahil edin.
- » Müzakere yeteneklerini ve stratejilerini oluşturmalarına olanak tanımak için kadınları destekleyin ve onlarla birlikte çalışarak ve acil durumda liderlik rollerini üstlenmeye teşvik ederek topluluklarında rol model olmaları için destekleyin.
- » Topluluktaki kadınlar, kız çocukları ve gençlik gruplarının kurulmasına yardımcı olun ve onların acil durum eğitiminde liderlik rolü üstlenmelerini sağlayın

DİKKAT!

- » Toplumdaki yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.
- » Güçlü mülteciler ve yerinden edilmiş erkekler, çoğu zaman toplumdaki kadınları güçlendiren stratejiler nedeniyle kendilerini tehdit altında hissederler ve sınırlı da olsa bunu kendi güçlerine ve ayrıcalıklarına doğrudan bir meydan okuma olarak görürler.

İzleme

Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların eğitim sektörü yardımına erişimini ve kalitesini ve aynı zamanda kadınların stratejik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin değişiklikleri de izleyin. İzlemede eğitim programının anlamlı ve ilgili katılım ile kadınların liderliğini teşvik eden dönüştürücü bir yaklaşıma nasıl katkı yapabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir toplumsal cinsiyet analizinin temel bir bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için son derece önemlidir. Bir programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlamaya ve uygulamaya ne kadar dahil edildiğini değerlendirmek için **toplumsal cinsiyet belirteçlerini** kullanın ve sürecin nasıl geliştirileceğine dair rehberlik sağlayın (toplumsal cinsiyet belirteçleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48-51. sayfalar)

Eğitim sektörü için izleme faaliyetinde örneğin, kayıt, katılım, eğitime devam etme, okulu bırakma ve başarı oranlarını ve engelli çocuklar dahil farklı cinsiyet ve yaş gruplarının mezuniyet yüzdelerini değerlendirmek için değerlendirme araçları ve/veya anketler (yazılı, bireysel, grup) kullanılabilir. Temel sorunları tespit etmek için toplanan verileri analiz edin ve memnuniyet düzeylerini değerlendirmek ve sorunları vurgulamak için bulguları kullanın.

Ebeveynlerden, bakıcılardan, çocuklardan ve uygun yaş gruplarındaki gençlerden ve öğretmenlerden (her iki cinsiyetten, farklı yaş ve pozisyonlardan) eşit oranlarda girdiler araştırılmalıdır. Özellikle çocuk evliliği, cinsel taciz, okullarda güvenlik, öğretmenlerin davranışları gibi hususları ve okulu bırakma oranlarının artmasına neden olabilecek diğer faktörleri ele alırken görüşmelerde ve anketlerde kültürel açıdan hassas sorular kullanın.

Acil durumda eğitim programında “zarar vermeme” ilkesine uygun davranılıp davranılmadığını izleyin (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 86. sayfa). Kadınlarla, kız çocuklarla, erkeklerle ve oğlan çocuklarla devam eden işsizler yürütün ve potansiyel sorunları veya olumsuz etkileri önceden tespit etmek için gözlem/ nokta kontroller yapın (örneğin çocuklar için psikososyal destek sağlarken faaliyetlerin onları yeniden sarsıntıya uğratmamasını garanti edin). İzleme sürecinin bir parçası olarak geri bildirim mekanizmaları ayrıca çok önemlidir (bunlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 84). Bu mekanizmalar, programın olumsuz etkilerinin erken teşhisine olanak sağlar, böylece TCDS'nin veya kadın haklarının daha fazla istismar edilmesini önlemek için bunlara zamanında müdahale edilebilir.

İyi uygulama

2011 yılında, Kenya IRC, Kenya Dadaab mülteci kampında (IRC, 2011) 10 ila 14 yaşındaki kız çocuklar için uyarlanmış müfredat (“Hepsi Bir” araç seti ve rehberlik) programlarını uygulamak için Nüfus Konseyi ile ortaklık kurmuştur. Yaklaşım, diğer konular yanında özsaygı, TCDS, ergenlik, tasarruflar ve hedef belirleme üzerine odaklanan yaşam becerileri müfredatını kolaylaştırmak için eğitilmiş yol göstericilerle güvenli bir alan modeli içermektedir. Bu, acil durum bağlamında mülteci kampı ortamına uyarlanan ilk modellerden biriydi. Program sonundaki nitel değerlendirmede; özsaygıda gelişmeler ve ilerici toplumsal cinsiyet normlarının benimsenmesi ve acil durumlarda uyumak için güvenli bir yere sahip olunması gibi sosyal göstergelerdeki iyileştirmeler, kız çocukların ödünç para alabilecekleri ve sorunları hakkında konuşabilecekleri birinin hazır bulunması gibi sonuçlar öne çıkmıştır.

UNESCO AND UN-WOMEN 2006: GLOBAL GUIDANCE SCHOOL RELATED GENDER BASED VIOLENCE [HTTPS://TINYURL.COM/KBO95AG](https://tinyurl.com/KBO95AG)

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani yardım aktörlerine programları yönetmek için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamaktır. Böylece krizden etkilenen kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların özel ihtiyaçları ve öncelikleri etkin, etkili ve hakkaniyetli bir şekilde karşılanabilir ve kapasitelerini geliştirmeleri sağlanabilir (Daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 58).

Değerlendirme, Dönüştürücü yaklaşımın faaliyetlere ne kadar iyi dahil edilebildiğini ve kadınların liderliğinin teşvik edilmediğini analiz ederek ve stratejik ihtiyaçların yanı sıra pratik ihtiyaçların ele alınmasını sağlayarak, sonuçları ve etkileri en üst düzeye çıkarmak için mevcut ve gelecekteki eğitim programlarının geliştirilmesine yardımcı olan bir süreçtir.

Değerlendirmenin OECD DAC değerlendirme kriterleri [yani ilgili olma durumu, etkililik (harcanan parar karşılığı üretilen fayda), verimlilik, etki ve sürdürülebilirlik] kullanılarak katı değerlendirme metotları ile acil durumlarda eğitimde kanıta dayalı, ölçeklendirilmiş programlamanın oluşturulmasına önemli katkı yapan bir unsur olarak yürütülmesi önemlidir.

İnsan-merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkilerin sağlanması yönünde kadınlara ve erkeklere eşit yardım sağlamada iyi uygulamaları belirlemek için metot ve süreçleri incelemek gerekir. Programların, program planlamasının başlangıcından uygulamaya kadar, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların hizmetlere eşit katılımı ve erişimi temelinde incelenmesi gerekmektedir. Programlamadaki boşlukları değerlendirmek için kadınlar, kız çocukları, erkekler veya oğlan çocuklardan etkin bir şekilde ulaşılamayanlara odaklanılmalıdır. Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımı, programlamayı ve müdahaleyi iyileştirmek için eksiklikleri tespit etmeye toplu olarak yardımcı olur.

TEMEL STANDARTLAR VE YAKLAŞIMLAR

1. Inter-Agency Network for Education in Emergencies. INEE Minimum Standards Reference Tool.
INEE Minimum Standards Reference Tool. <https://tinyurl.com/y7ly9py7>

TEMEL KAYNAKLAR

1. UNESCO, UN-Women. Global Guidance on Addressing School-Related Gender-Based Violence. 2016. <https://tinyurl.com/kbo95ag>
2. IASC. "Education." Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action. 2015. <https://tinyurl.com/y9ynutoj>
3. INEE. Pocket Guide to Gender. <https://tinyurl.com/yb8m69uh>

İyi uygulama: Zorlu durumlarda düşük maliyetle etkin değerlendirmenin fizibilitesi

Uganda Karamoja'daki okul pilot programı kapsamındaki toplumsal cinsiyet sosyalleşme faaliyeti çatışma unsurlarından biri olan ve Karamoja bölgesinde barışı sağlama potansiyeline sahip, hâkim toplumsal cinsiyet normlarını ele alan bir toplumsal cinsiyet-dönüşümcü yaklaşımın değerini göstermiştir. Pilot programa eşlik eden etki değerlendirmesi, eğitim konusundaki bu tür bir müdahalenin, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kavramları hakkındaki bilgileri ve sınıfa olan ilgileri üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini göstermektedir. Aynı zamanda tutumların cinsiyet eşitliği konusunda daha ilerici görüşlere doğru değişim potansiyeli olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmalar, toplumsal cinsiyet eşitliği uygulamalarına yönelik bir değişimin erken işaretlerini göstermektedir; ancak öğretmenler; yapısal faktörler ve geniş kitlelerin toplumsal cinsiyet rolleri hakkındaki geleneksel görüşlerinin yerleşik doğasıyla sınırlı kalmıştır. Nitel bulgular, uzun vadeli bir yaklaşımın bir parçası olarak daha güçlü güçlendirme stratejilerinin ve topluluk bağlarının öğretmen uygulamalarının dönüşümüne yol açabileceğini göstermektedir. Çoklu topluluk paydaşlarının desteği, makro düzeyde toplumsal cinsiyet rolleri, güç ilişkileri ve çatışma dinamiğinde değişim sağlama bakımından son derece önemlidir.”

UNICEF/AMERICAN INSTITUTES FOR RESEARCH, 2016. [HTTPS://TINYURL.COM/YA8JQDCF](https://tinyurl.com/YA8JQDCF)

Gıda Güvenliği

Bu bölüm, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının gıda güvenliği programlamasına nasıl dahil edileceğini açıklamaktadır. Bölümde ayrıca, gıda güvenliği programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edilmesinin neden önemli olduğu hakkında ve bunun yanı sıra ileride başvurmak üzere temel standartlar ve kaynaklar hakkında bilgi bulabilirsiniz.

Bu bölüm, İnsani Yardım Program Döngüsü 'nün (İYPD) her aşamasında yapılması gereken bir gıda güvenliği programının temel eylemlerini açıklayan genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bu kontrol listesinden sonra, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili programlamanın nasıl gerçekleştirileceğine dair daha fazla ayrıntı bulabilirsiniz

Bu, bir toplumsal cinsiyet analizinin nasıl yapılacağını, tasarımdan uygulama, izleme ve incelemeye kadar bir toplumsal cinsiyet analizinin nasıl kullanılacağını, her aşamaya koordinasyon, katılım, TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması, Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım ve Dönüştürücü yaklaşım gibi unsurların nasıl dahil edileceğini kapsamaktadır. Alandaki ilgili örnekler, bunun pratikte nasıl yapıldığını göstermek için kullanılmaktadır.

Gıda güvenliği ile ilgili programlamaya toplumsal cinsiyet eşitliğinin dahil edilmesi neden önemlidir?

İnsani krizler kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının gıda, geçim kaynağı ve besinlere erişimini farklı şekillerde etkilemektedir. İnsani yardım ekipleri, gıda güvenliğinin dört boyutunda toplumsal cinsiyet sorunlarının farkında olmalıdır: gıda mevcudiyeti, gıdaya erişim, gıda kullanımı ve bu üç boyutun zaman içinde sürdürülebilir olması. Gıda güvenliği müdahaleleri arasında gıda maddelerinin dağıtımı, nakit transferleri ve tarımsal varlıklar ve yakıt tasarruflu ocaklar gibi varlıklar yer almaktadır.

Kadınların hane halkı ya da topluluğunun tüketimi için gıda üretme çalışmaları genellikle değerli görülmez. Gıda güvenliğinin artırılmasına yönelik çabalar, hane halklarının gıda üretme veya yeterli gelir elde etmelerini ve bunları satın almak için piyasaya erişebilmelerini sağlamalarına odaklanmaktadır. Hane halkı gıda güvenliğinin sağlanmasında kimin nasıl rol aldığını anlamak son derece önemlidir: kadınlar, gıda politikasının belirli bir yönünden sorumluya özellikle hedef kitle olarak ele alınmalıdır.

Gıda güvenliği seviyeleri ve TCDŞ riski birbiriyle yakından bağlantılıdır. Gıda üretimi, tedariki ve hazırlanmasından genellikle kadınlar ve kız çocukları sorumludur. Bunun bir sonucu olarak, kadınlar ve kız çocukları mahsul ve hayvan yetiştirirken, yakıt toplarken ya da gıda dağıtımlarına katılırken kendilerini tanıdık çevreden uzaklaşmış bulabilirler. Bu da tecrit, istismar veya şiddetli saldırı riskini artırabilir. Gıda eksikliği, evde gerginliğe yol açabilir; eş şiddeti, geçim sıkıntısından kurtulmak için bedel karşılığı cinsel ilişkiye başvurma veya kız çocuklarını çocuk evliliğine zorlama gibi olumsuz başa çıkma stratejilerine yol açabilir. TCDŞ önleme ve maruz kalanlara verilecek hizmetlerin dikkate alınmış olması ve hedef kitleye ulaştırılması çok önemlidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin gıda güvenliği programlamasına etkin bir şekilde dahil edilmesi aşağıdaki hedeflere ulaşılmasını sağlayacaktır:

- **Herkesin besleyici ve güvenli gıdaya erişimini geliştirecektir.** Kadınların ve erkeklerin ekonomik ve diğer kaynaklara erişimi ve kontrolünün farklı olabileceği göz önüne alındığında, etkilenen nüfusta gıda güvenliği düzeylerini doğru bir şekilde değerlendirmek için, toplumsal cinsiyet rollerini analiz eden bir değerlendirme yapılması gereklidir.
- **Gıda güvenliği sonuçlarını iyileştirecektir.** Gıda üretiminde kadın ve erkeklerin birbirinden ayrı ve birbirini tamamlayan rollerinin yanı sıra tedariki ve hazırlanmasında diğer toplumsal cinsiyet faktörlerinin toplumsal cinsiyetle nasıl keşiştiğini anlamak geçim, gıda güvenliği ve beslenme sonuçlarını iyileştirmede anahtar öneme sahiptir.

Örneğin, yemek hazırlamak için yakacak odun ve su toplanması gerektiğinde, enerji verimli ocaklar, yakıt için verilen kuponlar ve yerleşimlerin yakınında bulunan su temin kaynakları, zaman ve iş gücü tasarrufuna yol açabilir, şiddet riskini azaltabilir ve kadınların ve kız çocukların eğitim ve/veya iş fırsatlarından faydalanmalarına olanak verebilir.

• **Daha güvenli topluluklar inşa edilecektir.** Kişilerin, hane halklarının ve toplulukların iyileştirilmiş gıda güvenliği, krizden etkilenen insanların hayatta kalmak için ücret karşılığı cinsel ilişki, çocuk evliliği, şiddet ve hırsızlık gibi yollara başvurma ihtiyacını azaltır.

• **Programı sahiplenmeyi ve sürdürülebilirliğini teşvik edecektir.** Hem kadınların hem de erkeklerin lider olarak gıda güvenliğine katılımını artırmak haklarını destekler ve uygun hizmet sunumunu sağlar. Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların katılımı ile yer, zaman, plan ve dağıtım düzenlemeleri için tesislerle ilgili konuları ele alan insani yardımlar, nüfusun ihtiyaçlarını, önceliklerini ve kapasitelerini daha iyi yansıtır ve bu nedenle kısa ve uzun vadede daha başarılı sonuçlar ortaya çıkabilir.

• **Toplumsal cinsiyet ilişkilerini eşitliğe doğru kaydıracaktır.** Gıda üretimi, tedarik, hazırlama ve tedarik ile ilgili rollerin ve sorumlulukların daha dengeli bir şekilde paylaşılması, toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunur. Örneğin yemek pişirme ve çocuk bakım faaliyetlerine erkekleri ve oğlan çocukları da dahil etmek, onlara kendi yaşamları için gerekli olan pratik bilgi ve becerileri (beslenme farkındalığı, gıda güvenliği ve iyi tarım uygulamaları) sağlarken, kadın ve kız çocukları üzerindeki iş yükünü de azaltır, böylece kendilerine daha fazla zaman ayırabilirler.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve gıda güvenliğinin İnsani Yardım Program Döngüsünde dahil edilmesi

Bu bölümde Birleşmiş Milletler kuruluşları, yerel ve uluslararası STK'lar ve devlet kurumlarında görevli olup sahada halkla yüz yüze bulunan insani yardım aktörlerinin gıda güvenliğinde toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için İYPD'nin her aşamasında yapmaları gereken eylemler özetlenmektedir.

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA GIDA GÜVENLİĞİ PROGRAMLAMASI İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- Gıda güvenliği ile ilgili ihtiyaç, öncelik ve yetenekler hakkında cinsiyet, yaş ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- Gıda güvenliği ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizinin yapılması ve bulguların analiz edilmesi.

2 Stratejik planlama

- Gıda güvenliği sektörü için belirlenen toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçlar, proje faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulması.
- Toplumsal cinsiyet analizi ve krize hazırlıkla ilgili diğer verilerden elde edilen bulguların kullanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının gıda güvenliği program tasarımına dahil edilmesi.
- Müdahale için gıda güvenliği program tasarımlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Müdahalede gıda güvenliği programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Finansman önceliklerinin belirlenmesine katkıda bulunmak için ilk değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve gıda güvenliği sektörü hakkında bilgi ve önemli mesajlara yer verilmesi.
- Gıda güvenliği sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda bağışçı aktörler ve diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verilmesi.

4 Uygulama ve izleme

- Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edildiği ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri mevcut kaynaklar ve projeyi nasıl etkileyebilecekleri ile ilgili bilgilendiren gıda güvenliği programlarının uygulanması.
- Gıda güvenliği projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması ve sürdürülmesi.
- Müdahalede gıda güvenliği programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin gıda güvenliğine erişiminin izlenmesi ve değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmeye yönelik göstergelerin oluşturulması.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- Gıda güvenliği sektöründeki projelerin ve gıda güvenliği müdahale planlarının incelenmesi. Etkin bir şekilde ulaşılan ve ulaşılamayan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin tespit edilmesi ve ulaşılama nedenlerinin değerlendirilmesi.
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaların paylaşılması ve eksikliklerin ele alınması.

1 İhtiyaçların Analizi ve Değerlendirmesi

Toplumsal cinsiyet analizi, değerlendirme aşamasında gerçekleştirilir ve program döngüsü boyunca toplanan bilgiler ile izleme ve değerlendirme aşaması boyunca devam etmelidir. Bölüm B'de 30 ila 36. sayfalarda yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analiz aracı, acil bir durumun herhangi bir aşamasında toplumsal cinsiyet analizinin nasıl yapılacağı konusunda adım adım bilgi veren bir kılavuz sunmaktadır. Toplumsal cinsiyet belirteçleri, İYPD'nin bu aşamasında kullanılmalıdır (bkz. Bölüm B, 48-51. sayfalar). CYAV'yi kullanmanın yanı sıra, bağlama bağlı olarak, verilerin yetenek, etnik köken, konuşulan dil, gelir düzeyi veya eğitim gibi diğer faktörler açısından ayrıştırılması önemli olabilir.

Gıda sektörü için bilgi toplama amaçlı tasarlanan analiz soruları, krizin kadınlara, kız çocuklara, erkeklere ve oğlan çocuklarına olan etkisini anlamaya yönelik olmalıdır. Standart gıda güvenliği değerlendirmeleri, toplumsal cinsiyete ve kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların, LGBTİ bireylerin, engellilerin, farklı yaş, etnik köken ve diğer yönlerden farklı olan kişilerin karşılaştığı özel tecrübeler, ihtiyaçlar, haklar ve risklere daha fazla önem vermek için uyarlanabilir.

Değerlendirme, gıda güvenliği sektörü ile ilgili olarak kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların ihtiyaçları, rolleri ve dinamikleri ve insanları farklı kılan diğer boyutların (örneğin engellilik, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, toplumsal sınıf, din) krizin getirdiği daha geniş gıda güvenliği faktörleri ile ilgili olarak nasıl keşitildiği hakkında soruları kapsamalıdır. Bunların, 206-207. sayfalardaki "Kamp koordinasyonu ve kamp yönetiminde ihtiyaç analizi için temel yaklaşımlar ve standartlar" konulu tabloya göre koordinasyon, kadınların katılımı ve TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması ile ilgili iyi uygulamalar ve temel standartlar ile uyumlu olmasını sağlayın.

Bir toplumsal cinsiyet analizi kaynakları sunan içermektedir: nüfus sayımı verileri, Demografik ve Sağlık Anketleri, toplumsal cinsiyet analiz raporları, insani yardım değerlendirme raporları, koruma ve TCDS sektör raporları ve FAO, WFP, Oxfam, Action against Hunger (ACF) ve diğer kuruluşlar tarafından üretilen toplumsal cinsiyet ülke profilleri. Bunlar, krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarından elde edilen katılımcı veri toplama ve/veya anketler, mülakatlar, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemleri ve öykü anlatımı gibi programlar ile desteklenmelidir.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir toplumsal cinsiyet analizinin temel bileşenidir ve sonuçları izleme ve ölçme için son derece önemlidir. Etkili ve kaliteli bir program için CYAV'nin toplanması ve analiz edilmesi gereklidir. CYAV'nin toplanmasının zor olduğu durumlarda, ulusal ve uluslararası istatistiklere, diğer insani yardım ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan verilere veya küçük çaplı örneklerle yapılan anketlere dayalı tahminler sağlanabilir. CYAV'nin mevcut olmadığı veya güncel olmadığı durumlarda bunu hesaplamak için kullanılabilecek yöntemler vardır (Bkz. Bölüm B, 41. sayfa). Gıda güvenliği sektöründe krizden etkilenen nüfus içinde kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için gıda güvenliği ile ilgili gerçekler ve ihtiyaçlar hakkında net bir resim elde etmek için CYAV verilerinin farklı düzeylerde -topluluk, hane, birey- toplanması önemlidir. Örneğin, reisi kadın olan hanelerin tümü hassas durumda olmadığı gibi, reisi erkek olan hanelerin tümü de yiyecek bakımından güvencede değildir. Toplanan verilerin analizi şunları gösterebilir: (i) Kadın hane reisleri mevcut kaynaklara erişimde engeller yaşar; bu engeller erkek hane reislerini etkilemez veya (ii) reisi kadın olan hanelerin gıda bakımından güvencesizlik düzeyi reisi erkek olan hanelerden daha yüksektir. (Daha fazla veri için bkz. Bölüm B, 39–41. sayfalar).

Bir sonraki sayfada yer alan tablo, acil bir müdahale sırasında toplumsal cinsiyet analizinin önemli noktalarını ve hangi çalışma dokümanlarının hazırlanması gerektiğini özetlemektedir. Bunlar, küme seviyesinde (sorumlu küme lideri ile) ve/ veya ayrı ayrı kuruluşlar seviyesinde (sorumlu acil müdahale koordinatörü ile) üretilmelidir.

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI

- WFP Vulnerability Analysis and Mapping, *Gender Analysis in Market Assessments — Tools*. <https://tinyurl.com/y7ml5268>
- WFP. 2017. WFP Gender Toolkit, specifically the Gender Analysis and Gender and Emergency Preparedness and Response sections. <https://tinyurl.com/ygsbrhgo>
- IASC. “Food Security and Agriculture.” *Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action*. 2015. <https://tinyurl.com/y9ynutoj>
- International Food Policy Research Institute. *Women’s Empowerment in Agriculture Index*. 2012. <https://tinyurl.com/78kacx9>
- FAO VAM. *Thematic Guidelines: Integrating a Gender Perspective into Vulnerability Analysis*. 2005. <https://tinyurl.com/ybfxz4pu>

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Krize Hazırlık aşaması	Ülke için toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün ortaya konması ve genel bakışın oluşturulması, STK, hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarındaki mevcut toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi	Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa) https://tinyurl.com/ycwk3r7z Bilgi grafiği
Hızla ortaya çıkan acil durumun ilk haftası	Acil durumdan önce hazırlanan ve gerektiğinde revize edilen toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün incelenmesi. Oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması. Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi NTM sektörü için önemli soruları bütünleştirerek, sektörel veya çok sektörlü olabilen hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız). Sektörel veya çok sektörlü hızlı analizlerin gerçekleştirilmesi ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.	İnsani yardım programlarının mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programları ile bütünleştirilmesi için stratejik giriş noktalarını belirleyen bilgilendirme belgesi (2 sayfa) https://tinyurl.com/yao5d8vs Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9fx5r3s
Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra	Mevcut ihtiyaç analiz araçlarını uyarlayan ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerini kullanan sektörel bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyete özgü analizinin gerçekleştirilmesi.	Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9xt5h4n

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra	Önceden mevcut toplumsal cinsiyet ortaklıklarını geliştiren bütünsel kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi için fırsatların belirlenmesi. CYAV, insani yardıma erişim, varlıklar, kaynaklar ve siyasi katılım düzeyini gösteren bir referansın oluşturulması. Kriz, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim ve yeniden üretim ve sektörle ilgili diğer konuların etkisinin analiz edilmesi. İ&D planları, referans ve dağıtım sonrası izleme dahil planlama, izleme ve değerlendirme çerçevelerini geliştirmek için toplumsal cinsiyet analizi girdilerinin kullanılması. Personelin iç toplumsal cinsiyet kapasitelerinin analizinin yapılması (eğitim ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinde güvenilirlik seviyesi, bilgi seviyesi, tanımlanan toplumsal cinsiyet becerileri).	Anket için somut sorular (imkan dahilinde BIT-destekli) Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu https://tinyurl.com/ybyerydk ve https://tinyurl.com/ybsqzvzj Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler 1 sayfalık anket Araştırma raporu Kapasite geliştirme planı
Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl zaman çerçevesi, büyük çaplı müdahale olduğu varsayılarak)	İnsani yardım müdahalesi programında kampanya ve iç uygulamalarda toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili toplumsal cinsiyet denetimi/değerlendirmesi yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak olan toplumsal cinsiyet öğrenme incelemesine girdi sağlayacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.
İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha uzun süre sonra	Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansını göz önüne alan müdahale sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale değerlendirme çalıştayında paylaşılabilecek ve yayımlanacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği sonuç değerlendirmesi. https://tinyurl.com/p5rqgut

GIDA GÜVENLİĞİ İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR:

- **Nüfus demografisi.** Krizden önce cinsiyet ve yaşa göre ayrılan nüfusun demografik profili nasıldı? Kriz ya da program başladığından bu yana ne değişti? Hane halkı sayısı ve ortalama aile büyüklüğü, cinsiyet ve yaşa göre tek başına ve çocuklar tarafından idare edilen hane sayısı, özel ihtiyaçları olan insanların yaş ve cinsiyete göre sayısı, gebe ve emziren kadın sayısına bakın. Çok eşli aile yapıları var mı?
- **Toplumsal cinsiyet rolleri.** Krizden önce kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri neydi? Kriz başlangıcından bu yana kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri nasıl değişti? Kamp ortamında kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların yeni rolleri nelerdir ve nasıl etkileşmektedirler? Bu rolleri yerine getirmek için ne kadar süre gerekmektedir?
- **Karar alma yapıları.** Krizden önce toplum eğitim konusunda karar almak için hangi yapıları kullanmaktaydı, şu anda hangilerini kullanmaktadır? Karar verme alanlarına kimler katılıyor? Kadın ve erkekler, düşüncelerini eşit şekilde söyleyebiliyor mu? Ergen kız ve oğlan çocukların katılımı nasıl?
- **Koruma.** Krizden önce kadın, kız çocukları, erkek ve oğlan çocuk grupları hangi korunma risklerine maruz kalmaktaydı? Kriz başlangıcından veya program başladığından bu yana koruma riskleri hakkında ne tür bilgiler mevcuttur? Yasal çerçeveler toplumsal cinsiyeti, korunma ihtiyacını ve adalete erişimi nasıl etkilemektedir?
- **Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, kapasite ve hedefler.** Krizden etkilenen nüfus içinde ve/veya programda kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların gıda güvenliği ile ilgili ihtiyaçları, kapasiteleri ve hedefleri nelerdir? Bu, bireyler olarak, ev ortamlarında ve topluluklarında gıda üretimi, edinimi ve tüketiminin değerlendirilmesini içermelidir

GIDA GÜVENLİĞİNE ÖZGÜ BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN OLASI SORULAR AŞAĞIDAKİ HUSUSLARI İÇERMEKTEDİR:

- Toprağı olmayan yoksul ve sürüsü olmayan göçebe çoban sayıları cinsiyete göre ayrıştırılıyor mu?
- Belirli gruplar veya hane halkları veya bireyler, gıda ve tarımsal girdilere, dağıtım sahalarına, iş sahalarına, çalıştaylara veya kayıt noktalarına daha mı zor ulaşıyorlar?
- Evde gıda satın alma, tedarik etme, arazi kullanımı ve diğer üretken kaynaklar hakkında kararları kim veriyor? Hane halkı adına gıda yardımını kim alıyor?

Hanede ilk ve en son kim yemek yiyor?

- Gıda dağıtım noktaları, kadınlar ve erkekler ile engelli kadın ve erkekler için eşit olarak erişilebilir mi? Dağıtım sahaları ve bunlara ulaşım yolları kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplar için güvenli mi?
- Ne tür kayıt sistemleri mevcut? İstihkak kartları nasıl veriliyor?
- Hanede tarım, gıda veya hayvancılık üretiminde kim çalışıyor? (Bu tarım faaliyetleri, gıda işleme ve koruma, süt ve süt ürünleri üretimi, kümes hayvanları üretimi, balıkçılık, vb. içerir.)
- Gıda üretimi, tedariki, depolanması ve hazırlanmasında kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri nelerdir? Gıda hijyeninden kim sorumludur? Kriz sonucu roller değişti mi? Değiştiyse, nasıl? Kim daha çok etkilendi, bu etki neden oluştu? Hane halkının yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak için - kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından ayrı ayrı - ne kadar zaman harcanmaktadır?
- Kadınlar ve erkekler gıda hizmetlerine ve programlarına, yerel pazara, iş fırsatları ve tarımsal girdiler için nakit paraya eşit erişim hakkına sahip midir?

- Kadınlar ve erkekler hangi gıda ve geçim yardım aracını (örneğin gıda, nakit, kupon, tohum, hayvancılık) tercih etmektedir? Bu araçlardan her birinin kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı çıkarımları nelerdir?
- Pişirme için ne tür yakıt kullanılıyor (örneğin odun, odun kömürü)? Bunları kim topluyor? Yakacak odun ve suyun temininde tehlikeler veya zorluklar var mı?
- Ulusal mevzuat, toprak edinme konusunda kadınlar ve erkekler eşit haklar sağlıyor mu?
- Yaşlı kadınlar ve erkekler, gıda güvenliği konusunda politika üretme alanlarına katılabiliyor mu?
- Kara mayınları tarımda çalışan ya da pazarlara ulaşmaya çalışan kadın ve erkekler için hareketlilik sorunları yaratıyor mu?

Somali'de gıda güvenliği ile ilgili toplumsal cinsiyet analizi yapıldı.

Ürünler: Süpürge darısı ve mısır iki temel besin ürünüdür.

Süpürge darısı: Erkekler araziye hazırlar ve harmanı yaparlar. Dikim, ot ayıklama, hasat, koruma ve taşıma kadın ve erkeklerin ortak faaliyetleridir. Kadınlar, özellikle harmanı savurarak mahsulü öğütürler. Kadınlar, süpürge darısının en önemli satıcıları olup yerel tahıl pazarlarında perakende satıcılar olarak baskındırlar. Kadınlar, kız çocukları ve oğlan çocukları olgunlaşan süpürge darısını yememeleri için kuşları korkuturlar.

Mısır: Erkekler genellikle gübre ve tarım ilacı satın alır ve uygular, mısır çubuklarını keser, taşır ve mısırı tüccarlara pazarlarlar. Hem erkekler hem de kadınlar, ama genellikle erkekler, mısır hasadı için gündelik ücretli işçi olarak çalışırlar. Araziyi hazırlama, ekim, sulama, ot ayıklama ve hasat birlikte yapılır. Kadınlar mısır samanını (saplarını) kullanır veya satar, mısır koçanından çekirdekleri çıkarır ve yerel pazarlarda az miktarda mısır satar.

Doğal kaynak hasadı: Odun toplanması ve vahşi reçinelerin hasat edilmesi, doğal kaynak toplamının iki temel şeklidir.

Odun arama: Yakacak odunlar genellikle kadınlar ve kız çocukları tarafından toplanır, ancak uzun mesafeler söz konusu olduğunda, özellikle kuzey batıdaki erkekler aktif olarak odun toplamaktadır. Erkekler, odunu öncelikli olarak odun kömürü üretmek için yakmakta ve odun kömürü çuvallarını kentsel alanlarda satmaktadır. Kasabalarda küçük ölçekli iş yapan kadın tüccarlar odun, kömür satışlarını devralmaktadır. Bina ve inşaat, pişirmede ve odun kömürü satışında kullanılacak odunları toplamaktan genellikle kadınlar sorumludur. Erkekler, güneyde ahşap ev ve mobilya yapmak için daha büyük ağaçları kesmektedir.

FAO. 2012. GENDER IN EMERGENCY FOOD SECURITY, LIVELIHOODS AND NUTRITION IN SOMALIA.
[HTTPS://TINYURL.COM/Y7YBPLKZ](https://tinyurl.com/Y7YBPLKZ) P24

GIDA GÜVENLİĞİ PROGRAMLAMADA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Diğer kurumların gıda güvenliği programlamasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için hangi yaklaşım ve çözümleri benimsediğini anlamak için kadın hakları, LGBTİ örgütleri ve varsa kurumlar/ sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile birlikte çalışın.

DİKKAT!

- » Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargılara dikkat edin. Örneğin kadınlara danışılmamışsa, belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaçlarını ve önceliklerini yansıtmaz.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına erişebilmek için, gıda güvenliği değerlendirme ekibinde eşit sayıda erkek ve kadın bulundurun. Uygulanabilir olan yerlerde, ekibe toplumsal cinsiyet uzmanı ve koruma/TCDŞ uzmanını dahil edin.
- » Gıda güvenliği ile ilgili daha iyi bir LGBTİ özel ihtiyaç analizini gerçekleştirmek için, mümkün olduğunda yerel LGBTİ gruplarından özel uzmanlık veya eğitim alın.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle katılımcı değerlendirme yapın. Yararlanıcıların kapasite ve önceliklerini daha iyi tanımlamak için, ayrı odak gruplar oluşturun ve insani yardım personeli ile odak grubun aynı cinsiyetten kişilerden oluşmasını sağlayın. Bu yaklaşım, gıda güvenliği ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve önceliklerin daha iyi tespit edilebilmesi için danışma hizmeti sağlanan farklı düzeydeki yararlanıcıların ve kriz sonucunda nelerin değiştiğinin daha net bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır.
- » Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların gıda güvenliği müdahalesine anlamlı katılımlarını teşvik etmek için mevcut topluluk yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımları benimseyin.
- » Genellikle bakım işlerinden sorumlu olan kadınların ve kız çocukların program döngüsü boyunca katılımını sağlamak için çocuk bakımına erişim sağlayın

DİKKAT!

- » Gelecekteki toplantıları; engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarına erişilebilir ortamlar aracılığıyla duyurun. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmen bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumlara (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) dikkat edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'in önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » Bu Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.
- » İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.

DİKKAT!

- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel olarak hassas veya tabu konuları (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar, vb.) çok fazla irdelememeye dikkat edin.
- » Hassas gruplar ve diğerlerinden doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Gıda güvenliği destek ihtiyacı en fazla olan grupları, cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler temelinde tespit edin.
- » Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış gıda güvenliği programlarına/hizmetlerine eşit erişimin önündeki engelleri ele alın.

DİKKAT!

- » Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların farklı ihtiyaçlarını tespit etmek için, ihtiyaçların değerlendirilmesi faaliyetine katılımlarının önündeki potansiyel engellere dikkat edin (bu konuda daha fazla tavsiye için bu tablodaki katılım bölümüne bakın).

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Gıda güvenliği programı içinde kadın liderliğini teşvik etmek için kadınlar ve erkekler arasındaki yapısal eşitsizliklerin sorgulanmasını sağlamak için fırsatları belirleyin.
- » Kadınların liderliğini geliştirmek, LGBTİ haklarını teşvik etmek ve TCDŞ'yi azaltmak için hedefe yönelik eyleme yatırım yapın.

DİKKAT!

- » Gıda güvenliği programında toplumsal cinsiyet normlarına karşı çıkan eylemlerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve programın "zarar vermeme" ilkesi (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86) çerçevesinde yürütülmesini sağlamak amacıyla olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaç ve hassasiyetlerinin İYPD'nin ihtiyaç analizi aşamasında tespit edilmesinden sonra, bu veriler ve bilgiler müdahalenin stratejik olarak planlanması için kullanılabilir.

Program planlayıcısı, toplumsal cinsiyet analizi süreci ile elde edilen bilgi ve veriler üzerinden program faaliyetleri ile gıda güvenliği sektöründe hedeflenen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurarak belirlenen ihtiyaçların karşılanmasını sağlar. Bu bilgi, program döngüsünde daha sonraki aşamalarda izleme ve değerlendirme için temel olacak sonuçlara dayalı çerçevede geliştirilmelidir.

Stratejik planlamada, önceki İYPD aşaması olan (ihtiyaç analizi) koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması ve dönüştürücü yaklaşımda açıklanan temel yaklaşımlar da dikkate alınmalıdır. Bunların toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte, bu aşamada yeterince ele alınması halinde planlama da buna göre uyarlanmalıdır.

Toplumsal cinsiyet belirteçleri bu aşamada da uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48-51. sayfalar).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için değişimi ölçmeye yönelik göstergeler geliştirilmelidir.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeleri kullanın. Beklenen sonuçlar, toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaçlara göre kaliteli yardım sağlanması, hizmete erişim oranları, sağlanan yardımdan memnuniyet, tesislerin nasıl kullanıldığı ve yardım dolayısıyla kimin için ve hangi zaman çerçevesinde nelerin değiştiği hususlarını izleyin. Farklı oranları, katılımcıların cinsiyet ve yaşlarına göre karşılaştırın.

Aşağıdaki tablo, bir toplumsal cinsiyet analizinin sonuçlarına dayanan hedeflerin, sonuçların ve faaliyetlerin ve ilişkili göstergelerin geliştirilmesine ait örnekleri göstermektedir:

İyi uygulama

2013 ve 2014 yıllarında WFP ve Çad'daki yerel ortağı Moustaqbal, en hassas konumdaki yaşlı kadınlara ve yetersiz beslenen çocukları olan hanelere hasattan önceki son üç ay boyunca aylık gıda dağıtımı sağlamıştır. Kadınlar, hemen her durumda aldıkları yiyecekler üzerinde kontrol ve özerklik sahibi olmuş ve düşük kilolu çocukları olan hane halkları (ve onların emziren anneleri), hane kullanımı içinde kendilerine gerçekten öncelik verildiğini bildirmişlerdir.

KAYNAK: GENDER, MARKETS AND WOMEN'S EMPOWERMENT: SAHEL REGION CASE STUDIES IN MALI, NIGER AND CHAD REPORT. 2016. SUBMITTED TO WORLD FOOD PROGRAMME VULNERABILITY ANALYSIS MAPPING (VAM) UNIT DAKAR, SENEGAL BY: MICAH BOYER, MA AND TARA DEUBEL [HTTPS://TINYURL.COM/Y9YSATYP](https://tinyurl.com/Y9YSATYP)

TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ SORULARI

TESPİT EDİLEN SORUNLAR

ÖZEL HEDEFLER

Faaliyet kapsamında hangi özel hedeflere ulaşmaya çalışılmaktadır?

ÖZEL HEDEF GÖSTERGELERİ

Faaliyetin ulaşmaya çalışılan hedefi başardığını açıkça gösteren göstergeler

Belirli gruplar veya haneler, gıda ve tarımsal girdilere, dağıtım sahalarına, iş sahalarına, çalıştaylara veya kayıt noktalarına ulaşmakta daha fazla zorluk çekiyorlar mı?

Kadınlar, kız çocukları, engelliler ve bazı LGBTİ bireyler, riskli bir günde uzun mesafe seyahat etme ihtiyacından dolayı erişimin güvensiz olduğunu düşünüyor.

Reisi erkek olan haneler, genellikle hane içindeki yiyeceklere erişim ve dolayısıyla dağıtımı konusunda kontrole sahiptir.

Kadınlar, kız çocukları ve engellilerin gıda ve tarımsal girdiler, dağıtım sahaları, iş sahaları, çalıştaylar veya kayıt noktalarına erişiminin artması.

Engelli olanlar dahil, dağıtım sahasına güvenli bir şekilde erişim sağlayan kadın, kız çocuk, erkek ve oğlan çocuk sayısı ve yüzdesi

Gıda üretiminde, gıda tedarikinde ve hazırlanmasında kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri nelerdir?

Kriz sonucu roller değişti mi? Değiştiyse nasıl? Kim daha çok etkilendi ve neden?

Kadınlar ve kız çocukları, krizden bu yana aile üyeleri için yiyecek hazırlamada daha fazla zaman harcıyor.

Kız çocukları, yiyecek hazırlama rollerinden dolayı okulu erken bırakıyor ya da beklenenden daha az başarı gösteriyor.

Tedarik konusu, güvenlik ve koruma nedenleriyle genellikle erkeklerle bırakılıyor.

Tarımsal ortamlarda, üretim sürecinden sorumlu kadın ve kız çocuklarının bulunması olağan bir durumdur.

Hane gıda güvenliği çalışmaları, erkekler ve kadınlar arasında daha dengeli bir şekilde paylaşıldı ve yiyecek hazırlama artık sadece kadınlar ve kız çocuklarının işi olarak görülüyor.

Oğlan ve kız çocukların dikkati gelişir ve daha iyi sonuçlar elde ederler.

Okul çağındaki oğlan çocukları ve kız çocukları okula daha düzenli devam ediyorlar.

Hanede gıda hazırlama, gıda üretimi ve tedariki ile ilgili rollerde değişim bildiren kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların yüzdesi

Okul beslenme programlarından yararlanan ve yüzde 75'lik dilimde başarı elde eden oğlan ve kız çocukların yüzdesi

Okul beslenme programından yararlanan çocuklar arasında devamsızlıktaki azalmanın yüzde olarak oranı

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için acil durum eğitimi programlama ile fırsatlar ve değerlendirmelere topluluğu dahil etmenin zorlukları nelerdir?

Yemek pişirme yakıtı ve su temininden kadın ve kız çocukları sorumludur. Kadınlar ve kız çocukları, yakıt, odun ve su toplarken saldırıya uğradıklarını bildirmektedir.

Yakıt ve su temini ile ilgili noktalara erişim, artık kadınlar ve kız çocukların güvenliği için tehdit oluşturmuyor

Yeni alternatif pişirme teknolojileri sayesinde kendilerini daha güvenli hissettiklerini belirten kadın ve kız çocuklarının yüzdesi

BEKLENEN SONUÇLAR

*Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları*

Erişimi engelleyen faktörler belirlenmiştir.

Katılımı sağlamak için fiziksel erişim ayarlanmıştır.

Toplulukta daha marjinal olan katılımcılara ulaşılmıştır.

Farkındalık artırma oturumlarına topluluktan çok sayıda erkek üye katılıyor.

Okul çağındaki oğlan ve kız çocukları, beslenme programından yararlanıyor ve kendilerine günde bir kez doyurucu ve sağlıklı bir öğün temin ediyor.

Hane halkı alternatif pişirme teknolojileri hakkında bilgi sahibidir.

Alternatif pişirme teknolojileri gıda programının bir parçası olarak sağlanmaktadır.

Erkekler ve oğlan çocukları pişirme yakıtı ve su temininde daha aktif rol alırlar.

Yakıt ve su toplanırken ortaya çıkan şiddet olaylarını en aza indirmek için güvenlik sistemleri devreye sokulmuştur.

**BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ
(SONUÇ GÖSTERGELERİ)**

*Müdahalede beklenen sonuca ne ölçüde
ulaşıldığını ölçmeye yarayan göstergeler*

Kadınlar ve kız çocukları, erişim süreci ve ulaşım yöntemlerinden memnuniyetlerini bildirmektedir

Farkındalık artırma oturumlarının sayısı ve katılımcıların cinsiyete göre ayrıştırılmış sayısı ve yüzdesi

Beslenme programlarına erişimi olan okul çağındaki oğlan ve kız çocukların sayısı ve yüzdesi

Hane halkının en az yüzde 75'i alternatif pişirme teknolojilerini nasıl kullanacaklarını bildiklerini ifade etmektedir.

Pişirme teknolojilerine erişimi olan hane sayısı ve yüzdesi

Hanedeki erkeklerin yakıt ve su temininde daha aktif bir rol üstlendiğini bildiren kadın, kız çocukları, erkek ve oğlan çocukların yüzdesi

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Kadınlara, kız çocuklara, erkeklere ve oğlan çocuklarına gıda/girdi dağıtımı, çalıştay ve istihdam zamanları, sıklıkları ve yerleri hakkında danışın.

Altyapı (örneğin fiziksel engelliler için oturma yerleri, korunaklı alanlar vb sağlanması) ve hizmetlere (kadınlar ve erkekler için ayrı sıra veya kuyruk) özel ihtiyaçlara göre erişimi desteklemek için uyarlamalar yapın.

Potansiyel olarak ulaşamayan kadınlar ve kız çocuklarını harekete geçirmek ve onlara ulaşmak için ulaşım ekiplerini ayarlayın.

Erkeklerin ve oğlan çocukların gıda hazırlama, üretimi ve tedariki ile ilgili hane halkı sorumluluklarının dağıtımı ve tüm hane halkı üyelerinin refahı için rollerin paylaşılmasının önemi konusundaki yaklaşımlar hakkında farkındalıklarının artırılması.

Gıda maddelerinin alınabilmesi için bu oturumlara katılım şarttır.

Kız çocukları ve oğlan çocukların eğitime erişimi, eğitime devamı ve kazanılmasını teşvik etmek için okul beslenme programlarının sağlanması.

Ocak/briket üretiminde eğitim gibi dağıtım veya varlık yaratma programları aracılığıyla enerji verimli pişirme teknolojileri ve alternatif yakıtların kullanımı konusunda kadınları ve erkekleri eğitin.

Erkeklerin ve oğlan çocukların pişirme yakıtı ve su temininde ilgili hanede sorumlulukların dağıtılması yaklaşımları ve kadınlara eşlik edilmesi konularında farkındalıklarını artırın.

Yakıt, odun ve su temininde güvenliği sağlamak için koruma aktörleriyle birlikte çalışarak güvenli devriyeleri başlatın.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

Stratejik planlama aşaması ve ihtiyaç analizine dayalı sonuç odaklı bir çerçevenin (mantıksal çerçeve) üretilmesinin ardından, İYPD'deki bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesi aşamasıdır.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilebilmesi için atılacak temel adımlar şunlardır:

- İnsani aktörler, kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçları, öncelikleri ve kapasiteleri arasındaki farkları ele almak ve fonları harekete geçirmek için bağışçı aktörlerle savunuculuk ve ortaklık konularında birlikte çalışmalıdır.
- Öncelikli eylemler etrafında kaynakları harekete geçirmek için, gıda güvenliği kümesini, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların farklı ihtiyaçlarına yönelik bilgi ve temel mesajlar ve bu ihtiyaçları karşılayacak planlar ile destekleyin.
- Bir programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiğini değerlendirmek için toplumsal cinsiyet belirteçlerini kullanın ve sürecin nasıl iyileştirilebileceğine dair rehberlik sağlayın. Konuyla ilgili çok farklı belirteç bulunmaktadır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48–51. sayfalar).

Bağışçı aktörlerin genel olarak aradığı taahhüt, faaliyet ve göstergelerin örnekleri IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci Tavsiye Sayfalarında bulunabilir. Gıda güvenliği tavsiye sayfasında örnek taahhütler arasında aşağıdakiler bulunmaktadır:

- Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların program tasarımı, uygulanması ve izlenmesi sürecindeki tüm aşamalara eşit şekilde katılımlarını sağlayın ve özellikle dağıtımların zaman ve yerleri konusunda kendilerine danışın;
- Kadınların mülkiyet hakkı ve kontrolünü güçlendirerek onları gıda yardımının birincil alıcısı haline getirmek ve çok eşli ailelerde ikinci eşleri ve çocuklarının dışlanmamasını sağlamak için tüm hanelerde yetişkin kadını kayıt altına alarak (reisi erkek olan haneler hariç), tüm yaş gruplarındaki kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının gıda yardımına erişebilmelerini sağlamaya çalışın;
- TCDS'yi önlemek için konuya yönelik hedefli eylemler yapın;
- Kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarının eşit şekilde karşılanması için hizmetler tasarlayın, kadın ve erkeklerin gıda dağıtımına eşit şekilde katılmasını ve aynı iş için eşit ücret almasını sağlayın.

4 Uygulama ve izleme

Kaynakların harekete geçirilmesinden sonraki İYPD aşaması, programın uygulanması ve izlenmesidir.

Uygulama

Gıda güvenliği programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edilmesini sağlamak için aşağıdaki temel eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir.

- Program faaliyetlerini kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların gıda güvenliği ile ilgili tüm ihtiyaç, kapasite ve önceliklerine göre uyarlayın.
- Kadınları, kız çocukları, erkekleri ve oğlan çocukları mevcut kaynaklar ve programı nasıl etkileyecekleri konusunda bilgilendirin.
- Gıda güvenliği programlarının bir parçası olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklar için sürdürülebilir geri bildirim mekanizmaları geliştirilmesini sağlayın.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının bu mekanizmalara güvenli erişiminin farklı olabileceğini ve bu itibarla, bu kitlelerin katılımlarını kolaylaştırmak için kurallar konulabileceğini göz önünde bulundurun. Gıda güvenliği programının tüm yönlerine erişim sağlamak için toplumsal sınıf, yaş ve engellilik gibi insanlar farklı kılan faktörler de dikkate alınmalıdır.

Programın iyi uygulamalar çerçevesinde yürütülmesini sağlamak için, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartlar planlama, uygulama ve izleme aşamalarına dahil edilmelidir. Bu standartlar, aşağıdaki alanlarla ilgilidir (her alan aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI

Global Food Security Cluster. FSC Core Indicator Handbook. 2016. <https://tinyurl.com/y7eo6sae>

GIDA PROGRAMLAMADA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Yerel kadın hakları gruplarını, ağlarını ve sosyal kolektifleri, özellikle kadınların, gençlerin, engellilerin ve LGBTİ bireylerin gayri resmi ağlarını belirleyin, program tasarımı, sunumu ve izlemeye katılımlarını destekleyin ve koordinasyonda rol almalarını sağlayın.
- » Toplumsal cinsiyet temelli gıda güvenliği konularının tüm sektörlere dahil edilmesini sağlamak için diğer insani yardım sağlayıcılarla koordinasyon sağlayın
- » Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler üzerinden gıda güvenliği sektörü ve ilgili kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların durumlarıyla ilgili toplumsal cinsiyet analizini kullanarak İnsani Yardım İhtiyaçlarına Genel Bakış ve İnsani Yardım Müdahale Planını destekleyin.
- » Varsa ülkedeki toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile koordinasyon sağlayın.

DİKKAT!

- » LGBTİ bireylerin deneyim ve ihtiyaçlarının çok farklı olabileceğini ve bu bireyleri temsil eden yerel gruplarla koordinasyonun, ihtiyaçlarının ve bunlara nasıl karşılık verileceğinin tam olarak anlaşılmasının önemli olduğunun bilincinde olun.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için erişilebilir bir örnek ve katılımcı tasarım ve uygulama süreci uygulayın.
- » Gıda maddelerinin kalitesi, bilinir olması ve uygunluğu, dağıtım sahalarına erişim, dağıtılan gıdaların depolanması, hazırlanması, pişirilmesi, tüketilmesi ve hassas bireyler için hedefe yönelik gıda yardımının etkileri hakkında kadınlara, kız çocuklara, erkeklerle ve oğlan çocuklarına danışma sağlayın.
- » Gıda güvenliği personelinin yüzde 50'sinin kadın olması için çabalayın ve beslenme izleyicileri, destekleyicileri ve tarım danışmanları gibi önemli ve uygun rollerin eşit dağılımını sağlayın.
- » Gıda ve varlıkların kayıt, dağıtım ve dağıtım sonrasını denetlemek için kadınları koruyan kişilerin görevlendirilmesini sağlayın.
- » Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların gıda güvenliği sektörü programlarında anlamlı bir şekilde yer almasını ve güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek onların gizli geri bildirim verebilmelerini ve şikâyet mekanizmalarına erişebilmelerini sağlayın
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları güvenli ve açık bir ortamda kaygılarını dile getirebilmeli ve gerekirse kadın insani görevlilerle konuşmalıdır.
- » Genel müdahalenin ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olası olumsuz sonuçlarını değerlendirirken farklı kadın, kız çocukları, erkek ve oğlan çocuklarına danışın. Hareket sorunu olan kişileri ve onların bakım sağlayıcılarını tartışmalara dahil edin.
- » Gelecek toplantılar, eğitim toplantıları vb. hakkında kadınları bilgilendirmek konusunda proaktif olun ve konulara önceden hazırlıklı olmaları için destekleyin.
- » Genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadınlar ve kız çocukların katılımını sağlamak için program döngüsü boyunca çocuk bakımına erişim sağlayın.

Katılım

(devamı)

DİKKAT!

- » Yüksek risk altındaki kadınların kaygılarını dile getirmeleri ve karar alma süreçlerine katılımları için bir mekanizma oluşturulmasını sağlayın, kişisel durumlarına dair gizliliği garanti altına alın ve daha fazla zarar veya travmaya maruz kalmamalarını temin edin. Topluluk dışında çalışan gizli telefon hatları gibi mekanizmalar daha etkilidir.
- » Kadınların, topluluğun sadece dış aktörlerin beklentilerine karşılık verdiği ve kadınların katılımı için gerçek bir desteğin bulunmadığı durumlara girmemeleri için özen gösterin.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumlara (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) dikkat edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, ters tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce topluluk liderleriyle müzakere etmek gerekebilir.

**TCDŞ'nin
önlenmesi ve
azaltılması**
İYİ UYGULAMA

- » İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzunda gıda güvenliği için verilen rehberliği takip edin.
- » TCDŞ'yi önleme ve müdahale, gıda güvenliği programlamasında önemli bir ortak önceliktir ve müdahale çabalarının planlanması, uygulanması ve izlenmesi için koordineli bir çaba gerektirir.
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarını kullanarak, yerinde kontroller ve uygun durumlarda dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemi yaparak ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere danışarak potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri erken dönemde belirleyin. Şiddete maruz kalanlar ve risk altında olan bireylerle ilgili olarak güvenlik, saygı, gizlilik ve ayırım gözetmeme ilkeleri çerçevesinde önlemler her zaman hayati önem taşıyan hususlardır. (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm 2 sayfa 86).
- » TCDŞ risklerini en aza indirmek amacıyla gıda dağıtımı için şeffaf sistemler kurun.
- » Gönderimlerin gıda gereksinimlerini karşıladığından emin olun; bu sayede kadınlar, kız çocukları ve potansiyel risk altındaki diğer grupların yüksek riskli faaliyetlere yönelmesi önlenmiş olacaktır.
- » Olası TCDŞ vakaları hakkında kendilerine bilgi sunulması durumunda ve ayrıca kişilerin TCDŞ yönlendirme hizmetlerine yönlendirilmesi için kuruluşun prosedürü hakkında personeli eğitin.
- » Gıda ve mal dağıtım sahalarına en hızlı ve en erişilebilir yolların kadınlar ve kız çocukları ve diğer risk altındaki gruplar tarafından kullanıldığından emin olarak koruma risklerini azaltın. Dağıtım noktalarına gelen ve giden yolların açık bir şekilde işaretlendiğinden emin olun.

GIDA GÜVENLİĞİ PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması (devamı)

DİKKAT!

- » TCDŞ'ye maruz kalanlar da dahil bir gruba veya bir bireye bağlanabilecek verileri paylaşmayın.
- » TCDŞ'ye maruz kalanları tekil olarak ifşa etmeyin. Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplarla genel olarak konuşun, kişisel deneyimleri hakkında açıkça konuşmayın.
- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Yardımın sağlandığı ortam, ilgili kişiler için mümkün olduğu kadar güvenli olmalıdır. İhtiyacı olan insanlar, yardım almak için tehlikeli bölgelere gitmeye veya buralardan geçmeye zorlanmamalıdır.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Gıda güvenliği toplum cinsiyet analiz sonuçlarını analiz edin, ilgili aktörlerle paylaşın ve insani müdahale önceliklerini belirlemek ve doğru insanları hedeflemek için sonuçları ve verileri kullanın. Toplumsal cinsiyetle ilgili hususların faaliyetlere tamamen dahil edildiğinden emin olmak için tüm gıda güvenliği programlarını değerlendirin.
- » Yetişkin kadınlara, gıda yardımı desteğinin kayıtlı birincil alıcıları olarak öncelik verin.
- » Bazı grupların özel beslenme ihtiyaçları olabileceğini göz önünde bulundurun.
- » Altyapı ve hizmetlere yönelik eylemleri dahil edin (kadınlar ve erkekler için ayrı sıra ve kuyruklar oluşturma gibi).
- » Kadınların kredi, hayvan varlıkları ve teknoloji gibi üretken kaynaklara erişimini kolaylaştırın.
- » TCDŞ'ye maruz kalan ve dağıtım sahalarına seyahatte ek engellerle karşılaşabilecek bireylerin gıdaya erişebilmelerini sağlayın.
- » Çok eşli hanelerle ilgili durumlarda her bir eş ve çocukları ayrı bir hane olarak muamele görmelidir.
- » Gıda ve tarımsal ürünlerin dağıtıldığı sahalarda kadın dostu alanlar kurun.
- » Dağıtım sahalarını yaşam alanlarına yakın kurarak gıda ve tarımsal ürünlerden kaynaklanan yükü azaltın; paketlerin kadınlar, çocuklar ve engelliler için yönetilebilir bir ağırlıkta olmasını sağlayın ve ağır paketler için nakliye stratejileri geliştirin.
- » Yakıt verimli ocak ve pişirme tekniklerinin kullanımını teşvik edin ve bunun için eğitim verin.
- » Kadınlar hane geliri için odun satışına bağlı olabileceğinden alternatif enerji programlarını kadınlar için gelir getirici faaliyetlerle ilişkilendirmeyi düşünün.

DİKKAT!

- » Herkesin gıda güvenliği programlarından eşit olarak faydalanacağını düşünmeyin. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklar için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaçlar, roller ve dinamikleri kullanarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım (devamı)

» Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır. Anılan önlemler, cinsel saldırı (tecavüz) veya insan ticareti gibi istismara maruz kalmış bireyler için güvenli alanlar oluşturmayı veya engelli bireyler için erişimi kolaylaştırmayı içerebilir. Bu tür önlemler, anılan grupların damgalanmasına meydan vermemelidir.

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Yapısal eşitsizlikleri sorgulayın. Toplumsal cinsiyetle ilgili gıda güvenliği sorunları ile ilgili erişim faaliyetlerine erkekleri, özellikle dini liderleri ve toplum liderlerini dahil edin.
- » Tüm gıda güvenliği komitelerinde (dağıtım komiteleri gibi) kadınların liderliğini destekleyin ve herhangi bir seçim sürecinden önce kadınlara yönelik temsil kotaları üzerinde toplulukla anlaşıp.
- » Kadınların katılımının değeri hakkında topluluğu duyarlı hale getirmek için gerek erkek gerekse kadın toplum liderleri ile birlikte çalışın.
- » Genişleme hizmetlerine, finansal hizmetlere, arazi haklarına, pazarlara vb. erişim yoluyla küçük ölçekli kadın çiftçilere yönelik kooperatifleri destekleyin.
- » Kadınlara (ve çocuklarına) TCDŞ sığınma evlerinde gıda desteği sağlayın; böylece açlıktan dolayı şiddet içeren ortamlara geri dönme zorunda kalmazlar ve tıbbi, psiko-sosyal, geçim kaynakları ve diğer hizmetleri alabilecekleri ve çocuklarıyla birlikte hayatlarını değiştirebileceği alan sağlayan yerde kalırlar.
- » Erkekler, okul bahçesindeki emekleri için nakit veya kupon alırken kadınların gönüllü olarak yemek sağlama faaliyetinde bulunmasından ziyade, okul beslenme danışmanlığı gibi bir gıda yardımı programına bilgi, beceri ve zamanları ile katkıda bulunan yerel topluluklardan kadın ve erkeklerin eşit şekilde tazmin edilmesini sağlayın.
- » Tedarik zincirlerinde kadınları eşit iş fırsatı çerçevesinde istihdam edin ve acil durumlardan etkilenen kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçlarının ve ilgilerinin hem duyulduğundan hem de ele alındığından emin olun.
- » Erkekler ve oğlan çocukları arasında kadınların katılımı ve liderliği hakkında farkındalığı artırın ve bu konuda savunucular olarak katılımlarını sağlayın.
- » Kadınları, kız çocukları, erkekleri ve oğlan çocukları geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine dahil edin.
- » Müzakere yetenek ve stratejilerini oluşturmalarına olanak tanımak için kadınları destekleyin ve onlarla birlikte çalışarak ve liderlik rollerini üstlenmeye teşvik ederek topluluklarında rol model olmaları için destekleyin.
- » Toplulukta kadınlar, kız çocukları ve gençlik gruplarının kurulmasına yardımcı olun ve onların liderlik rolü üstlenmelerini sağlayın

DİKKAT!

- » Toplumda yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.
- » Güçlü mülteciler ve yerinden edilmiş erkekler, çoğunlukla toplumdaki kadınları güçlendiren stratejiler nedeniyle kendilerini tehdit altında hissederler ve sınırlı da olsa bunu kendi güçlerine ve ayrıcalıklarına doğrudan bir meydan okuma olarak görürler.

İzleme

Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların gıda güvenliği sektörü yardımına erişim ve kalitesini izlemenin yanı sıra kadınların stratejik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin değişiklikleri de izleyin.

İzleme kapsamında gıda güvenliği programının anlamlı ve ilgili katılım ve kadınların liderliğini teşvik eden dönüştürücü bir yaklaşıma nasıl katkıda bulunduğu da irdelenmelidir.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir toplumsal cinsiyet analizinin temel bir bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için son derece önemlidir. Bir programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya ne oranda dahil edildiğini değerlendirmek için **toplumsal cinsiyet belirteçlerini** kullanın ve sürecin nasıl geliştirileceğine dair rehberlik sağlayın (toplumsal cinsiyet belirteçleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B 48-51. sayfalar). Gıda güvenliği sektörü için izleme faaliyetinde örneğin beslenme teşvik oturumlarına katılan bireylerin oranını veya gıda kuponları alan hanelerin oranını, kamp yönetiminin kabul

ettiği kadın komitelerinden gelen tekliflerin oranı ve yakıt tasarruflu ocakların bir sonucu olarak kadınların ve kız çocukların ne kadar zaman kazandığı izlenebilir.

Acil durumda eğitim programının “zarar vermeme” ilkesine uygun olup olmadığını izleyin (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86). Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarla devam eden istişareler yürütün ve erken potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri (örneğin gıda desteğinin tüm gruplara eşit olarak dağıtılmasını sağlamak, toplumsal cinsiyet ve diğer kesişen faktörleri göz önünde bulundurmak olası olumsuz etkileri önler) tespit etmek için gözlem/nokta kontrolleri yapın. Geri bildirim mekanizmaları, izleme faaliyetinin bir parçası olarak ayrıca oldukça önemlidir (bunlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 84). Bu mekanizmalar, programın olumsuz etkilerinin erken teşhisine olanak sağlar; böylece TCDS'nin veya kadın haklarının daha fazla istismar edilmesinin önlenmesi için bunlara zamanında müdahale edilebilir.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani yardım aktörlerine programları yönetmek için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamaktır. Böylece, krizden etkilenen kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların özel ihtiyaçları ve öncelikleri etkin, etkili ve hakkaniyetli bir şekilde karşılanabilir ve kapasitelerini geliştirmeleri sağlanabilir (Daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 58). Değerlendirme, Dönüştürücü yaklaşımın ne kadar iyi dahil edildiğini ve kadınların liderliğinin teşvik edilip edilmediğini analiz ederek ve stratejik ihtiyaçların yanı sıra pratik ihtiyaçların ele alınmasını sağlayarak, sonuçları ve etkileri en üst düzeye çıkarmak için mevcut ve gelecekteki gıda güvenliği programlarının geliştirilmesine yardımcı olan bir süreçtir.

İnsan-merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkilerin sağlanması yönünde kadınlara ve erkeklere eşit yardım sağlamada iyi uygulamaları belirlemek için metod ve süreçleri incelemek gerekir. Gıda güvenliği program planlamasının başlangıcından uygulamaya kadar, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların hizmetlere eşit katılımı ve erişimi temelinde incelenmesi gerekmektedir. Programlamadaki boşlukları değerlendirmek için etkin bir şekilde ulaşamayan kadınlar, kız çocukları, erkekler veya oğlan çocuklarına odaklanmak gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımı, programlamayı ve müdahaleyi iyileştirmek için eksiklikleri tespit etmeye toplu olarak yardımcı olur.

TEMEL KAYNAKLAR

1. IASC. Food Safety Gender Marker Tip Sheet. 2012. <https://tinyurl.com/y8vtne3r>
2. The Sphere Project. "Minimum Standards in Food Safety and Nutrition." Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response. 2011. <https://tinyurl.com/yapnzyn3>
3. IASC. "Food Safety and Agriculture." Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action. 2015. <https://tinyurl.com/y9ynutoj>

TEMEL KAYNAKLAR

1. FAO. Socio-Economic and Gender Analysis for Emergency and Rehabilitation Programmes. 2005. <https://tinyurl.com/y8f2pfoe>
2. WFP Gender Toolkit. 2017. <https://tinyurl.com/yycsbrhgo>

Sağlık

Bu bölümde toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının sağlık programlarına nasıl dahil edileceği açıklanmaktadır. Bölümde, ayrıca sağlıkla ilgili programlara toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edilmesinin neden önemli olduğu ile ilgili ve bunun yanı sıra ilerde başvurmak üzere temel standartlar ve kaynaklar hakkında bilgi de bulabilirsiniz.

Bu bölüm, İnsani Yardım Program Döngüsünün (İYPD) her aşamasında yapılması gereken bir sağlık programının temel eylemlerini açıklayan genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bu kontrol listesinden sonra, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği programlamasının nasıl gerçekleştirileceğine dair daha fazla ayrıntı bulabilirsiniz. Bu, bir toplumsal cinsiyet analizinin nasıl

yapılacağını, tasarımdan uygulama, izleme ve incelemeye kadar bir toplumsal cinsiyet analizinin nasıl kullanılacağını, her aşamaya koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması, Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım ve Dönüştürücü yaklaşımın temel yaklaşımlarının nasıl dahil edileceğini kapsamaktadır. Alandaki ilgili örnekler, bunun pratikte nasıl yapıldığını göstermek için kullanılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlık programlarına dahil edilmesi neden önemlidir?

İnsani krizler; kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için mevcut, kabul edilebilir ve uygun sağlık bilgisi, hizmet ve tesislerine güvenli erişimi farklı şekillerde etkilemektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı farklılıklar, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları üzerinde sağlık açısından fiziksel ve psikolojik etkilere sebep olmaktadır. Bunun yanısıra iyileşme kapasitelerinde de etkili olmaktadır. Kriz durumlarında sağlık hizmeti verirken, sağlık programlarının tasarımı, en başta İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet analizi yapılmasını gerektirir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin krizlerde sağlık hizmetlerine etkin şekilde dahil edilmesi, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sağlık hizmetlerine eşit olarak erişebilmelerinin sağlanması, özel sağlık ihtiyaçlarının ve hizmetlere erişimin önündeki potansiyel engellerin anlaşılmasıyla mümkün olur. Bu, daha geniş sağlık hizmetleri ve bilgisine ek olarak üreme sağlığı hizmetleri ve TCDS'ye maruz kalanlar için hizmetleri içermelidir. Nüfusun sağlık durumunun değerlendirilmesi, toplumsal sınıflara göre tanımlanmış ve yaş ve toplumsal cinsiyete göre analiz edilmiş verilerle yapılır. Tıbbi müdahalelerin uygulanması da geleneksel olarak toplumsal cinsiyete ve yaşa oldukça duyarlıdır; sağlık sektöründe çocuk doktorları, jinekologlar, geriatri uzmanlarının verdiği hizmetleri buna örnek olarak gösterebiliriz.

İstikrarlı bir ortamda sağlıklı uğraşırken cinsiyet ve yaşı dikkatle incelenmesi gerekir (hastalıklar erkekler, kadınlar, gençler veya yaşlılarda farklı seyredebilir). Aynı şekilde, ele alınması gereken belirli etki veya gereklilikleri tespit etmek için, acil durumlarda sağlık etkileri ve ihtiyaçları toplumsal cinsiyete/yaş analizine tabi tutulmalıdır.

Sağlık hizmetlerinin gelişimini (güçlendirme) değerlendirmenin bir yolu, kriz durumlarında talebi/teklifi analiz etmektir (hizmetler için). Cinsiyet ve yaş özellikleri, böyle bir analizin ayrılmaz bir parçasıdır. Talep tarafında, mali bağımlılık nedeniyle kadınların erişiminin az olması gibi konular, bölgenin epidemiyolojik resminin anlaşılması kadar önemlidir. Teklif tarafında ise, danışma odalarının TCDS'ye maruz kalan kişilere danışma sağlamak için yeterli mahremiyet sunup sunmadığının ve ayrıca sıtmaya veya yetersiz beslenmeye maruz kalan çok sayıda hastayı tedavi edecek kapasitenin olup olmadığının sorgulanması gerekir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlık programına etkin biçimde dahil edilmesi, aşağıdaki hedeflere ulaşılmasında etkili olacaktır:

- **Sağlık hakkının korunması.** Cinsiyet ve yaşla ilgili sağlık ihtiyaçlarının belirlenmesi, bir krizin farklı yaşta ve geçmişe sahip kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının sağlığı üzerindeki etkisini anlamanın ve uluslararası hukukta temel bir insan hakkı olan yeterli kalitede sağlık hizmeti sunumunun güvence altına alınmasının tek yoludur.

•**Herkesin sağlık durumunu iyileştirme.** Çatışmaların, TCDS, istenmeyen gebelikler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, vb. artışına neden olduğu bilinmektedir. Çatışmalar, genel cerrahi ihtiyacını da artırmaktadır. Sağlık sorunlarının ekstra yükü (toplumsal cinsiyete/yaşa özgü olsun ya da olmasın) kabul edilmeli ve ilgili hizmetlerin artırılmasıyla karşılanmalıdır. Bazı bağlamlarda, kadınlar genellikle ev işlerini ihmal etmekten korktukları için sağlık hizmetlerine başvurmadan önce daha uzun süre beklemektedir. Ayrıca, kadınların önleyici ve iyileştirici ilaç kaynaklarına erişme olasılıkları daha azdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin programlamaya dahil edilmesi, insani yardım kuruluşlarının, özellikle sağlık koşullarına karşı hassas olan belirli grupların tespit edilmesine ve kötü sağlık sonuçlarını azaltmaya yönelik kamu duyuruları da dahil uygun stratejilerin belirlenmesine yardımcı olur.

•**Cinsel ve üreme sağlığı hizmetlerine ve haklarına erişimin teşvik edilmesi.** Tüm topluluğun esenliği, bir insani acil durumun başlangıcından itibaren kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için özel cinsel ve üreme sağlığı ihtiyaçlarını ve önceliklerini belirleyerek ve ele alarak gelişir. Örneğin her acil durumda üreme çağındaki kadınların yaklaşık yüzde 4 ila 16'sı gebe kalmaktadır ve kadın ve kız çocukların yüzde 15'inin gebelik ve doğum nedeniyle yaşamı tehdit eden komplikasyonlar yaşaması beklenmelidir. Acil durumlarda aile planlaması hizmetleri genellikle kesintiye uğrar; bu da etkilenen ailelerin sağlık ve sosyoekonomik yüklerini artırır, istenmeyen yüksek riskli gebeliklere yol açabilir. Örnek olarak özellikle 16 yaşın altındakiler olmak üzere gebe ergenlerde, doğumla ilgili olarak hayatı tehdit eden bir acil durum olan rahim ağzının açılmaması ihtimali daha yüksektir. Tedavide gecikme; doğum fistülleri, rahim yırtılması, iç kanama ve anne ve çocuğun ölümlüyle sonuçlanabilir. Kriz sırasında genellikle acil doğum hizmetleri verilemez; bu nedenle ergen anneler ve bebekleri arasında hastalık ve ölüm riski artar.

•**Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların güvenlik ve insani onurunun desteklenmesi.** Bu kitlelerin, sağlık ihtiyaçları ve tesislerin tasarım ve konumlarının değerlendirilmesinde yer alması, sağlık programlarının topluluk tarafından daha iyi kullanılmasını sağlar. Örneğin gençlere özgü kaliteli ve ücretsiz üreme sağlığı hizmetleri, üreme sağlığı hizmetlerine başvuran genç kadın ve erkeklerin sayısını artırmaktadır. Yerel dilleri konuşan toplumsal cinsiyete duyarlı sağlık hizmeti sağlayıcılarının seçimi, kadınları, kız çocukları, erkekleri ve oğlan çocukları cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar için önleyici hizmetler talep etmeye teşvik eder. Ayrıca cinsel şiddete maruz kalanların sağlık hizmetine başvurmasına olanak sağlar.

Sahiplenme ve sürdürülebilirliği teşvik etme. Kadınların, ergen kız çocukların ve oğlan çocukların liderliğinin her düzeyde sağlık hizmetleri koordinasyonuna (topluluklar ve sağlık tesisleri bazında) dahil edilmesi, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini değiştirebilir ve acil durumun ötesinde bir topluluk sahiplenme duygusu geliştirebilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve sağlığın İnsani Yardım Program Döngüsüne dahil edilmesi

Bu bölümde, Birleşmiş Milletler kuruluşları, yerel ve uluslararası STK'ler ve devlet kurumlarında görev yapan ve sağlık sektöründe sahada halkla yüz yüze çalışan insani yardım aktörlerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için İYPD'nin her aşamasında yapmaları gereken eylemler özetlenmektedir.

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA SAĞLIK PROGRAMLAMASI İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- Sağlıkla ilgili ihtiyaç, öncelik ve yetenekler hakkında cinsiyet, yaş ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- Sağlık ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizinin yapılması ve bulguların analiz edilmesi.

2 Stratejik planlama

- Toplumsal cinsiyet analizi ve diğer krize hazırlık verilerinden elde edilen bulguların kullanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlık program tasarımına dahil edilmesi.
- Toplumsal cinsiyet analizi ve diğer krize hazırlık verilerinden elde edilen bulguların kullanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlık program tasarımına dahil edilmesi.
- Müdahale için sağlık program tasarımlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Müdahalede sağlık programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Finansman önceliklerinin belirlenmesi için ilk değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve sağlık sektörü hakkında bilgi ve önemli mesajlara yer verilmesi.
- Sağlık sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda başışçı aktörler ve diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verilmesi.

4 Uygulama ve izleme

- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri mevcut kaynaklar ve projeyi nasıl etkileyebilecekleri ile ilgili bilgilendirmede toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine dayalı olarak düzenlenmiş sağlık programlarının uygulanması.
- Sağlık projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması ve sürdürülmesi.
- Müdahalede sağlık programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin sağlığa erişiminin izlenmesi ve değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergelerin oluşturulması.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- Sağlık sektöründeki projelerin ve sağlık müdahale planlarının incelenmesi.
- Etkin bir şekilde ulaşılan ve ulaşılamayan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin tespit edilmesi ve ulaşılamama nedenlerinin değerlendirilmesi.
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaların paylaşılması ve eksikliklerin ele alınması.

1 İhtiyaçların Analizi ve Değerlendirmesi

Toplumsal cinsiyet analizi, değerlendirme aşamasında gerçekleşir ve program döngüsü boyunca toplanan bilgiler ile izleme ve değerlendirme aşaması boyunca devam etmelidir. Bölüm B 30-36 sayfalarda yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analiz aracı, acil bir durumun herhangi bir aşamasında toplumsal cinsiyet analizinin nasıl yapılacağı konusunda adım adım bilgi veren bir kılavuz sunmaktadır. Toplumsal cinsiyet belirteçleri İYPD'nin bu aşamasında kullanılmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48-51. sayfalar)

Sağlık sektörü için bilgi toplarken, analiz soruları ile krizin kadınlara, kız çocuklara, erkeklerle ve oğlan çocuklarına olan etkisi anlaşılmalı çalışılmalıdır. Standart sağlık değerlendirmeleri toplumsal cinsiyete ve kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların, LGBTİ bireylerin, engellilerin, farklı yaş, etnik köken ve diğer farklı yönleri olan kişilerin karşılaştıkları özel tecrübeler, ihtiyaçlar, haklar ve risklere daha fazla önem vermek için uyarlanabilir. Değerlendirme, krizin getirdiği sağlık faktörleri, hizmetlere erişim düzeyi ve farklılığın diğer boyutlarının (örneğin engellilik, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, kast, din) bunlarla nasıl kesiştiği ile ilgili kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların ihtiyaçları, rolleri ve dinamikleri ile ilgili sorular içermelidir. Bunların, 232-234. sayfalardaki "Sağlık programlamasında ihtiyaç analizi için temel yaklaşımlar ve standartlar" konulu tabloya göre koordinasyon, kadınların katılımı ve TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması ile ilgili iyi uygulamalar ve temel standartlar ile uyumlu olmasını ve dönüştürücü bir yaklaşımın kullanılmasını sağlayın.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir toplumsal cinsiyet analizinin temel bileşenidir ve sonuçların izlenmesi ve ölçülmesi için son derece önemlidir. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına etkili sağlık hizmetleri sunulması için CYAV'nin toplanması ve analiz edilmesi gerekmektedir.

Sağlık sektöründe birincil sağlık hizmetleri seviyesinde ve yönlendirme tesislerinde sağlık bilgi sistemlerinin dahil edilmesinin sağlanması önemlidir. CYAV, topluluk ve sağlık kurumları düzeyinde hastalık ve ölümlerin başlıca nedenleri hakkında belirli faaliyetler yoluyla sağlık hizmeti sunumunun iyileştirilmesine yardımcı olur. Özel ihtiyaçlara cevap verecek diğer farklılık faktörleri (engellilik, gebe ve emziren kadınlar vb.) de dahil, CYAV 0-5 yaş arası, 6-11 yaş arası, 12-17 yaş arası, 18-25 yaş arası, 26-39 yaş arası, 40-59 yaş arası ve 60 yaş üzeri erkek ve kadın sayılarına göre toplanmalıdır. CYAV'nin toplanmasının zor olduğu durumlarda, ulusal ve uluslararası istatistiklere, diğer insani yardım ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan verilere veya küçük örneklerle yapılan anketlere dayalı tahminler sağlanabilir. CYAV'nin mevcut olmadığı veya güncel olmadığı durumlarda, bunu hesaplamak için kullanılabilecek yöntemler vardır (Bkz. Bölüm B, 41. sayfa).

B) CYAV'yi kullanmanın yanı sıra, bağlama bağlı olarak, verilerin yetenek, etnik köken, konuşulan dil, gelir düzeyi veya eğitim gibi diğer faktörlere dayanarak ayrıştırılması önemli olabilir.

Bir sonraki sayfada yer alan tablo, acil bir sırasında toplumsal cinsiyet analizinin önemli noktalarını ve hangi çalışma dokümanlarının hazırlanması gerektiğini özetlemektedir. Bunlar, küme seviyesinde (sorumlu küme lideri ile) ve/veya ayrı ayrı kuruluşlar seviyesinde (sorumlu acil müdahale koordinatörü ile) üretilmelidir.

TEMEL KAYNAKLAR

- IASC. *Health Resources Availability Mapping System (HeRAMS)*. 2014. <https://tinyurl.com/y92pnty>

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Krize Hazırlık aşaması	Ülke için toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün ortaya konması ve genel bakışın oluşturulması, STK, hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarında mevcut toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi	Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa) https://tinyurl.com/ycwk3r7z Bilgi grafiği
Hızla ortaya çıkan acil durumun ilk haftası	Acil durumdan önce hazırlanan ve gerektiğinde revize edilen toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün incelenmesi. Oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması. Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi NTM sektörü için önemli soruları bütünleştirerek, sektörel veya çok sektörlü hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız) ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.	İnsani yardım programlarının mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına bağlanması için stratejik giriş noktalarını belirleyen bilgilendirme belgesi (2 sayfa) https://tinyurl.com/yao5d8vs Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9fx5r3s
Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra	Mevcut ihtiyaç analiz araçlarını uyarlayarak ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerinin kullanıldığı sektörel bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi.	Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9xt5h4n

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra	Önceden mevcut toplumsal cinsiyet ortaklıklarını geliştiren bütünsel kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi için fırsatların belirlenmesi. CYAV, insani yardıma erişim, varlıklar, kaynaklar ve siyasi katılım düzeyini gösteren bir referansın oluşturulmasının sağlanması. Kriz, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim, yeniden üretim ve sektörle ilgili diğer konuların etkisinin analiz edilmesi. İ&D planları, referans ve dağıtım sonrası izleme dahil planlama, izleme ve değerlendirme çerçevelerini geliştirmek için toplumsal cinsiyet analizi girdilerinin kullanılması. Personelin iç toplumsal cinsiyet kapasitelerinin analizinin yapılması (eğitim ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinde güvenilirlik seviyesi, bilgi seviyesi, tanımlanan toplumsal cinsiyet becerileri).	Anket için somut sorular (olanak dahilinde BİT-destekli) Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu https://tinyurl.com/ybyerydk ve https://tinyurl.com/ybsqzvzj Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler 1 sayfalık anket Araştırma raporu Kapasite geliştirme planı
Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl zaman çerçevesi, büyük çaplı müdahale olduğu varsayılarak)	İnsani yardım müdahalesinde program, kampanya ve iç uygulamalarda toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili toplumsal cinsiyet denetimi/değerlendirmesi yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak toplumsal cinsiyet öğrenme incelemesine girdi sağlayacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.
İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha uzun süre sonra	Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansını göz önünde bulundurularak müdahale sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale değerlendirme çalıştayında paylaşılacak ve yayımlanacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin bulunduğu toplumsal cinsiyet eşitliği sonuç değerlendirmesi. https://tinyurl.com/p5rqgut

Toplumsal cinsiyet analizi kaynakları; nüfus sayımı verileri, demografi ve sağlık anketleri, toplumsal cinsiyet analiz raporları, insani değerlendirme raporları, koruma ve TCDSH sektör raporlarının yanında WHO, UNICEF, ACF ve diğerleri tarafından üretilen toplumsal cinsiyet ülke profillerini içermektedir. Bunlar, krizden ve/veya anketler, röportajlar, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemleri ve öykü anlatımı gibi programlardan etkilenen herkesten gelen katılımcı veri toplama ile tamamlanmalıdır.

SAĞLIK SEKTÖRÜ İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR:

- **Nüfus demografisi.** Krizden önce cinsiyet ve yaşa göre ayrılan nüfusun demografik profili nasıldı? Kriz ya da program başladıktan bu yana ne değişti? Hane halkı sayısına ve ortalama aile büyüklüğü, cinsiyet ve yaşa göre tek başına ve çocuk tarafından idare edilen hane sayısı, özel ihtiyaçları olan insanların yaş ve cinsiyete göre sayısı, gebe ve emziren kadın sayısı gibi verilere bakın. Çok eşli aile yapıları var mı?
- **Toplumsal cinsiyet rolleri.** Sağlıkla ilgili olarak kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri neydi? Kriz başlangıcından bu yana kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların rolleri sağlıkla ilgili olarak nasıl değişti? Sağlıkla ilgili olarak kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların yeni rolleri nelerdir ve nasıl etkileşmektedirler? Bu rolleri yerine

- **Karar alma yapıları.** Topluluk, krizden önce sağlık ile ilgili kararları almak için hangi yapıları kullanmakta idi ve bunlar şu anda nasıl? Karar verme alanlarına kimler katılıyor? Kadın ve erkeklerin sözü eşit mi? Ergen kız çocukların ve oğlan çocukların katılımı nasıl?
- **Koruma.** Krizden önce ilgili kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuk grupları hangi sağlık ve koruma risklerine maruz kalmaktaydı? Kriz veya program başladıktan bu yana koruma riskleri hakkında ne tür bilgiler mevcuttur? Yasal çerçeveler, toplumsal cinsiyet ve korunma ihtiyacını ve adaletle erişimi nasıl etkilemektedir?
- **Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, kapasite ve hedefler.** Etkilenen nüfusta ve/veya programda kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sağlık ile ilgili ihtiyaçları, kapasiteleri ve hedefleri nelerdir? Bu, geniş sağlık hizmetleri ve bilgilerinin yanı sıra (sağlık tesisleri, sağlık çalışanları, uyuşturucu ve teçhizatla ilgili olanlar da dahil) üreme sağlığı hizmetleri ve TCDSH mağdurları için hizmetlere ilişkin ihtiyaçları, kapasiteleri ve hedefleri içermelidir.

SAĞLIK SEKTÖRÜNE ÖZGÜ BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN OLASI SORULAR AŞAĞIDAKİ HUSUSLARI İÇERMEKTEDİR:

- Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış ölüm oranları nelerdir? Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları arasında orantısız ölümler var mı?
- Krizden önce kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için sağlık durumu neydi ve o zamandan bu yana nasıl değişti? Krizden bu yana belirli hastalıklarda artış oldu mu ve bu kimleri etkiliyor?
- Hane düzeyinde sağlık hizmeti için kadınların ve erkeklerin rol ve sorumlulukları nelerdir?
- Sağlık hizmetlerinin sağlanması ve hizmetlere erişimle ilgili kültürel ve dini yönler nelerdir?
- Kadınlara ve kız çocuklara veya erkekler ve oğlan çocuklarına sağlık hizmetini kim sağlamaktadır? Yerel uygulamalar, erkek sağlık çalışanlarının kadınlara sağlık hizmeti sunup sunamayacağını etkiliyor mu?
- Gebelik, doğum ve emzirme ile ilgili kültürel beklentiler nelerdir? Menstrüasyonla ilgili kültürel uygulamalar nelerdir?
- Yıkama, su kullanımı, pişirme ve ölen kişilerin defnedilmesi ile ilgili kültürel uygulamalar nelerdir? Bunlar kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sağlık ve zaman yönetimine nasıl etki etmektedir?
- Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sağlık hizmetlerine ya da sağlık bilgilerine erişiminin önünde engeller var mı (güvenli hijyen uygulamaları dahil)? LGBTİ bireyler sağlık tesislerine erişebiliyor mu? Bekâr veya ilişki içinde olan ergen kız çocukların ve oğlan çocukların üreme sağlığı hizmetlerine adil erişimi var mı? Yaşlı erkeklerin ve kadınların sağlık hizmetlerine eşit erişimi var mı?
- TCDS'ye maruz kalanlar, sağlık hizmetlerine erişebiliyor mu? Sağlık tesislerinde TCDS'ye maruz kalan bireyler için yönlendirme sistemleri var mı? Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları TCDS'ye bağlı sağlık hizmetlerinin güvenli ve gizli olduğunu düşünüyor mu? Sağlık personeli, TCDS bakımı konusunda eğitildi mi?

İyi uygulama

Zika ve Ebola salgınlarında kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı deneyimlerinde belirleyici bir etken olan kadınların sosyoekonomik durumlarının, karmaşık acil durumlar sırasında daha da önem kazandığı görülmüştür. Örneğin Brezilya gibi kısıtlayıcı kürtaj yasalarının bulunduğu bir ülkede bile, yüksek öğrenime ve sosyoekonomik statüye sahip kadınların, güvenli kürtaj hizmetlerine erişme olasılıkları daha yüksektir. Kadınların cinsel konuda ve üreme konusunda özerk seçimler yapmalarını desteklemeye yönelik halk sağlığı müdahaleleri hayati öneme sahipken, tavsiye ve programlamada bu genç kadınların cinsel ve üreme konularındaki 'seçimlerini' belirleyen sosyo-ekonomik seçenekler yeterince ele alınmayabiliyor. Bu nedenle, cinsel ilişkilerle yayılabilecek bir virüsün (Ebola ve Zika gibi) var olduğu bir halk sağlığı acil durumunda, salgın hastalıktan etkilenen kadın ve kız çocukların yeri ve eşitliğine dikkat edilmesi, çevreleme ve tedavi hakkında tavsiyelerin bu nüfus için var olabilecek sınırlı seçenekleri karşılamasını sağlamak için hayati öneme sahiptir.

UYARLANDIĞI KAYNAK: SARA. E. DAVIES AND BELINDA BENNETT. 2016. A GENDERED HUMAN RIGHTS ANALYSIS OF EBOLA AND ZIKA: LOCATING GENDER IN GLOBAL HEALTH EMERGENCIES. *INTERNATIONAL AFFAIRS*

İyi uygulama

HIV ve tüberküloz (TB) arasında anlamlı bir ilişki vardır. Çoğu TB vakası ve ölümleri erkekler arasında meydana gelir, ancak TB, dünya çapında kadın ölümlerinin ilk üç nedeni arasında yer almaktadır.

Sahra altı Afrika'da kadınlar arasında daha yüksek bir HIV yaygınlığı olmasına rağmen, erkeklerde TB oranı daha yüksektir (yüksek HIV yaygınlığı olan bölgelerde 15-24 yaş arası kadınlar hariç). Bu, TB'nin bulaşmasına bağlı ve erkeklere özgü risklerden kaynaklanmaktadır; örneğin erkekler daha fazla sosyal temas kurma eğilimindedir, yüksek riskli ortamlarda çalışmaktadır, sigara kullanmaktadır, muhtemelen daha yüksek oranda alkol tüketir ve sağlık hizmetine daha az sıklıkla başvurmaktadır. Kadınlar, daha yüksek oranda damgalanma, geç tanı ve tedavi hizmetlerine daha az erişim gibi hususlar dahil olmak üzere, belirli risklere maruz kalmaktadır. Kadınlarda saptanan daha yüksek ekstrapulmoner TB oranları da, bu hastalığın kadınlarda taranması ve teşhis edilmesinin daha zor olduğu anlamına gelmektedir. Dahası, TB işlem ve tedavi oranlarının toplumsal cinsiyete dayalı dinamikleri tek biçim değildir; bazı ülkelerde erkeklerde kadınlara göre daha iyi sonuçlar elde edilirken, diğer bazı ülkelerde kadınlarda erkeklere kıyasla daha iyi sonuçlar elde edilmektedir.

TB ve HIV müdahalelerini daha da iyileştirmek için bir toplumsal cinsiyet perspektifinden sistemli bir değerlendirme aracına duyulan ihtiyacın farkında olarak, TB'yi Durdur Ortaklığı ve UNAIDS, HIV/TB müdahalelerin toplumsal cinsiyete duyarlı olduğundan emin olmak için toplumsal cinsiyet değerlendirme aracı geliştirmiştir. Bir salgın hastalıkta toplumsal cinsiyet unsurlarının dikkate alınmasını sağlayan bu gibi araçların kullanımı, kadınlara, erkeklere, trans bireylere ve önemli hassas nüfusa özgü ihtiyaçların yanı sıra hizmetlerin önündeki toplumsal cinsiyetle ilgili engelleri tanımlamaya yardımcı olur. Bu da, ülkelerin ve ekiplerin bu gruplara özgü engel ve ihtiyaçlara daha iyi yanıt vermelerine olanak sağlar.

UYARLANDIĞI KAYNAK: UNAIDS AND STOP TB PARTNERSHIP.2016. "GENDER ASSESSMENT TOOL FOR NATIONAL HIV AND TB RESPONSES: TOWARDS GENDER-TRANSFORMATIVE HIV AND TB RESPONSES"

SAĞLIK PROGRAMLAMADA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Sağlık programlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için diğer kurumların hangi yaklaşımları ve çözümleri benimsediğini anlamaya yönelik olarak kadın hakları kuruluşları ve varsa kurumlararası/ sektörlerarası toplumsal cinsiyet çalışma gruplarıyla iş birliği yapın.

DİKKAT!

- » Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargılara dikkat edin. Örneğin kadınlara danışılmamışsa, belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaçlarını ve önceliklerini yansıtmaz.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına erişebilmek için, sağlık değerlendirme ekibinde eşit sayıda erkek ve kadın bulundurun. Uygulanabilir olan yerlerde, ekibe toplumsal cinsiyet uzmanı ve koruma/TCDS uzmanını dahil edin.
- » Sağlık ile ilgili LGBTİ bireylerin özel ihtiyaç analizini iyileştirmek için mümkün olduğunda yerel LGBTİ gruplarından özel uzmanlık veya eğitim alın.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle katılımcı değerlendirme yapın. Yararlanıcıların kapasite ve önceliklerini daha iyi tanımlamak için, ayrı odak gruplar oluşturun ve insani yardım personelinin cinsiyetini odak grup ile eşleştirin. Bu yaklaşım, sağlık ile ilgili ihtiyaçlarını, kapasitelerini ve önceliklerini daha iyi tespit etmek için danışma sağlanan farklı düzeydeki yararlanıcıların net bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır.
- » Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sağlık müdahalesine katılımlarını teşvik etmek için mevcut topluluk yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımları benimseyin.
- » Genellikle bakım işlerinden sorumlu olan kadınların ve kız çocukların program döngüsü boyunca katılımını sağlamak için çocuk bakımına erişim sağlayın.

Katılım (devamı)

DİKKAT!

- » Cinsel sağlık ve üreme sağlığı veya TCDŞ riski konusunda kadınlara, kız çocuklara, erkeklere ve oğlan çocuklarına ve LGBTİ bireylere ayrı gruplarda sorulması gereken bazı sorular vardır.
- » Gelecekteki toplantıları; engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarından olanlar için erişilebilir ortamlar aracılığıyla duyurun. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmen bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumlara (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) dikkat edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, ters tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce topluluk liderleri ile müzakere etmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » Bu Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.
- » İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.
- » Her yaşta kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ve engelliler için sağlık tesislerine güvenli erişim sağlayın.
- » Sağlık tesislerinde içten kilitlenebilir, cinsiyete göre ayrılmış tuvaletler bulunmasını sağlayın.
- » Sağlık tesislerinde tesise girenlerin izlendiğinden emin olun (korumalar veya diğerleri aracılığıyla).

DİKKAT!

- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel olarak hassas veya tabu konuları (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar, vb.) çok fazla irdelememeye dikkat edin.
- » Hassas gruplar ve diğerlerinden doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Sağlık desteğine en fazla ihtiyacı olan grupları ve sağlık durumlarını potansiyel olarak etkileyen faktörleri, cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler bazında tespit edin
- » Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış sağlık programlarına/hizmetlerine eşit erişimin önündeki engelleri belirleyin

DİKKAT!

- » Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların farklı ihtiyaçlarını tespit etmek için, onların ihtiyaç değerlendirmelerine katılımlarının önündeki potansiyel engellere dikkat edin (bu konuda daha fazla tavsiye için bu tablodaki katılım bölümüne bakın).

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Sağlık programında kadın liderliğinin teşvik edilmesi dahil olmak üzere kadınlar ve erkekler arasındaki yapısal eşitsizliklerin sorgulanmasının sağlanması için fırsatları belirleyin.
- » Kadınların liderliğini, LGBTİ haklarını ve TCDŞ'nin azaltılmasını desteklemek için hedefe yönelik eylemlere yatırım yapın.

DİKKAT!

- » Sağlık programında toplumsal cinsiyet normlarına karşı çıkan eylemlerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve programda “zarar vermeme” ilkesine (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kısım B sayfa 86) uyulmasının sağlanması amacıyla, olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaçları ve hassasiyetleri, İYPD'nin ihtiyaç analizi aşamasında tespit edildikten sonra, bu veriler ve bilgiler bunları ele almaya yönelik müdahalenin stratejik olarak planlanması için kullanılabilir.

Program planlayıcısı, toplumsal cinsiyet analizi süreci ile elde edilen bilgi ve verileri kullanarak ve program faaliyetleri ile sağlık sektöründe hedeflenen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurarak belirlenen ihtiyaçların karşılanmasını sağlar. Bu bilgi, program döngüsünde daha sonraki aşamalarda izleme ve değerlendirme için temel olacak sonuçlara-dayalı çerçevede geliştirilmelidir.

Stratejik planlamada koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması ile dönüştürücü yaklaşım süreçlerinin bir önceki İYPD aşamasında açıklanan (ihtiyaç analizi) temel yaklaşımları da dikkate alması gerekmektedir.

Eğer bunlar, toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte, bu aşamada yeterince ele alındıysa planlama da buna göre uyarlanmalıdır. Toplumsal cinsiyet belirteçleri bu aşamada da uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48-51. sayfalar).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için değişimi ölçmek amacıyla göstergeler geliştirilmelidir.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeleri kullanın. Beklenen sonuçlar, toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaçlara göre kaliteli yardım sağlanması, hizmete erişim oranları, sağlanan yardımdan memnuniyet, tesislerin nasıl kullanıldığı ve yardım dolayısıyla kimler için ve hangi zaman çerçevesinde neyin değiştiği gibi hususları izleyin. Farklı oranları, katılımcıların cinsiyet ve yaşına göre karşılaştırın.

Aşağıdaki tablo, bir toplumsal cinsiyet analizinin sonuçlarına dayanan hedeflerin, sonuçların ve faaliyetlerin ve ilişkili göstergelerin geliştirilmesine ait örnekleri göstermektedir:

**TOPLUMSAL CİNSİYET
ANALİZİ SORULARI**

TESPİT EDİLEN SORUNLAR

ÖZEL HEDEFLER

Faaliyet kapsamında hangi özel hedeflere ulaşmaya çalışılmaktadır?

**ÖZEL HEDEF
GÖSTERGELERİ**

Faaliyetin ulaşmaya çalışılan hedefi başardığını açıkça gösteren göstergeler

Sağlık tesislerinde TCDŞ'ye maruz kalanlar için yönlendirme sistemleri mevcut mu?

Sağlık tesislerinin TCDŞ'ye müdahalede yetersiz kalması.

TCDŞ'ye maruz kalanlar, hayatlarının çeşitli yönlerinde kendilerini desteklemek için köklü yönlendirme sistemlerine erişebilirler.

Yerleşik yönlendirme sistemlerine yönelen TCDŞ'ye maruz kalanların sayısı ve yüzdesi

Cinsel sağlık ve üreme sağlığı (CÜS) hizmetlerine erişim ve ergen kız çocukları ve oğlan çocukları için bilgilendirme mevcut mu?

Ergen kız çocukları için CÜS hizmetlerine erişimi engelleyen çalışanların toplumsal cinsiyet dengesizliği.

CÜS bilgilerine ergen kız çocukları ya da oğlan çocukları ulaşamıyor.

Kültürel engeller nedeniyle konu tabu olarak sunuluyor.

Daha fazla ergen oğlan ve kız çocuğu CÜS hakkında yaşa uygun bilgi sahibidir.

Referans düzeyi üzerinden yaşa uygun CÜS hakkında bilgi sahibi olan ergen oğlan ve kız çocukların sayısı ve yüzdesi (veya ön müdahale sonuçları)

Hane düzeyinde sağlık hizmetleri için kadınların ve erkeklerin rolleri ve sorumlulukları nelerdir? Bunlar krizden nasıl etkilendi?

Evde hastalara geleneksel olarak kadınlar bakar; bu da onların ücretli iş yapma yeteneklerini etkiler. Kadınlar, hasta aile üyelerine daha fazla bakmak zorunda kaldığı için bu durum kriz nedeniyle daha da kötüleşmiştir.

Kadınlar, hane düzeyinde hasta bakımı için alternatif yollar nedeniyle gelir getirici faaliyetlere daha fazla erişebilir.

Hane düzeyinde hasta bakımı yapmak zorunda olmayan ve buna bağlı olarak gelir getirici faaliyetlere katılan kadınların yüzdesi

BEKLENEN SONUÇLAR

*Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları*

Personel bilgisi ve edinilen/
iyileştirilen standart işletim
prosedürlerinin kapasitesi.

TCDS'ye maruz kalanları çeşitli
sektörlerdeki yardıma yönlendiren
bir yönlendirme mekanizması
kuruldu.

CÜS hizmetleri personelinde
toplumsal cinsiyet dengesi
sağlanır.

Ergen oğlan ve kız çocuklar, CÜS
ile ilgili bilgilere yaşlarına uygun
erişime sahiptir.

Hasta aile üyeleri profesyonel
personel tarafından verilen sağlık
hizmetlerinden yararlanabilirler.

Erkekler ve oğlan çocukları, hane
düzeyinde hastaların bakımına
yönelik daha fazla sorumluluk
alırlar.

BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ

*(SONUÇ GÖSTERGELERİ)
Müdahalenin beklenen sonucu ne ölçüde
başardığını ölçmeye yönelik göstergeler*

Referans düzeyi (veya ön müdahale
sonuçları) üzerinden yönlendirme
mekanizması hakkında bilgi edinmiş ve
bilgisini geliştirmiş olan personelin yüzdesi

Sağlanan hizmet türüne göre ayrıştırılmış,
TCDS'ye maruz kalanlara hizmet sağlayan
temel ortakların sayısı

CÜS hizmetleri için kadın sağlık çalışanlarının
erkek sağlık çalışanlarına oranı

Program aracılığıyla yaşına uygun CÜS
bilgilerine erişen ergen oğlan çocukların ve
kız çocukların sayısı ve yüzdesi

Profesyonel sağlık hizmetlerine erişen hasta
sayısı ve yüzdesi

Hane düzeyinde hasta bakımı konusundaki
rollerde değişiklik olduğunu bildiren kadınlar,
kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların
yüzdesi

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

TCDS'ye yönelik çok sektörlü bakım için standart
çalışma prosedürlerini uygulamak amacıyla
personel bilgisi ve kapasite oluşturma.

TCDS vakalarında (yasal ve tıbbi katkı,
rehabilitasyon, barınma gibi) katkı yapabilecek
temel yerel ortaklarla bir yönlendirme
mekanizması kurun.

CÜS hizmetlerinde daha fazla kadın personelin
işe alınmasını destekleyin

Ergen kız çocukları ve oğlan çocukları için
düzenlenen sağlık duyurularını uyarlayın ve
bilimsel bir şekilde sunun.

Ergen kız çocukları ve oğlan çocuklarına yönelik
CÜS bilgilerinin hedefe yönelik olarak ulaşması

Krizden etkilenen bireyler için erişilebilir sağlık
hizmetlerinin sağlanması

Erkeklerin ve oğlan çocukların hane düzeyindeki
sağlık hizmetleri için ortak sorumlulukları
hakkındaki farkındalıklarını artırmak.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

Stratejik planlama aşamasının ve ihtiyaç analizine dayalı sonuç odaklı bir çerçevenin (mantıksal çerçeve) oluşturulmasının ardından, IYPD'deki bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesi aşamasıdır.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilmesi için atılacak temel adımlar şunlardır:

- İnsani aktörler, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların özel ihtiyaçları, öncelikleri ve kapasiteleri arasındaki farkları ele almak ve fonları harekete geçirmek için bağışçı aktörlerle savunuculuk ve ortaklık konularında iş birliği yapmalıdır.
- Kaynakları öncelikli eylemler etrafında harekete geçirmek için, sağlık kümesini, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların farklı ihtiyaçlarına yönelik bilgiler, temel mesajlar ve bu ihtiyaçları karşılayacak planlar ile destekleyin.
- Bir programda toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının planlamaya ve uygulamaya nasıl dahil edildiğini değerlendirmek için **toplumsal cinsiyet belirteçlerini** kullanın ve sürecin nasıl iyileştirilebileceğine dair rehberlik sağlayın. Konuyla ilgili çok sayıda farklı belirteç bulunmaktadır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 48–51. sayfalar).

Bağışçı kişilerin genel olarak aradığı taahhütlerin, faaliyetlerin ve göstergelerin örnekleri IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci Tavsiye Sayfalarında bulunabilir. Sağlıkla ilgili tavsiye sayfasındaki örnek taahhütler arasında aşağıdakiler bulunmaktadır

- Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların eğitimden ve diğer kapasite geliştirme girişimlerinden eşit şekilde faydalanmalarını sağlayın,
- Kadın ve erkek sağlık çalışanlarının cinsel saldırının (tecavüz) klinik yönetimi konusunda eğitilmesini sağlayın;
- Topluluk sağlığı çalışanlarından oluşan ekiplerin toplumsal cinsiyete göre dengeli olmasını sağlayarak kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların ihtiyaçlarını eşit şekilde karşılayacak hizmetleri tasarlayın.

4 Uygulama ve izleme

Kaynaklar mobilize edildikten sonra, İYPD'nin bir sonraki aşaması programın uygulanması ve izlenmesidir.

Uygulama

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlık programlarına dahil edilmesini sağlamak için aşağıdaki temel eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir:

- Sağlık programı faaliyetlerini kadınların ve kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sağlık ile ilgili tüm ihtiyaç, kapasite ve önceliklere göre uyarlayın.
- Kadınları, kız çocukları, erkekleri ve oğlan çocukları mevcut kaynaklar ve programı nasıl etkileyecekleri konusunda bilgilendirin.
- Sağlık programlarının bir parçası olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve erkek çocuklar için sürdürülebilir geri bildirim mekanizmaları geliştirin.

Bu mekanizmalara güvenli bir şekilde erişme kabiliyetinin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için farklı olabileceğine ve bu nedenle, bu kitlelerin katılımını kolaylaştırmak için hükümler uygulanabileceğine dikkat edin. Sağlık programının tüm yönlerine erişim sağlamak için kast, yaş ve engellilik gibi diğer çeşitlilik faktörleri de dikkate alınmalıdır.

Programın iyi uygulamalara bağlı kalmasını sağlamak için, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartlar planlama, uygulama ve izleme aşamalarına dahil edilmelidir. Bu standartlar aşağıdaki alanlarla ilgilidir (ve aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyulanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

İyi uygulama

Doğum için temiz dağıtım paketleri yerel meclisi, kadın gruplarını tespit ve organize etmek için iyi bir fırsat sunabilir. Bu tür gruplar, tüm gebe kadınları bir sağlık kuruluşunda doğum yapmaları için cesaretlendirebilir ve kadınları erken tanıma ve doğumla ilgili komplikasyonlar için yönlendirme konularında eğitebilir. Kadın grubu basit paketler oluşturabilir ve bunları gözle görülür gebe kadınlara ücretsiz olarak dağıtabilir. Bu, özellikle yararlıdır, çünkü kadın grupları yerlerinden edilmiş nüfusun bir parçası olduğundan, hangi kadınların doğumlarının yakın olduğunu ve hangi malzemelere ihtiyaç duyduğunu büyük olasılıkla zaten bilmektedir. Kendilerine kit verilenler, en yakın tesisler ve yetenekli bir görevli nezaretinde doğum yapmanın önemi hakkında bilgilendirilmelidir; böylece bu bilgiyi, ziyaret ettikleri diğer kadınlara aktarabilirler.

UYARLANDIĞI KAYNAK: WOMEN'S REFUGEE COMMISSION. 2006 [REVISED 2011]. 'MINIMUM INITIAL SERVICE PACKAGE [MISP] FOR REPRODUCTIVE HEALTH IN CRISIS SITUATIONS: A DISTANCE LEARNING MODULE'

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Yerel kadın hakları gruplarını, ağlarını ve sosyal kolektifleri, özellikle kadınların, gençlerin, engellilerin ve LGBTİ grupların gayri resmi ağlarını belirleyin, program tasarımı, sunumu ve izlemeye katılımlarını destekleyin ve koordinasyonda rol almalarını sağlayın.
- » Toplumsal cinsiyet temelli sağlık konularının tüm sektörlerle dahil edilmesini sağlamak için diğer insani yardım sağlayıcılarıyla koordinasyon sağlayın.
- » Sağlık sektörüne ve cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler üzerinden kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların durumunun toplumsal cinsiyet analizini kullanarak İnsani Yardım İhtiyaçlarına Genel Bakış ve İnsani Yardım Müdahale Planını destekleyin.

DİKKAT!

- » LGBTİ kişilerin deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının çok farklı olabileceğini ve bu bireyleri temsil eden yerel gruplarla koordinasyonun, ihtiyaçlarının ve bunlara nasıl karşılık verileceğinin tam olarak anlaşılmasının önemli olduğunun bilincinde olun.

katılım

İYİ UYGULAMA

- » Toplum tabanlı ve sürdürülebilir sağlık programları geliştirmek için kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için erişilebilir bir örnek ve katılımcı tasarım ve uygulama süreci uygulayın.
- » Sağlık personelinin yüzde 50'sinin kadın olması için çabalayın. Sağlık izleyicileri ve hijyeni teşvik eden aktörler gibi önemli ve uygun rolleri kadınlar ve erkekler arasında eşit olarak dağıtın.
- » Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sağlık sektörü programlarında anlamlı bir şekilde yer almasını ve güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek onların gizli geri bildirim verebilmelerini ve şikâyet mekanizmalarına erişebilmelerini sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları güvenli ve açık bir ortamda kaygılarını dile getirebilmeli ve gerekirse kadın insani görevlilerle konuşmalıdır.
- » Genel müdahalenin ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olası olumsuz sonuçlarını değerlendirirken farklı kadın, kız çocukları, erkek ve oğlan çocuklarına danışın. Hareketlilik sorunları olan kişileri ve onların bakım sağlayıcılarını tartışmalara dahil edin.
- » Gelecekte yapılacak toplantılar, eğitim toplantıları vb. hakkında kadınları bilgilendirme konusunda proaktif olun ve konulara önceden hazırlıklı olmaları için onları destekleyin.
- » Genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadın ve kız çocukların katılımını sağlamak için program döngüsü boyunca çocuk bakımına erişim sağlayın.

katılım (devamı)

DİKKAT!

- » Yüksek risk altındaki kadınların kaygılarını dile getirmeleri ve karar alma süreçlerine katılımları için bir mekanizmanın oluşturulmasını sağlayın, kişisel durumlarına dair gizliliği garanti altına alın ve onları daha fazla zarar veya travmaya maruz bırakmayın. Topluluk dışında çalışan gizli telefon hatları gibi mekanizmalar daha etkilidir.
- » Kadınların, topluluğun sadece dış aktörlerin beklentilerine karşılık verdiği ve kadınların katılımı için gerçek bir destek bulunmadığı durumlara girmemesini sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumlara (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) dikkat edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, ters tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce topluluk liderleriyle müzakere etmek gerekebilir.

TCDŞ önleme ve azaltma

İYİ UYGULAMA

- » İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzunda sağlık sektörü için verilen rehberliği takip edin.
- » TCDŞ'yi önleme ve karşılık verme, sağlık programlamasında önemli bir ortak önceliktir ve müdahale çabalarının planlanması, uygulanması ve izlenmesi için koordine bir çaba gerektirir.
- » Şiddete maruz kalanlar ve ek yönlendirme mekanizmaları için TCDŞ sağlık hizmetlerine 24 saat erişim sağlanmasını garanti edin. Bu konuda gizlilik, koruma, güvenlik ve güvence sağlanmalı ve ayrımcılık yapılmamalıdır. Fiziki muayene yapmadan önce ön bildirim yapın, onam alın. Uzun süreli zihinsel sağlık hizmeti ve gerektiğinde psikososyal destek dahil, şiddete maruz kalan kişilere yönelik takip hizmetlerinin sağlandığından emin olun.
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarını kullanarak, yerinde kontroller ve uygun durumlarda, dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemi yaparak ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere danışarak potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri erken dönemde belirleyin. Şiddete maruz kalanlar ve risk altında olanlarla ilgili olarak güvenlik, saygı, gizlilik ve ayırım gözetmemeyi sağlayacak önlemler her zaman hayati önem taşıyan hususlardır (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86).
- » Kadınları ve diğer risk altındaki grupların üyelerini personel olarak istihdam edin.
- » İnsanların TCDŞ yönlendirme ve TCDŞ tanıma hizmetlerine nasıl yönlendirilecekleri konusunda sağlık personelinin eğitin (Bu, rutin sorguyu içermemelidir)
- » Kadınların, kız çocukların ve risk altındaki diğer grupların sağlık hizmetlerine giden en hızlı ve en erişilebilir rotaları kullanmasını sağlayarak koruma risklerini azaltın.

SAĞLIK PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

TCDŞ önleme ve azaltma (devamı)

DİKKAT!

- » TCDŞ'ye maruz kalanlar da dahil bir gruba veya bir bireye bağlanabilecek verileri paylaşmayın.
- » TCDŞ'ye maruz kalanları tekil olarak ifşa etmeyin. Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplarla genel olarak konuşun, kişisel deneyimleri hakkında açıkça konuşmayın.
- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Yardımın sağlandığı ortam, ilgili kişiler için mümkün olduğu kadar güvenli olmalıdır. İhtiyacı olan insanlar, yardım almak için tehlikeli bölgelere gitmeye veya buralardan geçmeye zorlanmamalıdır.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Toplumsal cinsiyet ile ilgili düşüncelerin tümüyle dahil edilmesini sağlamak için tüm sağlık programlamasını değerlendirin.
- » İlgili aktörlerle analiz edin, paylaşın ve insani yardım müdahalesi öncelikleri konusunda bilgilendirme sağlamak ve doğru insanları hedeflemek için sonuçları ve verileri kullanın.
- » Kültürel olarak uygun zihinsel ve psikososyal destek (yani psikolojik ilk yardım) tüm kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların ulaşabileceği şekilde hazır hale getirilmelidir.
- » Kadınlar ve erkekler, silahlı kuvvetlerin aktif ve terhis edilmiş üyeleri, IDP'ler ve mülteciler için hedefe yönelik duyurular da dahil krizler nedeniyle bozulan HIV/AIDS kontrol ve önleme hizmetleri yeniden başlatılmalıdır.
- » Acil doğum hizmetleri (taşıma dahil) yanında, temiz ve güvenli doğumlar için anne sağlığı hizmetleri eğitilmiş personel tarafından kullanılacak acil sağlık kitleri aracılığıyla desteklenmelidir. Doğum sonrası (anne ve yeni doğan) bakımı da sağlanmalıdır.
- » Ulusal yasalara uygun olarak kapsamlı kürtaj bakımı sağlanmalıdır.
- » Hijyenik kadın bağları/havlular, kadın ve erkek prezervatifleri, gerektiğinde temas sonrası profilaksi kitleri, acil kontraseptifleri ve gebelik testleri dağıtın.
- » Acil durumun ilk aşamasından itibaren, üreme sağlığı için asgari başlangıç hizmet paketi uygulanmalıdır.
- » Özel sağlık hizmetleri sağlayıcılarına, şefkatli ve gizli bakım için özel protokoller de dahil şiddete maruz kalan kişilerin bakımıyla ilgili açık sorumluluk (örneğin triyaj, klinik bakım, zihinsel ve psikososyal destek ve yönlendirme) verin ve onları eğitin.
- » TCDŞ'nin sağlıkla ilgili sonuçları dahil sağlıkla ilgili bilgiler, topluluk savunuculuğu kampanyalarına dahil edilmelidir.
- » Sağlık bilgi sistem verilerinin cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırıldığından emin olun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım (devamı)

DİKKAT!

- » Yeterli sayıda kadın personelin TCDŞ'nin klinik yönetimi konusunda eğitilmesini sağlayın.
- » Herkesin sağlık programlarından eşit olarak faydalanacağını düşünmeyin. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaçlar, roller ve dinamikleri kullanarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın.
- » Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır. Anılan önlemler, cinsel saldırı (tecavüz) veya insan ticareti gibi istismar mağduru olmuş kişiler için güvenli alanlar oluşturmayı veya engelli bireyler için erişimi kolaylaştırmayı içerebilir. Bu tür önlemler alınırken anılan grupların damgalanmasından kaçınılmalıdır.

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Yapısal eşitsizlikleri sorgulayın. Toplumsal cinsiyetle ilgili sağlık sorunları ile ilgili erişim faaliyetlerine erkekleri, özellikle dini liderleri ve toplum liderlerini dahil edin.
- » Kadınların ekonomik yönden güçlendirilmesini (eşit ücret dahil) teşvik etme yönünde sağlık işgücünde ücretli pozisyonlar için toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyin.
- » Yerel kadın kuruluşları gruplarından itibar kitleri için kaynak materyaller.
- » Tüm sağlık yönetimi komitelerinde kadınların liderliğini destekleyin ve herhangi bir seçim sürecinden önce kadınlara yönelik temsil kotaları üzerinde toplulukla mutabakata varın.
- » Kadınların katılımının değeri hakkında topluluğu duyarlı hale getirmek için gerek kadın gerekse erkek toplum liderleri ile birlikte çalışın.
- » Erkekler ve oğlan çocukları arasında kadınların sağlık müdahalesine katılımı ve liderliği hakkında farkındalığı artırın ve onları bu konuda savunucular olarak dahil edin.
- » Kadınları, kız çocuklarını, erkekleri ve oğlan çocukları acil durumlarda eğitimde geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine dahil edin.
- » Müzakere yeteneklerini ve stratejilerini oluşturmalarına olanak tanımak için kadınları destekleyin ve onlarla birlikte çalışarak ve liderlik rollerini üstlenmeye teşvik ederek topluluklarında rol model olmaları için destekleyin.
- » Topluluk içinde kadın, kız çocukları ve gençlik gruplarının kurulmasına yardımcı olun ve onların liderlik rolü üstlenmelerini sağlayın.

DİKKAT!

- » Toplumdaki yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.
- » Güçlü mülteciler ve yerinden edilmiş erkekler, çoğunlukla toplumdaki kadınları güçlendiren stratejilerden tehdit altında hissederler; sınırlı da olsa bunu kendi güçlerine ve ayrıcalıklarına doğrudan bir meydan okuma olarak görürler.

İzleme

Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sağlık sektörü yardımına erişim ve kalitesini izlemenin yanı sıra kadınların stratejik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin değişiklikleri de izleyin. İzleme faaliyetinde sağlık programının anlamlı ve ilgili bir katılım ile kadınların liderliğini teşvik eden dönüştürücü bir yaklaşıma nasıl katkıda bulunduğu da bakılmalıdır. **Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler** (CYAV), herhangi bir toplumsal cinsiyet analizinin temel bir bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için son derece önemlidir. Bir programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya ne oranda dahil edildiğini değerlendirmek ve sürecin nasıl iyileştirileceğine dair rehberlik sağlamak için **toplumsal cinsiyet belirteçlerini** kullanın (Bkz. Bölüm B, 48-51. sayfalar). Sağlık sektörü için izlemede örneğin aile planlaması hizmetlerinden önce ve sonra doğum oranı sonuçları ile prezervatiflerin dağıtılmasından önce ve sonra cinsel yolla bulaşan enfeksiyon vakaları ölçülebilir.

Doğum öncesi ve doğum sonrası bakım alan kadınların sayısı ya da ilk 72 saat içinde klinikte tecavüz bakımı alan TCDS'ye maruz kalanların sayısı gibi oranları izleyin.

Sağlık programının “zarar vermeme” ilkesine uygun yürütülüp yürütülmediğini izleyin (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 86. sayfa). Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve erkek çocuklarla devamlı istişareler yürütün ve erken ortaya çıkan potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri (örneğin yardım çalışanlarının dayanıklı görünen kişilerin psikososyal desteğe ihtiyaç duymayacaklarını varsaymaları, zihin sağlığı açısından olumsuz sonuçlara neden olabilir) tespit etmek için gözlem/nokta kontroller yapın. İzleme sürecinin bir parçası olarak geri bildirim mekanizmaları ayrıca çok önemlidir (bunlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 84. sayfa). Bu mekanizmalar, programın olumsuz etkilerinin erken teşhisine olanak sağlar, böylece TCDS'nin veya kadın haklarının daha fazla istismar edilmesini önlemek için bunlara zamanında müdahale edilebilir.

İyi uygulama

Batı Darfur'da ebeler, cinsel şiddet koruma “odak noktaları” olarak tanımlanmış ve ülke içinde yerlerinden edilmiş kadınlara bu odak noktalarına gizli olarak yaklaşabileceklerini bildirmişlerdir; bu odak noktaları daha sonra kadınları tıbbi bakım almak için yönlendirmiştir. Kuzey Darfur'da, geleneksel doğum görevlileri cinsel şiddet konusunda topluluğa mesajlar iletmekteydi. Güney Darfur'da kadın sağlık ekipleri cinsel şiddetten kurtulanlara toplumsal ulaşım/destek verdiler.

UYARLANDIĞI KAYNAK: WOMEN'S REFUGEE COMMISSION. 2006 [REVISED 2011]. 'MINIMUM INITIAL SERVICE PACKAGE [MISP] FOR REPRODUCTIVE HEALTH IN CRISIS SITUATIONS: A DISTANCE LEARNING MODULE'

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani yardım aktörlerine programları yönetmek için ihtiyaç duyulan bilgileri sağlamaktır. Böylece, krizden etkilenen kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların özel ihtiyaçları ve öncelikleri etkin, etkili ve hakkaniyetli bir şekilde karşılanabilir ve kapasitelerini geliştirmeleri sağlanabilir (Daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, 58. sayfa). Değerlendirme, dönüştürücü yaklaşımın ne kadar iyi dahil edildiğini ve kadınların liderliğinin teşvik edilip edilmediğini analiz ederek ve stratejik ihtiyaçların yanı sıra pratik ihtiyaçların ele alınmasını sağlayarak, sonuçları ve etkileri en üst düzeye çıkarmak için mevcut ve gelecekteki sağlık programlarının geliştirilmesine yardımcı olan bir süreçtir.

İnsan-merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkilerin sağlanması için, kadınlara ve erkeklere eşit yardım sağlamada iyi uygulamaları belirlemek için metod ve süreçleri incelemek gerekir. Projelerin, program planlamasının başlangıcından uygulamaya kadar, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların hizmetlere eşit katılımı ve erişimi temelinde incelenmesi gerekmektedir. Programlamadaki boşlukları değerlendirmek için etkin bir şekilde ulaşılamayan kadınlar, kız çocukları, erkekler veya oğlan çocuklarına odaklanmak gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet belirteçlerini, programlama ve müdahaleyi iyileştirmek için eksiklikleri tespit etmeye yönelik olarak kullanabiliriz.

TEMEL KAYNAKLAR

1. WHO. *Health Cluster Guide*. 2009. <https://tinyurl.com/ydyqft2h>
2. IASC. "Health." *Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action*. 2015. <https://tinyurl.com/y9ynutoj>
3. The Sphere Project. "Minimum Standards in Health Action." *Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response*. 2011. <https://tinyurl.com/y7zzrnoz>

TEMEL KAYNAKLAR

1. Interagency Working Group on Reproductive Health in Crises. *Field Manual on Reproductive Health in Humanitarian Settings*. 2010. Revision due November 2017. <https://tinyurl.com/y9z8exbb>
2. Interagency Working Group on Reproductive Health in Crises. *Minimum Initial Service Package (MISP) for Reproductive Health in Crisis Situations: A distance learning module*. 2011. <https://tinyurl.com/y7y6em8d>

3. UNHCR. *Operational Guidance Mental Health and Psychosocial Support for Refugee Operations*. 2013. <https://tinyurl.com/y8kq3e3t>
4. UNFPA, Save the Children. *Adolescent sexual and reproductive health tool kit for humanitarian setting*. 2009. <https://tinyurl.com/ybn9dbem>
5. WHO. *Health Resources Availability Monitoring System (HeRAMS): Technical Guidelines*. <https://tinyurl.com/y8ypauhc>
6. Sommer, Marni. *Keystandards on menstrual hygiene management*. 2012. <https://tinyurl.com/y8srxhl2>
7. UNDP et al., 2016 Implementing Comprehensive HIV and STI Programmes with Transgender People: Practical Guidance for Collaborative Interventions (the "TRANSIT"). <https://tinyurl.com/kbh3eyd>
8. UNFPA et al. Implementing comprehensive HIV and STI programmes with men who have sex with men. 2015, <https://tinyurl.com/y9lhob3z>

Geçim İmkanları

Bu bölümde toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının geçim programlarına nasıl dahil edileceği açıklanmaktadır. Bölümde ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını dahil etmenin neden önemli olduğuna dair bilgi ve geçim programlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin ele alınabilecek temel standartlar ve kaynaklar hakkında ayrıntıları da bulabilirsiniz.

Bu bölüm, İnsani Yardım Program Döngüsünün (İYPD) her aşamasında gerçekleştirilmesi gereken temel eylemleri açıklayan genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bu kontrol listesinden sonra, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği programlarının nasıl yapılacağı hakkında daha fazla bilgi bulabilirsiniz. Bu, bir toplumsal cinsiyet analizinin nasıl gerçekleştirileceği, toplumsal cinsiyet analizinin tasarım

aşamasından uygulama, izleme ve gözden geçirmeye kadar nasıl kullanılacağı ve koordinasyon, katılım, TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması gibi temel yaklaşımların nasıl birleştirileceği hakkında ve cinsiyete göre uyarlanmış yardım ve her bir aşamada dönüştürücü bir yaklaşım ile ilgili pratik bilgiler içermektedir. Alandaki ilgili örnekler, bunun uygulamada nasıl olabileceğini göstermek için kullanılır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını geçim programlarına dahil etmek neden önemlidir?

İnsani krizler, kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının, yaşamak için kullandıkları kaynaklar, varlıklar, fırsatlar ve stratejiler de dahil olmak üzere geçim kaynaklarına erişimleri üzerinde farklı şekilde etki eder. Krizler, kadınların daha fazla ücretsiz bakım işi yapmalarına neden olarak geçim fırsatlarına erişimlerini azaltabilir. Üstelik kadınlara yönelik toprak mülkiyeti yasağı gibi olumsuz sosyal normlar ve ayrımcı yasalar ve uygulamalar, kadınların ev dışında çalışıp gelir elde etmesini engelleyebilir.

Bir müdahale kapsamında geçim kaynağı ile ilgili stratejiler, geçinme kapasitesi, varlık ve stratejilerini güçlendirerek erkek ve kadınların özgüveni ve üretken kapasitelerini geliştirmeye yönelik olmalıdır. Geçim programları; yaygın eğitim, beceri eğitimi, gelir getirici faaliyetler, nakit programları (iş-gıda programları gibi), kurumsal gelişim, köy tasarrufları ve kredi kuruluşları, mikro kredi, işe yerleştirme programları ve tarım ve hayvancılık desteğini içermektedir. Bu tür programlarda gelir elde etmek için güvenli alternatifler sunarak, geçim fırsatları hakkında daha fazla bilgi sağlayarak ve kadınların daha bağımsız olması sağlanarak kadınların güçlendirilmesi desteklenebilir. Geçim programları uygularken, hane halkı düzeyinde ilave bakım sorumluluklarını göz önünde bulundurmak önemlidir. Bu bakımdan çocuk bakımı ve iş gücü tasarrufu sağlayan teknolojiler önemli olabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının geçim kaynaklarına etkin biçimde dahil edilmesi, aşağıdaki hedeflere ulaşılmasını sağlayacaktır:

- **Yeterli geçim kaynakları ile bağlantılı insan hakları standartlarını korumak.** Yerinden edilme aşamasında geçim kaynaklarının kaybindan en çok kimin etkilendiğinin anlaşılması, hakların yeterli bir yaşam standardı, iş, adil ve elverişli çalışma koşullarına kavuşma haklarının garanti edilmesi ve böylece olumsuz başa çıkma stratejilerinden kaçınılması açısından önemlidir.
- **Verimli kaynaklara eşit erişim ve kontrol sağlayın.** Üretken kaynaklara erişim ve kontrolün kimin elinde olduğunun ve bunun krizden nasıl etkilendiğinin anlaşılması, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edilmesi bakımından toplumsal cinsiyete dayalı geçim müdahalesinin kalitesini artıracaktır. Bu, kadınların ve erkeklerin sahip olduğu yetenekleri tanımlamayı veya geliştirmeleri gerektiğini ve bu becerileri mevcut pazar fırsatlarıyla eşleştirmeyi içerir. Örneğin erkeklerin egemen olduğu daha büyük ekonomik sektörlerin yeniden yapılandırılması, yoğun olarak küçük işletmelerde ve/veya gayri resmi sektöre yönlendirilebilecek kadınların geri planda kalmasına neden olabilir. Kadının yerleşik pazarları desteklemede oynadığı (örneğin balık veya ürün satıcıları olarak) rolü tanımak önemlidir. Bir başka örnek ise mikro kredi programlarının sıklıkla kadınları kredi alıcıları olarak hedef almasıdır. Ancak programın izlenmesi sırasında, erkeklerin, kredinin nasıl kullanılacağına dair kararlar verdiği ve nadiren de olsa bu kredilerin, kadının değil, kocanın küçük girişimini başlatmak için kullanıldığı görülmüştür.

•**Daha güvenli topluluklar oluşturun.** Ekonomik kırılganlık, iş çevrelerinde, aile içinde ya da yardım çalışanlarının da dahil olduğu diğer çevrelerde sömürü ve cinsel istismarı artırabilir. Resmi işlere erişimi olmayan çoğu kadın, kayıt dışı ekonomide çalışmaktadır (yakacak odun toplamak gibi) ve bu da onları güvensiz alanlara gitmeye zorlayabilir. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından kullanılan ekonomik başa çıkma stratejilerini belirlemek ve bu meyanda hassasiyeti artıran stratejileri ortadan kaldırırken, olumlu stratejiler geliştirmek önemlidir. Örneğin krize maruz kalan ergen erkek ve genç erkekler, istihdam edilebilirlik becerilerini geliştirme bakımından hedef kitle olarak belirlenebilir, aksi durumda madencilik gibi güvenli olmayan tehlikeli işlere başvurabilirler. Erkek iş ortakları, kadınların ekonomik güçlenmesini teşvik etmek için, özellikle de kendilerini çalışamayacakları ve dolayısıyla geleneksel “ekmek kazanan” rolünü yerine getirebilecekleri insani bağlamlarda, kendilerini tehdit altında hissedebilirler veya öfkelenirler; bu nedenle programlara TCDS’ye karşı koruma mekanizmalarının dahil edilmesi çok önemlidir. Kriz bağlamında başa çıkma, hane gelirlerine katkıda bulunmaları gereken oğlan ve kız çocuklarının (ergenler ve bazen de çocuklar) gelecekteki beklentileri için uzun vadeli sonuçlar doğurabilir ve böylece eğitime ve diğer gelişim fırsatlarına erişimi kısıtlar.

•**Geçim yardımı ile ilgili engelleri ve riskleri azaltın.** Program tasarımı bazen TCDS gibi programlara katılmak ve bunlardan yararlanma ile ilgili riskleri azaltmak için stratejiler kullanılmalı ve katılım ve güvenliğini sağlamak için izleme faaliyetini içermelidir

Yapısal eşitsizliklerin giderilmesi ve kadınların haklarının geliştirilmesi. Krizler risk oluşturabilir ve eşitsizlikleri artırabilir, ancak aynı zamanda değişim fırsatları da sağlayabilir. Örneğin geçim programlarında kadınlar ve erkekler gelir sağlayıcılar olarak hedeflenerek reisi erkek olan hanelerde gelir kaynaklarının kullanımında müşterek karar almayı teşvik edebilir.

Sahiplenmeyi ve sürdürülebilirliği teşvik edin. Geçim programlarında sahiplenme açısından kadınlar ve erkekler için fırsat eşitliğinin sağlanması, sürdürülebilirliği destekleyecektir. Örneğin kadınları hedef alan köy tasarruf planları ve kredi programları, genel olarak fonların kadınların elinde tutulması konusunda oldukça başarılı olmuştur. Kadınlar aylık olarak katılıyor ve para, kadınların elinde kalan kilitli bir kutuda tutuluyor. Para, bir aile üyesinin defnedilmesi, çocuğun okul ücretleri veya ihtiyaç duyulan tıbbi tedavi gibi ihtiyaçlara bağlı olarak döner bir şekilde ödenmektedir.

İnsani Yardım Program Döngüsüne toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının ve geçim kaynaklarının dahil edilmesi

Bu bölümde, Birleşmiş Milletler kuruluşları, yerel ve uluslararası STK’lar ve devlet kurumları gibi sahada halkla yüz yüze olan insani yardım aktörlerinin, İYPD’nin her aşamasında geçim kaynakları sektöründeki toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını teşvik etmek için gerekli olan eylemleri özetlemektedir.

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA GEÇİM İMKANLARI PROGRAMLAMASI İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- Geçim olanakları ile ilgili ihtiyaç, öncelik ve yetenekler hakkında cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- Geçim olanakları ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizinin yapılması ve bulguların analiz edilmesi.

2 Stratejik planlama

- Toplumsal cinsiyet analizi ve krize hazırlıkla ilgili diğer verilerinden elde edilen bulgular kullanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının geçim olanakları program tasarımına dahil edilmesi.
- Geçim olanakları sektörü için belirlenen toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçlar, proje faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulması.
- Müdahale için geçim olanakları program tasarımlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Müdahalede geçim olanakları programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Finansman önceliklerini etkilemek için ilk değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve geçim olanakları sektörü hakkında bilgi ve önemli mesajlara yer verilmesi.
- Geçim olanakları sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda bağışçı aktörler ve diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verilmesi.

4 Uygulama ve izleme

- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin dahil edildiği ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri mevcut kaynaklar ve projeyi nasıl etkileyebilecekleri ile ilgili bilgilendiren geçim olanakları programlarının uygulanması.
- Geçim olanakları projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için geri bildirim mekanizmasının oluşturulması ve sürdürülmesi.
- Müdahalede geçim olanakları programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin geçim olanaklarına erişiminin izlenmesi ve değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergelerin oluşturulması.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- Geçim olanakları sektöründeki projelerin ve geçim olanakları müdahale planlarının incelenmesi. Etkin şekilde ulaşılan ve ulaşılamayan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin tespit edilmesi ve ulaşılamama nedenlerinin değerlendirilmesi.
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaların paylaşılması ve eksikliklerin ele alınması.
- Geçim olanakları müdahalelerinin hane düzeyinde etkilerinin değerlendirilmesi -gelir artışları, beslenmenin iyileşmesi, eğitim ve sağlığa erişimin iyileştirilmesi vs.

1 İhtiyaçların Analizi ve Değerlendirmesi

Toplumsal cinsiyet analizi, değerlendirme aşamasında gerçekleşir ve program döngüsü boyunca toplanan bilgilerle izleme ve değerlendirme aşamasına kadar devam etmelidir. B bölümünde 30-36. sayfalarda yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analiz aracı, acil durumun herhangi bir aşamasında cinsiyet analizi ile ilgili adım adım bilgi veren bir kılavuzdur. İçeriğe bağlı olarak, cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV) bazında, verilerin yetenek, etnik köken, konuşulan dil, gelir düzeyi veya eğitim gibi farklılık faktörlerine dayanarak ayrıştırılması önemli olabilir. Bu aşamada toplumsal cinsiyet belirteçleri, ihtiyaç analizi ve değerlendirmesine rehber olarak kullanılmalıdır (toplumsal cinsiyet belirteçleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kısım B, sayfa 48-51).

Geçim sektörü hakkında bilgi toplamada kullanılan analiz soruları, krizin kadınlara, genç kız çocuklarına, genç oğlan çocuklarına ve erkeklere olan etkisini anlamaya yönelik olarak düzenlenmelidir.

Standart geçim değerlendirmeleri, kadınlara, genç kız çocuklarına, genç oğlan çocuklarına ve erkeklere, LGBTİ bireylere, engelli bireylere, farklı yaş ve etnik kökenden gelenlere ve insanları farklı kılan diğer faktörlere ilişkin toplumsal cinsiyete ve bu gruplara özgü tecrübe, ihtiyaç, hak ve risklere daha fazla vurgu yapılması için uyarlanabilir.

Değerlendirmede geçim sektörü ile ilgili olarak kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve genç oğlan çocuklarının ihtiyaç, rol ve dinamikleri hakkında sorular sorulmalı ve insanları farklı kılan diğer boyutların (örneğin engellilik, cinsel yönelim, cinsiyet, kimlik, sosyal sınıf, din) nasıl kesiştiği değerlendirilmelidir. Değerlendirmenin, koordinasyon, katılım ve TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması konusundaki iyi uygulama ve temel standartlar ile uyumlu olması sağlanmalı ve "İhtiyaç analizi ve geçim programlamasında analiz için temel yaklaşımlar ve standartlar" ile ilgili sayfa 256-257'deki tabloya göre uyarlanmış bir yaklaşım kullanılmalıdır.

CYAV, herhangi bir cinsiyet analizinin temel bir bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için gereklidir. CYAV, etkili ve kaliteli bir programlama için toplanmalı ve analiz edilmelidir. CYAV'nin toplanmasının zor olduğu durumlarda, ulusal ve uluslararası istatistiklere, diğer insani ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan verilere veya küçük örneklem anketlerine dayalı tahminler sağlanabilir. CYAV'in mevcut olmadığı veya çok eski olduğu durumlarda bunu hesaplamak için başka yöntemler kullanılabilir (bkz. Kısım B, sayfa 41). Geçim sektörü için, CYAV'yi toplum, hane ve bireysel seviyelerde beceri, eğitim kazanımı, önceki iş deneyimi, risk azaltma stratejileri ve pazara giriş ve fırsatlar konularında ayrı ayrı toplamak önemlidir. (Bkz. B Bölümü sayfa 39-41'deki veriler)

Bir sonraki sayfada yer alan tablo, acil bir müdahale sırasında toplumsal cinsiyet analizinin önemli noktalarını ve hangi çalışma dokümanlarının hazırlanması gerektiğini özetlemektedir. Bunlar, küme seviyesinde (sorumlu küme lideri ile) ve/veya ayrı ayrı kuruluşlar seviyesinde (sorumlu acil müdahale koordinatörü ile) üretilmelidir.

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI:

- Women's Refugee Commission. CLARA: Cohort Livelihoods and Risk Analysis Guidance and Toolkit. 2016. <https://tinyurl.com/yan6q55s>
- Women's Refugee Commission. Preventing Gender Based Violence, Building Livelihoods. 2015. <https://tinyurl.com/y8g3o3b6>
- WFP, Technical Note on use of gender- and empowerment-integrated market assessment surveys. 2016. <https://tinyurl.com/yddyow9b>
- WFP VAM. Gender Analysis in Market Assessments — Tools. <https://tinyurl.com/y7ml5268>
- Pasteur, K. Gender analysis for sustainable livelihoods frameworks, tools and links. 2002. <https://tinyurl.com/ybyosvau>
- ILO. *A practical guide to mainstreaming gender analysis in value chain development*. 2007. <https://tinyurl.com/yd8vfrmn>
- MercyCorps. *Gender and Market Development*. 2015. <https://tinyurl.com/ycranec5>

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNE İLİŞKİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Krizle Hazırlık aşaması	Ülke için toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün ortaya konması ve genel bakışın oluşturulması, STK, hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarındaki mevcut toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi	Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa) https://tinyurl.com/ycwk3r7z Bilgi grafiği
Hızla ortaya çıkan acil durumun ilk haftası	Acil durumdan önce hazırlanan ve gerektiğinde revize edilen toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün incelenmesi. Oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması. Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi NTM sektörü için önemli soruları bütünleştirerek, sektörel veya çok sektörlü hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız). Sektörel veya çok sektörlü hızlı analizlerin gerçekleştirilmesi ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.	İnsani yardım programlarını mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına bağlanması için stratejik giriş noktalarını belirleyen bilgilendirme belgesi (2 sayfa) https://tinyurl.com/yao5d8vs Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9fx5r3s
Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra	Mevcut ihtiyaç analiz araçlarının uyarlanması sağlayan ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerini içeren sektörel toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyete özgü analizinin gerçekleştirilmesi..	Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9xt5h4n

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra	Önceden mevcut olan toplumsal cinsiyet ortaklıklarını geliştiren bütünsel kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi için fırsatların belirlenmesi. CYAV, insani yardıma erişim, varlıklar, kaynaklar ve siyasi katılım düzeyini gösteren bir referansın oluşturulması. Kriz, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim, yeniden üretim ve sektörle ilgili diğer konuların etkisinin analiz edilmesi. İ&D planları, referans ve dağıtım sonrası izleme dahil planlama, izleme ve değerlendirme çerçevelerini iyileştirmek için toplumsal cinsiyet analizi girdilerinin kullanılması. Personelin iç toplumsal cinsiyet kapasitelerinin analizinin yapılması (eğitim ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinde güvenilirlik seviyesi, bilgi seviyesi, tanımlanan toplumsal cinsiyet becerileri).	Anket için somut sorular (olanaklar dahilinde BİT-destekli) Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu https://tinyurl.com/ybyerydk ve https://tinyurl.com/ybsqzvzj Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler 1 sayfalık anket Araştırma raporu Kapasite geliştirme planı
Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl zaman çerçevesi, büyük çaplı müdahale olduğu varsayılarak)	İnsani yardım müdahalesinin program, kampanya ve iç uygulamalarında toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili toplumsal cinsiyet denetimi/değerlendirmesi yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak toplumsal cinsiyet öğrenme incelemesine girdi sağlayacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.
İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha uzun süre sonra	Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansını da içeren müdahale sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale değerlendirme çalıştayında paylaşılacak ve yayımlanacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği sonuç değerlendirmesi. https://tinyurl.com/p5rqgut

Toplumsal cinsiyet analizi kaynakları arasında nüfus sayımı verileri, Demografi ve Sağlık Anketleri, cinsiyet analizi raporları, insani değerlendirme raporları, koruma ve TCDŞ sektör raporları ile WFP, WRC, ILO, Mercy Corps, Oxfam ve diğer kuruluşlar tarafından üretilenler gibi toplumsal cinsiyet ülke profilleri yer almaktadır. Bunlar, krizden etkilenen tüm bireylerden ve/veya program dahilinde anketler, görüşmeler, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemleri ve öykü anlatımı gibi yöntemlerle toplanan katılımcı verilerle desteklenmelidir.

GEÇİM KAYNAKLARI İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE AŞAĞIDAKİ HUSUSLAR DEĞERLENDİRİLMELİDİR:

- Nüfus demografisi:** Krizden önce nüfusun cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış demografik profili neydi? Krizden ya da programın başlangıcından bu yana ne değişti? Hane halkı sayısı ve ortalama aile büyüklüğü, cinsiyet ve yaşa göre kadınlar veya çocuklar tarafından yönetilen hane halklarının sayısı, cinsiyet ve yaşa göre özel ihtiyaçlar ve gebe ve emziren kadın sayısı gibi verilere bakılmalıdır. Çok eşli aile yapıları mevcut mu?
- Toplumsal cinsiyet rolleri:** Geçim kaynakları ile ilgili olarak kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının rolleri nelerdi? Krizin başlangıcından bu yana kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının rolleri nasıl değişti? Hane halkı için bir gelir kaynağı sağlamada kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının yeni rolleri nelerdir ve bunlar nasıl bir etkileşim içindedirler? Bu roller için ne kadar zaman harcanmaktadır? Yaşamsal geçim fırsatlarına erişmek için hangi toplumsal engeller mevcuttur?

•**Karar verme yapıları:** Toplum ve hane halkı, geçim kararlarını vermek için krizden önce hangi yapıları kullanıyordu, şimdi hangilerini kullanıyor? Kimler karar verme alanlarına katılmaktadır? Kadınlar, erkekler ve LGBTİ bireyler, bu süreçlerde eşit söz hakkına sahip mi? Ergenlik çağındaki kız ve erkek çocukları nasıl katılım sağlıyor?

•**Koruma:** Kadınlardan, kız çocuklarından, erkeklerden ve oğlan çocuklarından oluşan ilgili gruplar krizden önce hangi koruma riskleri ile karşı karşıya idi? Krizin ya da program başlangıcından bu yana koruma riskleri hakkında ne gibi bilgiler mevcut? Yasal çerçeveler toplumsal cinsiyet ve korunma ihtiyacını ve adalete erişimi nasıl etkiliyor? Mevcut (veya duruma göre mevcut olmayan) geçim fırsatları koruma risklerini nasıl etkiliyor?

•Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, kapasite ve hedefler:

Etkilenen nüfus ve/veya programda kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının geçim kaynakları ile ilgili ihtiyaçları, kapasiteleri ve hedefleri nelerdir? Bu, iş yüklerinin, ücretsiz bakım çalışmaları, geçmiş ve mevcut geçim kaynakları uygulamaları ile piyasa veya geçim fırsatları da dahil olmak üzere krizin bir sonucu olarak nasıl değiştiğinin değerlendirilmesini içermelidir. Belirli grupların kullandığı pazarlar (örneğin yaşlı kadın veya erkeklerin erişilebilirlik açısından tercih ettiği yerel pazarlar) dahil olmak üzere varlıklara ve pazara erişen ve bunları kontrol eden kişiler göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, kadınlar, erkekler, ergen kız ve oğlan çocuklarının becerileri, eğitim düzeyleri ve geçmiş iş deneyimlerinin haritası çıkarılmalıdır ki bu sayede yetenekleri piyasa koşullarına eşdeğer hale getirilmiş olur.

ÖZEL OLARAK GEÇİM KAYNAKLARINA İLİŞKİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN OLASI SORULAR:

- Hane halkında ve hane halkına ilişkin harcamalarda kaynakların nasıl tahsis edileceğine kim karar veriyor?
- Arazi mülkiyeti, miras, toprak ve eğitime erişim konusunda hangi yasalar ve uygulamalar söz konusudur? Bunlar kadınlara, erkeklere, kız veya oğlan çocuklarına karşı ayrımcılık içeriyor mu? Kadınlar veya erkekler için belirli geçim kaynağı faaliyetleri konusunda yasaklama var mı? Krizden bu yana krizle başa çıkmak için hangi ekonomi stratejileri benimsendi ve bunlar kadınları, erkekleri, kız veya oğlan çocukları için risk yaratır mı? Bunlar nelerdir?
- Kadınlar, erkekler, genç kadın ve erkekler ile LGBTİ gençlerin; satıcı, tedarikçi, toptancı ve tüketici olarak piyasaya katılıyor mu? Bu grupların her biri için tam katılım önünde engeller var mı? Katılımı güçlendirmek için fırsatlar var mı?
- Arazi, çiftlik hayvanları, tohumlar, teçhizat vb. gibi sürdürülebilir geçim kaynakları için gerekli temel varlıklar nelerdir ve kriz kadınların ve erkeklerin bu kaynaklara erişimini ve kontrolünü nasıl etkilemiştir?
- Tarım, çiftçilik, balıkçılık, ticaret ve gıda arzı sektörlerinde kadın ve erkeklerin rolleri nelerdir ve bunlar krizden bu yana nasıl değişmiştir?
- Kadınlar, erkekler, genç kadın ve erkekler ile LGBTİ gençlerin, piyasayı güçlendirmeye ya da genişletmeye katkıda bulunabilecek yetenek ve kapasiteleri nelerdir? Mevcut işgücü arzı, talebi karşılıyor mu? Piyasa gereksinimlerini karşılamak için hangi becerilerin daha fazla geliştirilmesine ihtiyaç vardır?
- Mevcut geçim etkinliklerine katılırken çeşitli kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ne gibi risklerle karşı karşıyadır?
- Ekonomik programlar, örneğin sadece kadınları bakım rollerine yerleştirmek, mevcut toplumsal cinsiyet normlarını süregelenleştirme riski yaratıyor mu? Ekonomik güçlendirme programlarında kadınların çalıştırılması ile ilişkili geri tepme riskleri nelerdir?

GEÇİM KAYNAKLARI PROGRAMLAMA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Toplumsal cinsiyet eşitliği geçim programlamasına ilişkin diğer kurumların hangi yaklaşımları ve çözümleri benimsediklerini anlamak için kadın hakları örgütleri ve varsa kurumlar arası/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile iş birliği yapılmalıdır.

DİKKAT!

- » Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargılara dikkat edin. Örneğin kadınlara danışılmayan durumlarda belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaçlarını ve önceliklerini yansıtmaz.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına erişebilmek için, geçim kaynakları değerlendirme ekibinde eşit sayıda erkek ve kadın eleman bulundurun. Uygulanabilir olan yerlerde, ekibe toplumsal cinsiyet uzmanı ve koruma/TCDŞ uzmanını dahil edin.
- » Bu grupların sağlıklı ilgili özel ihtiyaçlarının daha iyi analiz edilmesi için mümkün olan yerlerde yerel LGBTİ gruplarından konuyla ilgili uzmanlık bilgisi veya eğitim alınmasını sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler, oğlan çocukları ve LGBTİ bireylerle katılımcı bir değerlendirme yapın. Aynı odak grup tartışmaları oluşturun ve bu grupların insani yardım personelinin kapasitelerini ve önceliklerini daha iyi tanımlamak için danışma sağlanan yararlanıcılarla aynı cinsiyetten olmasını sağlayın. Bu yaklaşım, geçim kaynakları ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve önceliklerini daha iyi tespit etmek için danışma sağlanan yararlanıcıların farklı düzeylerinin daha net bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır.
- » Geçim kaynaklarına ilişkin faaliyetlerde kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının katılımını teşvik etmek için mevcut topluluk yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımlar benimsenmelidir.
- » Program döngüsü boyunca genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadınlar ve kız çocuklarının katılımını sağlamak için çocuk bakım hizmetlerine erişim sağlanmalıdır.

İYİ UYGULAMA

- » Toplantıları, engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarından olanlar için erişilebilir ortamlar aracılığıyla duyurun. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmen bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumlara (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) dikkat edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » Bu Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.
- » İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.

DİKKAT!

- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel olarak hassas veya (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar vb. gibi) tabu konuları çok fazla iderlememeye dikkat edin.
- » Hassas gruplar ve diğerlerinden doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » En fazla geçim destek ihtiyacına sahip grupları ve cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış geçim durumunu potansiyel olarak etkileyen etkenleri belirleyin.
- » Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış geçim programlarına/hizmetlerine eşit erişimin önündeki engelleri değerlendirin.

DİKKAT!

- » Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların farklılık gösteren ihtiyaçlarını tespit etmek için, ihtiyaçların değerlendirilmesi süreçlerine katılımları önündeki potansiyel engellerin farkında olun (bu konuda daha fazla öneri için bir önceki sayfadaki katılım bölümüne bakınız).

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar ve erkekler arasındaki yapısal eşitsizlikleri tartışmak ve kadınların ekonomik olarak güçlenmesini desteklemek için fırsatlar belirleyin.
- » Kadın liderliğini, LGBTİ haklarını ve TCDŞ'nin azaltılmasını teşvik etmek için hedeflenen eylemlere yatırım yapın.

DİKKAT!

- » Geçim programında toplumsal cinsiyet normlarının sorgulanmasını sağlayan eylemlerin olumsuz etkilerini azaltmak ve programın “zarar vermeme” ilkesine (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86) uygun oluşturulmasını sağlamak amacıyla, olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaçları ve hassasiyetleri, İYPD'nin ihtiyaç analizi aşaması sırasında belirlendikten sonra, bu veriler ve bilgiler, bunlara yönelik müdahaleyi stratejik olarak planlamak için kullanılabilir.

Program planlayıcıları, toplumsal cinsiyet analizi sürecinde toplanan bilgi ve verileri kullanarak ve program faaliyetleri ile geçim kaynakları sektöründeki amaçlanan sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıksal bir bağlantı kurarak belirlenen ihtiyaçların karşılanmasını sağlar. Bu bilgi, program döngüsünde daha sonra izleme ve değerlendirme için temel olacak sonuç çerçevesinde geliştirilmelidir.

Stratejik planlamada aynı zamanda, önceki İYPD aşamasında (ihtiyaç incelemesi ve analizi) koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması ve Dönüştürücü yaklaşımda açıklanan temel yaklaşımlar da dikkate alınmalıdır.

Bunların bu aşamada toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte yeterince ele alınmış olması planlamaya uygun şekilde uyarlanmalıdır. Toplumsal cinsiyet belirteçleri de bu aşamada uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48-51).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için değişimi ölçmeye yönelik göstergeler geliştirilmelidir.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeler kullanılmalıdır. Beklenen sonuçlar, toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaçlara uygun kaliteli destek sağlanması, hizmete erişim oranlarının izlenmesi, sağlanan yardımdan memnuniyet, tesislerin nasıl kullanıldığı ve kimin yardım ettiği, kimin ve hangi zaman çerçevesinde değiştiği gibi hususları kontrol edin. Farklı oranları toplumsal cinsiyete ve katılımcıların yaşına göre karşılaştırın.

Aşağıdaki tablo, toplumsal cinsiyet analizinin sonuçlarına dayalı olarak, ilgili göstergelere sahip hedeflerin, sonuçların ve faaliyetlerin geliştirilmesinin örneklerini göstermektedir:

İyi uygulama

Son otuz yıl içinde Afgan mültecilerin hayvanlarıyla birlikte Pakistan'a gelmesi, ormanlar ve toprak kaynakları üzerinde tarım ve otlatma bakımından baskı oluşmasına neden olmuştur. Bu durum, uzun süreli kuraklık ile birleştiğinde kadınların ağır iş yükünü artırmış ve yem ve yakıt sıkıntısı yaratmıştır. Kadınlar tarım sektörüne önemli ölçüde katkıda bulunsa da, yaygınlaştırma hizmetleri geleneksel olarak erkeklere yöneliktir. FAO, kadınlara açık öğretim sağlamak ve yerel bilgi ve uzmanlık olanaklarından yararlanarak ağaç yetiştirme yönetimi ve girişimcilik konusunda eğitim vermek için kadın çalışanlarını görevlendirmiştir. Bu yaklaşım, katılımcı hane halkı için yakacak ve iase olanaklarına erişimi artırarak geliri artırmış ve iş yükünü azaltmıştır.

UYARLANDIĞI KAYNAK: WOMEN'S REFUGEE COMMISSION. 2006 [REVISED 2011]. 'MINIMUM INITIAL SERVICE PACKAGE [MISP] FOR REPRODUCTIVE HEALTH IN CRISIS SITUATIONS: A DISTANCE LEARNING MODULE'

TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ SORULARI

TESPİT EDİLEN SORUNLAR

ÖZEL HEDEFLER

Faaliyet kapsamında hangi özel hedeflere ulaşmaya çalışılmaktadır?

ÖZEL HEDEF GÖSTERGELERİ

Faaliyetin ulaşmaya çalışılan hedefi başardığını açıkça gösteren göstergeler

Kriz öncesi dönemde bakım işlerinde, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının hangi ücretsiz bakım işine (su taşıma ve yakacak odun toplama, aile üyelerine bakmak, kıyafetleri yıkamak) bakmaktaydı ve hangi rol ve sorumlulukları vardı? Bu roller krizden bu yana değişti mi? Kadınlar veya erkekler bu iş için daha önce yüklendikleri sorumluluğa göre daha fazla sorumluluk yükleniyorlar mı?

Krizden önce ve kriz sırasında ücretsiz bakım işlerinden büyük ölçüde kadın ve kız çocukları sorumluydu. Kriz başlangıcından itibaren ücretsiz bakım işleri azalmıştır.

Bakım çalışmaları, kadınların geçim faaliyetlerinde yer almasını zorlaştırmaktadır.

Kadınların geçim programına katılma şansları artmış ve gelir getirici faaliyetler üstlenmişlerdir.

Hane halkı düzeyinde paylaşılan ücretsiz bakım sonucunda gelir getirici faaliyetlerde bulunduğunu rapor eden kadınların yüzdesi.

Kadın ve erkekler geçim programlarına eşit olarak katılıyorlar mı?

Kadınlar, üstlendikleri bakım çalışmaları sırasında sunulan programlara erişim engelleri ile karşı karşıyadır.

Kadınlar, genç kadınlar ve genç erkekler, tehlikeli toplu taşıma ve işveren tacizine bağlı olarak beceri eğitimi ve işe yerleştirme programlarına katılma konusunda kendilerini güvende hissetmemektedir.

Kadınlar, genç kadınlar ve genç erkekler kendi geçim olanaklarına katkıda bulunmaktadır.

Kendi geçimlerini sağladıklarını bildiren kadın, kız çocuğu ve oğlan çocuklarının yüzdesi.

Krizden bu yana sağlanan geçim olanakları, yapısal cinsiyet eşitsizliklerini göz ardı ediyor mu?

Geçim programları, mevcut normlar ve geleneksel olmayan faaliyetlerde rol modellerinin olmayışı, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve baskı kalıp yargıları güçlendirici bir etki yapmaktadır.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları geleneksel olmayan sektörlerdeki gelir getirici faaliyetlere katılma konusunda daha güvenlidir.

Geleneksel olmayan gelir getirici faaliyetlere katılan, faaliyet türüne göre ayrıştırılan kadın, erkek, kız çocukları ve oğlan çocuklarının yüzdesi.

BEKLENEN SONUÇLAR

Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları

Geçim müdahaleleri, 24 saatlik
günlük iş analizinin bulgularına
göre tasarlanmıştır.

Geçim müdahaleleri verilen
kadınlara çocuk bakım hizmetleri
sağlanması.

Erkekler ve oğlan çocukları evdeki
ücretsiz bakım işlerinde daha aktif
rol almaktadır.

Kadınların geçim programlarına
erişiminin artırılması.

Kadınlar, kız çocukları ve oğlan
çocukları işgücü piyasasına
katılmakta kendilerini güvende
hissetmektedir.

Kadınlar, erkekler, oğlan
çocukları ve kız çocukları, geniş
ve geleneksel olmayan geçim
sektörleri yelpazesine erişim sağlar.

BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ

(SONUÇ GÖSTERGELERİ)
Müdahalenin beklenen sonucu ne ölçüde
başardığını ölçmeye yönelik göstergeler

Kadınların ücretsiz ev bakımında erkeklere
göre harcadıkları saat sayısı ve bunların
yüzdesi

Kadınlar, çocuk bakım hizmetleri veya diğer
güvenilir bireylerin bakımında çocuklarından
ayrılma konusunda kendilerini güvende
hissettiklerini (odak grup görüşmelerinde)
belirtirler.

Geleneksel ev işlerinde değişim olduğunu
bildiren kadınlar, kız çocukları ve oğlan
çocukların oranının dağılımı, ücretsiz ev içi
bakım bazında yeniden yapılmaktadır.

Her bir geçim faaliyetine katılan kadınların, kız
çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sayısı
ve yüzdesi

İşgücü piyasasına katılma konusunda güvende
olduklarını bildiren kadınlar ile genç kadın ve
genç erkeklerin sayısı ve yüzdesi

Her bir geçim faaliyetine katılan kadınların, kız
çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sayısı
ve yüzdesi

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan
çocukları geleneksel olmayan geçim
kaynaklarının sunduğuyla ilgili olduklarını ve
onlara katılmaya isteksiz olmadıklarını (odak
grup tartışmaları yoluyla) rapor ederler.

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Daha geniş geçim programlarının bir parçası
olarak ev içi bakım çalışmasının analizini yapınız.
Bunun için 24 saatlik günlük iş analizi kullanılabilir.

Geçim programlarının yanında çocuk bakımı
sağlayın.

Ücretsiz ev içi bakım çalışmaları için erkeklerin
ve oğlan çocuklarının ortak sorumluluklarına dair
farkındalık yaratın.

Kadınları hedef alan geçim programlarında bakım
görevleri dikkate alınır ve bu programlar zamansal
açıdan buna göre uyarlanır.

Risklerin nerede ve ne zaman meydana geldiğini
belirlemek için güvenlik denetimleri gerçekleştirin.

İşverenler için davranış kuralları geliştirin.

Kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan
çocuklarına yapısal cinsiyet eşitsizliklerini
sorgulayan geçim programlaması - mesleki eğitim,
işe yerleştirme - olanakları sunulmalı.

Kadın inşaat işçileri gibi toplumsal cinsiyet
bakımından geleneksel olmayan rollere ilişkin rol
modeller tanımlayın.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

İhtiyaç inceleme ve analize dayanan stratejik planlama aşamasının ve sonuç odaklı bir çerçevenin (logframe) üretilmesinin ardından, İYPD'deki bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesi aşamasıdır.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilmesi için atılacak adımlar şunlardır:

- İnsani aktörler, kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının belirli ihtiyaçları, öncelikleri ve kapasiteleri arasındaki eşitsizlikleri ele almak için fonları harekete geçirmek amacıyla bağışçı aktörlerle iş birliği ve ortaklık kurma ihtiyacı duyar.
- Kaynakları öncelikli eylemler etrafında harekete geçirmek için geçim kümesini kadın, kız çocuğu, erkek ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları karşılamak için geliştirilen planlar hakkında bilgi ve önemli mesajlarla destekleyin.
- Geçim olanakları aktörleri, bir müdahalenin maliyetinin, ihtiyaç değerlendirmesinde kanıtlandığı üzere, erkekler, kadınlar, oğlan ve kız çocuklarının farklı ihtiyaçlarından nasıl etkilendiğini dikkate alması gerekir. Örneğin diğer potansiyel seçeneklerin yerine kadın üzerindeki bakım yükünü azaltmaya yönelik emek tasarrufu sağlayan teknolojilerin kullanılmasına ilişkin bir karar, farklı maliyetlerle sonuçlanabilir.
- Geçim programında toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiğini ve sürecin nasıl geliştirileceğine dair rehberlik sağlandığını değerlendirmek için cinsiyet belirteçlerini kullanın. Konuyla ilgili birçok farklı belirteç vardır (toplumsal cinsiyet belirteçleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48-51).

4 Uygulama ve izleme

Kaynakların harekete geçirilmesinden sonra İYPD'nin bir sonraki aşaması programın uygulanması ve izlenmesidir.

Uygulama

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin geçim programlarına tümüyle dahil edilmesini sağlamak için aşağıdaki önemli eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir:

- Program faaliyetlerini, tüm kadınlar ve kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının belirli geçim kaynakları ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve önceliklerine uygun şekilde düzenleyin.
- Kadınları, kız çocuklarını, erkekleri ve oğlan çocuklarını mevcut kaynaklar ve programı nasıl etkileyebilecekleri konusunda bilgilendirin.
- Geçim programları kapsamında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için sürdürülebilir geri bildirim mekanizmalarının geliştirilmesi.

Bu mekanizmalara güvenli bir şekilde erişim, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için farklı olabilir; bu nedenle bunların dahil edilmesini kolaylaştırmak için bu türden hükümler koyulması gerektiği unutulmamalıdır. Geçim programının tüm yönlerine erişimin sağlanması için sosyal sınıf, yaş ve engellilik gibi insanları farklı kılan diğer faktörler göz önünde bulundurulmalıdır.

Program kapsamında iyi uygulamalara bağlı kalınmasını sağlamak için, planlama, uygulama ve izleme aşamalarına toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartların dahil edilmesi gerekmektedir. Bu standartlar aşağıdaki alanlarla ilgilidir (ve aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyulanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

İyi uygulama

Filipinler'de hendek açma işi, kadınların hasat sonrası görevleri arasında en çok zaman alan zahmetli bir faaliyettir. Bu nedenle bir hendek açma makinesi tasarlanmıştır. Makine, elle yapıldığında saatler sürecek çalışma sürelerini birkaç dakikaya indirmelerini sağlayarak kadınlara katkı sağlamıştır.

FAO/WFP.2008. SEAGA FOR EMERGENCY AND REHABILITATION PROGRAMMES SOCIO-ECONOMIC AND GENDER ANALYSIS [HTTPS://TINYURL.COM/Y8F2PFOE](https://tinyurl.com/Y8F2PFOE).PDF MODULE 7 P 14

İyi uygulama

Beyrut'ta MOSAIC adlı bir örgüt, örneğin trans kadınlar için potansiyel işe yerleştirme fırsatlarını araştırmak için çağrı yaparak, LGBTİ mültecilerin istihdama ve mesleki eğitime erişimini iyileştirmek için yollar aramıştır. Bu faaliyet, ev sahibi topluluğun LGBTİ örgütlerinin koruma eksikliklerini telafi etmede oynayabilecekleri hedefe yönelik özel rolün bir örneğini teşkil etmektedir.

Kadınların Mülteci Komisyonu tarafından kentsel bağlamdaki mültecilere yönelik yürüttüğü bu araştırmada öne çıkan sonuçlardan biri, kentli mültecilerin güvenli ve istikrarlı bir konut ve geçim kaynağı elde etmedeki zorluklarının ele alınmasının kentsel korumanın ve TCDŞ riskinin azaltılmasının temel bir bileşeni olduğuna işaret etmektedir. Sömürü, ayrımcılık ve çeşitli TCDŞ biçimleri rutin olgulardır. Barınma olanağı arayan mültecilere yardım etmek, potansiyel işverenleri tanımlamak ve mülteci işçilerinin sömürülmesine çok yönlü bir müdahale geliştirmek için yerel düzeyde doğrudan savunuculuk gereklidir.

WOMEN'S REFUGEE COMMISSION: MEAN STREETS: IDENTIFYING AND RESPONDING TO URBAN REFUGEES' RISKS OF GENDER-BASED VIOLENCE P85 AND P2A

GEÇİM PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Yerel kadın hakları grup, ağ ve sosyal toplulukları - özellikle kadınlar, gençler, engelliler ve LGBTİ gruplarının gayri resmi ağlarını - tanımlayın ve geçim programlarına destek ve katılım sağlamalarını ve bunları izlemelerini ve koordinasyonda rol almalarını sağlayın.
- » Toplumsal cinsiyete bağlı geçim koşullarının tüm sektörlerle dahil edilmesini sağlamak için diğer insani yardım hizmet sağlayıcılarıyla koordinasyon içinde olun.
- » Geçim imkânları sektörü ile cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış verilerle ilgili olarak kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının durumunu toplumsal cinsiyet analizini kullanarak İnsani Yardım Genel Bakış ve İnsani Yardım Planını destekleyin.

DİKKAT!

- » LGBTİ bireylerin deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının çok farklı olabileceğinin ve bu bireyleri temsil eden yerel gruplarla koordinasyonun, ihtiyaçlarını tam olarak anlamak ve çözüm getirmek bakımından önemli olduğunun bilincinde olun.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının yanı sıra LGBTİ bireyler, engelliler ve diğer azınlık grupları için erişilebilir bir temsilci ve katılımcı tasarım ve uygulama süreci hayata geçirin.
- » Geçim olanakları program personelinin yüzde 50'sinin kadın olması için çabalayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının geçim kaynaklarının sektör programlarında anlamlı bir şekilde yer almasını ve güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek gizli geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarına erişebilmelerini sağlayın.
- » Katılımcıların anlamlı katılımını sağlamak için beceri eğitimi öncesi oryantasyon programları gerçekleştirin.
- » Kadın ve kız çocukları geçim programına ilişkin kaygılarını güvenli ve açık bir ortamda dile getirebilmeli ve gerekirse kadın insani yardım personeliyle konuşabilmelidir.
- » Genel geçim programının ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olumsuz sonuçlarını değerlendirirken farklı kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına danışın. Hareket sorunları olan bireyler ile bakım sağlayıcılarını tartışmalara dahil edin.
- » Gelecek toplantılar, eğitimler vb. hakkında kadınları bilgilendirmek ve konulara önceden hazırlanmaları konusunda destek olmak için proaktif olun.
- » Program döngüsü boyunca genellikle bakım çalışmaları için sorumluluk taşıyan kadınların ve kız çocuklarının katılımını sağlama yönünde çocuk bakım hizmetlerine erişim sağlayın.

Katılım (devamı)

DİKKAT!

- » Yüksek risk altındaki kadınlara endişelerini dile getirme ve kararlara katılma olanağı sağlayın, kişisel durumlarına dair gizliliği garanti edin ve onları daha fazla zarar veya travmaya maruz bırakmayacak bir mekanizma oluşturun. Toplumun dışında çalışan gizli hatlar gibi bazı mekanizmalar daha etkilidir.
- » Kadınların toplumun sadece dış aktörlerin beklentilerine cevap verdiği ve kadınların katılımları için gerçek bir desteğin bulunmadığı durumlara girmemelerini sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumlara (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) dikkat edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu'nda geçim kaynakları ile ilgili rehberliği takip edin
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarını kullanarak, yerinde kontroller ve uygun durumlarda, dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemi yaparak ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere danışarak potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri erken dönemde belirleyin. Şiddete maruz kalanlar ve risk altında olan bireylerle ilgili olarak güvenlik, saygı, gizlilik ve ayırım gözetmemeyi sağlayacak önlemler her zaman hayati önem taşıyan hususlardır. (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 86).
- » Geçim faaliyetleri ve güvenilir satıcılar, nakliye şirketleri ve nihai piyasalardaki katılımcılar arasında bağlantılar oluşturun.
- » Kadınları ve diğer risk altındaki grupların üyelerini kadrolu personel olarak istihdam edin.
- » İnsanları TCDŞ hizmetlerine yönlendirme konusunda personeli eğitin.
- » Kadınların ve kız çocukların geçim kaynakları programlarına veya pazarlarına erişmek için en hızlı ve en erişilebilir yolları kullanmasını sağlayarak koruma risklerini azaltın, örneğin iyi aydınlatılmış yollar ve güvenli ulaşım sağlayın.
- » İnsani yardım aktörlerinden kaynaklanabilecek cinsel istismar ve tacizi önlemek için önlemler alın.

GEÇİM PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması (devamı)

DİKKAT!

- » Kadınları riske maruz bırakan (güvensiz alanlardan yakacak odun toplamak gibi) geçim kaynaklarını teşvik etmeyin ve gece yapılan geçim kaynakları faaliyetlerinden kaçının.
- » TCDŞ'ye maruz kalanlar da dahil bir gruba veya bir bireye bağlanabilecek verileri paylaşmayın.
- » TCDŞ'ye maruz kalanları ifşa etmeyin. Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplarla genel olarak konuşun, kişisel deneyimleri hakkında açıkça konuşmayın.
- » Hangi grupların TCDŞ'den etkilendiği hakkında varsayımlarda bulunmayın ve TCDŞ veya raporlardaki eğilimler hakkında rapor edilen verilerin TCDŞ'nin kapsamı hakkındaki gerçek yaygınlığı ve eğilimleri temsil ettiğini varsaymayın.
- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Yardımın sağlandığı ortam, ilgili kişiler için mümkün olduğunca güvenli olmalıdır. İhtiyacı olan insanlar, yardım almak için tehlikeli bölgelere seyahat etmeye ya da buralardan geçmeye zorlanmamalıdır.

Toplumsal cinsiyete uyulanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Analiz edin, ilgili aktörlerle paylaşın ve insani müdahale öncelikleri hakkında bilgi sağlamak ve doğru insanları hedeflemek için sonuçları ve verileri kullanın. Toplumsal cinsiyetle ilgili değerlendirmelerin tümüyle dahil edilmesini sağlamak için tüm geçim programlarını değerlendirin.
- » Ürünlerden henüz yararlanamayan kadınlara veya erkeklere ulaşmak için ürün modellerini (kredi, tasarruf, mikro sigorta vb.) tasarlamak için finansman sağlayıcı aktörlerle çalışın.
- » Kadınların hem geçimlik hem de parasal ürünlere katılımını destekleyin.
- » Kadınların çiftçi kolektiflerini destekleyin ve değer zincirlerinde kadınların ekonomik güçlenmesine yönelik fırsatları belirleyin
- » Farklı gruplardan kadınların kooperatiflere ve sadece kadın kooperatiflerine katılmasını destekleyin.

İYİ UYGULAMA

- » Herkesin geçim programlarından eşit şekilde faydalanacağını düşünmeyin. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaçlar, roller ve dinamikleri kullanarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın.
- » Mesleki eğitim programlarının cinsiyete dayalı toplumsal normları ve basmakalıp yargıları olumsuz yönde etkilememesini sağlayın.
- » Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır.

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Yapısal eşitsizlikleri sorgulayın. Toplumsal cinsiyetle ilgili geçim sorunları ile ilgili erişim faaliyetlerine erkekleri, özellikle dini liderleri ve toplum liderlerini dahil edin.
- » Tüm geçim yönetim komitelerinde kadın liderliğini destekleyin ve seçim süreçlerinden önce toplulukla kadınlara yönelik temsil oranları üzerinde mutabakata varın.
- » Kadınlara daha fazla mali bağımsızlık ve ek geçim becerileri sunulması için barınak yeri yapımı çalışmalarına katılımlarını teşvik edin.
- » Topluluğun kadın katılımının değeri hakkındaki duyarlılığını artırmak için kadın ve erkek toplum liderleri ile birlikte çalışın.
- » Geçim fırsatları için bir temel oluşturulmasına yönelik olarak ergen kız çocuklarına yönelik insani, sosyal ve finansal kaynakları güçlendiren varlık oluşturma programlarını hayata geçirin.
- » Erkekler ve oğlan çocuklarında farkındalık yaratın ve onları geçim olanakları programında kadınların katılımı ve liderliği için savunucular olarak dahil edin.
- » Kadınlar, kız çocuklar, erkekler ve oğlan çocukların geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet geçim rolleri üstlenmelerini sağlayın.
- » Ayrıca müzakere becerileri ve stratejileri oluşturma, birlikte çalışarak topluluklarında rol model olma ve geçim faaliyetlerinde liderlik rolleri üstlenme yönünde onları teşvik edin, destekleyin.

İYİ UYGULAMA

- » Toplumdaki yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.
- » Güçlü mülteci ve yerinden edilmiş insanlar toplumdaki kadınları güçlendirmek için ileri sürülen stratejileri, sınırlı da olsa kendi güçlerine ve ayrıcalıklarına doğrudan bir tehdit olarak görürler; bu nedenle bu gruplar, genellikle kendilerini en çok tehdit altında hisseden gruplardır.

İzleme

Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının, stratejik ihtiyaçlarını karşılama konusundaki değişikliklerin yanı sıra, geçim kaynakları sektörüne erişimin ve kalitesinin izlenmesi. İzleme faaliyetinde ayrıca geçim programının, anlamlı ve ilgili katılımı ve kadınların liderliğini teşvik eden dönüştürücü bir yaklaşımla nasıl katkıda bulunduğu da incelenmelidir.

Cinsiyet ve yaşa göre-ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir cinsiyet analizinin temel bileşenleridir ve izleme ve ölçme sonuçları için gereklidir. Geçim programında toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiğini ve sürecin iyileştirilmesi için nasıl bir rehberlik sağlandığını değerlendirmek için cinsiyet belirteçlerini kullanın (bkz. Bölüm B, sayfa 48-51).

Geçim sektörünün izlenmesi; bu kapsamda örneğin küçük işletmelerde kadınların mentorlük programlarından ne ölçüde yararlandığı veya geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri dışında rollerde bulunan, örneğin erkek hemşireler ve kadın inşaat işçileri gibi insanlarla muhatap olan genç erkekler ve kadınlar tarafından algılanan bir rol model programının faydalarını ölçebilir. Cinsiyet ve yaşa göre mesleki eğitime katılım, hane halkı, hane halkı gelirleri veya hane halkı gelirlerinin harcanmasında müşterek karar alan hane oranlarını izleyin.

Geçim programlarının “zarar vermeme” ilkesi çerçevesinde oluşturulup oluşturulmadığını izleyin (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için Bkz. B Bölümü, 86. sayfa). Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarıyla sürekli istişarelerde bulunun ve potansiyel problemleri veya olumsuz etkilerini (örneğin kadınları ve kız çocuklarını şiddet riskine maruz bırakan mesleki eğitim oturumlarının zamanlaması ve yeri gibi) erken dönemde belirlemek için gözlem/nokta kontrolleri yapın. İzleme kapsamında geri bildirim mekanizmaları da önemlidir (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, Sayfa 84). Bu tedbirler, programın olumsuz etkilerinin erkenden tanımlanmasını sağlar, böylece TCDS’yi veya kadın haklarının daha fazla suiistimal edilmesini önleme bakımından olumsuz etkiler zamanında ele alınabilir.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani aktörlere programların yönetilmesi için ihtiyaç duyulan bilgilerin etkin bir şekilde sağlanmasıdır. Böylece, krizden etkilenen kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların özel ihtiyaçları ve öncelikleri etkin, etkili ve hakkaniyetli bir şekilde karşılanabilir ve kapasitelerini geliştirmeleri sağlanabilir (Daha fazla bilgi için bkz. Kısım B, sayfa 58.) Değerlendirme süreci, dönüştürücü yaklaşımın ne kadar iyi dahil edildiği ve kadınların liderliğinin teşvik edilip edilmediğinin analiz edilerek, stratejik ve pratik ihtiyaçların ele alınmasını sağlar, sonuçları ve etkileri en üst düzeye çıkarmak için mevcut ve gelecekteki geçim programlarının geliştirilmesine katkıda bulunur.

İnsan merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkilerin sağlanması ve kadınlara ve erkeklerle eşit yardım sağlamada iyi uygulamaların belirlenmesi için geçim programının metot ve süreçlerini gözden geçirmek gerekir. Geçim programlarının, program planlamasının başlangıcından itibaren farklı yaş ve yeteneklere sahip kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından eşit katılım ve geçim etkinliklerine erişim temelinde gözden geçirilmesi gerekmektedir. Programlamadaki eşitsizliklerin etkin biçimde ulaşılmayan kadınlara, kız çocuklarına, erkeklerle ya da oğlan çocuklarına odaklanarak değerlendirilmesi gerekir. Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımı, programlama ve müdahaleyi iyileştirmek için eşitsizlikleri tanımlamaya yardımcı olur.

TEMEL KAYNAKLAR

1. The Sphere Project. Minimum Standards in Shelter, Settlement and Non-food items. Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response. 2011. <https://tinyurl.com/y8h59pu9>
2. IASC. "Livelihoods." Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action. 2015. <https://tinyurl.com/y9ynutoj>

TEMEL KAYNAKLAR

1. Women's Refugee Commission. Building Livelihoods: A field manual for practitioners in humanitarian settings. 2009. <https://tinyurl.com/yalln6pt>
2. Women's Refugee Commission. Mean Streets: Identifying and Responding to Urban Refugees' Risks of Gender-Based Violence. 2016. <https://tinyurl.com/gp6zlg7>

İyi uygulama

Hint Okyanusunda oluşan ve Endonezya, Sri Lanka, Hindistan, Maldivler, Myanmar, Tayland ve Somali'yi etkileyen tsunami olayı sırasında Oxfam, balıkçı toplulukları için en önemli varlık olan balıkçı tekneleri dağıtmıştır. Tsunami olayından sonra teknelerin öncelikle erkeklere dağıtıldığı, ancak Oxfam ve ortaklarının kadınlara dağıtımı da teşvik ederek toplumsal cinsiyet eşitliği için çabaladıkları tespit edilmiştir.

Değişik tepkilerin alındığı bu girişim sonrasında kadınların geleneksel olarak erkeklere özgü görülen alanlara erişiminin topluluk tarafından kabul görmesini sağlamak için önemli bir çalışma gerekmiştir. Kadın balıkçılığına verdiği destek aracılığı ile hem teşvik ettiği toplumsal değişimin hem de kadınların bu değişimden fayda sağlaması için gereken desteğin öneminin Oxfam tarafından yeterince fark edilmediği ileri sürülmüştür.

“Kadınların balık avlaması, kültür ve geleneklerine aykırı bir durum olarak görülmektedir. Erkeklerin ve kadınların daha duyarlı olarak tutumlarını değiştirmeleri gerekmektedir. Bu uzun zaman alabilir ve büyük çaba gerektirebilir.”

UYARLANDIĞI KAYNAK: OXFAM INTERNATIONAL TSUNAMI FUND FINAL EVALUATION: GENDER REVIEW SUMMARY (2009) P19 [HTTPS://TINYURL.COM/YB3X7XVJ](https://tinyurl.com/YB3X7XVJ)

Beslenme

Bu bölümde toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının beslenme programlarına nasıl dahil edileceği açıklanmaktadır. Bölümde ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının beslenme programlarının yanı sıra ileride başvurulmak üzere temel standartlar ve kaynaklara dahil edilmesinin neden önemli olduğu hakkında bilgiler de mevcuttur.

Bu bölüm, İnsani Yardım Program Döngüsünün (İYPD) her aşamasında gerçekleştirilmesi gereken beslenme programının temel eylemlerini açıklayan genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bu kontrol listesinden sonra, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği programlamasının nasıl yapılacağı hakkında daha fazla ayrıntı bulabilirsiniz.

Bu, bir toplumsal cinsiyet analizinin nasıl gerçekleştirileceğine, toplumsal cinsiyet analizinin tasarımdan uygulama, izleme ve gözden geçirmeye kadar nasıl kullanılacağı ve koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması, Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım ve dönüştürücü bir yaklaşımın bu aşamaların her birine nasıl dahil edileceği hakkında pratik bilgiler içermektedir. Alana ilişkin örnekler, uygulamanın nasıl olacağını göstermek için kullanılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin beslenme programlamasına dahil edilmesi neden önemlidir?

İnsani krizler, beslenme ihtiyacı açısından kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarını farklı şekilde etkiler. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınlar ve kız çocukları için kendilerinin ve ailelerinin ihtiyaçlarının karşılanması bakımından yeterli ve tutarlı miktarlarda besleyici gıdaya erişimlerini engeller.

Hâkim sosyal normlar, yiyeceklerin yetersiz olduğu durumlarda kadınlar ve kız çocuklarının tüketimlerini azalttığını, buna karşılık yiyeceklerin paylaşımı bakımından erkek ve oğlan çocuklarının tercih edildiğini ortaya koymaktadır. Bir insani kriz sırasında, beslenme ve TCDSH riski arasındaki ilişki daha belirgin hale gelebilir. Kadınların hareketliliğiyle ilgili kısıtlamalar da gıda dağıtım bölgelerine erişimlerini engelleyebilir.

Gebe veya emziren kadınlar, fizyolojik olarak artan beslenme ihtiyaçları nedeniyle yetersiz beslenmeden orantısız olarak etkilenirler. Ailelerinden ayrılan bekâr erkekler ve oğlan çocukları yemek pişiremez ya da yiyecek dağıtımına erişimleri olmazsa yetersiz beslenme riski altında kalabilirler.

Yeterli sağlık ve su-sihhi tesisat-hijyen (SSH) hizmetlerine daha iyi erişime paralel olarak besleyici gıdaların artışı, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için - akut veya kronik - yetersiz beslenme düzeylerini düşürmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının beslenmeye etkin biçimde dahil edilmesi, aşağıdaki hedeflere ulaşılmasını sağlayacaktır:

- **Herkes için güvenlik, beslenme ve insani onurun korunması hakkını koruyun ve daha güvenli topluluklar inşa edin.** Tüm kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının beslenme ihtiyaçlarını karşılayan programlar, krizden etkilenen insanların besin alımlarını azaltma ya da bedel karşılığı cinsel ilişki gibi risklerle baş etme stratejilerine başvurma ihtiyacını azaltmaktadır. Bu da, TCDSH, sömürü, sosyal damgalama, istenmeyen gebelikler ve HIV/AIDS gibi cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara ilişkin riskleri azaltır.

- **Kriz döneminde doğan çocuklar için en iyi sonuçların alınmasını sağlayın.** Gebe ve emziren anneler için beslenme desteğini ön planda tutulması ve emzirme uygulamalarının savunulması, kriz döneminde doğan çocuklar için en iyi beslenme ve gelişimsel beklentilerin karşılanmasını sağlar.

Ayrıca hane halkı beslenme ihtiyaçlarının karşılanmasında ailelere yardımcı olmak, kız ve oğlan çocukları için daha fazla yiyeceğe erişme bakımından baş etme stratejisi olan kız çocuklarının zorla evlendirilmesi uygulamasını azaltabilir.

- **Anamlı katılım hakkına saygı gösterin.** Kadın, kız çocukları, erkek ve oğlan çocuklarına beslenme hizmetlerinin sunulması konusunda ayırım gözetilmeksizin danışma sağlanması, haklarının korunmasını ve uygun hizmet sunumu sağlar. Örneğin, danışma hizmeti sonucunda, emziren anneler için özel alanlar ile taciz ve şiddetten uzak barınma yerleri sağlayan bebek ve küçük çocuk beslenme merkezlerinin oluşturulması sağlanabilir.

Program Döngüsüne toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı ve beslenmenin dahil edilmesi

Bu bölümde, Birleşmiş Milletler kuruluşları, yerel ve uluslararası STK'lar ve devlet kurumları gibi sahada halkla yüz yüze hizmet veren insani yardım aktörleri için İYPD'nin her aşamasında beslenme sektöründe toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için gerekli eylemler özetlenmiştir.

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA BESLENME PROGRAMLAMASI İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- Beslenme ile ilgili ihtiyaç, öncelik ve yetenekler hakkında cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- Beslenme ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizinin yapılması ve bulguların analiz edilmesi.

2 Stratejik planlama

- Toplumsal cinsiyet analizi ve krize hazırlıkla ilgili diğer verilerden elde edilen bulgular kullanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin beslenme program tasarımına dahil edilmesi.
- Beslenme sektörü için belirlenen toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçlar, proje faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulması.
- Müdahale için beslenme program tasarımlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Müdahalede beslenme programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Finansman önceliklerinin belirlenmesi için değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve beslenme sektörü hakkında bilgi ve önemli mesajlara yer verilmesi.
- Beslenme sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda bağışçı aktörler ve diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verilmesi.

4 Uygulama ve izleme

- Toplumsal cinsiyet eşitliğini içeren ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri mevcut kaynaklar ile projeyi nasıl etkileyebilecekleri ile ilgili olarak bilgilendiren beslenme programlarının uygulanması.
- Beslenme projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması ve sürdürülmesi.
- Müdahalede beslenme programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin beslenmeye erişiminin izlenmesi ve değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergelerin oluşturulması.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- Beslenme sektöründeki projelerin ve beslenme müdahale planlarının incelenmesi. Hangi kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere etkin biçimde ulaşıldığının ve hangilerine ulaşamadığının ve ulaşılama nedeninin değerlendirilmesi.
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaların paylaşılması ve eksikliklerin ele alınması.

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

Toplumsal cinsiyet analizi, değerlendirme aşamasında gerçekleşir ve program döngüsü boyunca toplanan bilgilerle izleme ve değerlendirme aşamasına kadar devam etmelidir. B Bölümü 30-36. sayfalarda yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analizi aracı, acil durumun herhangi bir aşamasında toplumsal cinsiyet analizinin nasıl gerçekleştirileceğine dair adım adım bilgi sağlayan bir kılavuz sunmaktadır. Cinsiyet ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verilerin (CYAV) kullanımına ek olarak, içerik bazında verilerin yetenek, etnik köken, konuşulan dil, gelir düzeyi veya eğitim gibi insanları farklı kılan diğer faktörlere dayanarak ayrıştırılması önemli olabilir.

Toplumsal cinsiyet analizi, beslenme sektörü için çok önemlidir. Bazı durumlarda, bir çocuğun tıbbi/beslenme danışmanlığına götürülmesi ya da bir çocuğun hastaneye yatırılması (genellikle anne ya da büyük çocukların çocuğun yanında kalması gerekeceğinden, aile hayatında kesinti olarak kabul edilir) çocuğun annesinin, kendi iradesini ifade edemediği durumlarda ise hane reisi (baba) ya da yaşlılar (kayınvalidesi ya da hane reisinin annesi) tarafından karar verilebilir.

Ancak, temel olarak sağlık eğitimi oturumlarından çoğunlukla yararlanan ve sağlık veya beslenme sorunlarını saptayabilecek olanlar annelerdir. Bu konunun üstesinden gelinmesi için bu topluluklardaki kadınların bu konularda söz sahibi olmaları ve hane halkına sağlık ve beslenme bilgisi sağlanması veya bu konuda bilinçlenmenin artırılması için yapılan oturumlara karar alma mekanizmalarının dahil edilmesinin sağlanması çok önemlidir.

CYAV, herhangi bir cinsiyet analizinin temel bir bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için gereklidir.

Daha etkili programların oluşturulması için CYAV'in toplanması ve analiz edilmesi gerekmektedir.

CYAV'in toplanmasının zor olduğu durumlarda, ulusal ve uluslararası istatistikler, diğer insani ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan veriler veya küçük örneklem anketlerine dayanarak konuyla ilgili tahmini veriler sağlanabilir. CYAV'in mevcut olmadığı veya çok eski olduğu durumlarda bunu hesaplamak için yöntemler kullanılabilir (bkz. Bölüm B sayfa 41). Beslenme sektörü için işleyiş hakkında bilgi toplamak önemlidir. Beslenme müdahalelerinde sıklıkla mevcut sağlık tesislerinin kullanılması nedeniyle sağlık sektörü için sağlık sisteminin işleyişi hakkında bilgi toplanması önemlidir. Veriler cinsiyet ve yaş, örneğin 0-6 ay, 6-12 ay ve 12-24 aylık bebekler ve 60 yaş üstü kişiler için ayrıştırılmalıdır; çünkü yaşlı erkekler ve kadınlar yüksek beslenme riski altındadır, ancak çoğu zaman beslenme programlarından dışlanmaktadır. Bu veriler, etkilenen alanda yaş ve cinsiyete göre (daha yüksek risk altındaki gruplar dahil) beslenme konularına genel bir bakış geliştirmek için kullanılabilir.

Bir sonraki sayfada yer alan tablo, acil bir müdahale sırasında toplumsal cinsiyet analizinin önemli noktalarını ve hangi çalışma dokümanlarının hazırlanması gerektiğini özetlemektedir. Bunlar, küme seviyesinde (sorumlu küme lideri ile) ve/veya ayrı ayrı kuruluşlar seviyesinde (sorumlu acil müdahale koordinatörü ile) üretilmelidir.

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI:

- IASC Gender Marker Tip Sheet: <https://tinyurl.com/bodllmcg>

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Krize hazırlık aşaması	Ülke için toplumsal cinsiyet özeti/genel bakışı oluşturulması, STK, hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarında mevcut toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi	Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa) https://tinyurl.com/ycwk3r7z Bilgi grafiği
Birden ortaya çıkan acil durumun ilk haftası	Acil durumdan önce hazırlanan ve gerektiğinde revize edilmiş toplumsal Cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün incelenmesi. Oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması. Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi. NTM sektörü için önemli soruları bütünleştirerek, sektörel veya çok sektörlü hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız). Sektörel veya çok sektörlü hızlı analizlerin gerçekleştirilmesi ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.	İnsani yardım programlarının mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına bağlanması için stratejik giriş noktalarını belirleyen bilgilendirme belgesi (2 sayfa) https://tinyurl.com/yao5d8vs Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9fx5r3s
Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra	Mevcut ihtiyaç analiz araçlarını uyarlayarak ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerini kullanarak sektörel bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyet analizinin yapılması.	Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9xt5h4n

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra	Önceden mevcut toplumsal cinsiyet ortaklıklarını geliştiren bütünleşik kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi için fırsatların belirlenmesi. CYAV, insani yardıma erişim, varlıklar ve kaynakları ve siyasi katılım düzeyini gösteren bir referansın oluşturulmasının sağlanması. Kriz, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim, yeniden üretim ve sektörle ilgili diğer konuların etkisinin analiz edilmesi. İ&D planları, referans ve dağıtım sonrası daha iyi bir planlama, izleme ve değerlendirme çerçevesinin oluşturulması için toplumsal cinsiyet analizi girdilerinin kullanılması. Personelin iç toplumsal cinsiyet kapasitelerinin analizinin yapılması (eğitim ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinde güvenilirlik seviyesi, bilgi seviyesi, tanımlanan toplumsal cinsiyet becerileri).	Anket için somut sorular (olanaklar dahilinde BİT-destekli) Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu https://tinyurl.com/ybyerydk ve https://tinyurl.com/ybsqzvzj Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler 1 sayfalık anket Araştırma raporu Kapasite geliştirme planı
Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl zaman çerçevesi, büyük çaplı müdahale olduğu varsayılarak)	İnsani yardım müdahalesinde program, kampanya ve iç uygulamalarda toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili toplumsal cinsiyet denetimi/değerlendirmesi yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak toplumsal cinsiyet öğrenme incelemesine girdi sağlayacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.
İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha uzun süre sonra	Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansının göz önünde bulundurulduğu müdahale sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale değerlendirme çalıştayında paylaşılacak ve yayımlanacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği sonuç değerlendirmesi. https://tinyurl.com/p5rqgut

Toplumsal cinsiyet analizinin kaynakları arasında UNICEF, WFP, Çocukları Kurtar, Uluslararası Tıbbi Kuruluşlar tarafından üretilenler gibi nüfus sayımı verileri, Demografi ve Sağlık anketleri, toplumsal cinsiyet analizi raporları, insani değerlendirme raporları, koruma ve TCDSH sektör raporları ve cinsiyet ülke profilleri ve diğerleri yer almaktadır. Bunlar, krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ve/veya anketler, röportajlar, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemleri ve öykü anlatımı gibi programlardan elde edilen katılımcı veriler ile desteklenmelidir.

Beslenme sektörüne yönelik bilgi toplanması için oluşturulan analiz soruları, krizin kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına olan etkisini anlamaya yönelik olmalıdır. Standart beslenme değerlendirmeleri, kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına, LGBTİ bireylere, engelli bireylere, farklı yaş ve etnik kökenlere sahip bireylere ve farklı yönleri olan diğer bireylere ilişkin belirli deneyimlere, ihtiyaçlara, haklara ve risklere vurgu yapmak için uyarlanabilir. Değerlendirme, beslenme sektörüyle ilgili olarak kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının ihtiyaç, rol ve dinamikleri ve bunların farklı yönleri olan diğer bireyler (örneğin engellilik, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, sosyal sınıf, din) ile nasıl kesiştiğine dair sorular içermelidir. 282-283. sayfalardaki “Temel yaklaşımlar ve beslenme programlamasında ihtiyaç analizi için standartlar” a kadınların katılımı ve TCDSH’nin önlenmesi ve azaltılması konusundaki iyi uygulamalara ve temel koordinasyon standartlarına uyum sağladığından emin olunmalıdır.

BESLENME SEKTÖRÜ İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE İNCELENMESİ GEREKEN NOKTALAR:

- **Kriz veya program başladığından bu yana ne değişti?** Hane sayısı ve ortalama aile büyüklüğü, bekâr ebeveyn veya çocuğun reis olduğu hanelerin sayısı, özel ihtiyaçları olan kişilerin sayısını cinsiyet ve yaşa göre inceleyin, gebe ve emziren kadın sayısına bakın. Çok eşli aile yapıları var mı?
- **Nüfus demografisi:** Nüfusun cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış demografik profili neydi? Krizden ya da programdan bu yana ne değişti? Hane sayısı ve ortalama aile büyüklüğü, bekâr ebeveyn veya çocuğun reis olduğu hanelerin sayısı, özel ihtiyaçları olan kişilerin sayısını cinsiyet ve yaşa göre inceleyin, gebe ve emziren kadın sayısına bakın. Çok eşli aile yapıları var mı?
- **Toplumsal cinsiyet rolleri:** Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının krizden önce beslenmeye ilgili rolleri nelerdi? Kriz başlangıcından bu yana beslenme ile ilgili kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının rolleri nasıl değişti? Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının yeni rolleri nelerdir ve birbirini nasıl etkiler? Bu roller ne kadar zaman gerektirir?
- **Karar verme yapıları:** Toplumun krizden önce beslenmeye ilgili karar almak için kullandığı yapılar nasıldı ve bunlar şu anda nasıl? Karar verme platformlarına kimler katılıyor? Kadın ve erkeklere eşit söz hakkı veriliyor mu? Ergen kız ve erkek çocukların katılımı nasıl?
- **Koruma:** Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarından oluşan belirli gruplar krizden önce hangi koruma riskleri ile karşı karşıya kalmıştır? Krizin başlangıcından ya da program başladığından bu yana koruma riskleri hakkında ne gibi bilgiler mevcut? Yasal çerçeveler toplumsal cinsiyet ve korunma ihtiyacını ve adalet erişimi nasıl etkiliyor? Mevcut geçim fırsatları veya bu fırsatların olmaması, koruma risklerini nasıl etkiliyor?
- **Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, kapasite ve hedefler:** Etkilenen nüfus ve/veya programda kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının, beslenme ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve hedefleri nelerdir? Bu, belirli gruplar için beslenme gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmadığının bir değerlendirmesini içermelidir. Örneğin kadınlar ve kız çocuklarının bazen sadece erkekler ve oğlan çocuklarından sonra yemek yediği ve eğer fazla yiyecek yoksa tüketimlerini azalttığı veya hiç yemediği durumlar olabilir. Bu, ayrıca emzirme uygulamalarının bir değerlendirmesini de içermelidir. Kadınlar, anne sütü yerine geçen ürünlerin daha iyi olduğu yönündeki algılar veya zamana ve desteğe sahip olmadıkları için emzirmeyi başaramayabilirler.

BESLENME İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ HAKKINDA OLASI SORULAR:

- Beslenme durumu veya ölüm verileri ile ilgili cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler, kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin veya oğlan çocuklarının beslenme yetersizliğinden orantısız olarak etkilendiğini göstermekte midir? Kadınlar, kız çocukları, erkekler veya oğlan çocukları krizden farklı şekilde mi etkilenmektedir?
- Sosyal sınıf veya engellilik gibi toplumsal cinsiyetle kesişen diğer faktörlerin beslenme durumu üzerinde nasıl bir etkisi vardır?

Hane halkının kaynaklar üzerindeki kontrolü, ailede hangi besinin ne kadar tüketileceği yönündeki kararlara nasıl etki eder? Ailede bazı aile üyelerinin önce yemek yeme veya yemeğin çoğunu yeme gibi durumları var mı? Hane halkının gıda harcamalarını kim belirliyor? Sosyo-kültürel uygulamalar kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının beslenme durumunu nasıl etkilemektedir? Kız ve erkek bebekler için emzirme uygulamalarında farklılıklar var mı?

- Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocuklarının yiyecek toplama, depolama ve yemek pişirme konusundaki farklı rolleri nelerdir? Krizden bu yana bu konuda neler değişmiştir?

- Beslenme sorunları yönünden en çok risk altında olanlar kimlerdir? Bebeklerin, yaşlıların, engelli bireylerin, gebe ve emziren kadınların ve HIV/AIDS hastalarına özgü beslenme gereksinimleri karşılanıyor mu? Çocuk besleme uygulamaları nelerdir? Kriz nedeniyle neler değişti? Yemek sepetleri özel ihtiyaçları karşılamakta mıdır?

Özellikle kalabalık yerlerde veya kamplarda, emzirme için ayrılmış gözlerden uzak alanlar var mı? Buralara erişim güvenli mi?

- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları yiyeceklerle eşit erişime sahip midir? Reisi kadın olan hane halkları yeterli gıdaya ulaşıyor mu? Belirli cinsiyet veya yaştaki bireyler içim erişimi engelleyen herhangi bir sosyal norm var mı?

Kadınların, ergen kız çocukların ve risk altındaki diğer grupların pişirme yakıtı ile ilgili ihtiyaçları nelerdir?

BESLENME PROGRAMLAMASINDA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- »Diğer kurumların beslenme programlamasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönünde hangi yaklaşım ve çözümleri benimsediğini anlamak için kadın hakları, LGBTİ örgütleri ve varsa kurumlar/ sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile birlikte çalışın.
- »Etkilenen nüfus arasında beslenme seviyeleri sadece gıda güvenliğiyle ilgili değil, aynı zamanda SSH'ye, sağlık (HIV/AIDS dahil), eğitim, koruma ve diğer birçok insani yardım hizmetlerine erişime de bağlıdır.

DİKKAT!

- »Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargıları göz önünde bulundurun. Örneğin, kadınlara danışılmamışsa, belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaçlarını ve önceliklerini yansıtmaz.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- »Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına erişebilmek için, beslenme değerlendirme ekibinde eşit sayıda erkek ve kadın bulundurun. Uygulanabilir olan yerlerde, ekipte toplumsal cinsiyet uzmanı ve koruma/TCDŞ uzmanı olmasını sağlayın.
- »Bu grupların beslenmeye özgü ihtiyaçlarını analiz etmek için mümkün olan yerlerde yerel LGBTİ grupları tarafından konuya özgü uzmanlık veya eğitim desteği alınmasını sağlayın.
- »Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle katılımcı değerlendirme yapın. Yararlanıcıların kapasite ve önceliklerini daha iyi tanımlamak için, ayrı odak gruplar oluşturun ve insani yardım ve odak grup personelinin aynı cinsiyetten olmasını sağlayın. Bu yaklaşım, beslenme ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve önceliklerinin daha iyi tespit edilmesi için danışma sağlanan yararlanıcıların farklı düzeylerinin daha net bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır.
- »Müdahalede kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının katılımını teşvik etmek için mevcut topluluk yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımları benimseyin.
- »Program döngüsü boyunca genellikle bakım çalışmaları için sorumluluk taşıyan kadın ve kız çocuklarının katılımını sağlama yönünde çocuk bakım hizmetlerine erişimin olmasını sağlayın.

Katılım (devamı)

DİKKAT!

- » Yapılacak toplantıları, engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarından olanlara erişilebilir ortamlar aracılığıyla duyurun. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmen bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde LGBTİ nüfusun kendini açık olarak ifade etmesinin devlet tarafından yasaklanması vb.) göz önünde bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » Bu Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.
- » İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.

DİKKAT!

- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel olarak hassas veya tabu konuları (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar, vb.) çok fazla irdelememeye dikkat edin.
- » Hassas gruplar ve diğerlerinden doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Beslenme desteğine en fazla ihtiyacı olan grupları ve cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış beslenme durumunu potansiyel olarak etkileyen faktörleri tanımlayın.
- » Beslenme programlarına/hizmetlerine erişim önündeki engelleri, cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış olarak değerlendirin.

DİKKAT!

- » Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçlarını tanımlamak için, ihtiyaçların değerlendirilmesi süreçlerine katılımlarının önündeki potansiyel engelleri göz önünde bulundurun (bu konuda daha fazla öneri için 282-283. sayfalardaki katılım bölümüne bakınız).

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar ve erkekler arasındaki yapısal eşitsizlikleri tartışmak ve kadınların liderliğini teşvik etmek için fırsatları belirleyin.
- » Kadın liderliğini, LGBTİ haklarını ve TCDS'nin azaltılmasını teşvik etmek için hedeflenen eylemlere yatırım yapın.

DİKKAT!

- » Beslenme programında toplumsal cinsiyet normlarına karşı olan eylemlerin olumsuz etkilerini azaltılması ve programın “zarar vermeme” ilkesine (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86) uymasını sağlamak amacıyla olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik Planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaç ve hassasiyetleri, İYPD'nin ihtiyaç analizi aşaması sırasında belirlendikten sonra, bu veriler ve bilgiler, bunlara yönelik müdahalenin stratejik olarak planlanması için kullanılabilir.

Program planlayıcısı, toplumsal cinsiyet analizi sürecinde toplanan bilgi ve verileri kullanarak ve program faaliyetleri ile beslenme sektöründe amaçlanan sonuçları arasında kanıtlanabilir ve mantıksal bir bağlantı kurarak belirlenen ihtiyaçların ele alınmasını sağlayabilir.

Stratejik planlamada aynı zamanda, önceki İYPD aşamasında (İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi) koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması ve Dönüştürücü yaklaşımda açıklanan temel yaklaşımlar da dikkate alınmalıdır. Eğer bu aşamada cinsiyet analizi ile birlikte yeterince ele alınmışsa planlama da buna göre uyarlanmalıdır.

Toplumsal cinsiyet belirteçleri de bu aşamada uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48-51).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için değişimi ölçmeye yönelik göstergeler geliştirilmelidir.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeleri kullanın. Beklenen sonuçlar, cinsiyete dayalı ihtiyaçlara göre kaliteli yardım sağlanması, hizmet erişim oranları, sağlanan yardımdan memnuniyet, tesislerin nasıl kullanıldığı ve kimin yardım ettiği, kimin ve hangi zaman çerçevesinde değiştiği gibi konuları izleyin. Farklı oranları cinsiyete ve katılımcıların yaşına göre karşılaştırın.

Aşağıdaki tablo, bir cinsiyet analizinin sonuçlarına dayalı olarak ilgili göstergeleri içeren hedef, sonuç ve faaliyetlerin geliştirilmesinin örneklerini göstermektedir.

**TOPLUMSAL CİNSİYET
ANALİZİ SORULARI****TESPİT EDİLEN
SORUNLAR****ÖZEL HEDEFLER**

Çalışma hangi özel hedefe ulaşmayı hedefliyor?

ÖZEL HEDEF GÖSTERGELERİ

Faaliyetin belirlenen hedefe ulaşmasını açıkça gösteren göstergeler

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları yeterli ve kültürel açıdan uygun beslenme, sağlık ve SSH programları ve hizmetlerine eşit erişime sahip midir?

Kadın hareketliliğinin önündeki engeller, beslenme ve sağlık hizmetlerine veya dağıtım bölgelerine veya su noktalarına erişimlerini etkiler.

Yaşlı insanlar, engelli bireyler ve genç veya hasta çocuklar, beslenme ve sağlık hizmetlerine veya su noktalarına yürüyerek ulaşamazlar.

Hizmetlerin kullanım maliyeti çok yüksek olarak algılanır (örneğin ekim mevsimi nedeniyle kaybedilen gelir).

Doğrudan ya da en hassas gruplar arasında hizmet sunarak beslenme hizmetlerine daha fazla erişim.

Doğrudan ya da en hassas gruplar arasında hizmet sunarak beslenme hizmetlerine daha fazla erişim.

Dağıtım kanallarından biri aracılığıyla beslenme hizmetlerine erişim sağlayan risk altındaki grupların sayısı ve yüzdesi

Cinsiyet/yaş ve gıda tabuları gibi farklı faktörlerle bağlantılı olup erişimi engelleyen diğer inanç ve uygulamalar nelerdir?

Bazı gruplar (engelliler, bireyler) belli bağlamlarda sosyal ve kültürel inançlar ve tabular nedeniyle belirli besleyici gıdalara (yumurta, et vb.) erişememektedirler.

Sosyal inançların ve kültürel tabuların ortadan kaldırılması sonucu beslenme hizmetlerine daha fazla erişim.

Sosyal inançların ve kültürel tabuların ortadan kaldırılması sonucu beslenme hizmetlerine ulaşan kadın, kız çocuğu erkek, erkek çocuğu yüzdesi

Gebe ve emziren kadınların beslenme durumu nasıl?

Doğurgan yaşta kız çocukları ve kadınların beslenme durumu kötüleşmekte ve gerek kadınlar gerekse bebekleri açısından düşük, doğuştan sakatlık, vaktinden önce doğum, doğumda düşük ağırlık vs. gibi riskler artmaktadır.

Doğurganlık çağındaki kadınlar ile gebe ve emziren kadınların ve bebeklerinin beslenme durumlarının iyileştirilmesi.

Kabul edilen beslenme standartları sınırlarında sağlıklı kadınların ve bebeklerin yüzdesi, örneğin Küre Projesi

Gebeliği sonuna kadar götürebilen, yardım edilen kadın sayısı ve yüzdesi

BEKLENEN SONUÇLAR*Müdahalenin özel hedefin**başarılmasında etkili olan sonuçları***BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ
(SONUÇ GÖSTERGELERİ)***Müdahalenin beklenen sonucu ne ölçüde**başardığını gösteren göstergeler***TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Düşük katılıma neden olan engeller ele alınır ve en hassas durumları iyileştirmek için çözümler sunulur.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler, oğlan çocukları ve engelli bireyler, doğru beslenme müdahalelerinin öneminin farkındadır.

Risk altındaki gruplara ulaşmak için belirlenen dağıtım kanalları sayısı

Uygun beslenme müdahalelerinin öneminin farkında olan kadınlar, kız çocukları, erkekler, oğlan çocukları ve engelli bireylerin yüzdesi

Erişimlerine engel teşkil edildiği belirlenen yararlanıcılara erişim sağlamak için özel ulaşım düzenlemeleri ve hizmet sunum yöntemleri geliştirilmesi.

Beslenme hizmetlerine erişimin önemi hakkında bir iletişim kampanyası geliştirilmesi ve sunulması.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları kültürel inançların ve tabuların bilimsel dayanaktan yoksun bir şekilde gerekçelendirildiğinin farkındadırlar.

Yüksek risk altındaki gruplar takviyeli gıda, vitamin ve diğer mikro-besinlere düzenli olarak erişmektedir.

Gıda tabularına hitap eden etkinliklerde katılımcıların sayısı ve yüzdesi

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları kültürel inançların ve tabuların bilimsel gerekçelerle desteklenmediği konusunda (odak grup görüşmeleri yoluyla) ikna olmuşlardır.

Takviyeli gıda, vitamin ve diğer mikro-besinlere düzenli olarak erişebilen, yüksek risk altındaki gruplarda yer alan kadın ve ergen kız çocuklarının sayısı ve yüzdesi

Zararlı gelenekleri ve/veya tabuları ele alan bir iletişim kampanyası geliştirin ve sunun.

Yüksek doğurganlık çağındaki kadınlar ile gebe ve emziren kadınlar da dahil olmak üzere yüksek riskli gruplar için demir, vitamin ve diğer mikro besinlerle takviyeli gıdaların düzenli dağıtılması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizine dayanan stratejik planlama aşamasının ve sonuç odaklı bir çerçevenin oluşturulmasının ardından, İYPD'deki bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesidir.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilmesi için atılacak adımlar şunlardır:

- İnsani aktörler, kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının belirli ihtiyaç, öncelik ve kapasiteleri arasındaki farkları ele almak amacıyla fonları harekete geçirmek için başışçı aktörlerle iş birliği ve ortaklık kurmaya ihtiyaç duyar.
- Kaynakların öncelikli eylemler etrafında harekete geçirilmesi için beslenme kümesini kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçları ile ilgili bilgiler ve bu ihtiyaçları karşılamak için geliştirilen planlar hakkında bilgi ve önemli mesajlarla destekleyin.
- Bir programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiği ve sürecin nasıl geliştirileceğine dair rehberliği değerlendirmek için cinsiyet belirteçlerini kullanın. Konuyla ilgili birkaç farklı belirteç vardır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48–51).

Başıışçı aktörlerce genel olarak aranan taahhüt, faaliyet ve göstergelerin örnekleri için IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci Öneri Sayfalarına başvurulabilir. Taahhütlerle ilgili olarak beslenme öneri sayfasında yer alan örnekler şunlardır:

- Tüm stratejilerin bir toplumsal cinsiyet analizi içermesi sağlanarak krizin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları üzerindeki etkisinin analiz edilmesi; örneğin beslenme gereksinimlerindeki farklılıkların tanımlanması, beslenme uygulamaları ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için beslenme hizmetlerine erişiminin sağlanması.
- TCDS'yi önlemek için belirli önlemler alın;
- Kadınların ve erkeklerin eğitim veya becerilerin geliştirilmesi konularından eşit olarak yararlandığından emin olun;
- Baba ve annelerin gıda eğitim faaliyetlerine eşit olarak katıldığından emin olun.

4 izleme ve uygulama

Kaynaklar mobilize edildikten sonra, İYPD döngüsünün bir sonraki aşaması programın uygulanması ve izlenmesidir.

Uygulama

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının beslenme programlarına bütünüyle dahil edilmesini sağlamak için aşağıdaki temel eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir:

- Program faaliyetlerini, tüm kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının beslenmeye özgü ihtiyaç, kapasite ve önceliklerine göre düzenleyin.
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarını mevcut kaynaklar ve programı nasıl etkileyebilecekleri hakkında bilgilendirin.
- Beslenme programlamasının bir parçası olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklar için geri bildirim mekanizmalarının geliştirilmesi ve sürdürülmesini sağlayın.

Bu mekanizmalara güvenli bir şekilde erişim kabiliyetinin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için farklı olabileceğini ve bunların dahil edilmesini kolaylaştırmak için tedbirler alınabileceğini unutmayın. Beslenme programının tüm yönlerine erişimin sağlanması için sosyal sınıf, yaş ve engellilik gibi insanları farklı kılan diğer öğeler de dikkate alınmalıdır.

Programda iyi uygulamalara bağlı kalınmasının sağlanması için, uygulama ve izleme aşamalarına toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartların dahil edilmesi gerekir. Bu standartlar aşağıdaki alanlara ilişkindir (ve aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI:

IASC Gender Marker Tip Sheet <https://tinyurl.com/bodlmcg>

GEÇİM PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Yerel kadın hakları gruplarını, ağları ve sosyal toplulukları - özellikle kadınlar, gençler, engelliler ve LGBTİ gruplarının gayri resmi ağlarını - tanımlayın ve program tasarımı, yürütülmesi ve izlemesine katılımlarını destekleyin ve bunların koordinasyon içinde bir rol almalarını sağlayın.
- » Toplumsal cinsiyetle ilgili beslenme konularının tüm sektörlerle dahil edilmesinin sağlanması için diğer insani yardım sağlayıcılarıyla iş birliği içinde olun.
- » Beslenme ile ilgili olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının durumu ile cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış verilerin toplumsal cinsiyet analizini kullanarak İnsani Yardım Genel Bakışı ve İnsani Yardım Planını destekleyin.

DİKKAT!

- » LGBTİ bireylerin deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının çok farklı olabileceğinin ve bu bireyleri temsil eden yerel gruplarla koordinasyonun, ihtiyaçlarının tam olarak anlaşılması ve nasıl bir müdahale belirleneceğinin önemli olduğu hususunu göz önünde bulundurun.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Toplum temelli ve sürdürülebilir beslenme hizmeti sunumu ve malzeme dağıtımını geliştirmek için kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından erişilebilir bir temsilci ve katılımcı tasarım ve uygulama sürecini hayata geçirin.
- » Tesis ve toplum seviyelerindeki terapötik beslenme merkezlerindeki sağlık çalışanları dahil olmak üzere, beslenme programı personelinin yüzde 50'sinin kadın olması için çaba gösterin.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının beslenme sektörü programlarında anlamlı bir şekilde yer almasını ve güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek gizli geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarına erişebilmelerini sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları kaygılarını güvenli ve açık bir ortamda dile getirebilmeli ve gerekirse kadın insani görevlilere konuşmalıdır.
- » Genel müdahalenin ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olası olumsuz sonuçlarını değerlendirirken farklı kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına danışın. Hareketlilik sorunu olan bireyleri ve bu bireylere bakım hizmeti sağlayan kişileri tartışmalara dahil edin.
- » Gelecekteki toplantılar, eğitim toplantıları vb. hakkında kadınları bilgilendirmek ve konulara önceden hazırlıklı olma konusunda destek olmak için proaktif olun.
- » Program döngüsü boyunca genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadın ve kız çocuklarının katılımını sağlamak için çocuk bakım hizmetlerine erişimlerini sağlayın.

Katılım (devamı)

DİKKAT!

- » Yüksek risk altındaki kadınların endişelerini dile getirme ve kararlara katılmalarının sağlanması; kişisel durumlarına dair gizliliğin garanti edilmesi ve bu bireylerin daha fazla zarar veya travmaya maruz bırakılmadan bir mekanizmaya sahip olmalarının sağlanması. Gizli hatlar gibi toplumun dışında çalışan bazı mekanizmalar, daha etkilidir.
- » Topluluğun sadece dış aktörlerin beklentilerine cevap verdiği ve kadınların katılımları için gerçek ve samimi bir destek bulunmadığı durumlara kadınların girmemelerini sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) göz önünde bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin Önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzunda yer alan beslenme rehberini takip edin.
- » TCDŞ'nin önlenmesi ve buna müdahale, beslenme programlamasında önemli bir önceliktir ve müdahale çabalarının planlanması, uygulanması ve izlenmesi koordineli bir çaba gerektirir.
- » Acil durumlarda çoğu beslenme programının, gebe ve emziren kadınlar, ergen kız çocukları ve beş yaşından küçük çocuklar dahil olmak üzere hassas grupları hedef aldığı göz önüne alındığında, beslenme aktörleri özellikle kadınların, kız çocuklarının ve diğer risk altındaki grupların güvenlik ihtiyaçlarının izlenmesi ve şiddete maruz kalanların ihtiyaç duyduğu destek hizmetlerine yönlendirilmesi bakımından özellikle başarı sağlayabilecek bir durumdadır.
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarından yararlanarak, yerinde kontroller ve uygun durumlarda, dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemleri yaparak ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere danışarak potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri erken dönemde belirleyin. Şiddete maruz kalanlar ve risk altında olanlarla ilgili olarak güvenlik, saygı, gizlilik ve ayırım gözetmeme ilkeleri çerçevesinde alınacak önlemler, her zaman hayati önem taşıyan hususlardır. (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86).
- » Mümkün olan yerlerde, kadın, ergen ve çocuk dostu alanların ve/veya sağlık tesislerinin yanında beslenme tesisleri kurun.
- » Kadınların ve diğer risk altındaki grupların üyelerinin kadrolu olarak istihdam edilmesini sağlayın.
- » İnsanları, TCDŞ yönlendirme servislerine yönlendirme konusunda eğitin. Beslenme personelinin bir parçası olarak TCDŞ vaka yönetiminde uzmanlaşmış bir vaka çalışanını ekibe dahil edin.
- » Terapötik besleme merkezlerinde ayakta tedavi/yatarak bakım gibi beslenme hizmetlerinin, güvenlik riski taşıyan alanların yakınında bulunmamasını sağlayın, böylece koruma risklerini azaltın.

BESLENME PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

TCDŞ'nin Önlenmesi ve azaltılması (devamı)

DİKKAT!

- » TCDŞ'ye maruz kalanlar da dahil bir gruba veya bir bireye bağlanabilecek verileri paylaşmayın.
- » TCDŞ'ye maruz kalanları, birey olarak açığa vurmayın. Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplarla genel olarak konuşun, kişisel deneyimleri hakkında açıkça konuşmayın.
- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Yardımın sağlandığı ortam, ilgili kişiler için mümkün olduğunca güvenli olmalıdır. İhtiyacı olan insanlar, yardım almak için tehlikeli bölgelerden ya da bu bölgelere geçmeye zorlanmamalıdır.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Analiz edin, ilgili aktörlerle paylaşın ve sonuçları ve verileri insani müdahale önceliklerini iyileştirmek ve doğru insanları hedeflemek için kullanın. Toplumsal cinsiyetle ilgili değerlendirmelerin tümünün dahil edilmesini sağlamak için tüm beslenme programlarını değerlendirin.
- » Tedarikçilerin eğitimi ve bilgilendirme kampanyaları yoluyla emzirme programlarını destekleyin, teşvik edin ve sürdürülmesini sağlayın.
- » Toplum beslenme sağlığı çalışanlarını, sağlık ve beslenme ile toplumsal cinsiyete duyarlı hizmet sunumunun toplumsal cinsiyet boyutlarına ilişkin eğitin.
- » Gebe ve emziren kadınları ve 0-24 aylık çocuklara yönelik müdahalelerde eğitilmiş emzirme danışmanlığı hizmetlerine katılmaları için gebe ve emziren kadınlara öncelik verin.
- » Bazı grupların farklı beslenme ihtiyaçları olabileceğini unutmayın.
- » Kadınlar ve erkekler için ayrı sıra veya kuyruklar oluşturulması gibi altyapı ve hizmetlere yönelik eylemleri dahil edin.

DİKKAT!

- » Herkesin beslenme programlarından eşit olarak faydalanacağını düşünmeyin. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve erkek çocuklar için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaç, rol ve dinamikleri kullanarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın. Örneğin mikro besinler açısından zengin gıdalara ve A vitamini takviyesine eşit erişim sağlayın.
- » Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır. Bahsedilen önlemler cinsel saldırı (tecavüz) veya insan ticareti yoluyla istismara maruz kalmış kişiler için güvenli alanlar oluşturmayı veya engelli bireyler için erişimi kolaylaştırmayı içerebilir. Bu tür önlemler, bahsedilen grupların damgalanmasına meydan vermeyecek şekilde alınmalıdır.

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Yapısal eşitsizlikleri sorgulayın. Besin sorunlarıyla ilgili toplumsal cinsiyeti de içeren erişim faaliyetlerine erkekleri, özellikle dini liderleri ve toplum liderlerini dahil edin ve besinle bağlantılı sonuçların kadınlarca iyileştirilmesi sonrasında tüm toplum için beslenmenin ortak faydalarını göstermek için bu aktörlerle birlikte çalışın.
- » Kadınların tüm beslenme komitelerinde liderliğini destekleyin ve herhangi bir seçim sürecinden önce topluma mensup kadınlar için temsil kotaları üzerinde toplumla mutabakat sağlayın.
- » Topluluğun kadın katılımının değeri hakkında duyarlılığını artırmak için gerek kadın gerekse erkek toplum liderleri ile birlikte çalışın.
- » Erkek ve oğlan çocukları ile farkındalık yaratın ve onları kadınların katılımı ve liderliği yönünde savunucular olarak dahil edin.
- » Kadınları, kız çocuklarını, erkekleri ve oğlan çocuklarını beslenme programında geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine dahil edin.
- » Müzakere beceri ve stratejilerini oluşturma ve onlarla birlikte çalışarak ve onları teşvik ederek topluluklarında rol model olmalarına ve onları beslenme programı içinde liderlik rollerine katılmalarını sağlamak için kadınları destekleyin.

DİKKAT!

- » Toplumda yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.
- » Güçlü mülteci ve yerinden edilmiş insanlar genellikle, toplumdaki kadınları güçlendirmek için stratejilerin uygulanmasında kendilerini en çok tehdit altında hissederler, çünkü bunu, kendi güçlerine ve ayrıcalıklarının (sınırlı da olsa) doğrudan bir meydan okuma olarak görürler.

İzleme

Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının beslenme sektörü desteğine erişimini ve bunun kalitesini izlemenin yanı sıra kadınların stratejik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik değişikliklerin izlenmesi. İzleme faaliyetinde ayrıca, beslenme programının anlamlı ve ilgili katılımı katkı yapıp yapmadığı izlenmeli, kadınların liderliğini teşvik eden Dönüştürücü yaklaşım da mercek altına alınmalıdır.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir cinsiyet analizinin temel bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için gereklidir. Programlarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya ne oranda dahil edildiği ve sürecin nasıl geliştirileceğine dair nasıl bir rehberlik sağlandığını değerlendirmek için cinsiyet belirteçleri kullanın (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48-51).

Beslenme programının **“zarar vermeme”** ilkesine uyup uymadığını gözlemleyin (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B Sayfa 86). Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarıyla sürekli istişarelerde bulunun ve potansiyel problemleri veya negatif etkileri erken dönemde belirlemek için gözlem/nokta kontrolleri gerçekleştirin. Mümkünse beslenme merkezlerini ve/veya dağıtım bölgeleri boyunca yürüme yollarını kullanın ve rota kapalı mı yoksa uzak mı ve görünürlüğü aşırı gelişmiş bitki örtüsünden etkilenebilir mi? Çok mu kalabalık? gibi sorularla durumu irdeleyin. İzleme kapsamında geri bildirim mekanizmaları da önemlidir (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B Sayfa 84). Bu önlemler, programın olumsuz etkilerinin erken dönemde tanımlanmasını sağlar; böylece TCDŞ kadın haklarının daha fazla suiistimal edilmesini önlemek için zamanında ele alınabilir.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani aktörlere programları yönetmek için ihtiyaç duydukları bilgilerin temin edilmesi, böylece krizden etkilenen kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaç ve önceliklerinin etkin, verimli ve eşit bir şekilde karşılanması ve kapasitelerinin oluşturulması/güçlendirilmesinin sağlanmasıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 58). Değerlendirme, dönüştürücü yaklaşımın ne kadar iyi dahil edildiği, kadınların liderliğinin teşvik edilip edilmediğinin analiz edilip stratejik ve pratik ihtiyaçların ele alınarak irdelendiği bir süreç olup sonuç ve etkilerin en üst düzeye çıkarılması için mevcut ve gelecekteki programların geliştirilmesine olanak sağlar.

İnsan merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkilerin sağlanması yönünde kadınlara ve erkeklere eşit yardım sağlamada iyi uygulamaları belirlemek için metod ve süreçlerin gözden geçirilmesi gerekir. Programların planlanmasından uygulamaya kadar kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının eşit katılımı ve hizmetlere erişim temelinde programların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Programlamadaki eşitsizlikleri değerlendirmek için etkin bir şekilde ulaşılabilen kadınlar, kız çocukları, erkekler veya oğlan çocuklarına odaklanmak gerekir. Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımı, program ve müdahalenin iyileştirilmesi için boşlukların tanımlanmasına yardımcı olur.

TEMEL KAYNAKLAR

1. The Sphere Project. "Minimum Standards in Food Security and Nutrition." Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response. 2011. <https://tinyurl.com/yapnzy3>
2. IASC. "Nutrition." Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action. 2015. <https://tinyurl.com/y9ynutoj>

TEMEL KAYNAKLAR

1. Global Food Security Cluster, Global Nutrition Cluster. Mainstreaming Accountability to Affected Population & Core People-Related Issues in the HPC through the Cluster System. 2014. <https://tinyurl.com/y75vcqd9>

Koruma

Bu bölümde toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının koruma programlamasına nasıl dahil edileceği açıklanmaktadır. Bölüm, ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının koruma programı, temel standartlar ve kaynaklara dahil edilmesinin neden önemli olduğuna ilişkin ileride başvurulabilecek bilgileri de içermektedir.

Bu bölüm, İnsani Program Döngüsünün (İYPD) her aşamasında gerçekleştirilmesi gereken bir koruma programı için temel eylemleri açıklayan genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bu kontrol listesinden sonra, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği programlamasının nasıl yapılacağı hakkında daha fazla ayrıntı bulabilirsiniz. Bu, bir cinsiyet analizinin nasıl gerçekleştirileceğine, toplumsal

cinsiyet analizinin tasarım aşamasından uygulama, izleme ve gözden geçirme aşamalarına kadar nasıl kullanılacağı ve koordinasyon, katılım, TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması, cinsiyete göre uyarlanmış yardım ve temel yaklaşımların ve dönüştürücü yaklaşımın bu aşamaların her birine nasıl dahil edileceği hakkında pratik bilgiler içermektedir. Alandan ilgili örnekler, bunların uygulamada nasıl olacağını göstermek için kullanılır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının koruma programlarına dahil edilmesi neden önemlidir?

İnsani acil durumlar, herkes için korunma ihtiyacını artırırken, kadınlar, erkekler, oğlan çocukları kız çocukları ve LGBTİ bireyler genellikle cinsiyet rolleri ve beklentileri nedeniyle farklı korunma risklerine maruz kalmaktadır. Kadınlar ve kız çocukları daha sınırlı kaynaklara ve bilgiye daha az erişime sahip olabilir; ayrıca erkekler ve oğlan çocukları silahlı gruplara alınma riski altındadır. Kriz, olağan gayri resmi ve resmi koruma mekanizmalarını zayıflatabilir veya çökertebilir.

Planlama ve programlamada kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının, özellikle de en hassas bireylerin korunma ihtiyaçlarının ayrımcılık olmadan yansıtıldığının garanti edilmesi, sadece toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının bunlara dahil edilmesi ile mümkün olabilir.

2013 yılında IASC, adil ve eşit korumanın temel unsuru olarak yaş, cinsiyet ve farklılık yaklaşımıyla insani yardım eyleminin merkezine koruma unsurunu koymuş ve bu konuda resmi bir taahhütte bulunmuştur. Bu, uygulamada krize hazırlık, müdahale ve iyileştirmeye ilişkin tüm aşamalarda risk altında olan kişileri belirlemek ve bu kişilerin neden risk altında olduğunu anlamak anlamına gelir.

Toplumsal cinsiyetin koruma programlarına etkin biçimde dahil edilmesi, aşağıdaki hedeflere ulaşılmasını sağlayacaktır:

- **Kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına şiddet ve istismardan arındırılmış bir yaşam hakkı sağlayın.** İnsani acil durumlarda cinsiyet ve yaşa duyarlı olan bütünsel ve etkili koruma hizmetleri, ilgili mevzuatın lafzı ve ruhuna uygun olarak bireyin haklarına tam anlamıyla saygı gösterilmesi bakımından (insan hakları hukuku, uluslararası insan hakları hukuku ve mülteciler hukuku) çok önemlidir.
- **Belgelere ve kayıtlara erişim sağlayın.** Kişisel belgelerin sağlanması; kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının

insani yardımlara erişimini artırmaktadır. Bu kayıt uygulamaları bireysel düzeyde desteklenmelidir.

- **Adalet ve hesap verebilirliğe erişimi artırın.** Adli yardım sağlanması, adalet erişiminde şiddet, istismar veya istismara maruz kalanlara yardımcı olur. Şiddet içeren eylemlerin ve savunmasız insanlara yönelik diğer suçların cezasız kalmamasını sağlayarak, tekrar eden suçluları caydırmaya ve bu tür davranışların sosyal maliyetlerini vurgulamaya yardımcı olabiliriz.
- **Kadınlar, kız çocukları, erkekler, oğlan çocuklarına ve LGBTİ bireylerin güvenliklerine yapılan tehditlere karşı korumayı artırın.** Polisin, güvenlik güçlerinin ve mayın temizleme personelinin koruma konularında krizden etkilenen kadın ve kız çocuklarının (özellikle de yerlerinden edilmiş kişiler ve mültecilerin) hakları, zorunlu davranış kurallarının uygulanması ve kadınları saflarına dahil etmeleri için savunma konularında eğitilmesi, koruma ve hizmet etme yeteneklerini büyük ölçüde artırabilir.
- **Zararlı kültürel uygulamalar ve sosyal damgalama.** Kadın grupları da dahil olmak üzere, toplum liderleri, dini liderler ve sivil toplum temsilcileriyle iş birliği ile kadın sünneti ve çocuk evliliği gibi zararlı uygulamalara karşı çıkılması sağlanabilir. Bu, ayrıca şiddete maruz kalanların suçlanmasına ve damgalanmasına karşı çıkılmasını da sağlar; böylelikle, şiddet ve/veya cinsel istismar ya da sömürüye maruz kalanlara kaliteli hizmet alacakları garanti edilerek destek ve yardım alma konusunda teşvik edilebilirler.

Korunmanın temel özellikleri: Konut, arazi ve mülk, mayın faaliyetleri, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve çocukların korunması

Toplumsal cinsiyet bakış açısı, koruma programlarında aşağıdakiler dahil olmak üzere tüm koruma unsurları için çok önemli bir husustur:

- **Konut, arazi ve mülkiyet.** Konut, arazi ve mülk sahipliğine ilişkin önceden var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği, insani bağlamlarda derinleşebilir; kadınları ve kız çocuklarını artan şiddet riskine maruz bırakabilir. Kadınlar ve kız çocukları, yardım hizmetlerine erişimde ve kriz öncesi hayatlarına geri dönebilme bakımından dezavantajlıdır. Örneğin kadınların konut, arazi ve mülk sahibi olma haklarının az olduğu yerlerde, çatışma veya doğal bir afet nedeniyle yerlerinden edilerek tekrar geri dönüşlerinde başvuracakları sınırlı fırsatlar olacaktır. Diğer durumlarda yeterli barınma imkânının bulunduğu yerlerde, reisi kadın olan haneler, konut tahsisi söz konusu olduğunda kendilerini ötekileştirebilirler ya da muhtemelen arsa edinebilseler bile yeterli konut inşa etme yetenekleri veya araçları olmayabilir. Bu tür senaryolarda kadınlar ve çocuklar, şiddet, istismar, taciz ve kötü konut koşullarının zayıflatıcı etkilerine bağlı olarak yüksek risk altındadır. Konut, arazi ve mülkiyet programları, bu konularla ilgili cinsiyet ve TCDS arasındaki belirli bağlantıları tanımlar.

- **Mayın faaliyetleri.** Farklı toplumsal cinsiyet rollerinin anlaşılması, mayın faaliyetlerinde farklı temel alt eylemlerin etkinliğinin artırılmasında kilit rol oynar: Mayın temizleme, mayın riski eğitimi, mağdur yardımı, savunuculuk ve stok imhası. Mayın temizleme, kontamine arazileri tarama, haritasını çıkarma ve işaretleme çalışmaları ile araziye tarama veya temizleme sonrasında kullanıma açmayı içerir. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları bir topluluk içinde genellikle farklı rol ve hareketlilik yaklaşımlarına sahiptir. Sonuç olarak Harp Kalıntısı Patlayıcılar (HKP), tehlike ve riskler hakkındaki deneyimleri ve bilgileri ve kirlenme ile ilgili bilgileri farklılık gösterecektir. Mayın eylem personelinin tüm yaş ve cinsiyet gruplarından insanların günlük yaşamlarında nereye ve ne zaman gittiklerini ve ne yaptıklarına ilişkin - çiftçilik, su veya yakacak odun toplama, okula gitme -ile ilgili bilgileri öğrenmesi, risklerin tanımlanabilmesi ve azaltılması bakımından çok önemlidir. Ayrıca anketler sırasında kirlilik ve temizleme öncelikleri hakkında kapsamlı bilgiler elde edilebilir. Ayrıca arazi, mayın eylem örgütleri tarafından kullanıma açıldığında, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve ayrımcılığı daha da kötüleştirmemesine özen gösterilmelidir.

Kara mayınları ve HKP riskleri konusunda farkındalık ve bilincin artırılması için iletişim faaliyetlerinde kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçlarına göre nasıl etkin biçimde ulaşarak hedefleneceği düşünülmelidir. İnsani mayın eylem sektörü, kara mayınları ve HKP vakalarına maruz kalanların yeniden sağlığına kavuşturulması ve sosyal entegrasyonu için de çalışır. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları hem doğrudan hem de dolaylı mağduriyet açısından kara mayınlarından farklı şekilde etkilenmektedir. Örneğin kadın mağdurlar, tıbbi bakım ve rehabilitasyon, psiko-sosyal destek, sosyal ve ekonomik entegrasyonda daha büyük zorluk yaşayabilir. Dolaylı mağdurlar ise (ki çoğu zaman kadın ve kız çocuklarıdır) mağdurlara bakar ve hane reisinin yaralanması veya bir kara mayını veya başka bir patlayıcı madde tarafından öldürülmesi gibi gelir getirici fırsatları erişimi azaltan durumlarda aileye binen ek yükü üstlenirler.

- **Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet.** TCDS, bir kişinin iradesine karşı işlenmiş zararlı bir eylemdir ve erkekler ile kadınlar arasındaki sosyal (yani toplumsal cinsiyet bakımından) farklılıklara dayanmaktadır. TCDS, eşten görülen şiddet ve diğer ev içi şiddet türleri, savaş silahı olarak cinsel şiddet, zorla ve/veya tehditle fuhuş, çocuk evliliği ve/veya zorla evlilik, kadın sünneti, kız bebeklerin öldürülmesi ve cinsel istismar ve/veya zorla işçiliği/ev işçiliğini kapsamaktadır. Erkekler ve kadınlar arasındaki dengesiz güç ilişkileri kökleştikçe kadınlar ve kız çocukları ve bilhassa trans kadın ve erkekler, özellikle TCDS riski altında kalabilir. Bununla birlikte TCDS, silahlı çatışmalarda örneğin düşmanı zayıflatmak veya feminize etmek için erkekleri ve oğlan çocuklarına karşı da işlenebilir. Yer değişimi—ister kentsel ortam, ister gayri resmi yerleşimler, ev sahibi topluluklar veya kamplar olsun - aynı zamanda TCDS riskini artıran yeni riskler de yaratır. İnsani bir acil durum sırasında hedeflenen veya “bağımsız” TCDS’nin önlenmesi ve azaltılması koruma faaliyetleri şunları içerir: Tüm koruma izleme faaliyetlerinde TCDS riskini artıracak güvenlik sorunlarının araştırılması, dokümantasyon, profil oluşturma ve kayıt işlemleri sırasında TCDS riski olanları koruyan stratejilerin uygulanması, TCDS’yi önlemek, azaltmak ve bunlara müdahale etmek için ulusal ve yerel güvenlik ile hukuk/adalet sektörü aktörlerinin kapasitelerinin geliştirilmesi ve mağdurların bakımını ve korunmasını sağlamak ve adalet erişiminin teşvik edilmesi.

•**Çocuk koruma riskleri**, hukukun üstünlüğünün olmaması, aileyi ve toplumu koruyucu mekanizmaların bozulması, çocukların karar alma konusunda sınırlı gücü ve bağımlılık düzeyleri nedeniyle acil durumlarda ortaya çıkabilir. İnsani krizlerin yetişkinler üzerindeki baskısı, çocuklar üzerinde ev içi şiddet riskini artırabilir. Çocuklar ve ergenler de yetki sahibi kişiler tarafından (örneğin çocuk işçiliği, ticari cinsel sömürü vb.) istismar edilme riski altındadır. Silahlı kuvvetlere yakınlık, aşırı kalabalık kamplar ve aile üyelerinden ayrılma gibi unsurlar, şiddet riskini artırır. Toplumsal cinsiyet, aile ve topluluklar içinde çocuklara nasıl muamele edildiği konusunda önemli bir rol oynar. kız ve oğlan çocukları, farklı tipte aile içi şiddet, çocuk işçiliği, cinsel istismar, sömürü ve insan ticareti riski altında olabilirler.

Kız çocukları da kültürel uygulamalar olarak var olan kadın sünneti ve çocuk evliliği riski altında olabilirler. Çocuk ve ergenlere karşı TCDSŞ'yi önleme, azaltma ve buna müdahaleyi amaçlayan programlar oluştururken, çocuk koruma aktörleri, acil durumlarda kız çocuklarının özel ihtiyaçlarının ve hassasiyetlerinin çocukların ihtiyaç ve hassasiyetlerinden nasıl farklı olabileceğine dikkat etmelidir. Çocuklara ve ergenlere yönelik şiddetin ele alınması, en etkili şekilde toplumsal cinsiyete bağlı risk ve koruma unsurlarının kapsamlı bir analizi ile mümkün olabilir. Kız çocukları genellikle silahsızlanma, terhis ve yeniden entegrasyon programlarına alınmadığı için gözaltı tesislerinin yaş ve cinsiyete göre ayrılmasına dikkat edilmelidir.

İnsani Program Döngüsüne toplumsal cinsiyet eşitliği ve koruma unsurunun dahil edilmesi

Bu bölüm, Birleşmiş Milletler kuruluşları, yerel ve uluslararası STK'lar ve devlet kurumlarından sahada halkla yüz yüze olan insani yardım aktörlerinin İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için gerekli olan eylemlerini özetlemektedir.

LGBTİ mülteciler ve hizmet sağlayıcılar, LGBTİ mülteci nüfusu içinde, dış görünüşleri itibarıyla (yani, hetero-normatif olmayan bir görünüşle) belli cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliği olduğu tahmin edilen kişilerin en yoğun şiddet riski altında olduğunu bildirmişlerdir. Bu, özellikle trans kadınlar için geçerlidir. LGBTİ mülteciler homojen bir grup olmadığından, her bir alt grubu ayrı ayrı ele almak, bu gruplara özgü hassasiyet ve koruma gereksinimlerinin doğasına ışık tutmak için gereklidir.

Örneğin homofobinin bulunmadığı LGBTİ mülteci topluluğunun üyeleri arasında transfobi olabilir. Deneyimlerdeki eğilimleri de farklı olabilir; örneğin Beyrut'taki eşcinsel erkekler, şehrin belirli bölgelerinde kendilerini güvende hissetmediklerini ve polis tarafından durdurulmaktan korktuklarını paylaşımlarına rağmen, ortalama olarak, trans kadınların karşı karşıya olduğu günlük şiddeti yaşamamaktadırlar.

Lezbiyenler, genellikle ev içinde şiddet gören, cinsel saldırı ve zorla evlilik gibi “düzeltici” tedbirlere maruz kalan, gizli bir topluluktur. Bu ayrımlar ve aşağıda tartışılanlar, sırasıyla lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve interseks mültecilere yönelik korumanın artırılmasının, genellikle farklı giriş noktaları, özel eylem planları ve hedefe yönelik proaktif sosyal yardımlar gerektireceğini vurgulamaktadır.”

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA BESLENME PROGRAMLAMASI İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- Koruma ile ilgili ihtiyaç, öncelik ve yetenekler hakkında cinsiyet, yaş ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- Koruma ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizinin yapılması ve bulguların analiz edilmesi.

2 Stratejik planlama

- Toplumsal cinsiyet analizi ve krize hazırlık ile ilgili verilerden elde edilen bulguların kullanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin koruma program tasarımına dahil edilmesi.
- Koruma sektörü için belirlenen toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçlar, proje faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulması.
- Müdahale için koruma program tasarımlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Müdahaledeki koruma programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Finansman önceliklerinin belirlenmesi bakımından etkili olması için ilk değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve koruma sektörü hakkında bilgi ve önemli mesajlara yer verilmesi.
- Koruma sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda bağışçı aktörler ve diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verilmesi.

4 Uygulama ve izleme

- Toplumsal cinsiyet eşitliğini içeren ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri mevcut kaynaklar ve projeyi nasıl etkileyebilecekleri ile ilgili bilgilendiren koruma programlarının uygulanması.
- Koruma projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması ve sürdürülmesi.
- Müdahaledeki koruma programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin korumaya erişiminin izlenmesi ve değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergelerin oluşturulması.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- Koruma sektöründeki projelerin ve koruma müdahale planlarının incelenmesi. Etkin biçimde ulaşılan ve ulaşılamayan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin tespit edilmesi ve ulaşılamama nedenlerinin değerlendirilmesi.
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaların paylaşılması ve eksikliklerin ele alınması.

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

Toplumsal cinsiyet analizi, değerlendirme aşamasında yer almakta olup program döngüsü boyunca toplanan bilgilerle izleme ve değerlendirme aşaması boyunca devam etmelidir. B bölümü 30. ila 36. sayfalarda yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analiz aracı, acil durumun herhangi bir aşamasında toplumsal cinsiyet analizi yapılması için adım adım bilgiler sunan bir kılavuz sunmaktadır. Koruma sektörü için bilgi toplama amaçlı sorular krizin kadınlara, kız çocuklarına, erkeklerle ve oğlan çocuklarına olan etkisini anlamaya yönelik olmalıdır.

Standart koruma değerlendirmesi, kadınlara, kız çocuklarına, erkeklerle, oğlan çocuklarına, LGBTİ bireylere, engelli bireylere, farklı yaştakilere ve farklı etnik kökenlere sahip olanlarla insanları farklı kılan toplumsal cinsiyet, tecrübe, ihtiyaç, hak ve riskler gibi diğer öğelere daha fazla vurgu yapmak için uyarlanabilir.

Değerlendirme, koruma sektörü ile ilgili olarak kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının ihtiyaçları rolleri ve dinamikleri ile (engellilik, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, sosyal sınıf, din gibi) insanları farklı kılan diğer boyutların nasıl kesiştiğine dair sorular içermelidir. Değerlendirme, koordinasyon, kadınların katılımı ve TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması konusundaki iyi uygulamalara ve standartlara uymalı ve 306 - 307. sayfalarda yer alan "Koruma yaklaşımlarında ihtiyaç analizi için temel yaklaşımlar ve standartlar" başlıklı tabloya göre olmalıdır.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir toplumsal cinsiyet analizinin temel bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için gereklidir. Etkili olmak için; CYAV'nin hem toplanması hem de analiz edilerek programlamayı bilgi sunulması gerekmektedir. CYAV'nin toplanmasının zor olduğu durumlarda, ulusal ve uluslararası istatistikler, diğer insani ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan veriler veya küçük örneklem anketlerine dayalı tahminler sağlanabilir.

CYAV'nin mevcut olmadığı veya çok eski olduğu durumlarda bunu hesaplamak için yöntemler kullanılabilir (bkz. Bölüm B sayfa 41). Koruma sektörü için, Koruma sektörü için, koruma komiteleriyle tartışırken niteliksel veri aramak önemlidir. (Bölüm B, 39-41. Sayfalardaki verilere bakınız.) CYAV kullanımına ek olarak, içeriğe bağlı olarak, yetenek, etnik yapı, konuşma dili, gelir veya eğitim düzeyi gibi diğer çeşitlilik faktörlerine dayanan verileri ayırmak önemli olabilir.

Bir sonraki sayfada yer alan tablo, acil bir müdahale sırasında toplumsal cinsiyet analizinin önemli noktalarını ve hangi çalışma dokümanlarının hazırlanması gerektiğini özetlemektedir. Bunlar, küme seviyesinde (sorumlu küme lideri ile) ve/veya ayrı ayrı kuruluşlar seviyesinde (sorumlu acil müdahale koordinatörü ile) üretilmelidir.

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI:

- UNHCR. Field Handbook for the Implementation of UNHCR Best Interests Determination Guidelines. 2011. <https://tinyurl.com/yagz9m9j>
- UNHCR. Handbook for the Protection of Women and Girls. 2008. <https://tinyurl.com/cwnklm>
- United Nations. The Gender Guidelines for Mine Action Programming. 2010. <https://tinyurl.com/yaalprou>
- UNICEF. Promoting Gender Equality through UNICEF-Supported Programming in Child Protection. 2010. <https://tinyurl.com/y7pnk8kw>
- Global Protection Cluster. Child Protection Rapid Assessment Toolkit. 2012. <https://tinyurl.com/ybz8adgr>
- Gender and Mine Action Programme (GMAP). GMAP's Methodology to Assess Gender and Diversity in a Mine Action Programme <https://tinyurl.com/y72f4kym>
- Women's Refugee Commission. Tools to Assess and Mitigate GBV among Urban Refugees (includes specific ones for LGBTİ individuals and male survivors) <https://tinyurl.com/y83gyt95>

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Krize hazırlık aşaması	Ülke için toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün ortaya konması ve genel bakışın oluşturulması; STK, hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarındaki mevcut toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi	Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa) https://tinyurl.com/ycwk3r7z Bilgi grafiği
Birden ortaya çıkan acil durumun ilk haftası	Acil durumdan önce hazırlanan ve gerektiğinde revize edilen toplumsal cinsiyet anlık son durum görüntüsünün incelenmesi. Oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması. Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi NTM sektörü için önemli soruları bütünleştirerek, sektörel veya çok sektörlü hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız). Sektörel veya çok sektörlü hızlı analizlerin gerçekleştirilmesi ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.	İnsani yardım programlarının mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına bağlanması için stratejik giriş noktalarını belirleyen bilgilendirme belgesi (2 sayfa) https://tinyurl.com/yao5d8vs Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9fx5r3s
Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra	Mevcut ihtiyaç analiz araçlarını uyarlayarak ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerini kullanarak sektörel bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyet analizinin yapılması	Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9xt5h4n

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra	Önceden mevcut olan toplumsal cinsiyet ortaklıklarını geliştiren bütünlüştürme kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi için fırsatların belirlenmesi. CYAV, insani yardıma erişim, varlıklar, kaynaklar ve siyasi katılım düzeyini gösteren bir referansın oluşturulmasının sağlanması. Kriz, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim ve yeniden üretim ve sektörle ilgili diğer konuların etkisinin analiz edilmesi. İ&D planları, referans ve dağıtım sonrası izleme dahil planlama, izleme ve değerlendirme çerçevelerinin iyileştirilmesi için toplumsal cinsiyet analizi girdilerinin kullanılması. Personelin iç toplumsal cinsiyet kapasitelerinin analizinin yapılması (eğitim ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinde güvenilirlik seviyesi, bilgi seviyesi, tanımlanan toplumsal cinsiyet becerileri).	Anket için somut sorular (olarak dahilinde BİT-destekli) Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu https://tinyurl.com/ybyerydk vehttps://tinyurl.com/ybsqzvzj Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler 1 sayfalık anket Araştırma raporu Kapasite geliştirme planı
Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl zaman çerçevesi, büyük çaplı müdahale olduğu varsayılarak)	İnsani yardım müdahalesinde program, kampanya ve iç uygulamalarda toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili olarak toplumsal cinsiyet denetimi/değerlendirmesi yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak toplumsal cinsiyet öğrenme incelemesine girdi sağlayacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.
İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha uzun süre sonra	Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansını göz önüne alan müdahale sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale değerlendirme çalıştayında paylaşılacak ve yayınlanacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği sonuç değerlendirmesi. https://tinyurl.com/p5rqgut

Toplumsal cinsiyet analizine yönelik kaynaklar arasında UNHCR, UNICEF, UNFPA, NRC, UNMAS ve diğer kuruluşlar tarafından oluşturulan nüfus sayımı verileri, Demografik ve Sağlık Anketleri, cinsiyet analizi raporları, insani değerlendirme raporları, koruma ve TCDS sektör raporları ve ülke toplumsal cinsiyet profilleri yer almaktadır. Bunlar, krizden etkilenen kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ve/veya anketler, röportajlar, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemleri ve öykü anlatımı gibi kaynaklardan katılımcı veri toplama ile desteklenmelidir.

KORUMA SEKTÖRÜ İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE İNCELENMESİ GEREKEN HUSUSLAR:

- **Nüfus demografisi:** Kriz öncesinde nüfusun cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış demografik profili nasıldı? Kriz ya da program başladığından beri ne değişti? Hane halkı sayısı ve ortalama aile büyüklüğü, cinsiyet ve yaşa göre tek kişi ve çocuklar tarafından yönetilen hane halklarının sayısı, özel ihtiyaçları olan bireylerin yaş ve cinsiyete göre sayısı, gebe ve emziren kadın sayısı gibi unsurları inceleyin. Çok eşli aile yapıları var mı?
- **Cinsiyet rolleri.** Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının rolleri nelerdir? Kriz başlangıcından bu yana kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının rolleri nasıl değişti? Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının yeni rolleri nelerdir ve birbirleriyle nasıl bir etkileşim içindedir? Bu rolleri yerine getirmek için ne kadar zamana ihtiyaçları vardır? Bu rollerle ilgili korumaya ilişkin riskler nelerdir?
- **Karar verme yapıları.** Krizden önce koruma kararları almak için toplum hangi yapıları kullanılıyordu ve bunlar şu anda nasıl? Kimler karar verme ortamlarına katılıyor? Kadın ve erkeklerin eşit söz hakkı var mı? Ergen kız ve oğlan çocukları bu süreçte nasıl katılıyor?
- **Koruma.** Belirli kadın, kız çocuğu, erkek ve erkek çocuğu grupları krizden önce hangi koruma riskleri ile karşı karşıya kaldı? Kriz ya da program başladığından beri koruma riskleri hakkında ne gibi bilgiler mevcut? Yasal çerçeveler toplumsal cinsiyet ve korunma ihtiyacını ve adalet erişimlerini nasıl etkiliyor?

Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, kapasite ve hedefler. Etkilenen nüfus ve/veya programda kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının koruma ihtiyacı, kapasite ve hedefleri nelerdir? Koruma sektöründeki toplumsal cinsiyet analizleri, arazi mülkiyeti güvenliği ve kadın ve erkeklerin mülkiyet (belgelere erişim dahil) ve arazi anlaşmazlıklarının uzlaştırılmasında yerel ve ulusal kurumların rolünün değerlendirilmesini içermelidir. Mayın ve HKP temizliği için, arazi mülkiyeti, arazilerin elden çıkarılması ve geçim koşullarına bağlı olarak kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının farklı hak, ihtiyaç ve rollerinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

KORUMA SEKTÖRÜNE ÖZGÜ TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN OLASI SORULAR:

- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları acil durumdan önce ne gibi kişisel güvenlik riskleri ile karşı karşıya idi ve şu anda ne gibi risklerle karşı karşıya kalıyorlar? Hangi hayati ihtiyaçlar (gıda, YYİ, eğitim, yakıt vb.), insanların bulunduğu yer veya hizmet sunumu/dağıtımı vb. nedeniyle taciz, sömürü veya şiddete maruz kalma riski yaratmaktadır? Nüfusun belirli üyeleri toplumdan dışlanma ya da güvenlik endişeleri nedeniyle hizmetlere erişimde zorluk yaşıyor mu? Bu ihtiyaçları karşılamaya çalışırken kendilerini daha fazla risk altında buluyorlar mı? Kadın sünneti ve çocuk evliliği gibi zararlı kültürel uygulamaların yaygınlık oranı nedir? Belirli bir ortamda TCDS risklerini artırabilecek geniş koruma faktörleri nelerdir?
- Kadınlar ve kız çocukları kayıt ve kimlik tespiti girişimlerine dahil mi? Kadın ve kız çocukları belgelerin kaybolması veya daha önce de mevcut olmaması durumunda kimliklerini oluştururken ne gibi engellerle karşılaşılıyor?
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları koruma endişelerini dile getirmek için gerçek fırsatlara sahip mi?
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları güvenlik ve/veya polis güçlerinin toplumsal cinsiyete bağlı risklere karşı resmi koruma sağlayabileceğine güveniyor mu?
- İnsanların takip destek hizmetleri ile adil ve erişilebilir bir yargı sistemine erişimi var mı?

- Erkekler, kadınlar, oğlan çocukları ve kız çocukları bilgiye erişebiliyor mu? Değilse neden? Engelli kişiler, bilgilere erişilebiliyor mu? Kültürel ve fiziksel engeller ile iletişim alanındaki engellerin, özellikle kadınlar, kız çocukları ve engelliler olmak üzere belirli grupların bilgiye erişimini engellediğini unutmayın.
- Kadınlar, kız çocukları ve diğer risk altındaki gruplar kara mayınları ve HKP'den hangi alanların öncelikle temizleneceği yönündeki karar sürecinde yer alıyor mu? Bu, arazi temizliği önceliklerini nasıl etkiliyor? Kadınlar ve kız çocukları, toprağın temizlendikten sonra topluma nasıl teslim edileceğine karar verme
- Çocuk koruma riskleri açısından, etkilenen nüfus içindeki hangi kültürel uygulamalar, davranışlar ve sosyal normlar TCDS oluşturmakta veya kız çocuklarına ve oğlan çocuklarına karşı TCDS ve diğer şiddet türlerinin riskini artırmaktadır? Kız çocuklarının ve oğlan çocuklarının TCDS ve diğer şiddet biçimlerini (örneğin silahlı kuvvetlerin varlığı, odun/su toplama için güvensiz yollar vb. gibi) hangi çevresel faktörler artırmaktadır? Oğlan ve kız çocuklarının normal bakım verenlerinden ayrılma ölçütleri nelerdir? TCDS mağduru çocuklar ve diğer şiddet biçimleri için hangi hizmetler vardır?

İyi uygulama

Kenya'da, TCDS alt kümesi, 2007 seçimi sonrası şiddetin hızlı bir değerlendirmesini gerçekleştirerek, kaçış sırasında meydana gelen cinsel şiddetin niteliğini ve kapsamını ve ayrıca IDP kampları ve alternatif yerleşim yerlerinin kapsamını incelemiştir. Değerlendirmede, etkilenen bölgelerde cinsiyet ve TCDS programlarını güçlendirmek için stratejiler önermek amacıyla cinsel şiddet vakalarını önlemeye ve yeterli şekilde müdahaleye yönelik toplum ve kampa dayalı programların kapasitesi ele alınmıştır. Hızlı değerlendirmenin sonuçları, kamp tabanlı ve topluluk tabanlı programlama değişikliklerini savunmak için kullanılmıştır. Özel konular arasında kadınların daha fazla katılımı, iyileştirilmiş aydınlatma, tuvaletlerin ayrılması ve sağlık hizmetlerine daha kolay erişim gibi konular mercek altına alınmıştır.

WARD, 2010; UN-WOMEN, [HTTPS://TINYURL.COM/Y8U98YW](https://tinyurl.com/Y8U98YW)

KORUMA PROGRAMLAMASINDA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

» Diğer kurumların toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı koruma programları oluşturulması için hangi yaklaşım ve çözümleri benimsediğini anlamak için kadın hakları, LGBTİ örgütleri ve varsa kurumlar/ sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile iş birliği yapın

DİKKAT!

» Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargılara dikkat edin. Örneğin kadınlara danışılmamışsa, belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaçlarını ve önceliklerini yansıtmaz.

Katılım

İYİ UYGULAMA

» Kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına erişim sağlamak için koruma değerlendirme ekibinde kadın ve erkek dengesini sağlayın. Uygun olan yerlerde, ekibin bir parçası olarak bir toplumsal cinsiyet uzmanı ve TCDSH/koruma uzmanı bulundurun.

» Bu grupların korunmaya ilişkin belirli ihtiyaçlarının analizi hakkında bilgi vermenin mümkün olduğu yerlerde yerel LGBTİ grupları tarafından verilebilecek özel uzmanlık veya eğitim desteği arayın.

» Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle katılımcı bir değerlendirme yapın. Yararlanıcıların kapasite ve önceliklerini daha iyi tanımlamak için, ayrı odak gruplar oluşturun ve insani yardım personeli ile odak grup personelinin aynı cinsiyetten olmasını sağlayın. Bu yaklaşım, kişisel güvenlik riskleri, hakların korunması ve kriz öncesi ve sonrası ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve önceliklerinin daha iyi tespit edilebilmesi için danışma sağlanan yararlanıcıların farklı düzeylerinin daha net bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır.

» Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının müdahaleye katılımını teşvik etmek için mevcut toplum yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımları benimseyin.

» Program döngüsü boyunca, genellikle bakım sorumluluğu olan kadın ve kız çocuklarının katılımını güvence altına almak için çocuk bakım hizmetlerine erişimlerini sağlayın.

DİKKAT!

» Yapılan toplantıları, engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarından olanlara erişilebilir ortamlar aracılığıyla duyurun. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmen bulundurun.

» Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli bir şekilde katılmasını önleyebilecek engel ve durumları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) göz önünde bulundurun.

» Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.

» Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.

» Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

» Bu Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.

» İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.

DİKKAT!

» TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.

» Değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel olarak hassas veya tabu konuları (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar vb.) çok fazla irdelememeye dikkat edin.

» Kırılgan gruplar ve diğerlerinden doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal cinsiyete uvarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

» En fazla koruma desteği gereksinimine sahip grupları cinsiyet ve yaşa göre ayrılmış veriler bazında belirleyin.

» Cinsiyet ve yaşa göre ayrılmış koruma programlarına/hizmetlerine eşit erişimin önündeki engelleri değerlendirin.

DİKKAT!

» Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçlarını tanımlamak için, ihtiyaç değerlendirmelerine katılımlarının önündeki potansiyel engellerin farkında olun (bu konuda daha fazla öne için bu tablodaki katılım bölümüne bakınız).

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

» Kadınlar ve erkekler arasındaki yapısal eşitsizlikleri tartışmak ve kadınların liderliğini koruma programı aracılığıyla artırmak için fırsatları belirleyin.

» Kadınların liderliğini, LGBTİ haklarını ve TCDŞ'nin azaltılmasını teşvik etmek için hedeflenen eylemlere yatırım yapın.

DİKKAT!

» Koruma programında toplumsal cinsiyet normlarına uymayan eylemlerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve programda “zarar vermeme” ilkesine (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kısım B sayfa 86) uyulmasını sağlamak amacıyla olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaçları ve hassasiyetlerinin İYPD'nin ihtiyaç analizi aşamasında belirlenmesinden sonra, bu veriler ve bilgiler, bunlara yönelik müdahaleyi stratejik olarak planlamak için kullanılabilir.

Program planlayıcısı, toplumsal cinsiyet analizi sürecinde elde edilen bilgi ve verileri kullanarak program faaliyetleri ile koruma sektöründe amaçlanan sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurabilir ve böylece belirlenen ihtiyaçların karşılanmasını sağlar. Bu bilgi, program döngüsünde daha sonra izleme ve değerlendirme için temel olacak olan sonuç çerçevesinde geliştirilmelidir.

Stratejik planlamada, aynı zamanda, önceki İYPD aşamasında (İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi) koordinasyon, katılım, TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması ve

Dönüştürücü yaklaşımda açıklanan temel yaklaşımları da dikkate alınmalıdır. Eğer bu aşamada toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte yeterince ele alınmışlarsa, planlama da buna göre uyarlanmalıdır. Toplumsal cinsiyet belirteçleri de bu aşamada uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Kısım B, sayfa 48-51).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için değişimi ölçmeye yönelik göstergeler geliştirilmelidir.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeleri kullanın. Beklenen sonuçlar, toplumsal cinsiyete dayalı ihtiyaçlara göre kaliteli yardım sağlanması, hizmet erişim oranlarının izlenmesi, sağlanan yardımdan memnuniyet, tesislerin nasıl kullanıldığı, yardım ile nelerin değiştiği, yardımın kime ve hangi zaman çerçevesinde yapıldığı gibi unsurları değerlendirin. Farklı oranları cinsiyet ve katılımcıların yaşına göre karşılaştırın.

Aşağıdaki tablo, bir toplumsal cinsiyet analizinin sonuçlarına dayalı olarak, ilgili göstergelere sahip hedef, sonuç ve faaliyetlerin geliştirilmesinin örneklerini göstermektedir:

İyi uygulama

Action Aid, 2015 yılında meydana gelen Pam kasırgasının ardından Vanuatu Cumhuriyeti'ndeki Tanna, Erromango ve Eton'da kadın bilgi merkezleri kurmuş ve bu projeyle şu anda kırsal ve uzak topluluklardan 3.700'den fazla üyeye sahip bir kadın forumunun temellerini atmıştır. Bölgede ilk kez, kadınlara dağıtımlarla ilgili bilgilere doğrudan erişim sağlamak ve onların seslerini duyurmak ve acil müdahale konusundaki ihtiyaçlarını belgelemek için acil durum operasyonlarının merkezinde bilgi merkezleri kurulmuştur. “Mavi çadırlar” kapandığı zaman kadınlar afet müdahale ve yönetiminde haklarını ve ihtiyaçlarını konuşmaya devam etmek için Women I Tok Tok (“Kadınlar Birlikte Konuşur”) gruplarını oluşturmuşlardır.

Kadınlar, haklarını öğrendikçe, lider olarak kapasitelerini güçlendirirken, değişim yaratmak için birlikte çalışmış ve birbirlerini desteklemişlerdir. Koruma ile ilgili risk ve hassasiyetleri tespit etmeye ve kendi çözümlerini tasarlamaya başlamışlardır. Bu, kadınların neredeyse her zaman erkeklere özgü bir alan olarak korunan karar alma sürecinden dışlandığı bir ortamda önemli bir değişikliktir.

MICHELLE HIGELIN AND SHARON BHAGWAN ROLLS. 2016. WOMEN'S LEADERSHIP IN THE PACIFIC: HUMANITARIAN RESPONSE (BLOG POST [HTTPS://TINYURL.COM/Y9DY4R89](https://tinyurl.com/Y9DY4R89))

TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ SORULARI	TESPİT EDİLEN SORUNLAR	ÖZEL HEDEFLER <i>Çalışma hangi özel hedefe ulaşmayı hedefliyor?</i>	ÖZEL HEDEF GÖSTERGELERİ <i>Faaliyetin belirlenen hedefe ulaştığını açıkça gösteren göstergeler</i>
Kadınlar ve kız çocukları kayıt ve kimlik verme girişimlerine dahil mi?	Kadınlar ve kız çocukları, insani yardım hizmetlerine erişememeleri veya resmi kimlik ve/veya diğer yasal belgelere sahip olmamaları nedeniyle dışlanmakta ve haklarını kullanamamaktadır.	Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları insan kaynakları bağlamında sunulan hizmetler aracılığıyla veri tabanlarında kimlik ve kayıt olanaklarından yararlanmaktadır.	Kimlik tespiti sonucu hizmet alan kadın, kız çocukları, erkekler, oğlan çocuklarının yüzdelik olarak artış oranı
Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları güvenlik ve/veya polis güçlerinin resmi koruma sağlayabileceğine güveniyor mu?	Güvenlik ve/veya polis güçleri, krizden etkilenen nüfusların korunması, izlenmesi ve uygulamaya yönelik mekanizma, kapasite veya anlayışa sahip değildir.	Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları hizmet sağlayıcıların ve güvenlik hizmetlerinin ve kolluk kuvvetlerinin, korunma ihtiyacını karşılamak için doğru yardımı sağlayacağına güvenmektedir.	Hizmet sağlayıcılar ile güvenlik ve kolluk güçleri tarafından sağlanan yardımdan memnun olduklarını bildiren kadın, kız çocuğu, erkek ve oğlan çocukların yüzdesi
İnsanların takip destek hizmetleri üzerinden adil ve erişilebilir bir yargı sistemine erişimi var mı?	Kadınlar ve kız çocukları, sindirmenin hakim olduğu hukuk ve adalet sistemine erişimde desteğe ihtiyaç duyduklarını düşünmektedirler.	Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları yargı sistemine güvenir ve kendilerine bu sistem içinde yardım edilmesini ister. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları takip destek sistemlerinin bir sonucu olarak psiko-sosyal refah bakımından iyileşme yaşarlar.	Hukuk/adalet sistemine ve/veya takip desteğine erişen kadın, kız çocuğu, erkek ve oğlan çocuklarının sayı ve yüzdesi Hukuk/adalet sisteminden veya takip desteğinden yararlanan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarından refah durumlarında iyileşme (adalet duygusu, haklara erişim, depresyon/anksiyetede azalma, güvenlik vb.) bildirenlerin yüzdesi

BEKLENEN SONUÇLAR*Müdahalenin özel hedefin**başarılmasında etkili olan sonuçları*

Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının varlığı belirlenir ve kayıt ve kimlik verme çalışmalarına erişirler.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları gerekli kimlik araçlarına sahiptir.

**BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ
(SONUÇ GÖSTERGELERİ)***Müdahalenin beklenen sonucu ne ölçüde başardığını gösteren göstergeler*

Risk altındaki gruplara ulaşmak için belirlenen dağıtım kanalları sayısı

Uygun beslenme müdahalelerinin öneminin farkında olan kadınlar, kız çocukları, erkekler, oğlan çocukları ve engelli bireylerin yüzdesi

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Kayıd bulunmayan veya kaydı eksik olan kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının nerede olduğunu tespit etmek sosyal yardım girişimleri gerçekleştirin.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına aşağıdakilerin düzenlenmesi ve/veya yeniden verilmesi için yardım sağlayın:

- doğum ve ölüm belgesi
- pasaport
- kimlik kartı
- arazi mülkiyeti
- evlilik ve boşanma belgesi

Kadın ve kız çocuklarına aşağıdakilerin düzenlenmesi ve/veya verilmesi için yardım sağlayın:

- doğum sertifikası,
- pasaport,
- kimlik kartı
- arazi mülkiyeti

Güvenlik görevlileri ve kolluk kuvvetlerinin, koruma sorunları ve haklarıyla ilgili kapsamlı bilgileri mevcuttur. Cinsel istismar ve sömürü ile mücadele etmek için davranış kurallarını uygulamaktadırlar.

Koruma davaları, güvenlik personeli ve kolluk kuvvetleri tarafından düzgün bir şekilde ele alınır, bildirilir ve/veya yönlendirilir.

Temel bilgi (veya eğitim öncesi testler) dikkate alındığında koruma sorunları, haklar ve davranış kuralları hakkında kapsamlı bilgi sahibi olan güvenlik görevlileri ve kolluk kuvvetlerinin yüzdesi

İhbar edilen, ele alınan ve/veya ilgili hizmet sağlayıcılara yönlendirilen koruma vakalarının sayısı ve yüzdesi

Krizden etkilenen nüfusun koruma sorunları ve hakları konusunda personel kapasitesi ve bilgi birikimi oluşturun.

Koruma alanında çalışan üyeler ve ortaklar için cinsel istismar ve sömürü ile mücadele etmek için davranış kuralları geliştirin ve uygulayın.

TCDŞ vakalarını (yasal, tıbbi, rehabilitasyon, barınma) destekleyebilecek temel yerel ortaklarla koruma vakalarını ve yönlendirme mekanizmalarını incelemek ve yönlendirmek için güvenlik personeline yönelik standart çalışma prosedürleri oluşturun.

Etkilenen topluluklardaki kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları hukuk/adalet desteği almak için kullanabilecekleri çeşitli kanallarla ilgili bilgi sahibidir.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları psiko-sosyal refahlarını iyileştirmek için hukuk/adalet sistemine ve/veya takip destek hizmetlerine erişebilirler.

Hukuk/ adalet desteği için gerekli yasal kanallar hakkında bilgi sahibi olduğunu bildiren kadınlar, kız çocukları, erkek ve oğlan çocuklarının sayı ve yüzdesi

Kadınları, kız çocuklarını, erkekleri ve oğlan çocuklarını desteklemek için mevcut hukuk/adalet ve yönlendirme destek sistemlerinin sayı ve türleri

Yerel toplulukları, etkilenen topluluklar içinde yer alan resmi ve geleneksel hukuk ve yargı sistemlerinin özellikleri hakkında bilgilendirmek.

Ruh sağlığı ve genel sağlık hizmeti sunumu dahil olmak üzere, kadınların ve kız çocuklarının hukuki yardım ve takip desteğine erişimini kolaylaştırmak için (resmi ve geleneksel) hukuk/adalet sistemine yönlendirme mekanizmalarını oluşturun ve destekleyin

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

İhtiyaç analizine dayanan stratejik planlama aşamasının ve sonuç odaklı bir çerçevenin (logframe) üretilmesinin ardından, İYPD'deki bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesi aşamasıdır.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilebilmesi için atılacak adımlar şunlardır:

- İnsani aktörlerin, kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaç, öncelik ve kapasitelerindeki eksiklikleri ele almak üzere fonları harekete geçirmek için bağışçı aktörlerle iş birliği ve ortaklık kurmaları gerekmektedir.
- Kaynakların öncelikli eylemler etrafında harekete geçirilebilmesi için koruma kapsamındaki kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları karşılamak için geliştirilen planlar hakkında bilgi ve önemli mesajlarla desteklenmelidir.
- Programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiği ve sürecin nasıl iyileştirileceğine dair rehberlik sağlandığını değerlendirmek için cinsiyet belirteçlerini kullanın. Bu konuda birkaç farklı belirteç vardır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48–51).

• Bağışçıların arayacağı taahhütlere, faaliyetlere ve göstergelere örnek olarak, IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci Sayfalarına bakılabilir. Koruma ipucu belgesindeki taahhüt örnekleri aşağıda yer almaktadır::

• Toplumsal cinsiyete dayalı koruma ihtiyacının analizine olanak veren verileri toplayın;

• Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için koruma hizmetleri oluşturun;

• Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının koruma hizmetlerine eşit şekilde erişebilmelerini sağlayın;

• Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının koruma programlarına katılmada eşit fırsatlara sahip olmasını sağlayın;

• Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının koruma eğitimi veya diğer kapasite oluşturma girişimlerinden eşit şekilde yararlandığından emin olun.

4 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

İYPD döngüsünde kaynakların harekete geçirilmesinden sonraki aşama, programın uygulanması ve izlenmesi aşamasıdır.

Uygulama

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin koruma programlarına tümüyle dahil edilmesini sağlamak için aşağıdaki önemli eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir:

- Program faaliyetlerini, tüm kadın ve kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının özel koruma ile ilgili ihtiyaçları, kapasiteleri ve önceliklerine yönelik olarak uyarlayın.
- Kadınlar, kız çocukları erkekler ve oğlan çocuklarını mevcut kaynakları ve programı nasıl etkileyebilecekleri konusunda bilgilendirin.
- Koruma programlarının bir parçası olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için sürdürülebilir geri bildirim mekanizmaları geliştirin.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının bu mekanizmalara güvenli erişim olanağı bakımından farklı olabileceğini göz önünde bulundurun ve bunların süreçlere dahil edilmesini kolaylaştırmak için kurallar konulabileceğini unutmayın. Koruma programının tüm yönlerine erişim sağlamak için sosyal sınıf, yaş ve engellilik gibi çeşitlilik unsurları da dikkate alınmalıdır.

Program kapmasında iyi uygulamalara bağlı kalınmasının sağlanması için toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartlar planlama, uygulama ve izleme aşamalarına dahil edilmelidir. Bu standartlar aşağıdaki alanlarla ilgilidir (ve aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

İyi uygulama

BMMYK, Kolombiya'da kadın çevrelerinin sözleşme sonrası senaryolarda yer almasını destekleyerek topluluk koruma ağlarını güçlendirmiş ve geçiş döneminde SGBV'ye dikkat çekmiş, böylece barış sürecine kadın katılımını aktif olarak artırmıştır. Sonuç olarak, operasyonda 300 kadının katılımını sağlama hedefi aşılarak topluluk barış inşası mekanizmalarının karar verme rollerinde 560 kadının yer aldığı bildirilmiştir.

BMMYK YAŞ, CİNSİYET VE FARKLILIK, HESAP VEREBİLİRLİK

İyi uygulama

BMMYK, Malezya'da özellikle kadın ve kız çocukları olmak üzere sığınmacı ve mültecilerin kayıt altına alınması için, ormanlık alanlarda ve ülkenin kuzeydoğusundaki dağlık bölgelerde mobil kayıt ekiplerini devreye sokmuştur. Bu, BMMYK'ye ulaşma olanağı bulamayan acil koruma ihtiyacı olan bireylerin tespit edilmesine ve desteklenmesine katkı sağlamıştır. TCDŞ'ne maruz kalan bireyler, hane reisi kadınlar ile refakatçisi olmayan kadınlar ve çocuklar erkenden tespit edilmiş ve mülteci statüsü ve yardımı bakımından hedef grup olarak belirlenmiştir.

Uyarlandığı kaynak: UNHCR. 2008. UNHCR HANDBOOK FOR THE PROTECTION OF WOMEN AND GIRLS, P. 117; IASC GBV GUIDELINES 2015

KORUMA PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Yerel kadın hakları gruplarını, ağları ve sosyal toplulukları - özellikle kadınlar, gençler, engelliler ve LGBTİ gruplarının gayri resmi ağlarını - tanımlayın ve program tasarımı, sunumu ve izlemeye katılımlarını destekleyin ve koordinasyonda rol almalarını sağlayın.
- » Toplumsal cinsiyete bağlı koruma önlemlerinin tüm sektörlerle dahil edilmesini sağlamak için diğer insani yardım sağlayıcılarıyla koordinasyon sağlayın.
- » Koruma sektörüyle ilgili kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının durumu hakkında toplumsal cinsiyet analizi yaparak İnsani Yardım Genel Bakış ve İnsani Yardım Planını destekleyin.

DİKKAT!

- » LGBTİ bireylerin deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının çok farklı olabileceğini ve bu bireyleri temsil eden yerel gruplarla koordinasyonun, ihtiyaçlarının tam olarak anlaşılması ve müdahale planlaması bakımından önemli olduğunu göz önünde bulundurun.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Toplum temelli ve sürdürülebilir koruma programlarının geliştirilmesi için kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için erişilebilir bir temsilci ve katılımcı tasarım ve uygulama sürecini hayata geçirin.
- » Koruma programı personelinin yüzde 50'sinin kadın olması için çabalayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının anlamlı bir şekilde katılımı ile güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek gizlilik ilkesi çerçevesinde çalışan geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarına erişilebilmelerini sağlayın.
- » Uygun olan yerlerde mayın temizleme, topluluğun irtibat ve mayın riski eğitimcileri gibi diğer toplum temelli faaliyetlerdeki rolleri de dahil olmak üzere, kadınların araziye kullanıma açma faaliyetlerine katılımını sağlayın.
- » Güvenlik personeli, kolluk kuvvetleri ve/veya insani yardım hizmeti sağlayıcıları tarafından benimsenen davranış kuralları ile ilgili olarak toplum üyelerini bilgilendirin ve cinsel istismar ve sömürü olaylarını nereye ihbar edebilecekleri hakkında bilgi verin.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları kaygılarını güvenli ve açık bir ortamda dile getirebilmeli ve gerekirse kadın insani yardım görevlileri ile konuşmalıdır.
- » Genel müdahalenin ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olası olumsuz sonuçlarını değerlendirirken farklı kadınlar, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına danışın. Hareket sorunu olan bireyleri ve onlara bakım sağlayanları tartışmalara dahil edin.
- » Gelecekteki toplantılar, eğitim toplantıları vb. hakkında kadınları bilgilendirme ve konulara önceden hazırlıklı olmalarını sağlama konusunda destek olmak için proaktif olun.
- » Program döngüsü boyunca genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadın ve kız çocuklarının katılımını sağlamak için çocuk bakım hizmetlerine erişimlerini sağlayın.

Katılım (devamı)

DİKKAT!

- » Yüksek risk altındaki kadınların endişelerini dile getirmelerini ve kararlara katılmalarını sağlayın. Kişisel durumlarına dair gizliliği garanti edin ve onları daha fazla zarar veya travmaya maruz bırakmayan bir mekanizmaya sahip olmalarını sağlayın. Gizli hatlar gibi toplumun dışında çalışan bazı mekanizmalar daha etkilidir.
- » Topluluğun sadece dış aktörlerin beklentilerine cevap verdiği ve kadınların katılımları için gerçek ve samimi bir destek bulunmadığı durumlara kadınların girmemesini sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) göz önünde bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » Koruma, barınma, arazi ve mülk, kara mayını faaliyetleri ve çocuk koruma için İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzuna uyun.
- » Kadın sünneti ve çocuk evliliği gibi zararlı kültürel uygulamalara son vermek için toplulukla çalışın. Çocukların hakları üzerindeki zararlı etkileri, yasal kısıtlamaları ve bu olumsuz uygulamaları ortadan kaldırmak için topluma sağladığı faydaları ilettiğinizden emin olun.
- » TCDŞ'ye karşı önleme ve müdahale, koruma programlamasında önemli bir önceliktir ve bu konunun müdahale çabalarının planlanması, uygulanması ve izlenmesinde koruma alanlarınınca alınmasını sağlamak için koordineli bir çaba gerektirir. Örneğin, kara mayını ve HKP vakalarına maruz kalanlar için yardım ve rehabilitasyon programları, TCDŞ'ye erişim yolları ve rapor risklerini içermelidir.
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarını kullanarak, yerinde kontrol ve uygun durumlarda dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemi yaparak ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere danışarak potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri erkenden belirleyin. Mağdurlar ve risk altında olanlarla ilgili olarak güvenlik, saygı, gizlilik ve ayırım gözetmemeyi sağlayacak önlemler, her zaman hayati önem taşıyan hususlardır. (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 86).
- » Çocuk dostu kamusal alanlarının tasarlanması ve uygulanması faaliyetlerinde TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması stratejilerinin projelere dahil edilmesini sağlayın.
- » TCDŞ, ilgili haklar ve yardımın nerelere ulaşılacağı konusunda aileler, topluluklar, yerel görevliler ve resmi ve gayri resmi adalet çalışanlarını bilgilendirin.
- » Erkek mağdurların deneyimlerinin doğruluğunu açık bir biçimde kabul edin, gizlilik haklarına saygı gösterin ve onları farklı ihtiyaçlarını karşılayan programlara dahil edin.

KORUMA PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması (devamı)

DİKKAT!

- » TCDŞ'ye maruz kalanlar da dahil, bir gruba veya bir bireye bağlanabilecek verileri paylaşmayın.
- » TCDŞ'ye maruz kalanları tekil olarak açığa vurmayın: Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplarla genel olarak konuşun, kişisel deneyimleri hakkında açıkça konuşmayın.
- » Hangi grupların TCDŞ'den etkilendiği hakkında varsayımlarda bulunmayın ve TCDŞ veya raporlardaki eğilimler hakkında rapor edilen verilerin TCDŞ'nin kapsamı hakkındaki gerçek yaygınlığı ve eğilimleri temsil ettiğini varsaymayın.
- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Analiz edin, ilgili aktörlerle paylaşın ve insani müdahale önceliklerini daha iyi belirlemek ve doğru insanları hedeflemek için sonuçları ve verileri kullanın. Toplumsal cinsiyetle ilgili değerlendirmelerin tümüyle dahil edilmesini ve çocuk koruma, mayın farkındalığı, kimlik hakkı ile arazi ve mülkiyet haklarının korunması konularını dahil etmek için tüm koruma programlarını değerlendirin.
- » Ev içi şiddet, çocuk işçiliği, cinsel istismar ile sömürü ve insan ticaretine maruz kalan kız ve oğlan çocuklarına yaşa uygun psiko-sosyal hizmet sağlayın ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için yardımcı olun.
- » Mayın farkındalığını artırmak için iletişim faaliyetlerinde kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların özel ihtiyaçlarına uygun olarak nasıl etkin biçimde hedefleneceği düşünülmelidir.
- » Mülk talepleri veya yeniden yapılanma ile ilgili yardımların önündeki engellerin ortadan kaldırılması için şahsi belgelerin (örneğin resmi kimlik, kira sözleşmeleri, tapu, vb.) gizlilik ilkesine uygun ve insanların damgalanmaya maruz kalmamasını sağlayan mekânlarda verilmesini veya değiştirilmesini sağlayın.
- » Kuruluşlar, kız ve oğlan çocukların silahlı kuvvetlere katılmalarını önlemek için gerekli tüm adımları atmalı ve eğer silahlı kuvvetlerle ilişkilendirilenler varsa derhal serbest bırakılmaları ve yeniden sosyal yaşama dönmeleri için çalışmalıdır.
- » Mayın ve HKP temizleme ve duyurularının etkilenecek kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının ihtiyaçlarını karşıladığından emin olun, böylece hiç kimse günlük faaliyetlerini sürdürürken yüksek riskle karşı karşıya kalmamış olur.

DİKKAT!

- » Herkesin koruma programlamasından eşit olarak faydalanacağını düşünmeyin. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaç, rol ve dinamikleri kullanarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın.
- » Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır. Anılan önlemler tecavüz veya insan ticareti gibi istismara maruz kalmış kişiler için güvenli alanlar oluşturmayı veya engelli bireyler için erişimi kolaylaştırmayı içerebilir. Bu tür önlemler, anılan grupların damgalanmasına meydan vermeyecek şekilde olmalıdır.

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Yapısal eşitsizlikleri sorgulayın. Toplumsal cinsiyetle ilgili koruma sorunları ile ilgili erişim faaliyetlerine erkekleri, özellikle dini liderleri ve toplum liderlerini dahil edin.
- » Mayın faaliyetlerinde kadınların, çocuk koruma komitelerinde ise ergen kız çocuklarının liderliğini teşvik edin. Seçim sürecinden önce topluluktaki kadınlar için temsil kotaları konusunda toplulukla anlaşmaya varın.
- » Koruma programına kadınların katılımının değeri hakkında topluma duyarlılık kazandırmak için kadın ve erkek toplum liderleri ile birlikte çalışın.
- » Erkek ve oğlan çocukları ile farkındalık yaratın ve onları kadınların katılımı ve liderliği için savunucular olarak süreçlere dahil edin.
- » Kadınları, kız çocuklarını, erkekleri ve oğlan çocuklarını geleneksel olmayan cinsiyet rollerine dahil edin.
- » Müzakere becerileri ve stratejilerini geliştirmeleri için kadınları destekleyin ve onlarla birlikte çalışarak ve liderlik rollerini üstlenmeye teşvik ederek kendi topluluklarında rol modelleri haline gelmelerini sağlayın.
- » Toplum içindeki kadın, kız çocuğu ve gençlik gruplarının kurulmasına yardımcı olun ve liderlik rollerini üstlenmelerini sağlayın.

DİKKAT!

- » Toplumda yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.
- » Güçlü mülteci ve yerinden edilmiş insanlar genellikle, toplumdaki kadınları güçlendirmek için uygulanan stratejilerde kendilerini tehdit altında hissederler; çünkü bunu, kendi güçlerine ve ayrıcalıklarına (sınırlı da olsa) doğrudan bir meydan okuma olarak görürler.

İzleme

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının koruma sektörü yardımına erişiminin ve kalitesinin yanı sıra kadınların stratejik ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilgili değişiklikleri izleyin. İzleme kapsamında ayrıca koruma programının, anlamlı ve ilgili katılımı nasıl bir katkı yaptığı ve kadınların liderliğini teşvik eden dönüştürücü yaklaşımı da incelenmelidir. Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir cinsiyet analizinin temel bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için gereklidir. CYAV'nin toplanmasının zor olduğu durumlarda, ulusal ve uluslararası istatistiklere, diğer insani ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan verilere veya küçük örneklem araştırmalarına dayalı tahminler sağlanabilir. Bir programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiğini ve sürecin geliştirilmesine dair nasıl bir rehberlik sağladığını değerlendirmek için toplumsal cinsiyet belirteçleri kullanın.

Koruma programında “zarar vermeme” ilkesine bağlı kalınıp kalınmadığını izleyin (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86). Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ile sürekli istişarelerde bulunun ve muhtemel sorunlar veya olumsuz etkileri erken dönemde teşhis etmek için nokta kontrolleri ve gözlemler yapın (örneğin TCDS'ye maruz kalmış ve belirli bir programa alınabilecek kişilerin tek tek gösterilmesi, onları damgalayabilir veya yeniden travmatize edebilir). İzleme kapsamında geri bildirim mekanizmaları da önemlidir (bunlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 84). Bu önlemler, programın olumsuz etkilerinin erken dönemde tanımlanmasını ve böylece TCDS veya kadın haklarının daha fazla kötüye kullanılmasını önlemek için olumsuz etkilerin zamanında ele alınmasını sağlar.

5 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani aktörlere programların yönetilmesi için ihtiyaç duyulan bilgileri sağlamaktır. Böylece, krizden etkilenen kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların öncelikleri ve özel ihtiyaçlarının etkin ve verimli bir şekilde karşılamaları, aynı zamanda kapasitelerini oluşturmaları/ güçlendirmeleri sağlanır (bunun hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 58). Değerlendirme, dönüştürücü yaklaşımın ne kadar iyi dahil edildiğini ve kadınların liderliğinin teşvik edilip edilmediğinin analiz edilip, stratejik ve pratik ihtiyaçların ele alınmasını sağlayarak, sonuçları ve etkileri en üst düzeye çıkarmak için mevcut ve gelecekteki koruma programlarının geliştirilmesine yardımcı olan bir süreçtir.

İnsan merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkilerin sağlanması için, kadınlara ve erkeklerle eşit yardım sağlamada iyi uygulamaları belirlemek amacıyla yöntem ve süreçlerin gözden geçirilmesi gerekir. Programların planlanmasından uygulamaya kadar kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının eşit katılım ve hizmetlere erişimleri temelinde programların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Programlamadaki eşitsizliklerin etkin biçimde ulaşılamayan kadınlara, kız çocuklarına, erkeklerle ve oğlan çocuklarına odaklanarak değerlendirilmesi gerekir. Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımı, programlamayı ve müdahaleyi iyileştirmek için eşitsizlikleri tanımlamaya yardımcı olur.

TEMEL KAYNAKLAR

1. The Sphere Project. "Minimum Standards in Food Security and Nutrition." Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response. 2011. <https://tinyurl.com/yapnzyn3>
2. IASC. "Nutrition." Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action. 2015. <https://tinyurl.com/y9ynutoj>
3. IASC GBV Protection Guidelines: Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action. 2015. <https://tinyurl.com/yaj6xspf> This includes guidance on HLP, Mine Action, Child Protection and GBV.

TEMEL KAYNAKLAR

1. UNHCR. Handbook for the Protection of Women and Girls. 2008. <https://tinyurl.com/cwnklm>
2. UNFPA. Manual on Social Norms and Change to Promote the Abandonment of FGM. 2016. <https://tinyurl.com/ybsy45sq>
3. UNHCR. Working with Men and Boy Survivors of Sexual and Gender-Based Violence in Forced Displacement. 2012. <https://tinyurl.com/yawhbjsz>
4. UNHCR. Protecting Persons with Diverse Sexual Orientations and Gender Identities. 2015. <https://tinyurl.com/gntbsyp>
5. United Nations, Strategy of the United Nations on Mine Action (2013–2018). <https://tinyurl.com/ycdsnea3>
6. Women's Refugee Commission Urban GBV Case Studies. 2017. <https://tinyurl.com/y97bpqxp>

Barınma

Bu bölüm, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının barınma programlarına nasıl dahil edileceğini açıklamaktadır. Bu bölümde ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının barınma programlarına dahil edilmesinin neden önemli olduğunun yanı sıra gelecekte kullanılmak üzere temel standartlar ve kaynaklar hakkında bilgi de bulabilirsiniz.

Bu bölüm, İnsani Yardım Program Döngüsünün (İYPD) her aşamasında gerçekleştirilmesi gereken barınma programları için temel eylemleri açıklayan genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bu kontrol listesinden sonra, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği programlamasının nasıl gerçekleştirileceği hakkında daha fazla ayrıntı bulacaksınız. Bu, bir toplumsal cinsiyet analizinin nasıl yapılacağı; program tasarımı aşamasından uygulama, izleme ve gözden geçirmeye kadar

toplumsal cinsiyet analizinin nasıl kullanılacağı; koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması gibi temel yaklaşımların programa nasıl dahil edileceği yönünde Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım ve bu aşamaların her birine dönüştürücü bir yaklaşımı kapsar. Alandan ilgili örnekler, bunun uygulamada nasıl olabileceğini göstermek için kullanılır.

Barınma programlamasına toplumsal cinsiyet eşitliğini dahil etmek neden önemlidir?

İnsani krizler, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının güvenli ve uygun barınmaya erişimi farklı şekilde etkilemektedir. Bu etkiler, aşağıdakilere ilişkin sorunları içerir:

- Acil durum barınma yeri sağlanması, süreli veya geçici barınma yeri sağlamanın yanı sıra uzun vadeli konut çözümleri getirilmesi.
- Yemek pişirme ve ısınma yakıtı ile yakıt alternatifleri gibi barınmayla ilgili gıda dışı maddeler (GDM'ler); yapı malzemeleri; battaniyeler, uyku matları ve plastik yer yatakları; kişisel kullanım için aydınlatma (meşaleler gibi); mutfak takımları; ve hijyen kitleri.
- Alan planlaması, yapılacak geliştirmeler ve gayri resmi yerleşimlerin bakımı.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil edilmesi açısından, barınma yeri sağlama süreci, sağlanan barınma yerinin türü kadar önemlidir. Bir barınma programının her adımında, toplumsal cinsiyet dinamikleri ve “zarar vermeme” ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Barınma yeri GDM'lerin ve ev eşyalarının dikkatli dağılımı, yardımların kültürel olarak uygun ve farklı yaş grupları ve arka plandaki kadın ve erkekler için uygun şekilde organize edilmesini sağlamak açısından da önemlidir. Alan planlamasında barınma yerlerinin su toplama noktaları gibi temel hizmetlere yakın olmasının sağlanması, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına zaman sağlama ve korunma risklerine daha az maruz kalmaları bakımından önemlidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının barınma programına etkin biçimde dahil edilmesi, aşağıdaki hedeflere ulaşılmasını sağlayacaktır:

- **Barınma dahil yeterli bir yaşam standardına sahip olma hakkını koruyun.** Toplumsal cinsiyete dayalı özel barınma ihtiyaç ve kapasitelerinin ele alınması (örneğin yaşam, yemek pişirme, yemek ve uyku düzenlemeleri dahil olmak üzere yaşanabilir fiziksel yaşam alanları, farklı yardım seçenekleri ve onarım ve yeniden inşa dahil olmak üzere uygulama modları, konut, arazi ve mülklere erişim; güvenlik dahil olmak üzere uygun ortam, görev süresi ve çevresel sürdürülebilirlik ve barınma ile bağlantılı diğer alanlar) kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için yeterli bir yaşam standardı sağlar.

- **Barınma yardımına erişimin iyileştirilmesi.** Çocuk bakımı ve aile içi sorumluluklar, toprak ve mülk sahiplerine yasal engeller veya barınma yeri inşa etmek için gerekli araç ve beceri eksikliği, kadın ve kız çocukları için barınma yardımına engel teşkil edebilir. Ayrıca, yerleşimler içinde su temini, eğitim, sağlık, ulaşım, vb. gibi hizmetlere erişim, barınma programlarının sonuçlarını büyük ölçüde etkileyebilir. Cinsiyet ve yaş, bu sorunların hepsinde olmasa bile bir çoğunda çok önemlidir ve etkin biçimde analiz edilmeli ve etkili programlar oluşturulması için iyi anlaşılmalıdır.

- **Daha güvenli ve onurlu yaşam şartlarını destekleyin:** Erkeklerin, kadınların, kız çocuklarının ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçlarının ele alınması, çevrenin güvenliğine ve onurlu yaşam şartlarının sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Örneğin, kadın ve erkeklerin ortak yaşam alanlarda bir arada bulunmalarının engellendiği kültürlerde, kadın ve kız çocuklarının, özellikle menstrüasyon dönemi süresince, barınma alanlarında ek mahremiyet ve güvenlik önlemlerine ihtiyacı olabilir. Ergen oğlan ve kız çocukları ayrıca ayrı ayrı uyku alanlarına veya geçim faaliyetleri, sosyal faaliyetler veya ibadet için farklı, özel alanlara ihtiyaç duyabilirler.

- **Sahiplenmeyi ve sürdürülebilirliği artırın.** Katılımcı ihtiyaç analizi ve toplumsal cinsiyet analizi yoluyla barınma ile ilgili olarak kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların özel ihtiyaç, rol ve kapasitelerini tanımlamak ve barınma programını geliştirmek için yapılanları geliştirmek, etkilenen nüfusun sahiplenilmesini ve dolayısıyla sürdürülebilirliği artırır.

- **Toplumsal cinsiyet ilişkilerini eşitliğe doğru yönlendirin:** Kadın ve erkeklerin barınma programlarına katılımı, uzun vadede daha adil iş bölümlerine yol açabilir ya da tutumları değiştirebilir; örneğin ücretli inşaat işlerinde kadın ve erkeklerin eşit işe eşit ücret almasının sağlanması gibi.

İnsani Yardım Program Döngüsüne toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı ve barınmanın dahil edilmesi

Bu bölüm, tüm barınma aktörlerinin ve devlet kurumlarının, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için alması gereken gerekli eylemleri özetlemektedir.

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA BARINMA PROGRAMLAMASI İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- Barınma ile ilgili ihtiyaç, öncelik ve yetenekler hakkında cinsiyet, yaş ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- Barınma ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizinin yapılması ve bulguların analiz edilmesi.

2 Stratejik planlama

- Toplumsal cinsiyet analizi ve krize hazırlıkla ilgili diğer verilerden elde edilen bulgular kullanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin barınma program tasarımına dahil edilmesi.
- Barınma sektörü için belirlenen toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçlar, proje faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulması.
- Müdahale için barınma program tasarımlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Müdahalede barınma programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Finansman önceliklerinin belirlenmesi için ilk değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve barınma sektörü hakkında bilgi ve önemli mesajlara yer verilmesi.
- Barınma sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda bağışçı aktörler ve diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verilmesi.

4 Uygulama ve izleme

- Toplumsal cinsiyet eşitliğini içeren ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri mevcut kaynaklar ve projeyi nasıl etkileyebilecekleri ile ilgili bilgilendiren barınma programlarının uygulanması.
- Barınma projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması ve sürdürülmesi.
- Müdahalede barınma programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin barınma olanaklarına erişiminin izlenmesi ve değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergelerin oluşturulması.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

- Barınma sektöründeki projeleri ve barınma müdahale planlarını gözden geçirin. Etkin şekilde ulaşılan ve ulaşılamayan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin tespit edin ve, ulaşılamama nedenlerini değerlendirin.
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaların paylaşılması ve eksikliklerin ele alınması.

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

Toplumsal cinsiyet analizi, değerlendirme aşamasında gerçekleşir ve program döngüsü boyunca toplanan bilgilerle izleme ve değerlendirme aşamasına kadar devam etmelidir. B Bölüm 30-36. sayfalarda yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analiz aracı, acil durumun herhangi bir aşamasında cinsiyet analizinin nasıl yapılacağını adım adım göstermektedir. CYAV'yi kullanmanın yanı sıra, içeriğe bağlı olarak, verileri yetenek, etnik köken, konuşulan dil, gelir düzeyi veya eğitim gibi diğer çeşitlilik faktörlerine göre ayırmak önemli olabilir.

Barınma sektörü için bilgi toplarken, analiz soruları krizin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları üzerindeki etkilerini anlamaya çalışmalıdır. Standart barınma değerlendirmesi, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına, LGBTİ bireylere, engelli bireylere, farklı yaş ve etnik kökenlere ve insanları farklı kılan diğer faktörlere ilişkin belirli deneyim, ihtiyaç, hak ve riskleri ve toplumsal cinsiyet bakış açısını vurgulayarak uyarlanabilir. Değerlendirme, barınma sektörüyle ilgili olarak kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin, oğlan çocuklarının ve LGBTİ bireylerin özel ihtiyaçları, rolleri ve dinamikleri ve insanları farklı kılan diğer boyutların (örneğin, engellilik, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, sosyal sınıf, din) nasıl olduğu hakkında sorular içermelidir. Değerlendirmeler, 330. ve 331. sayfalarda bulunan "barınma programlamasında ihtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi için temel yaklaşımlar ve standartlar" tablosuna göre koordinasyon, kadınların katılımı ve TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması konusundaki en iyi uygulamalar ve temel standartlar ile uyumlu olmalıdır.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir toplumsal cinsiyet analizinin temel bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için gereklidir. Etkili bir program oluşturmak için CYAV'nin toplanması ve analiz edilmesi gerekmektedir. CYAV'yi toplamanın zor olduğu durumlarda ulusal ve uluslararası istatistiklere, diğer insani ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan verilere veya küçük örneklem anketlerine dayanarak tahminler sağlanabilir.

CYAV verilerinin mevcut olmadığı veya çok eski olduğu durumlarda bunu hesaplamak için başka

yöntemler kullanılabilir (bkz. Bölüm B sayfa 41). Barınma kaygıları ve nüfusun ihtiyaçları ile ilgili cinsiyet, yaş ve insanları farklı kılan diğer faktörlere göre ayrıştırılan nitel veri ve analiz, hangi grupların ötekileştirildiğini ve nedenlerini belirlemenin anahtarıdır. Verilerin nasıl ayrıştırıldığı, içeriğe ve önerilen programlamaya bağlıdır ve bir toplumsal cinsiyet analizine dayanmalıdır. Barınma sektörü için, veri ayrıştırılmasında şu kategoriler uygundur: 5 yaşın altındaki kadın/erkek; 6-11 yaşlarındaki kadın/erkek; 12-17 yaşlarındaki kadın/erkek; 18-60 yaşlarındaki kadın/erkek ve 60 yaş üstü kadın/erkek ayrı. (CYAV'nin toplanması hakkında bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 39-41).

Bir sonraki sayfada yer alan tablo, acil bir müdahale sırasında toplumsal cinsiyet analizinin önemli noktalarını ve hangi çalışma dokümanlarının hazırlanması gerektiğini özetlemektedir. Bunlar, küme seviyesinde (sorumlu küme lideri ile) ve/veya ayrı ayrı kuruluşlar seviyesinde (sorumlu acil müdahale koordinatörü ile) üretilmelidir.

TEMEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI:

- CARE. "Integrating Gender in Shelter Assessments, Planning and Programming". Gender and Shelter: Good Programming Guidelines. 2016. <https://tinyurl.com/y95tjj2k>
- Global Shelter Cluster. GBV Constant Companion. <https://tinyurl.com/y95tjj2k>
- National Centre for Health Statistics. Washington Group Questions on Disability. 2010. <https://tinyurl.com/y7bbsa7j>
- Global Shelter Cluster, Guidance on mainstreaming gender and diversity in shelter, 2013 programme: <https://tinyurl.com/y9uxbuqt>

İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Krize hazırlık aşaması	Ülke için toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün ortaya konması ve genel bakışın oluşturulması; STK, hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarındaki mevcut toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi	Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa) https://tinyurl.com/ycwk3r7z Bilgi grafiği
Birden ortaya çıkan acil durumun ilk haftası	Acil durumdan önce hazırlanan ve gerektiğinde revize edilen toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün incelenmesi. Oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması. Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi NTM sektörü için önemli soruları bütünleştirerek, sektörel veya çok sektörlü hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız). Sektörel veya çok sektörlü hızlı analizlerin gerçekleştirilmesi ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.	İnsani yardım programlarını mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına bağlanması için stratejik giriş noktalarını belirleyen bilgilendirme belgesi (2 sayfa) https://tinyurl.com/yao5d8vs Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9fx5r3s
Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra	Mevcut ihtiyaç analiz araçlarını uyarlayarak ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerini kullanarak sektörel bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyet analizinin yapılması.	Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu https://tinyurl.com/y9xt5h4n

ZAMAN ÇERÇEVESİ	FAALİYET	TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMA
Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra	Önceden var olan toplumsal cinsiyet ortaklıkları üzerine bütünleşik ve kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi oluşturmak için fırsatları belirleyin. CYAV, insani yardım, varlık ve kaynaklara erişim ve siyasi katılım düzeyini kapsayan bir temelin mevcut olduğundan emin olun. Krizin etkileri, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim ve yeniden üretim ile sektörle ilgili diğer konuları analiz edin. İ&D planları, kıyaslama ölçütleri ve dağıtım sonrası izleme dahil olmak üzere planlama, izleme ve değerlendirme sistemlerinin iyileştirilmesi için cinsiyet analizi girdilerini kullanın. Çalışanların toplumsal cinsiyet bakımından kapasitelerinin bir analizini yapın (eğitim ihtiyaçlarını, toplumsal cinsiyet eşitliğini artırma konusundaki güven, bilgi düzeyi, toplumsal cinsiyet becerilerini belirleyin).	Anket için somut sorular (olanak dahilinde BİT-destekli) Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu https://tinyurl.com/ybyerydk ve https://tinyurl.com/ybsqzvzj Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler 1 sayfalık anket Araştırma raporu Kapasite geliştirme planı
Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl zaman çerçevesi, büyük çaplı müdahale olduğu varsayılarak)	İnsani yardım müdahalesinde program, kampanya ve iç uygulamalarda toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili toplumsal cinsiyet denetimi/değerlendirmesi yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak toplumsal cinsiyet öğrenme incelemesine girdi sağlayacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyeleri içeren toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.
İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha uzun süre sonra	Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansını göz önüne alan müdahale sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale değerlendirme çalıştayında paylaşılacak ve yayımlanacaktır.	Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyeleri içeren toplumsal cinsiyet eşitliği sonuç değerlendirmesi. https://tinyurl.com/p5rqgut

Toplumsal cinsiyet analizine yönelik kaynaklar arasında, UNHCR, IFRC, CARE, NRC ve diğerleri tarafından üretilenler gibi nüfus sayımı verileri, Demografik ve Sağlık Anketleri, toplumsal cinsiyet analizi raporları, insani değerlendirme raporları, koruma ve TCDŞ sektör raporları ile toplumsal cinsiyet ülke profilleri bulunmaktadır. Bunlar, krizden ve/veya programdan etkilenen bireylere ilişkin anketler, görüşmeler, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel saha gözlemleri ve öykü anlatımı yoluyla katılımcı veri toplama ile desteklenmelidir.

BARINMA İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN NOKTALAR:

- **Nüfus demografisi.** Krizden önce cinsiyet ve yaşa göre ayrılan nüfusun demografik profili nasıldı? Krizden ya da programdan bu yana ne değişti? Hane halkı sayısına ve ortalama aile büyüklüğüne, cinsiyet ve yaşa göre tek kişi ve çocuklar tarafından yönetilen hane halkı sayısına, yaş ve cinsiyete göre özel ihtiyaçları olan kişiler ile gebe ve emziren kadın sayısına bakın. Çok eşli aile yapıları var mı?
- **Cinsiyet rolleri.** Krizden önce barınma yerleri ile ilgili kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının rolleri nelerdi? Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının barınma yerleri ile ilgili rolleri krizin başlangıcından bu yana nasıl değişti? Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının yeni rolleri nelerdir ve bunlar birbiriyle nasıl etkileşirler? Bu rolleri yerine getirmeleri ne kadar zamanlarını almaktadır?
- **Karar verme yapıları.** Toplum, krizden önce barınma yerleri ile ilgili karar almak için hangi yapıları kullanmaktaydı ve bunlar şu anda nasıl? Kimler karar verme alanlarına katılır? Kadın ve erkeklerin eşit söz hakkı var mı? Ergen kız ve oğlan çocukları bu sürece nasıl katılır?

• **Koruma.** Krizden önce farklı kadın, kız çocuğu, erkek ve oğlan çocuğu grupları hangi koruma riskleri ile karşı karşıya idi? Kriz ya da program başladığından bu yana koruma riskleri hakkında ne gibi bilgiler mevcut? Yasal çerçeveler ve toplumsal cinsiyet korunma ihtiyacını ve adalete erişimini nasıl etkiliyor?

• Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, kapasite ve hedefler.

Krizden etkilenen nüfus ve/veya programda kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların barınma ihtiyaç, kapasite ve hedefleri nelerdir? Barınma sektöründeki toplumsal cinsiyet analizlerinde barınma tasarımı ve güvenliği, GDM'lerin ve kamp tesislerinin dağıtımı ile ilgili hususlarda, aşağıdaki alanlarla ilgili sorulara yardımcı olacak değerlendirmeler yapılmalıdır:

» **Mekân ve yerleşim planlaması:** Değerlendirmeler, yüksek risk altında bulunan ve özel ihtiyacı olan grupların ihtiyaçlarını ve önceliklerini anlamanıza, etkinlik, mahremiyet ve güvenlik hizmetlerine ve tüm kadınların, kız çocuklarının, erkekler ve oğlan çocuklarının ihtiyaçları etrafında inşa edilen kamusal alanlara erişime yönelik olarak size katkı sağlamalıdır.

» **Barınak tasarımı:** Temel günlük işler (örneğin yemek pişirme) ve barınak tasarımında gizlilik ve olası riskler ve tehditler için kültürel normları ve topluluk uygulamalarını anlamak ve bunları barınak tasarımına yansıtmak için değerlendirme çalışmaları kullanılmalıdır.

» Barınma alanlarının inşası ve malzeme temini: Barınma yerlerinin inşasında yardıma erişime uygun destek sağlanması için değerlendirme kapsamında grup tanımlamaları (refakatçisi olmayan çocuklar, reisi kadın olan haneler, yaşlılar, engelliler, LGBTİ bireyler vb.) yapılmalıdır.

» Barınma GDM'lerin ve ev eşyalarının tahsis ve dağıtımı: Değerlendirmeler, kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklar tarafından hangi GDM'ler ve ev eşyalarına ihtiyaç duyulduğunu ve kültürel açıdan uygun olanın yanı sıra uygun dağıtım sürelerini belirlemelidir.

BARINMA YERLERİNE ÖZGÜ TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN OLASI SORULAR:

- Hane içindeki tipik gruplamalar ve aile ile hane tanımları arasındaki farklar nelerdir? Aynı barınma yerini kaç kişi paylaşıyor? Kültürel açıdan uygun yaş ve cinsiyetler arasında mahremiyet sağlayacak tedbirler var mı?
- Acil durum öncesinde inşaat alanında kadın ve erkeklerin rolleri nelerdir? Aile yapılarında (örneğin, birçok kadın veya erkek tarafından yönetilen hanelerde) gözle görülür değişiklikler var mı? Bunlar, barınma yeri inşası görevleri ve karar verme ile ilgili toplumsal cinsiyet rollerinde değişikliklere neden oldu mu? Hangi gruplar (cinsiyete ve yaşa göre) kendi barınma yerlerini inşa edecek konumda olmayabilir ve nasıl desteklenebilirler?
- Kültürel normlar, kadın ve erkeklerin barınma konularında karar vermeye eşit şekilde katılmalarını sağlıyor mu? Yoksa anlamlı katılımlarını desteklemek için hedef ve olumlu eylemler gerekli midir? Kadınlara veya erkekler karşı ayrımcılığa yol açan, örneğin arazilerin, barınma alanlarının veya toplu konutlarda yer alan odaların tahsis edilmesinde uygulama ve politikalar var mı? Kadın ve çocuklar tarafından yönetilen hane halkları, bekar kadınlar ve diğer risk altındaki gruplar barınma düzenlemesinin en güvenli şekilde nasıl olacağı konusunda istişarelerde bulundular mı?
- Üretim (örneğin tarım, gelir getirici faaliyetler) ve üreme sorumlulukları nelerdir (yani hanede pişirme, temizlik, çocuk bakımı, geçim ve diğer günlük faaliyetler bakımından kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının rolleri nedir)? Her sorumluluk için ne kadar ve nasıl süre tahsis ediliyor?
- Gizlilik ve güvenlik: Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için tahsis edilen barınma yerleri veya bunların etrafı farklı şiddet türleri bakımından güvenli midir? Çocukların güvenli alanlara erişimi var mı? Kadınlar barınma yerlerinde güvende midir? Barınma yardımı için kullanılan bir güvenlik endeksi var mı? Barınma yerleri arasında bölmeler var mı ve her bireyin onuru ve mahremiyeti için yeterli alan mevcut mu? Aynı yaşam ve uyku alanlarını paylaşan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının sayısı ile ilgili olarak mevcut olan kapalı alan nedir? Kapı ve pencerelerde kilit var mı?
- Eşya kayıpları oldu mu ve kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının kıyafet, yatak takımı ve diğer ev eşyaları için ihtiyaçları nelerdir?
- Tüm bireyler ve gruplar, barınma hizmetlerine risk veya zorluk olmadan erişebiliyor mu? Tuvaletler ve su temin noktaları, uyku alanlarından uygun uzaklıkta mı?
- Barınma ile ilgili GDM'ler ve ev eşyaları güvenli olan alanlarda dağıtılıyor mu? Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplar, yemek pişirme ve ısıtma yakıtı elde etmek için uzun mesafelere gitmek ve/veya güvensiz yerlerden geçmek zorunda kalıyor mu?
- Nakit transferleri veya kuponları mevcut mu? Kadınlar ve erkekler bunlara erişebiliyor mu?

BARINMA PROGRAMLAMASINDA İHTİYAÇ ANALİZİ İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Diğer kurumların barınma programlamasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönünde hangi yaklaşım ve çözümleri benimsediğini anlamak için kadın hakları, LGBTİ örgütleri ve varsa kurumlar/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile birlikte çalışın.

DİKKAT!

- » Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargılara dikkat edin. Örneğin kadınlara danışılmamışsa, belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaç ve önceliklerini yansıtmaz.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına erişim sağlamak için barınma değerlendirme ekibindeki erkek ve kadınların eşit bir denge içinde olmasını sağlayın. Uygun olan yerlerde, ekibin bir parçası olarak bir toplumsal cinsiyet uzmanı ve TCDŞ uzmanı/koruma uzmanı bulundurun.
- » Barınma yerleri ile ilgili ihtiyaçlarını analiz etmek için mümkün olan yerlerde yerel LGBTİ grupları ile ilgili özel uzmanlık bilgisi veya eğitim önerileri alın.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle katılımcı değerlendirme yapın. Yararlanıcıların kapasite ve önceliklerini daha iyi tanımlamak için, ayrı odak gruplar oluşturun ve insani yardım personelinin odak grup personeli ile aynı cinsiyetten olmasını sağlayın.
- » Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının barınma müdahalesine katılımını teşvik etmek için mevcut topluluk yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımları benimseyin.
- » Program döngüsü boyunca genellikle bakım çalışmalarında sorumluluk taşıyan kadın ve kız çocuklarının katılımını sağlamak için çocuk bakım hizmetlerine erişim sağlayın.

DİKKAT!

- » Yapılan toplantıları; engelliler, okuryazarlığı zayıf olan bireyler ve dil azınlık gruplarından olanlara erişilebilir ortamlar aracılığıyla duyurun. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmen bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) göz önünde bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

» Bu Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.

İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.

DİKKAT!

- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel olarak hassas veya tabu konuları (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar vb.) çok fazla irdelememeye dikkat edin.
- » Hassas konumdaki gruplar ve başkalarından doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » En fazla barınma desteğine ihtiyaç duyan bireyleri, toplumsal cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış verilere dayanarak belirleyin.
- » Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış barınma programlarına/hizmetlerine eşit erişimin önündeki engelleri değerlendirin.

DİKKAT!

- » Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçlarını tanımlamak için, ihtiyaç değerlendirmelerine katılımlarının önündeki potansiyel engellerin farkında olun (bu konuda daha fazla öneri için bu tablodaki katılım bölümüne bakınız).

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar ve erkekler arasındaki yapısal eşitsizliklerin sorgulanmasını sağlamak ve kadınların liderliğini teşvik etmek için fırsatları belirleyin.
- » Kadınların liderliğini, LGBTİ haklarını ve TCDŞ'nin azaltılmasını teşvik etmek için hedeflenen eylemlere destek olun.

DİKKAT!

- » Barınma programında toplumsal cinsiyet normlarına uymayan eylemlerin olumsuz etkilerini azaltmak ve programın "zarar vermeme" ilkesine (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kısım B sayfa 86) uymasını sağlamak amacıyla, olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaçları ve hassasiyetleri, İYPD'nin ihtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi aşaması sırasında belirlendikten sonra, bu veriler ve bilgiler, bunlara yönelik olarak hazırlanacak müdahaleyi stratejik olarak planlamak için kullanılabilir.

Proje planlayıcısı, toplumsal cinsiyet analizi sürecinde elde edilen bilgi ve verileri kullanarak proje faaliyetleri ile barınma sektöründe amaçlanan sonuçları arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurarak belirlenen ihtiyaçların karşılanmasını sağlar. Bu bilginin, program döngüsünde daha sonra izleme ve değerlendirme için temel olacak olan sonuçlara dayalı çerçevede geliştirilmesi gerekmektedir.

Stratejik planlamada, aynı zamanda, önceki İYPD aşamasında (İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi) koordinasyon, katılım, TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması ile Dönüştürücü yaklaşımda açıklanan temel yaklaşımlar da dikkate alınmalıdır. Bu aşamada toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte yeterince ele alınmış olması durumunda program buna göre uyarlanmalıdır. Toplumsal cinsiyet belirteçleri de bu aşamada uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 48-51).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için değişimi ölçmeye yönelik göstergeler geliştirilmelidir.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeleri kullanın. Beklenen sonuçlar, toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaçlara göre kaliteli yardım sağlanması, hizmet erişim oranlarının izlenmesi, sağlanan yardımdan memnuniyet, tesislerin nasıl kullanıldığı ve kimin yardım ettiği, kimin ve hangi zaman çerçevesinde değiştiği gibi unsurları izleyin. Farklı oranları cinsiyete ve katılımcıların yaşına göre karşılaştırın.

334-336. sayfalardaki tablo, toplumsal cinsiyet analizinin sonuçlarına dayalı olarak, ilgili göstergelere sahip hedef, sonuç ve faaliyetlerin geliştirilmesinin örneklerini göstermektedir.

İyi uygulama

Benin'de 2010-2011 yıllarında meydana gelen sel felaketinde temel ihtiyaçların sağlanmasını desteklemek ve geçici konutlardan daimi konutlara geçiş için bir nakit transfer programı kapsamında kadın hane reislerine nakit ödeme yapılmıştır. Bununla birlikte, program tasarımı pek çok hanenin çok eşli olması dikkate alınmadığından bu uygulama hane içinde daha fazla gerginliğe yol açmıştır. Bu da kocaların eşlerine karşı TCDŞ'nin artmasında tetikleyici rol oynamıştır. Bu durum, bu dinamikleri anlamak için yapılan toplumsal cinsiyet analizinin daha iyi bir program tasarımı ve daha iyi sonuçlara ulaşılmasını sağladığı yönünde iyi bir örnektir.

UYARLANDIĞI KAYNAK: CARE. 2016. GENDER AND SHELTER: GOOD PROGRAMMING GUIDELINES P24

İyi uygulama

Nepal’de 2015 yılında meydana gelen depreme müdahale sırasında yapılan hızlı toplumsal cinsiyet analizinin program tasarımlarının güvenlik ve uygunluğunu önemli ölçüde iyileştirdiği, koruma ve programın toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma unsurlarının planlanan dağıtım faaliyetlerine dahil edilecek biçimde düzeltilmesini sağladığı ve hedeflenen yararlanıcılar için uygun ve güvenli dağıtım sonrası izlemeyi olanaklı kıldığı görülmüştür. Örneğin kadın personel, aile reisi kadın olan hanelerin, dağıtım noktalarına gitmek için ev işleri ve çocuk bakımından geriye çok az zamana sahip olduğunu ve diğer grupların kuyrukta uzun süre bekleyemediğini bildirmişlerdir.

Bekleme sürelerini kısaltmak ve beklerken herhangi bir potansiyel gerilim veya şiddetin oluşmasını önlemek üzere yaşlılar, gebe ve emziren kadınlar ve engelli bireyler için öncelikli sıra oluşturulmuştur. Barınma, SSH ve toplumsal cinsiyet müdahaleleri arasındaki bağlantı, hem kadınlar hem de kız çocukları tarafından ihtiyaç duyulan malzemeler de dahil olmak üzere, barınma ile ilgili GDM’leri ve hijyen kitlerini içeren kombine acil durum kitlerinin dağıtımını sağlamıştır. Kuruluş, ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınların güçlenmesini teşvik etmek amacıyla, hem kadınlar hem de erkekler için bir inşaat eğitimi ve bilinçlendirme oturumları da geliştirmiştir.

**TOPLUMSAL CİNSİYET
ANALİZİ SORULARI**

TESPİT EDİLEN SORUNLAR

ÖZEL HEDEFLER

Çalışma hangi özel hedefe ulaşmayı hedefliyor?

ÖZEL HEDEF GÖSTERGELERİ

Faaliyetin belirlenen hedefe ulaştığını açıkça gösteren göstergeler

Acil durum öncesinde inşaat alanında kadın ve erkeklerin rolleri nelerdi? Aile yapılarında (örneğin, birçok kadın veya erkek tarafından yönetilen hanelerde) gözle görülür değişiklikler var mı? Bunlar barınma yeri inşa etme görevleri ve karar verme ile ilgili cinsiyet rollerinde değişikliklere neden oldu mu? Hangi gruplar (cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış) barınma yerlerini inşa edebilecek konumda değildir ve bunlar nasıl desteklenebilir?

Kadınlar ve kız çocukları, barınma inşaat faaliyetlerine dahil değildir ve süreçten hariç tutulabilirler.

Geçimi sağlamak için özel çocuk yetiştirme görevleri ya da geçim imkânı yaratma baskıları, inşaat faaliyetlerinde lider rol alma alışkanlığındaki aile üyelerine düşebilir.

Yaşlı ve engelli insanlar, kendi barınma yerlerini inşa ederken zorluklarla karşılaşabilir ve ek yardımlarda eşitsizlik söz konusu olabilir. Diğer gruplar (örneğin dul kişiler), konut, arazi ve mülk üzerinde eşit haklara sahip olmayabilecekleri için toplum tarafından desteklenmeyebilir.

Kadınlar, kız çocukları ve daha az hassas bireyler, inşa ettikleri uygun barınma yerlerinde insan onuruna yakışır şekilde yaşamaktadır.

Kadınlar ve büyük yaştaki kız çocukları, inşaat sektöründe gelir getirici faaliyetlere erişmektedir.

Kendi barınma yerlerini geliştirmek için eğitilmiş olan ve yeteneklerini kullanabilen kadınların yüzdesi

İnşaat sektöründe gelir getirici faaliyetlerde bulunan eğitilmiş kadınların yüzdesi

Kadınlar, kız çocukları, erkekler, oğlan çocukları ve LGBTİ bireyler, kendilerine tahsis edilen barınma yerlerinde veya çevresinde farklı şiddet türleri yönünden güvende midir?

Reisi kadın olan haneler, refakatçisi olmayan çocuklar, yaşlılar, bazı LGBTİ bireyler ve engelli insanlar da dahil olmak üzere belirli gruplar, barınma yerleri bir kampın kenarına yakınsa, risk altında olabilir. Çocukların kendilerini güvende hissedebilecekleri özel bir alanı yoktur.

Erkekler hava sıcak olduğunda barınma yerinin dışında uyurken, kadınlar barınma yerlerinde ya da geceleri dolaşırken kendilerini güvende hissetmemektedir.

Kadınlar, kız çocukları ve oğlan çocukları yakın aile üyesi olmayan erkeklerle barınma yerini paylaşmaya mecbur olduklarından kendilerini güvende hissetmemektedir.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler, oğlan çocukları engelli kişiler ve LGBTİ bireyler, tahsis edilen barınma yerlerinde ve çevresinde kendilerini güvende hissetmektedir.

Kendilerine tahsis edilen barınma yerlerinde ve çevresinde kendilerini güvende hissettiklerini bildiren kadın, kız çocukları, erkek, oğlan çocukları engelli ve LGBTİ bireylerin sayısı ve yüzdesi

BEKLENEN SONUÇLAR

*Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları*

Daha fazla kadın ve kız çocuğu, inşaat alanına girer ve inşaat alanına girmek için gerekli becerileri kazanır.

Topluluk girişimlerinde barınma yerlerinin inşasında en hassas olan bireylere yardımcı olunur.

**BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ
(SONUÇ GÖSTERGELERİ)**

*Müdahalenin beklenen sonucu ne ölçüde
başardığını gösteren göstergeler*

İnşaat becerilerinde eğitilmiş kadın ve kız çocuklarının sayısı ve yüzdesi

Barınma yeri inşaatında en hassas durumda olanlara etkin biçimde yardım sağlanan topluluk girişimlerinin sayı ve yüzdesi

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Kadınlar ve kız çocukları için inşaat becerileri eğitimi verilmesini sağlayın.

Hassas durumdakilere inşaat desteği sağlamak için toplum katılımı girişimleri oluşturun ve teşvik edin.

İnşaat işlerinde kadın ve kız çocuklarının çalışmasının önemi hakkında farkındalık yaratın.

Reisi kadın olan hanelere, refakatçisi olmayan çocuklara, yaşlılara, LGBTİ bireylere ve engelli kişilere tahsis edilen barınma yerleri güvenli yerlerde bulunmaktadır.

İnsan onuruna yakışan ve mahremiyet sağlayan uygun fiziksel ortamlar oluşturulmuştur.

Çocuk dostu alanlar sağlanmaktadır.

Rutin devriye kontrolleri nedeniyle barınma yerleri etrafındaki TCDŞ azalmıştır.

Reisi kadın olan haneler, refakatçisi olmayan çocuklar, yaşlılar, engelliler ve LGBTİ bireylerin güvenlik açısından barınma yerlerinden memnun olduğunu bildiren kişi sayısı ve yüzdesi

Uygun standartları sağlamak için donatılmış barınma yeri sayısı

Güvenli ve erişilebilir yerlerde kurulan çocuk dostu alanların sayısı

Günlük rutin devriye sayısı

Tahsis edilen barınma yerlerinde ve etrafında güvenlik eksikliğiyle ilgili rapor edilen olayların sayısı ve yüzdesi

Reisi kadın olan hanelerin, refakatçisi olmayan çocukların, yaşlıların, LGBTİ bireylerin ve engelli kişilerin kümelenmiş yerlerde yerleştirilmesini teşvik edin.

Barınma yerlerinin havalandırma standartlarına, güvenli ve kapalı alanlara ve yeterli bölmelere uygun yapılmasını sağlayın.

TCDS'yi önlemeye yönelik çabaların bir parçası olarak rutin nokta kontrolleri yapılmasını sağlayın ve topluluk danışma faaliyetlerini organize edin.

Barınma yerlerinde çocuk dostu alanlar kurun.

TCDS'yi önlemeye yönelik çabaların bir parçası olarak rutin spot kontroller yapılmasını sağlayın ve topluluk danışma faaliyetlerini organize edin.

**TOPLUMSAL CİNSİYET
ANALİZİ SORULARI****TESPİT EDİLEN SORUNLAR****ÖZEL HEDEFLER**

Çalışma hangi özel hedefe ulaşmayı hedefliyor?

ÖZEL HEDEF GÖSTERGELERİ

Faaliyetin belirlenen hedefe ulaştığını açıkça gösteren göstergeler

Kültürel normlar, kadın ve erkeklerin barınma konularında karar vermeye eşit şekilde katılmalarını sağlıyor mu? Eğer değilse, onların ortalama katılımını desteklemek için hedeflenmiş ve onaylayıcı eylemler gerekli midir?

Kadınlara veya erkeklere karşı ayrımcılık içeren uygulamalar ve politikalar var mıdır (örneğin arazi ve barınma yeri alanlarında veya toplu konutlarda oda tahsisinde ayrımcılık var mı?)

Trans bireylerin, insanların normal gerekler dışında kalan özel barınma ihtiyaçları olabilir veya kendilerini büyük toplantılarda ifade edemeyebilirler.

Toplantıların çalışma saatleri içinde yapılması nedeniyle erkekler ve kadınlar toplantılara katılamıyor. Çocuklara bakmaları gerektiği için kadınlar, toplantılara katılamıyor.

Kentsel ortamda yerlerinden edilen kadınlar, toplantıya yalnız geldiklerinde kendilerini güvende hissetmedikleri için toplantılara katılamıyorlar.

Barınma, hedef kitlenin farklı ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlanır.

Barınma yerlerinin farklı ihtiyaçlarını karşıladığını bildiren kadın, kız çocuğu, erkek ve oğlan çocuklarının yüzdesi

BEKLENEN SONUÇLAR

*Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları*

Kadınlar, kız çocukları, erkek ve oğlan çocuklarının barınma yeri danışma toplantılarına katılımının artması.
LGBTİ destek grupları krizden etkilenen LGBTİ nüfusunun ihtiyaçlarını dile getirmektedir.

**BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ
(SONUÇ GÖSTERGELERİ)**

*Müdahalenin beklenen sonucu ne ölçüde
başardığını gösteren göstergeler*

Barınma yeri danışma toplantılarına katılan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının sayı ve yüzdesi.

Hedeflenen topluluktaki LGBTİ üyelerinin ihtiyaçlarını belirleme ve raporlama konusunda lider olan LGBTİ ortaklarının sayısı.

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

LGBTİ bireyler de dahil olmak üzere insanlar için barınma ihtiyaçlarının rapor edilmesine yönelik güvenli, verimli ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir mekanizma oluşturun ve uygulayın.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları ve etkilenen nüfus içindeki tüm gruplara yönelik güvenli, rahat ve erişilebilir toplantılar için bir yer tasarlanmasında toplumla birlikte çalışın.

Kadınların toplantılara katılabilmeleri için çocuk bakımı ve güvenli taşımacılık hizmeti sağlayın. Toplantıların kadınlar ve erkekler için uygun zamanlarda ve gerekirse ayrı mekânlarda yapılmasını sağlayın.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

İhtiyaç analizine dayanan Stratejik planlama aşamasının ve sonuç odaklı bir çerçevenin (logframe) üretilmesinin ardından, İYPD'deki bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesi aşamasıdır.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilmesi için atılacak adımlar şunlardır:

- İnsani aktörler; kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçları, öncelikleri ve kapasitelerindeki eşitsizlikleri ele alma yönünde fonları harekete geçirmek için bağışıcı aktörlerle iş birliği içinde çalışmalıdır.
- Kaynakların öncelikli eylemler etrafında harekete geçirilmesi için barınma kümesini kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının farklı ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları karşılamak için geliştirilen planlar hakkında bilgi ve temel mesajlarla destekleyin.
- Programlarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edileceği ve sürecin iyileştirilmesi ile ilgili nasıl bir rehberlik sağlandığını değerlendirmek için toplumsal cinsiyet belirteçlerini kullanın. Konuyla ilgili farklı birkaç belirteç mevcuttur (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm b sayfa 48–51).
- Bağışıcı aktörlerin aradığı taahhüt, faaliyet ve göstergelerin örnekleri için IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteçleri Belgesine başvurulabilir. Taahhüt örnekleri şunları içerir:
- Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının program tasarımı, uygulanması ve izlenmesinin her adımına eşit şekilde katılmasını sağlayın;
- Özellikle dağıtımların zaman ve yerlerine ilişkin danışmanlık sağlayın;
- Her yaşta kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının barınma ve GDM'lere hanedeki yetişkin kadını (hane reisinin bekâr erkek olduğu haller dışında), gıda yardımının asli alıcısı olarak kaydetmek suretiyle, gıda yardımının asli hedefi olarak kadınların konuya sahip çıkmasını ve kontrolünü güçlendirin ve çok eşli ailelerde ikinci eşleri ve çocuklarını dışlamaktan kaçının;
- TCDS'yi önlemek için özel önlemler alın; Kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarının eşit şekilde karşılanmasına yönelik hizmetler tasarlayın; kadınların ve erkeklerin dağıtımlarda eşit olarak yer almasını ve eşit işe eşit ücret almasını sağlayın.

4 Uygulama ve izleme

Kaynakların harekete geçirilmesinden sonra İYPD döngüsünün bir sonraki aşaması programın uygulanması ve izlenmesidir. Barınma programlarına toplumsal cinsiyet eşitliğinin tümüyle dahil edilmesini sağlamak için aşağıdaki önemli eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir:

Uygulama

- Program faaliyetlerini tüm kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının barınma ile ilgili özel ihtiyaç, kapasite ve önceliklerine göre düzenleyin.
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarını mevcut kaynaklarla ilgili olarak ve programı nasıl etkileyebilecekleri yönünde bilgilendirin.
- Barınma programlarının bir parçası olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için sürdürülebilir geri bildirim mekanizmaları geliştirin.

Bu mekanizmalara güvenli bir şekilde erişim kabiliyetinin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için farklı olabileceğini, mekanizmalara dahil edilmeleri için kolaylaştırıcı hükümler getirilebileceğini unutmayın. Barınma programının tüm yönlerine erişimin sağlanması için sosyal sınıf, yaş ve engellilik gibi insanları farklı kılan diğer faktörler de dikkate alınmalıdır.

Programda iyi uygulamalara bağlı kalınmasının sağlanması için toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartlar planlama, uygulama ve izleme aşamalarına dahil edilmelidir. Bu standartlar aşağıdaki alanlarla ilgilidir (ve aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

İyi uygulama

2010 depreminden sonra Haiti'de bir IFRC barınma projesi için odak grup tartışmalarında, geçici barınma yerlerinin özellikle kadın ve çocukların gece tuvalete gitmek istediklerinde maruz kalabilecekleri şiddet ve riskleri azaltmak için iç ve dış mekan aydınlatmaları ile donatılması gerektiği vurgulanmıştır.

UYARLANDIĞI KAYNAK: THE INTERNATIONAL FEDERATION OF RED CROSS AND RED CRESCENT SOCIETIES SHELTERPROGRAMME IN HAITI 2010-2012: LESSONS LEARNED AND BEST

İyi uygulama

2016 yılında Tropikal Tayfun Winston'a müdahale sırasında FemLINKPACIFIC adlı toplumsal organizasyon, kadınların gündemlerinin ve önceliklerinin görülebilmesini sağlamak için kırsal kadın liderler ağı aracılığıyla günlük hava durumu güncellemelerini sağlamıştır. Kadın Hava Durumu İzleme ağının amacı, kadınlar ve kız çocukları ile yaşlıların, engelli kişilerin, belirli ilaçlara ihtiyaç duyanların özel ihtiyaçlarını hedefleyen insani yardım için savunuculuk ve kampanyaların yanı sıra FemLINKPACIFIC'in bilgi ve iletişim alanındaki boşlukları doldurmak için geniş kadın liderler ağının kullanılmasıydı. FemLINKPACIFIC, böylelikle afet müdahalesinde kadınların sesinin duyulabilmesi için bir platform sağlamıştır. FemLINKPACIFIC, kadınların deneyimlerini dinlemek ve onları tanıtmak için bölge düzeyinde toplantılar düzenlemiştir. 30 kişiden oluşan bir kadın grubu, etkilenen bölgelerdeki Kadın Hava Durumu İzleme liderlerinin istişaresine katılarak, barınma yerlerine ilişkin önemli meseleleri görüşmüş, yıkılmış evlerinde ikamet etmek zorunda kalan bazı genç annelere destek ihtiyacını vurgulamıştır. Bazı durumlarda, beş aile, tufandan zarar görmemiş küçük bir odayı paylaşmaktaydı. Bu toplumsal forumlar kadınların günlük mücadelelerini paylaşmalarına ve iyileştirmelerini sağlamıştır.

UN WOMEN FIJI. 2016. SNAPSHOT. [HTTPS://TINYURL.COM/Y8SXDS9H](https://tinyurl.com/Y8SXDS9H) P 3

BARINMA PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Yerel kadın hakları gruplarını, ağları ve sosyal kolektifleri - özellikle kadınlar, gençler, engelliler ve LGBTİ gruplarının gayri resmi ağlarını - tanımlayın ve barınma programlarının tasarlanması, teslimi ve izlenmesine katılımlarını destekleyin ve bunların koordinasyonda rol almalarını sağlayın .
- » Toplumsal cinsiyetle ilgili barınma konularının TCDŞ riski de dahil olmak üzere tüm sektörlerle dahil edilmesini sağlamak için diğer insani yardım sağlayıcılarıyla koordinasyon içinde çalışın. Bu, barınma meseleleri için, örneğin kamp koordinasyonu ve kamp yönetimi aktörleri, koruma grubu (TCDŞ ve konut, arazi ve mülk uzmanları dahil) ve kamp güvenlik personelini içermelidir.
- » Barınma sektörüne ve cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış verilerle ilgili kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için durumun toplumsal cinsiyet analizini kullanarak İnsani Yardım Genel Bakış ve İnsani Yardım Planını destekleyin.

DİKKAT!

- » Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargılara dikkat edin. Örneğin kadınlara danışılmamışsa, belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaç ve önceliklerini yansıtmaz.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının; erişebilecekleri barınma yerlerinin ya da kapalı alanların yerlerini, temel hizmetlere erişim ve barınma yeri GDM'leri üzerinde etkili olmalarına olanak tanıyan temsilci ve katılımcı bir tasarım ve uygulama sürecini hayata geçirin. Ev eşyaları içinde pişirme aletleri ve yeme araçlarının seçimi kültürel açıdan uygun olmalı ve güvenli uygulamaların izlenmesi sağlamalıdır. Bunların belirlenmesinde genel olarak kadınlara veya özel olarak da gıda hazırlığını denetleyen kadınlara danışılmalıdır.
- » Barınma yeri programı personelinin yüzde 50'sinin kadın olması için çaba sarf edin.
- » Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının anlamlı bir şekilde katılımını sağlayın ve güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarını yöneterek barınma yeri, barınma yeri GDM'leri ve kamp tesislerinin tasarımı, tahsisi ve uygulanmasıyla ilgili gizlilik ilkesine uygun geri bildirim ve erişim şikayet mekanizmalarına erişebilmelerini sağlayın.
- » Kadınların, erkeklerin, ergen kız ve oğlan çocukların barınma yeri inşaatının her alanına katılımı için eşit fırsatlara sahip olmalarını sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları kaygılarını güvenli ve açık bir ortamda dile getirebilmeli ve gerekirse kadın insani görevlilerle konuşabilmelidir.
- » Genel müdahalenin ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olası olumsuz sonuçlarını değerlendirirken farklı kadınlara, kız çocuklarına, erkeklerle ve oğlan çocuklarına danışın. Hareket sorunları olan insanları, onlara bakım sağlayan bireylerle birlikte tartışmalara dahil edin.
- » Gelecekteki toplantılar, eğitim toplantıları vb. hakkında kadınları bilgilendirmek ve konulara önceden hazırlıklı olmaları konusunda destek olmak için proaktif olun.
- » Program döngüsü boyunca genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadın ve kız çocuklarının katılımını sağlamak için çocuk bakım hizmetine erişim sağlayın.

Katılım (devamı)

DİKKAT!

- » Bazı bireylerin ya da grupların barınma yeri inşa etmekte zorluk yaşayabileceğini ya da barınma inşası için arazi dağıtımından dışlanabileceğini göz önünde bulundurun.
- » Yüksek risk altındaki kadınlara endişelerini dile getirme ve kararlara katılma olanağı sağlayın. Kişisel durumlarına dair gizliliğin garanti edilmesi dahil daha fazla zarar veya travmaya maruz kalmayacakları bir mekanizmaya sahip olmalarını sağlayın. Toplum dışında çalışan gizli telefon hatları gibi bazı mekanizmalar daha etkilidir.
- » Kadınların toplumun sadece dış aktörlerin beklentilerine cevap verdiği ve kadınların katılımları için gerçek ve samimi bir destek bulunmadığı durumlara girmemelerini sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) göz önünde bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri dikkate alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ Önleme ve azaltma

İYİ UYGULAMA

- » İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzunda yer alan barınma sektörü için rehberliği takip edin.
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarını kullanarak, yerinde kontrol, uygun durumlarda dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemi yaparak ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklere danışarak potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri erken dönemde belirleyin. Mağdurlar ve risk altında olanlarla ilgili olarak güvenlik, saygı, gizlilik ve ayırım yapmama ilkeleri çerçevesinde alınan önlemler, her zaman hayati önem taşıyan hususlardır. (Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B, sayfa 86).
- » Sağlam ve saydam olmayan inşaat malzemeleri, kapı ve pencereler üzerine kilit ve uygun şekilde cinsiyete göre ayrılmış bölümler sağlayarak emniyet ve güvenliği geliştirin.
- » Yerleşim düzeni, aydınlatma, güvenli kamusal alanlar ve alarm sistemleri (alarmlar, çağrı cihazları, vb.) ile iyi bir alan planlaması önemli bir rol oynar.
- » Aşırı kalabalık ortam, stres ve potansiyel olarak TCDŞ'yi artırabilir; bu nedenle aşırı kalabalıklaşmayı önlemek için alan inşaatı ve barınma yeri yoğunluğu için Sphere standartlarını uygulayın.
- » İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.

BARINMA PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması (devamı)

DİKKAT!

- » TCDŞ mağdurlarını tekil olarak açığa vurmayın. Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplarla genel olarak konuşun, kişisel deneyimleri hakkında açıkça konuşmayın.
- » Hangi grupların TCDŞ'den etkilendiği hakkında varsayımlarda bulunmayın ve TCDŞ veya raporlardaki eğilimler hakkında rapor edilen verilerin TCDŞ'nin kapsamı hakkındaki gerçek yaygınlığı ve eğilimleri temsil ettiğini varsayımından yola çıkmayın.
- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın. Yardım sağlandığı ortam, ilgili kişiler için mümkün olduğu kadar güvenli olmalıdır. İhtiyaç sahibi insanlar, yardım almak için tehlikeli bölgelere seyahat etmeye ya da buralardan geçmeye zorlanmamalıdır.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Barınma için toplumsal cinsiyet analizini gözden geçirin, ilgili aktörlerle paylaşın ve insani yardım müdahalesi önceliklerini belirlemek ve doğru insanları hedeflemek için sonuçları ve verileri kullanın. Tüm programlamayı, barınma yeri program döngüleri boyunca toplumsal cinsiyetle ilgili değerlendirmelerin dahil edildiğinden emin olmak için değerlendirin.
- » Hijyen kitleri, yemek pişirme ve ısıtma yakıtı ve su depolama gibi ev eşyası ihtiyaçlarının karşılanması yoluyla toplumsal cinsiyetle ilgili ihtiyaçların ele alındığından emin olun. Barınma yeri GDM ve ev eşyası paketinin içeriğini kültür ve içeriğe göre düzenleyin. Barınma yeri GDM dağıtımı ve tahsisi, kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına eşit şekilde fayda sağlamalıdır.
- » Barınma yeri yapım programlarına kadın ve çocuk dostu alanları dahil edin.
- » Kira için sağlanan nakit paranın hem kadınlar hem de erkekler için erişilebilir olduğundan emin olun.
- » Bebekler ve hassas durumu bulunan veya marjinal bireyler de dahil olmak üzere her yaştan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının ayrı kıyafet ihtiyaçlarını belirleyin.
- » Güvenli ve yakıt tasarruflu sobalara, erişilebilir bir yakıt/evsel enerji veya ortak yemek pişirme tesislerine erişim sağlayarak ev tipi pişirme ve alan ısıtma ihtiyaçlarını tanımlayın ve karşılayın. Yakıt tüketiminde verimli sobalar hakkında eğitim verin.
- » Kadınlar, hane halkı geliri için odun satışına bel bağlayabilir; alternatif enerji programlarını kadınlar için gelir getirici faaliyetlerle ilişkilendirmeyi düşünün.
- » Bazı hassas grupların (refakatçisi olmayan çocuklar, kadınlar yönetimindeki hane halkları, yaşlılar, LGBTİ bireyler, engelli kişiler) barınma yeri inşa etmelerine ilişkin yardıma erişebilmeleri için uygun destek almalarını sağlayın.
- » Hassas gruplara yönelik yardım ya da ayrımcılık uygulamalarında belirli eşitsizlikler varsa, bunların ele alınması, işgücü sağlanması ya da ihtiyaca en çok ihtiyaç duyanlar ya da yaşlılar ve aileleri olmayan engelli erkekler için barınma yerleri inşa etmek için toplumu harekete geçirmeye yönelik hedefli eylemleri içerir.
- » Yaratılacağı yerlerde, barınma konusunda sonuç almak için geleneksel olmayan barınma faaliyetlerini kullanın. Örneğin, aile reisi kadın olan haneler için yasal yardım, kendileri için çalışacak insan tutmaları için engelli kişilere yapılan nakdi yardımlar ve geçim olanakları sunulması, kuruluşlar tarafından yürütülen barınma programlarına göre daha iyi barınma olanakları sağlayabilir.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım (devamı)

Dönüştürücü yaklaşım

DİKKAT!

- » Herkesin barınma programlarından eşit olarak faydalanacağını düşünmeyin. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaçlar, roller ve dinamikleri kullanarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın ve kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın.
- » Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır.

İYİ UYGULAMA

- » Yapısal eşitsizlikleri sorgulayın. Toplumsal cinsiyetle ilgili barınma sorunları ile ilgili erişim faaliyetlerine erkekleri, özellikle dini liderleri ve toplum liderlerini dahil edin.
Kadınların barınma yönetimi komitelerinde liderliğini destekleyin ve herhangi bir seçim sürecinden önce topluma mensup kadınlar için temsil kotaları üzerinde toplulukla mutabakata varın.
- » Kadınlara daha büyük mali bağımsızlık ve ek geçim becerileri sunmak için barınma yeri inşaatına katılımlarını teşvik edin.
- » Bekâr kadınların ya da reisi kadın olan hanelerin kendi evleri üzerinde kontrol ve sahiplenme sağlayarak güçlendirilmesini teşvik edin.
- » Topluluğun kadın katılımının değeri hakkındaki duyarlılığını artırmak için gerek kadın gerek erkek toplum liderleri ile iş birliği yapın.
- » Erkek ve oğlan çocukları ile farkındalık yaratın ve onları kadınların katılımı ve liderliği için savunucular olarak süreçlere dahil edin.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarını geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine dahil edin.
- » Müzakere becerileri ve stratejilerini geliştirmeleri ve barınma programında liderlik rolü üstlenmeleri yönünde kadınları destekleyin; bu suretle topluluklarında rol model olmalarını sağlayın.
- » Toplum içindeki kadınlar, kız çocukları ve gençlik gruplarının kurulmasına yardımcı olun ve onların liderlik rollerini üstlenmelerini sağlayın.

DİKKAT!

- » Bazı kadınlar ve kız çocukları kendi barınma yerlerini inşa edemeyecekleri için (çeşitli nedenlerden ötürü) yardım için ailelerinin dışındaki erkeklerle bağımlı olabilir ve bu durum onların hassasiyetlerini artırabilir.
- » Toplumda yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.
- » Çoğunlukla güçlü mülteciler ve yerinden edilmiş erkekler, toplumdaki kadınları güçlendiren stratejiler nedeniyle kendilerini tehdit altında hissederler, bunu (sınırlı da olsa) kendi güçlerine ve ayrıcalıklarına doğrudan bir meydan okuma olarak görürler.

İzleme

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları LGBTİ bireyler, engelliler ve diğer azınlık gruplarının yanı sıra kadınların stratejik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin değişiklikler ile barınma sektörü yardımına erişimlerini ve yardımın kalitesini izleyin.

İzlemede ayrıca, barınma programına anlamlı bir katılımı ve kadınların liderliğini teşvik eden dönüştürücü bir yaklaşımla nasıl katkıda bulunulduğu da değerlendirilmelidir. Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV) herhangi bir cinsiyet analizinin temel bileşeni olup, izleme ve ölçüm sonuçları için gereklidir. Program kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiğini ve sürecin nasıl geliştirileceğine dair rehberlik sağlandığını değerlendirmek için cinsiyet belirteçlerini kullanın.

Grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeler kullanın. Beklenen faydalar, toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaçlar bakımından kaliteli barınma yardımı sağlanması, hizmet erişim oranlarının izlenmesi, sağlanan yardımdan memnuniyet, barınma yerlerinin nasıl kullanıldığı ve yardım sonucu nelerin değiştiği gibi hususları kontrol edin. Farklı oranları cinsiyete ve katılımcıların yaşına göre karşılaştırın.

Barınma yeri programının **“zarar vermeme”** ilkesine göre yürütülüp yürütülmediğini izleyin (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. B Bölümü sayfa 86). Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarıyla devam eden istişareleri yürütün ve muhtemel sorunlar ve olumsuz etkileri erken dönemde tespit etmek için gözlem/nokta kontrolleri yapın (örneğin kadınları ve kız çocuklarını şiddet riskine maruz bırakan karanlık bir bölgede bulunan kadın tuvaletleri). İzleme kapsamında geri bildirim mekanizmaları da önemlidir (bunlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 84). Bu önlemler, programın olumsuz etkilerinin erkenden tanımlanmasını sağlar. Böylece olumsuz etkiler, TCDS'yi veya kadınların haklarının daha fazla kötüye kullanılmasını önlemek için zamanında ele alınabilir.

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani aktörlere programları yönetmek için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamak, böylece kapasitelerini oluşturmak/güçlendirmek için krizden etkilenen kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının özel ihtiyaçlarının ve önceliklerinin etkin, verimli ve eşit bir şekilde karşılanmasıdır. (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 58). Değerlendirme, dönüştürücü yaklaşımın ne kadar iyi dahil edildiği ile kadınların liderliğinin teşvik edilip edilmediğini analiz ederek, stratejik ve pratik ihtiyaçların ele alınmasını sağlayan, sonuçları ve etkileri en üst düzeye çıkarmak için mevcut ve gelecekteki barınma programlarının geliştirilmesine yardımcı olan bir süreçtir.

İnsan merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkilerin sağlanması için, kadınlara ve erkeklere eşit yardım sağlamada iyi uygulamaları belirlemek için metod ve süreçleri gözden geçirmek gerekir. Programların planlanmasından uygulamaya kadar kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocukların eşit katılımı ve hizmetlere erişim temelinde programların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Programlamadaki eşitsizlikleri değerlendirmek için etkin şekilde ulaşamayan kadınlar, kız çocukları, erkekler veya oğlan çocuklarına odaklanmak gerekir. Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımı, programlamayı ve müdahaleyi iyileştirmek için eşitsizlikleri tanımlamaya yardımcı olur.

TEMEL KAYNAKLAR

1. The Sphere Project. Minimum Standards in Shelter, Settlement and Non-food items. Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response. 2011. <https://tinyurl.com/y8h59pu9>
2. Global Shelter Cluster. Guidance on mainstreaming gender and diversity in shelter programmes. 2013. <https://tinyurl.com/y9uxbuqt>
3. Global Shelter Cluster. Good Shelter Programming: Tools to Reduce the Risk of GBV in Shelter Programmes. 2016. <https://tinyurl.com/y97d3zba>
4. IASC. "Shelter". Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action. 2015. <https://tinyurl.com/y9ynutoj/>

TEMEL KAYNAKLAR

1. CARE. Gender and Shelter: Good Programming Guidelines. 2016. <https://tinyurl.com/y95tjj2k>
2. IFRC. Assisting Host Families and Communities after Crises and Natural Disaster: A step-by step guide. 2012. <https://tinyurl.com/ybcnqs3w>
3. NRC and IFRC. Security of Tenure in Humanitarian Shelter Operations. 2014. <https://tinyurl.com/yao5ujrk>
4. The National Centre for Transgender Equality. Making Shelters Safe for Transgender Evacuees. 2011. <https://tinyurl.com/y8qh38lk>

Su, sıhhi tesisler ve hijyen

Bu bölümde toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının su-sıhhi tesisat-hijyen (SSH) programlamasına nasıl dahil edileceği açıklanmaktadır. Bölüm, ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının SSH programına dahil edilmesinin neden önemli olduğuna ve ileride başvurmak üzere temel standartlara ve kaynaklara ilişkin bilgileri de içermektedir.

Bu bölüm, İnsani Yardım Program Döngüsünün (İYPD) her aşamasında gerçekleştirilmesi gereken bir SSH programının temel eylemlerini açıklayan genel bir kontrol listesi ile başlamaktadır. Bu kontrol listesinden sonra, İYPD'nin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği programlamasının nasıl yapılacağı hakkında daha fazla ayrıntı bulabilirsiniz.

Bu, bir toplumsal cinsiyet analizinin nasıl gerçekleştirileceğine, toplumsal cinsiyet analizinin tasarımdan uygulama, izleme ve gözden geçirme aşamalarına kadar nasıl kullanılacağı ve koordinasyon, katılım, TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması, cinsiyete göre uyarlanmış yardım ve temel yaklaşımların süreçlere nasıl dahil edileceği hakkında pratik bilgiler içermektedir.

SSH programına toplumsal cinsiyet eşitliğinin dahil edilmesi neden önemlidir?

İnsani krizler; kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından temiz suya ve yeterli hijyen ve sıhhi tesisata erişimi farklı şekillerde etkilemektedir. Örneğin kadınlar ve kız çocukları genellikle su toplama sorumluluğunu yüklenirler. Kadın ve kız çocuklarının da sıhhi tesisat açısından özel ihtiyaçları vardır. Su temin noktalarına ve güvenli olmayan sıhhi tesislere ulaşmak için uzun mesafelerin kat edilmesi, kadınlar ve kız çocukları ile LGBTİ bireyler veya engelli kişiler gibi diğer risk altındaki grupların taciz veya saldırıya uğrama riskini artırabilir. Uygun SSH tesislerinin tasarlanmasında toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, rol ve yeteneklerin anlaşılması çok önemlidir.

Kadın ve kız çocukları, hijyen yoluyla halk sağlığının etkin bir şekilde teşvik edilmesi için daha iyi anlaşılması gereken SSH uygulamaları konusunda henüz yeterince yararlanılmayan bir bilgi kaynağıdır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin SSH programına etkin bir şekilde dahil edilmesi, aşağıdaki hedeflere ulaşılmasını sağlayacaktır:

•Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için hijyen ve suya erişim hakkını garanti edin.

Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının farklı SSH uygulamalarını anlamaları, güvenli ve etkili bir programın uygulanması açısından oldukça öneme sahiptir. Örneğin krizden etkilenen nüfusun kendi deneyimlerine ve bilgisine dayanan programlarla SSH ihtiyaçlarının karşılanma olasılığı daha yüksektir.

•**Halk sağlığı risklerini azaltın.** Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların ilgili ihtiyaç, rol ve yeteneklerinin anlaşılması, tesislere erişim ve tesislerin uygun kullanımının desteklenmesine yardımcı olur. Örneğin mahremiyet sağlayan tesisler, kadınların ve kız çocuklarının utanç ve şiddet korkusunu azaltır ve onları bu tesisleri kullanmaya teşvik eder. Küçük kız ve oğlan çocukları için özel olarak tasarlanan, daha küçük bir klozet ve daha alçak lavabo içeren tesisler de kullanımı teşvik edici unsurlardır.

• **Daha güvenli topluluklar oluşturun.** Mevcut güvenlik ve gizlilik standartlarını uygulamak, koruma risklerini önlemek ve azaltmak için hayati öneme sahiptir. Örneğin çeşmelerin güvenli yerlere yerleştirilmesi ve yuvarlanabilen ve yeterli hacimde taşınabilen kapların tasarımı, kadınların, kız ve oğlan çocuklarının maruz kalabileceği şiddet riskini azaltır ve değerli zamanlarını diğer görevler için harcamalarına olanak sağlar.

• **Herkes için onurlu bir ortamı teşvik eder.** SSH hizmetleri ve tesislerinin tasarımı ve konumu konusunda kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları LGBTİ bireylere danışmanlık yapılması onurlu bir ortamın teşvik edilmesi için çok önemlidir. Örneğin kadınlara yeterli hijyen materyalleri ve bunların atılması veya temizlenmesi için özel bir alan sağlanması konusunda danışmanlık yapmak, kadınların ve kız çocukların öz saygılarını ve üreme sağlıklarını sürdürmelerine yardımcı olmaktadır.

• **Sahiplenmeyi ve sürdürülebilirliği teşvik eder.** Kadınların ve erkeklerin SSH hizmet sunumunda lider olarak katılımını teşvik etmek, halk sağlığı hizmetlerinin en uygun kişilere verilmesini sağlar ve hem hane halklarının sağlığını hem de programın kalitesini artırabilir. Hane halkının sağlığını etkilemede önemli aktörler bazı kültürlerde kadınlar bazılarında ise erkeklerdir.

İnsani Yardım Program Döngüsüne toplumsal cinsiyet eşitliği ve SSH'nin dahil edilmesi

Bu, Birleşmiş Milletler kuruluşları, yerel ve uluslararası STK'lar ve devlet kurumları gibi sahada insanlarla yüz yüze hizmet veren insani yardım aktörlerinin, İYPD'nin her aşamasında SSH sektöründeki toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek için gerekli olan eylemleri özetlemektedir.

İNSANİ YARDIM PROGRAM DÖNGÜSÜNÜN HER AŞAMASINDA SU-SİHHİ TESİSLER-HİJYEN (SSH) İÇİN TEMEL TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEMLERİ

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- SSH ile ilgili ihtiyaç, öncelik ve yetenekler hakkında cinsiyet, yaş ve engelliliğe göre ayrıştırılmış verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- SSH ihtiyaç değerlendirmesinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyet analizinin yapılması ve bulguların analiz edilmesi.

2 Stratejik planlama

- Toplumsal cinsiyet analizi ve krize hazırlıkla ilgili diğer verilerden elde edilen bulguların kullanılarak, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının SSH program tasarımına dahil edilmesi.
- SSH sektörü için belirlenen toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçlar, proje faaliyetleri ve takip edilen sonuçlar arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurulması.
- Müdahale için SSH program tasarımlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.

3 Kaynakların harekete geçirilmesi

- Müdahalede SSH programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Finansman önceliklerinin belirlenmesinde etkili olmak için ilk değerlendirme raporlarına dahil edilmek üzere toplumsal cinsiyet ve SSH sektörü hakkında bilgi ve önemli mesajlara yer verilmesi.
- SSH sektöründeki toplumsal cinsiyete ilişkin kaynak açıkları konusunda başışçı aktörler ve diğer insani yardım paydaşlarına düzenli olarak rapor verilmesi.

4 Uygulama ve izleme

- Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını içeren ve kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekleri mevcut kaynaklar ve projeyi nasıl etkileyebilecekleri konusunda bilgilendiren SSH programlarının uygulanması.
- SSH projelerinin bir parçası olarak tüm farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkekler için sürdürülebilir geri bildirim mekanizmalarının oluşturulması.
- Müdahalede SSH programlarına toplumsal cinsiyet belirteçlerinin uygulanması.
- Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin SSH'ye erişiminin izlenmesi ve değerlendirilen eksiklikler ve dinamikler temelinde bu gruplara yönelik değişimi ölçmek için tasarlanmış göstergelerin oluşturulması.

5 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

- SSH sektöründeki projelerin ve SSH müdahale planlarının incelenmesi. Etkin bir şekilde ulaşılan ve ulaşamayan kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin tespit edilmesi ve ulaşılama nedenlerinin değerlendirilmesi
- Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin kullanımına ilişkin iyi uygulamaların paylaşılması ve eksikliklerin ele alınması.

1 İhtiyaçların değerlendirilmesi ve analizi

Toplumsal cinsiyet analizi, değerlendirme aşamasında gerçekleşir ve program döngüsü boyunca toplanan bilgilerle izleme ve değerlendirme aşamasına kadar devam etmelidir. B Bölümünde 30-36. sayfalarda yer alan hızlı toplumsal cinsiyet analizi aracı, acil durumun herhangi bir aşamasında cinsiyet analizi yapma konusunda adım adım bilgi veren bir kılavuzdur.

Standart SSH değerlendirmeleri, kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere, oğlan çocuklarına, LGBTİ bireylere, engelli bireylere, farklı yaş ve etnik kökenden bireylere ve insanları farklı kılan diğer unsurlar bazında toplumsal cinsiyete ve belirli tecrübe, ihtiyaç, hak ve risklere uyarılama yapılmasını sağlar. Değerlendirmede SSH sektörü ile ilgili olarak kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocuklarının ihtiyaçları, rolleri ve dinamikleri ve insanları farklı kılan (örneğin, engellilik, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, kast, din gibi) diğer boyutlarının nasıl kesiştiği irdelenmelidir.

Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir cinsiyet analizinin temel bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için gereklidir. Etkili bir programlama için CYAV'nin toplanması ve analiz edilmesi gerekir.

CYAV'nin toplanmasının zor olduğu durumlarda, ulusal ve uluslararası istatistiklere, diğer insani ve kalkınma aktörleri tarafından toplanan verilere veya küçük örneklem anketlerine dayalı tahminler sağlanabilir. CYAV'in mevcut olmadığı veya çok eski olduğu durumlarda bunu hesaplamak için başka yöntemler kullanılabilir (bkz. Bölüm B sayfa 48). SSH sektöründeki özel ihtiyaçlara cevap verebilmek için, CYAV'nin 0-5 yaş, 6-11 yaş, 12-17 yaş, 18-25 yaş, 26-39 yaşlarındaki erkekler ve 40-59 yaş ve 60+ yaş grupları için ve insanları farklı kılan diğer unsurlar bazında toplanması önemlidir. Toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte, bu sayılar kaç tuvalet ve el yıkama tesisinin gerekli olduğunu, kapı kolları için uygun yüksekliği, yükseltilmiş çukur ve tırazan ihtiyacını, vb. gibi unsurları anlamaya yardımcı olacaktır. (bkz.B Bölümü 39-41, sayfa). CYAV'yi kullanmanın yanı sıra, içeriğe bağlı olarak, verilerin yetenek, etnik köken, konuşulan dil, gelir düzeyi veya eğitim gibi insanları farklı kılan diğer unsurlara göre ayrıştırılması önemli olabilir.

Bir sonraki sayfada yer alan tablo, acil bir müdahale sırasında toplumsal cinsiyet analizinin önemli noktalarını ve hangi çalışma dokümanlarının hazırlanması gerektiğini özetlemektedir. Bunlar, küme seviyesinde (sorumlu küme lideri ile) ve/ veya ayrı ayrı kuruluşlar seviyesinde (sorumlu acil müdahale koordinatörü ile) üretilmelidir.

BİR İNSANİ YARDIM MÜDAHALESİ SIRASINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN TEMEL FAALİYETLER

ZAMAN ÇERÇEVESİ

Krizle hazırlık aşaması

Aniden ortaya çıkan acil durumun ilk haftası

Hızlı analizden 3 ila 4 hafta sonra.

FAALİYET

Ülke için toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün ortaya konması ve genel bakışın oluşturulması, STK, hükümet ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarındaki mevcut toplumsal cinsiyet analizlerinin incelenmesi

Acil durumdan önce hazırlanan ve gerektiğinde düzenlenmiş toplumsal cinsiyete ilişkin anlık son durum görüntüsünün incelenmesi. Oryantasyon için tüm acil müdahale personeline duyuru yapılması.

Toplumsal cinsiyet konularında çalışan mevcut kuruluşlarla koordinasyon için fırsatların belirlenmesi

NTM sektörü için önemli soruları bütünleştirerek, sektörel veya çok sektörlü hızlı bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi (örnekler için daha sonra bu bölüme bakınız). Sektörel veya çok sektörlü hızlı analizlerin gerçekleştirilmesi ve sektörle ilgili kuruluşlara danışılması.

Mevcut ihtiyaç analiz araçlarını uyarlayarak ve bu bölümde daha sonra önerilecek soru türlerini kullanarak sektörel bir toplumsal cinsiyet analizinin gerçekleştirilmesi. İhtiyaç değerlendirmesinde toplanan verilerin toplumsal cinsiyet analizinin yapılması.

TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMALAR

Anlık Son Durum Görüntüsü (6 sayfa) <https://tinyurl.com/ycwk3r7z>

Bilgi grafiği

İnsani yardım programlarının mevcut toplumsal cinsiyet eşitliği programlarına bağlanması için stratejik giriş noktalarını belirleyen bilgilendirme belgesi (2 sayfa) <https://tinyurl.com/yao5d8vs>

Ülkede toplumsal cinsiyet konusunda çalışan kuruluşların harita ve iletişim bilgileri

Hızlı toplumsal cinsiyet analizi raporu <https://tinyurl.com/y9fx5r3s>

Sektörel toplumsal cinsiyet analizi raporu <https://tinyurl.com/y9xt5h4n>

ZAMAN ÇERÇEVESİ

Acil durum müdahalesinin başlamasından 2 ila 3 ay sonra

Müdahaleden 6 ay sonra (1 yıl zaman çerçevesi, büyük çaplı müdahale olduğu varsayılarak)

İnsani yardım müdahalesinden 1 yıl veya daha sonra

FAALİYET

Önceden mevcut toplumsal cinsiyet ortaklıklarını geliştiren bütünsel kapsamlı bir toplumsal cinsiyet analizi için fırsatların belirlenmesi. CYAV, insani yardıma erişim, varlıklar, kaynaklar ve siyasi katılım düzeyini gösteren bir referansın oluşturulmasının sağlanması. Kriz, mülkiyet örüntülerindeki değişiklikler, karar verme gücü, üretim ve yeniden üretim ve sektörle ilgili diğer konuların etkisinin analiz edilmesi.

İ&D planları, referans ve dağıtım sonrası izleme dahil planlama, izleme ve değerlendirme çerçevelerinin iyileştirilmesi için toplumsal cinsiyet analizi girdilerinin kullanılması.

Personelin iç toplumsal cinsiyet kapasite analizinin yapılması (eğitim ihtiyaçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinde güvenilirlik seviyesi, bilgi seviyesi, tanımlanan toplumsal cinsiyet becerileri).

İnsani yardım müdahalesinde program, kampanya ve iç uygulamalarda toplumsal cinsiyet analizinden nasıl faydalandığı ile ilgili toplumsal cinsiyet denetimi/değerlendirmesi yapılması. Rapor, müdahale sürecinin ortalarında yapılacak toplumsal cinsiyet öğrenme incelemesine girdi sağlayacaktır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği programına ilişkin müdahale performansını göz önüne alan müdahale sonuç incelemesinin yapılması. Bunun müdahalenin başında bütçelenmesi gerekmektedir. Rapor, müdahale değerlendirme çalıştayında paylaşılacak ve yayımlanacaktır.

TESLİM EDİLECEK ÇALIŞMALAR

Anket için somut sorular (olanak dahilinde BİT destekli)

Kapsamlı toplumsal cinsiyet değerlendirme raporu

<https://tinyurl.com/ybyerydk> ve <https://tinyurl.com/ybsqzvzj>

Planlama, izleme ve değerlendirme ile ilgili belgeler için girdiler

1 sayfalık anket
Araştırma raporu

Kapasite geliştirme planı

Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği inceleme raporu.

Yönetici özeti, temel bulgular ve tavsiyelerin olduğu toplumsal cinsiyet eşitliği sonuç değerlendirmesi. <https://tinyurl.com/p5rqgut>

Toplumsal cinsiyet analizi kaynakları UNICEF, Oxfam, CARE ve diğer kuruluşlar tarafından üretilen nüfus sayımı verileri, Demografik ve Sağlık Anketleri, toplumsal cinsiyet analizi raporları, insani değerlendirme raporları, koruma ve TCDSH sektör raporları ile toplumsal cinsiyet ülke profillerini içermektedir. Bunlar, krizden etkilenen tüm bireylerden ve/veya anket, görüşme, topluluk tartışmaları, odak grup tartışmaları, kesitsel yürüyüş ve öykü anlatımı gibi programlardan toplanan katılımcı verilerle desteklenmelidir.

SSH İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİNDE İNCELENMESİ GEREKEN HUSUSLAR:

- **Nüfus demografisi.** Krizden önce cinsiyet ve yaşa göre ayrılan nüfusun demografik profili nasıldı? Kriz ya da program başladığından bu yana ne değişti? Hane halkı sayısına ve ortalama aile büyüklüğüne, cinsiyet ve yaşa göre tek ebeveyn ve çocuklar tarafından yönetilen hanelerin sayısı, yaş ve cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler bazında özel ihtiyaçları olan bireylerin sayısı ile gebe ve emziren kadın sayısına bakın. Çok eşli aile yapıları var mı?
- **Cinsiyet rolleri.** SSH ile ilgili kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının rolleri nelerdi? Krizin başlangıcından bu yana roller nasıl değişti? Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının yeni rolleri nelerdir ve birbiriyle nasıl etkileşirler? Bu rollerin yerine getirilmesi için ne kadar zamana ihtiyaç duymaktadırlar?
- **Karar verme yapıları.** Toplum, krizden önce SSH kararlarını almak için hangi yapıları kullanıyordu ve bunlar şimdi nasıldır? Kimler karar verme alanlarına katılıyor? Kadın ve erkekler eşit söz hakkına sahip mi? Ergen kız ve oğlan çocukları bu süreçte nasıl katılır?
- **Koruma.** Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları krizden önce hangi koruma riskleri ile karşı karşıya kaldı? Kriz ya da program başladığından bu yana koruma riskleri hakkında ne gibi bilgiler mevcut? Yasal çerçeveler toplumsal cinsiyet ile korunma ihtiyacını ve adalete erişimi nasıl etkilemektedir?
- **Toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaç, kapasite ve hedefler.** Etkilenen nüfus ve/veya programda kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının SSH ile ilgili ihtiyaçları, kapasiteleri ve hedefleri nelerdir? Bu, su toplama, temizlik işleri ve hijyen ile ilgili uygulamaların bir değerlendirmesini içermelidir.

SSH'YE ÖZEL BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ İÇİN OLASI SORULAR:

- Su toplama alanında kadınların ve kız çocuklarının menstrüasyon dönemi ile ilgili ihtiyaçları nelerdir? Kadınların ve kız çocuklarının menstrüasyonu, diğer hizmetlere erişimini etkiliyor mu? Okullar menstrüel hijyen malzemeleriyle donatılmış mı?
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına dağıtmak için ne tür hijyen materyalleri uygundur? Bunlar kültürel olarak uygun mu?
- SSH hizmetleri ve belirli insan grupları için tesisler, örneğin LGBTİ bireyler veya bazı engelli kişiler için herhangi bir engel var mı? Kurulacak tuvaletler veya banyo tesislerinin türlerinin belirlenmesinde toplumsal cinsiyetle ilgili hangi kültürel uygulamaların dikkate alınması gerekir?
- SSH ile ilgili cinsiyet ve yaşa ilişkin sorumluluklar nelerdir? Suyu kim ve ne sıklıkta taşıyor? Su toplama okula devamı etkiler mi? Çocukların hijyeninden kim sorumludur? Kadınlar kendilerinin ve ailelerinin hijyen durumundan sorumluyorsa, hangi bilgi ve becerilere sahiptir?
- SSH tesisleri güvenli midir? Su temin noktalarına kaç saatte ulaşılıyor? Ana su temin noktasında kuyruk var mıdır ve kuyrukta kimler bekler? Suyun belirli zamanlarda pompalanması, su taşıyanlar için kullanışlı ve güvenli midir?
- Kriz kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için hijyen uygulamalarını ve SSH tesislerine erişimi etkiliyor mu?
- Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları SSH ile ilgili topluluk faaliyetlerine aktif olarak dahil midir? Kadınlar SSH komitelerinde karar alma süreçlerine dahil midir? Evlerde suyun nasıl kullanıldığı ve nasıl tahsis edildiği ile ilgili kararlar kim tarafından alınıyor?

SSH PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Diğer kurumların SSH programlamasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için hangi yaklaşım ve çözümleri benimsediğini anlamak için kadın hakları, LGBTİ örgütleri ve varsa kurumlar/sektörler arası toplumsal cinsiyet çalışma grupları ile birlikte çalışın.

DİKKAT!

- » Bilgi toplama ve analizdeki olası önyargılara dikkate edin. Örneğin, kadınlara danışılmamışsa, belirlenen öncelikler bütün toplumun ihtiyaç ve önceliklerini yansıtmaz.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına erişebilmek için, SSH değerlendirme ekibinde eşit sayıda erkek ve kadın bulundurun. Uygulanabilir olan yerlerde, ekibe toplumsal cinsiyet uzmanı ve koruma/TCDŞ uzmanını dahil edin.
- » SSH ile ilgili bu gruplara özgü ihtiyaçların analiz edilmesi için mümkün olan yerlerde yerel LGBTİ gruplarından uzmanlık veya eğitim önerileri alın.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle katılımcı değerlendirme yapın. Yararlanıcıların kapasite ve önceliklerini daha iyi tanımlamak için, ayrı odak gruplar oluşturun ve insani yardım personeli ile odak grubun aynı cinsiyetten insanlardan oluşmasını sağlayın. Bu yaklaşım, SSH ile ilgili ihtiyaç, kapasite ve önceliklerin daha iyi tespit edilmesi için danışma hizmeti sağlanan yararlanıcıların farklı düzeylerinin daha net bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır.
- » Müdahalede kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının katılımını teşvik etmek için mevcut topluluk yapılarını temel alan toplum temelli yaklaşımları benimseyin.
- » Program döngüsü boyunca genellikle bakım çalışmaları için sorumluluk taşıyan kadın ve kız çocukların katılımını sağlamaya yönelik olarak çocuk bakım hizmetlerine erişim sağlayın.

DİKKAT!

- » Yapılan toplantıları; engelliler, okuryazarlığı zayıf olanlar ve dil azınlık gruplarından olanlar için erişilebilir ortamlar aracılığıyla duyurun. Yararlanıcılara yardımcı olmaları için kadın ve erkek çevirmen bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) göz önünde bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İYİ UYGULAMA

- » Bu Kılavuzu, İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleyle ilişkin IASC Kılavuzu ile birlikte kullanın.
- » İnsanların TCDŞ hizmetlerine yönlendirilmesi konusunda personeli eğitin.

DİKKAT!

- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları ve sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Değerlendirme ekibinde ilgili uzmanlar olmadıkça, kültürel olarak hassas veya tabu konuları (örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, üreme sağlığı, cinsel normlar ve davranışlar, vb.) çok fazla irdelememeye dikkat edin.
- » Hassas gruplar ve diğerlerinden doğrudan bilgi toplarken sosyal araştırma etik ilkelerine daima uyun.

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » SSH destek gereksinimleri en fazla olan grupları cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler bazında belirleyin.
- » Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış SSH programlarına/hizmetlerine eşit erişimin önündeki engelleri değerlendirin.

DİKKAT!

- » Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların farklı ihtiyaçlarını tespit etmek için, ihtiyaç değerlendirmelerine katılımlarının önündeki potansiyel engellerin farkında olun (bu konuda daha fazla öneri için bir önceki sayfadaki katılım bölümüne bakınız).

Dönüştürücü yaklaşım

İYİ UYGULAMA

- » Kadınlar ve erkekler arasındaki yapısal eşitsizliklerin ele alınması ve kadınların SSH programı içinde liderliğinin iyileştirilmesi için fırsatları belirleyin.
- » Kadınların liderliği, LGBTİ hakları ve TCDŞ'nin azaltılmasını teşvik etmek için hedeflenen eylemlere yatırım yapın.

DİKKAT!

- » SSH programında toplumsal cinsiyet normlarına uymayan eylemlerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve programda “zarar vermeme” ilkesine (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kısım B sayfa 86) uyulmasının sağlanması amacıyla, olası olumsuz etkileri analiz edin.

2 Stratejik Planlama

Krizden etkilenen nüfusun tüm üyelerinin ihtiyaçları ve hassasiyetleri, İYPD'nin ihtiyaç analizi aşaması sırasında belirlendikten sonra, bu veriler ve bilgiler, bunlara yönelik olarak yapılan müdahaleyi stratejik olarak planlamak için kullanılabilir.

Program planlayıcısı, toplumsal cinsiyet analizi süreci boyunca toplanan bilgi ve verileri kullanarak program faaliyetleri ile SSH sektörünün amaçlanan sonuçları arasında kanıtlanabilir ve mantıklı bir bağlantı kurabilir. Böylece belirlenen ihtiyaçların karşılanmasını sağlar. Bu bilginin, program döngüsünde daha sonra izleme ve değerlendirme için temel olarak alınacak sonuçlara dayalı çerçevede geliştirilmesi gerekmektedir.

Stratejik planlamada aynı zamanda, önceki İYPD aşamasında (ihtiyaç değerlendirme ve analizi) koordinasyon, katılım, TCDS'nin önlenmesi ve azaltılması ve dönüştürücü

yaklaşımda açıklanan temel yaklaşımlar da dikkate alınmalıdır. Bunların bu aşamada toplumsal cinsiyet analizi ile birlikte yeterince ele alınmış olması halinde planlama da buna göre uyarlanmalıdır. Toplumsal cinsiyet belirteçleri de bu aşamada uygulanmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. Kısım B, sayfa 48-51).

Stratejik planlama aşamasında kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için değişimi ölçmeye yönelik olarak göstergeler geliştirilmelidir.

Tüm grupların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını ölçmek için cinsiyet ve yaşa duyarlı göstergeleri kullanın. Beklenen sonuçlar, toplumsal cinsiyete bağlı ihtiyaçlara göre kaliteli yardım sağlanması, hizmet erişim oranlarının izlenmesi, sağlanan yardımdan memnuniyet, tesislerin nasıl kullanıldığı, yardım sayesinde nelerin değiştiği, yardımın kim için ve hangi zaman çerçevesinde sağlandığı gibi konuları kontrol edin. Farklı oranları cinsiyete ve katılımcıların yaşına göre karşılaştırın.

Aşağıdaki tablo, bir toplumsal cinsiyet analizinin sonucuna dayalı olarak, ilgili göstergelere sahip hedeflerin, sonuçların ve faaliyetlerin geliştirilmesinin örneklerini göstermektedir:

**TOPLUMSAL CİNSİYET
ANALİZİ SORULARI****TESPİT EDİLEN SORUNLAR****ÖZEL HEDEFLER**

Çalışma hangi özel hedefe ulaşmayı hedefliyor?

**ÖZEL HEDEF
GÖSTERGELERİ**

Faaliyette belirlenen hedefin başarıldığını açıkça gösteren göstergeler

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları gündüz ve gece her saat SSH tesislerini kullanırken kendilerini güvende hissediyorlar mı?

Kadınlar, kız çocukları ve erkekler sıhhi tesisleri kullanırken kendilerini güvende hissetmiyorlar çünkü:

- Duşlar/tuvaletler evlerden çok uzakta;
- Tesislere giden yollar geceleri riskli;
- Gizlilik konusuna yeterince uyulmuyor;
- Erkek ve kız çocukları, su tesisatlarına ulaşamadıkları için ellerini yıkamamaktadır, okullardaki su tesislerinde sabun yoktur ya da sabunla el yıkamanın yararları hakkında bilgi verilmemiştir.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları sıhhi tesislere giderken kendilerini güvende hissetmektedir.

Sıhhi tesislere giderken kendilerini güvende hissettiğini bildiren kadın, kız çocuğu, erkek ve oğlan çocuklarının yüzdesi

Çocuklar ve bakıcılar arasında yetersiz el sağlığı nedeniyle bulaşan hastalık sıklığında azalma meydana gelmiştir.

Uygun olmayan el yıkama nedeniyle hastalık bulaşan çocuk ve bakıcıların oranında azalma

Suyu kim ve ne sıklıkta topluyor? Ana su temin noktasında kuyruk var mı ve kuyrukta kimler bekliyor?

Su basıncı düşükse, musluk noktalarının kullanımı veya erişilmesi zor ya da evden uzaksa ya da su kapları çok küçük ya da taşınması zorsa su taşıma işi, kadınlara, kız çocuklarına ve erkeklere yüksek iş yükü olarak dönmektedir.

Su kaynağına uygun ve yeterli erişime bağlı olarak iyileştirilmiş sağlık koşulları.

Hedef nüfusta yetersiz su tüketiminden kaynaklanan hastalık yüzdesinde azalma

Kadınlar ve kız çocuklarında sırt ve eklem yaralanması ve ağrılarında azalma

Belirli gruplar için SSH hizmetleri ve tesislere erişim açısından engeller var mı?

Bazı LGBTİ bireyler ortak tuvalet veya banyo tesislerini kullanırken ayrımcılık veya şiddete uğruyor.

LGBTİ bireyler, SSH tesislerine güvenli bir şekilde erişebiliyor.

SSH tesislerine güvenli bir şekilde eriştiğini bildiren LGBTİ bireylerin yüzdesi

BEKLENEN SONUÇLAR

*Müdahalenin özel hedefin
başarılmasında etkili olan sonuçları*

Sihhi tesisler ve hijyen yerleri, gerekli güvenlik önlemleri ile tasarlanmış ve donatılmıştır.

Güvenlik devriyeleri sıhhi tesis ve hijyen bölgeleri etrafında koruma önlemlerinin güçlendirilmesinde rol oynar.

Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları bazı hastalıkların önlenmesinde el yıkamanın öneminin farkındadırlar.

Kadınlar, kız çocukları ve oğlan çocukları için daha verimli ve erişilebilir su toplama ve taşıma.

Suyun toplanması ve taşınmasında daha çok erkek görev almaktadır.

Ayrımcılıkla karşı karşıya kalan LGBTİ bireyler için daha erişilebilir SSH tesisleri.

**BEKLENEN SONUÇ GÖSTERGELERİ
(SONUÇ GÖSTERGELERİ)**

*Müdahalenin beklenen sonucu ne ölçüde
başardığını gösteren göstergeler*

Gerekli güvenlik önlemleri ile donatılmış sıhhi tesis ve hijyen yerlerinin sayısı ve yüzdesi

Sihhi tesislerin çevresinde meydana gelen olaylarla ilgili ihbar sayısı ve yüzdesinde azalma meydana gelmiştir.

El yıkamanın önemini anlayan kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların sayı ve yüzdesi

Su toplama noktalarının ve su kaplarının erişilebilirliği ile ilgili memnuniyet bildiren kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların yüzdesi

Su toplama ve taşıma görevi yapan erkeklerin sayısı ve yüzdesi (referans değerine göre artış)

SSH tesislerine erişen LGBTİ bireylerin yüzdesi ve sayısı

**TOPLUMSAL CİNSİYETE UYARLANMIŞ
PROGRAMLAMA FAALİYETLERİ**

Sihhi tesislerin yeterli aydınlatmayla donatılması, mahremiyet sağlanması, içeriden kilitlenmesi ve yerleşim yerlerinde bulunmasını sağlayın.

Tesislerde ve toplanma noktalarında topluluk temelli güvenlik devriyeleri oluşturun.

Sihhi tesislere giden yollarda (elektrik varsa) yeterli ışıklandırma ya da "gece ışıklandırması" veya fenerler sağlayın.

Uygun aydınlatmalı toplanma bölgeleri belirleyin.

SSH konumlarını standart olanaklarla donatın (lavaboların tabanında basamaklar, ipe bağlanmış sabun) ve el yıkama istasyonları kurun.

El yıkamanın önemi hakkında farkındalık artırın.

Su temini koşullarını iyileştirin (su basıncı, su kaplarını rahatça doldurabilecekleri uygun yükseklikte platformlar).

Taşınması kolay toplama kapları sağlayın.

Topluluğu, suyun toplanması ve taşınmasıyla ilgili ev işlerinin paylaşılmasının önemi konusunda bilinçlendirin.

Örneğin aileye ait tesisler gibi SSH tesislerini güvenlik stratejilerini tanımlamak için ilgili LGBTİ grupları ve koruma personeli ile çalışın.

3 Kaynakların Harekete Geçirilmesi

İhtiyaçların incelenmesi ve analizine dayanan stratejik planlama aşamasının ve sonuç odaklı bir çerçevenin (logframe) oluşturulmasının ardından, İYPD 'deki bir sonraki aşama kaynakların harekete geçirilmesi aşamasıdır.

Kaynakların etkin bir şekilde harekete geçirilmesi için atılacak adımlar şunlardır:

- Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların özel ihtiyaçları, öncelikleri ve kapasitelerindeki eşitsizliklerin ele alınması yönünde fonların harekete geçirilmesi için insani aktörlerin bağışçı aktörlerle iş birliği ve ortaklık kurmaları gerekmektedir.
- Kaynakların öncelikli eylemler etrafında harekete geçirilebilmesi için SSH kümelenmesini, kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların farklı ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları karşılamak için geliştirilen planlarla ilgili bilgi ve temel mesajlarla destekleyin.
- Bir programda toplumsal cinsiyet eşitliğinin planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiği ve sürecin iyileştirilmesi yönünde nasıl bir rehberlik sağladığını değerlendirmek için toplumsal **cinsiyet belirteçlerini** kullanın. Konuyla ilgili farklı birkaç belirteç mevcuttur (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 48–51).

Bağışçı aktörlerin aradığı taahhütlerin, faaliyetlerin ve göstergelerin örnekleri için IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteçleri Belgesinde başvurulabilir. Taahhüt örnekleri şunları içerir:

- Krizin kadınlara, kız çocuklara, erkeklerle ve oğlan çocuklarına olan etkisini ve bunun iş/görev, iş yükü ve SSH hizmetlerine erişim açısından ne gerektirdiğini analiz edin;
- SSH programının tüm aşamalarında kadınlara ve kız çocuklarına, özellikle su temin noktalarının, duşların ve tuvaletlerin konumu ve tasarımı konusunda danışma sağlayarak TCDŞ'nin azaltılması, su kaynağında beklemek için harcanan zamanın kısaltılması ve şiddet olaylarının azaltılması için belirli önlemler alın;
- Kadınların, kız çocukların, erkeklerin ve oğlan çocukların SSH hizmetlerine güvenli ve eşit bir şekilde erişebilmelerini sağlayın. Bu kapsamda içten kilitlenir kapılarla dört erkek ve altı kadın kapasiteli olmak üzere tuvalet ve duş perdelerinin tasarlandığı tuvalet ve duş blokları düzenleyin, kadın ve erkekler için ayrılan mekânları belirtmek için piktogramlar kullanın

4 Uygulama ve izleme

İYPD’de kaynakların harekete geçirilmesinden sonraki aşama, programın uygulanması ve izlenmesi aşamasıdır.

Uygulama

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının SSH programlarına tümüyle dahil edilmesinde aşağıdaki temel eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir:

- Program faaliyetlerini, tüm kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının SSH ile ilgili belirli ihtiyaçları, kapasiteleri ve önceliklerine göre düzenleyin.
- Kadınları, kız çocuklarını, erkekleri ve oğlan çocuklarını mevcut kaynaklarla ilgili olarak bilgilendirin ve programı nasıl etkileyebileceklerini öğretin.
- SSH programlarının bir parçası olarak kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için sürdürülebilir geri bildirim mekanizmaları geliştirin.

Bu mekanizmalara güvenli bir şekilde erişme kabiliyetinin kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için farklı olabileceğini ve bunların süreçlere dahil edilmesini kolaylaştırmak için bu türden hükümlerin konulabileceğini unutmayın. SSH programının tüm yönlerine erişim sağlamak için sosyal sınıf, yaş ve engellilik gibi insanları farklı kılan diğer faktörler de dikkate alınmalıdır.

Program kapsamında iyi uygulamalara bağlı kalınmasının sağlanması için toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel standartlar planlama, uygulama ve izleme aşamalarına dahil edilmelidir. Bu standartlar, aşağıdaki alanlarla ilgilidir (ve aşağıdaki tabloda daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır).

- Koordinasyon
- Katılım
- TCDS’nin önlenmesi ve azaltılması
- Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım
- Dönüştürücü yaklaşım

TEMEL İZLEME ARACI

- UNHCR. *WASH Emniyet ve Güvenlik Kontrol Listesi*. 2015. <https://tinyurl.com/y9nkveh>

Etkilenen Kişilerin Güvenliği ve Onurunun Korunmasına İlişkin Asgari Taahhütler

Krizden Etkilenen Kişilerin Güvenliği ve Onurunun Korunmasına İlişkin Asgari Taahhütler ("SSH Minimum Taahhütleri"), tüm SSH ortaklarının belirli bir insani yardım müdahalesinde özellikle toplumsal cinsiyet, TCDŞ, engellilik ve yaş olarak bu tür önemli konuları dikkate almasını sağlayarak, her bağlamda SSH müdahale programlarının kalitesini ve verimliliğini artırmayı amaçlamaktadır.

Taahhütlerin geliştirilmesi, SSH ortakları arasında, yaptıkları müdahalenin krizden etkilenen toplumların yardım ve korunma ihtiyacını karşılamada ne ölçüde etkili olduğu, hiç kimseyi riske sokmadan nüfusun tüm kesimlerine yardım ve hizmetleri nasıl sağlayabilecekleri ve tüm SSH müdahalelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının dahil ederek kadın ve kız çocuklarının güçlenmesini nasıl destekleyebileceklerine dair düşünce ve konuşmaları içermektedir.

CARE, Kasım 2014 ile Aralık 2015 arasında, küresel SSH kümelenme pilot projesinin bir parçası olarak Nepal, Lübnan ve Nijer'deki Asgari Taahhütlerin pilot proje bazında uygulanmasını üstlenmiştir. Pilot çalışmada kullanılan aracın SSH ekiplerine, müdahalelerinin kalitesini en hassas durumdaki bireylerin ihtiyaçlarına ulaşma ve bunları karşılama konusunda öz değerlendirme fırsatı sunduğu, ayrıca taahhütlerin ve anketin uygulamaya dahil edilmesine katkıda bulunduğu anlaşılmıştır.

İyi Uygulama

Oxfam'ın 2009 yılında Sri Lanka'daki IDP kamplarındaki su ve tesislere yönelik müdahalesinde tuvaletlerin, banyo alanlarının, adet hijyen birimlerinin, kadınların iş yükünü azaltmak için tasarlanmış ortak yıkama alanları olan *ghatların* ve güvenli içme suyu sağlamak için su tanklarının sağlanması öngörülmekteydi. 2004 yılında meydana gelen tsunamiden önce bile bir sorun olan kadına yönelik şiddet konusu, afet sonrasında daha da kötü bir hal almıştır. Oxfam müdahalesi, "KADINA KARŞI ŞİDDETİ BİTİREBİLİRİZ" başlıklı bir kampanya ile bağlantılı olarak yapılmış, bu slogan SSH tesislerinde boyayla duvarlara yazılmıştır.

Uyarlandığı kaynak: OXFAM. 2010. IDEAS THAT WORK: PREVENTING VIOLENCE AGAINST WOMEN THROUGH WATER AND SANITATION INTERVENTIONS IN EARLY EMERGENCY RESPONSE OXFAM. 2010.

SSH PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

Koordinasyon

İYİ UYGULAMA

- » Yerel kadın hakları grupları, ağları ve sosyal kolektiflerini ,özellikle kadınlar, gençler, engelliler ve LGBTİ gruplarının gayri resmi ağlarını tanımlayın ve program tasarımı, uygulanması ve izlenmesi konusunda katılımlarını destekleyin ve uyum içerisinde rol almalarını sağlayın.
- » Toplumsal cinsiyete bağlı SSH konularının tüm sektörlerle dahil edilmesini sağlamak için diğer insani yardım sağlayıcılarıyla koordine olun.
- » SSH sektörü ile cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış verilerle ilgili kadın, kız çocuğu, erkek ve oğlan çocuklarının durumu hakkında toplumsal cinsiyet analizi yaparak İnsani Yardım Genel Bakış ve İnsani Yardım Planını destekleyin.

DİKKAT!

- » LGBTİ bireylerin deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının çok farklı olabileceğinin ve bu bireyleri temsil eden yerel gruplarla koordinasyonun bunların ihtiyaçlarını tam olarak anlamak ve bir müdahalenin nasıl oluşturulacağını belirlemek için önemli olduğunun bilincinde olun.

Katılım

İYİ UYGULAMA

- » Öncelikli hijyen malzemeleri, su toplama noktaları, çamaşır yıkama ve banyo tesisatları, temizlik işleri ve atık bertarafı da dahil olmak üzere kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için erişilebilir bir temsilci ve katılımcı tasarım ve uygulama süreci uygulayın. Kız çocukların, özellikle ergenlerin ve kadınların istişare sürecine katılımlarına öncelik verin.
- » SSH program personelinin yüzde 50'sinin kadın olması için çabalayın. Erkek ve kadınların eşit şekilde su ve hijyen kontrolörü görevi yapmalarını sağlayın.
- » SSH tesislerinin inşası, işletilmesi ve bakımı konusunda kadın ve erkeklere eğitim verilmesini sağlayın.
- » Kültürel açıdan uygun materyalleri tanımlamak için kadın hijyeni (menstrüel hijyen) yönetimi konusunda kadınların ve kız çocuklarının fikrini sorun.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların SSH sektör programlarında anlamlı bir şekilde yer almasını, güvenli ve erişilebilir iki yönlü iletişim kanallarında geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarına erişebilmelerini sağlayın.
- » Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları kaygılarını güvenli ve açık bir ortamda dile getirebilmeli ve gerekirse kadın insani yardım görevlileriyle konuşmalıdır.
- » Genel müdahalenin ve belirli faaliyetlerin olumlu ve olası olumsuz sonuçlarını değerlendirirken farklı kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarına danışın. Hareket sorunu olan insanları ve bakım sağlayıcılarını tartışmalara dahil edin. Gelecek toplantılar, eğitim toplantıları vb. hakkında kadınları bilgilendirmek ve konulara önceden hazırlıklı olmak için onları destekleme konusunda proaktif olun.
- » Program döngüsü boyunca genellikle bakım sorumluluğu taşıyan kadın ve kız çocuklarının katılımını sağlamak için çocuk bakım hizmetlerine erişim sağlayın.

SSH PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

Katılım (devamı)

DİKKAT!

- » Yüksek risk altındaki kadınların endişelerini dile getirme ve kararlara katılmalarını sağlayın; kişisel durumlarına dair gizliliği garanti edin; daha fazla zarar veya travmaya maruz kalmamalarını sağlayacak bir mekanizmaya sahip olmalarını sağlayın. Toplum dışında çalışan gizli telefon hatları gibi bazı mekanizmalar daha etkilidir.
- » Kadınları, toplumun sadece dış aktörlerinin beklentilerine cevap verildiği ve kadınların katılımları için gerçek ve samimi bir destek bulunmadığı durumlara sokmaktan kaçının.
- » Kadınlar, kız çocukları ve LGBTİ bireylerin topluluk forumlarına güvenli katılımını önleyebilecek engel ve durumları (çocuk bakımı, geri tepme riski, hareket kolaylığı, bazı kültürlerde açık LGBTİ nüfusunun devlet tarafından yasaklanması vb.) göz önünde bulundurun.
- » Kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerin karma gruplara katıldığı yerlerde, erkeklerin sözünün daha ağır basması gibi toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan engelleri ele alın.
- » Toplantı alanlarının herkes için güvenli ve erişilebilir olmasını sağlayın. Kadınların konuşamayacağı hallerde, görüş ve geri bildirimlerini almanın başka yollarını arayın.
- » Bazı bağlamlarda, tepkiden kaçınmak için kadın topluluk üyeleriyle konuşmadan önce toplum liderleriyle görüşmek gerekebilir.

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması

İyi Uygulama

- » İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzunda SSH sektörü için rehberliği takip edin.
- » TCDŞ'ye yönelik önleme ve müdahale, SSH programında önemli bir önceliktir ve müdahalenin planlanması, uygulanması ve izlenmesi için koordineli bir çaba gerektirir.
- » Zarar vermeyin: Şikâyet mekanizmalarını kullanarak, yerinde kontrol ve uygun durumlarda, dağıtım noktaları etrafında kesitsel saha gözlemi yaparak kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları ve erkeklerle danışarak potansiyel problemleri veya olumsuz etkileri erken dönemde belirleyin.(Bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86).
- » Krize maruz kalan bireyler ve risk altındaki kişilerle ilgili olarak güvenlik, saygı, gizlilik ve ayrımcılık yapmama ilkeleri çerçevesinde alınan önlemler her zaman için hayati öneme sahiptir.
- » Kadınları ve diğer risk altındaki grupların üyelerini kadrolu personel olarak istihdam edin.
- » Uygulanabilir olduğunda, kamp düzeni, altyapılar, hizmetler ve faaliyetlerin (örneğin, çocuk dostu alanların konumu, SSH tesis tasarımı, kamp aydınlatma sistemi, güvenlik düzenlemeleri, gıda dağıtım organizasyonu, GDM seti, vb.) kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların ihtiyaçlarını karşıladığından ve herkes için erişilebilir olduğundan emin olun. (örneğin tuvaletler, 20 kişilik olmalı ve evlerden en fazla 50 metre mesafede olmalıdır).

TCDŞ'nin önlenmesi ve azaltılması (devamı)

- » Hanelere 500 metreden daha uzak olmayan yerlerde su temin noktaları oluşturun.
- » (elektrik varsa) sıhhi tesislere giden yolları yeterince aydınlatın veya "gece ışıklandırması" veya meşalelerle ışıklandırma sağlayın.
- » Gerekli ve uygun olduğunda, TCDŞ ile ilgili kaynakları yaş, cinsiyet ve kültüre duyarlı olarak vurgulayın, ön plana alın.
- » İnsanları olası TCDŞ vakaları hakkında bilgilendirmenin yanı sıra kişilerin TCDŞ Başvuru hizmetlerine nasıl yönlendirileceği konusunda kuruluş personeline ilgili prosedür hakkında eğitim verin.
- » TCDŞ sorunlarını veya olayları özel olarak inceleyen herhangi bir SSH izlemesinde TCDŞ uzmanlığına sahip bir TCDŞ uzmanı veya en az bir koruma personelini ekibe dahil edin. Koruma izleme süreçlerinin, TCDŞ ile ilgili rehber ilkelere bağlı yürütüldüğünden emin olun.
- » En hızlı ve en erişilebilir rotaların kadın ve kız çocukları tarafından örneğin su toplamak için kullanıldığından emin olarak koruma risklerini azaltın. İnsani aktörler tarafından yapılabilecek cinsel istismar ve tacizi önlemek için tedbirler alın.

DİKKAT!

- » TCDŞ'ye maruz kalanlar da dahil bir gruba veya bir bireye bağlanabilecek verileri paylaşmayın.
- » TCDŞ'ye maruz kalanları tekil olarak ifşa etmeyin. Kadınlar, kız çocukları ve risk altındaki diğer gruplarla genel olarak konuşun, kişisel deneyimleri hakkında açıkça konuşmayın.
- » Hangi grupların TCDŞ'den etkilendiği hakkında varsayımlarda bulunmayın ve TCDŞ olgusu veya raporlardaki eğilimler hakkında rapor edilen verilerin TCDŞ'nin kapsamı hakkındaki gerçek yaygınlığı ve eğilimleri temsil ettiğini varsaymayın.
- » TCDŞ uzmanlarından yardım almadan belirli TCDŞ vakaları veya sıklığı hakkında bilgi toplamayın.
- » Yardımın sağlandığı ortam, ilgili kişiler için mümkün olduğunca güvenli olmalıdır. İhtiyacı olan insanlar, yardım almak için tehlikeli bölgelere seyahat etmeye ya da buralardan geçmeye zorlanmamalıdır. Kampların ya da diğer yerleşimlerin oluşturulduğu yerler sakinler için mümkün olduğunca güvenli hale getirilmeli, saldırı ya da diğer tehlikelere maruz kalan alanlardan uzakta bulunmalıdır.

SSH PROGRAMLAMASINDA PLANLAMA, UYGULAMA VE İZLEME İÇİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE STANDARTLAR (devamı)

Toplumsal cinsiyete uyarlanmış yardım

İYİ UYGULAMA

- » Analiz etmek, ilgili aktörlerle paylaşmak ve insani müdahale önceliklerini daha iyi belirlemek ve doğru insanları hedeflemek için sonuçları ve verileri kullanın. Toplumsal cinsiyet ile ilgili değerlendirmelerin tümüyle dahil edilmesini sağlamak için tüm SSH programlarını değerlendirin.
- » Her zaman ev tuvaleti ve banyo tesislerine öncelik vermeye çalışın. Bunlar mümkün değilse en fazla 2-3 aile tarafından paylaşılan tesisleri destekleyin.
- » Umumi tuvalet ve banyo tesisleri, toplumsal cinsiyete göre ayrılmalı ve hangi cinsiyete ait olduğu açık bir tabele ile belirtilmelidir. Ayrıştırılmış nüfus verileri, kadın kabinlerini erkeklerinkinin sayısının 3: 1 oranında planlamak için kullanılmalıdır.
- » LGBTİ bireyler için SSH çözümlerini tanımlamak için güvenli stratejileri tanımlamak üzere koruma çalışanlarıyla iş birliği yapın. Ev tuvaletleri veya kadın erkek ayrı umumi tuvaletler, duruma göre en iyi çözüm olabilir.
- » Kadınların ve kız çocuklarının menstrüel hijyeni mahremiyet içinde ve insan onuruna yakışır şekilde yapabilmelerini destekleyin; bu kapsam menstrüel hijyen malzemelerinin gizlice yıkanması veya atılması (tuvaletler dahil) iç çamaşırlarını yıkamaları için kadınlara mahrem alanlar sağlanması dahildir. Menstrüel hijyen yönetimi hakkında kadınlar ve kız çocuklarına bilgi verin ve tartışmak için fırsat yaratın.
- » Menstrüasyon veya inkontinans yönetimini destekleyen gıda dışı maddeler sağlayın.
- » El pompalarının ve su kaplarının kadın ve kız çocuklarına uygun olmasını ve su toplama için harcanan süreyi en aza indirecek şekilde tasarlanmasını sağlayın.
- » SSH tesislerinin kültürel hassasiyetlere uygun olduğundan emin olun ve hijyenle ilgili uygulamaları dikkate alın (örneğin, kadınların erkekler tarafından temizlenen tuvaletler konusunda rahat olup olmadığı gibi).

DİKKAT!

- » Herkesin insani yardım programlamasından eşit olarak faydalanacağını düşünmeyin. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları için (toplumsal cinsiyet analizine göre) farklı ihtiyaç, rol ve dinamikleri kullanarak her ihtiyacın karşılanması için özel eylemler tanımlayın. Kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukları tarafından önerilen seçenekleri dikkate alın.
- » Kadınların su almak için ne kadar uzağa gitmeleri gerektiği ve fiziksel olarak su veya beslenme merkezlerine yürümelerinin mümkün olup olmadığını değerlendirin, müdahaleyi buna göre uyarlayın.
- » İnşaat kadın dostu olmalıdır, örneğin el tulumları emek yoğunudur ve çoğu zaman kadınların kullanımı için tasarlanmamıştır.
- » Ortam, sosyal ve kültürel koşullar ve toplumların davranışları göz önünde bulundurularak, hassas grupların erişimini kolaylaştıracak özel önlemler uygulanmalıdır. Anılan önlemler cinsel saldırı (tecavüz) veya insan ticareti gibi istismara maruz kalmış kişiler için güvenli alanlar oluşturmayı veya engelli bireyler için erişimi kolaylaştırmayı içerebilir. Bu tür önlemlerin alınmasında anılan grupların damgalanmasından kaçınılmalıdır.

Dönüştürücü yaklaşım

İzleme

- » Yapısal eşitsizlikleri sorgulayın. Toplumsal cinsiyetle ilgili SSH sorunları ile ilgili erişim faaliyetlerine erkekleri, özellikle dini liderleri ve toplum liderlerini dahil edin.
- » SSH komitelerinde kadın liderliğini destekleyin ve herhangi bir seçim sürecinden önce kadın kotaları üzerinde toplumla mutabakata varın.
- » Topluluğun kadın katılımının değeri hakkındaki duyarlılığını artırmak için gerek erkek gerekse kadın toplum liderleri ile birlikte çalışın.
- » Kadınları ekonomik olarak güçlendirerek, eksik istihdamın üstesinden gelmenin bir yolu olarak SSH odaklı işletmelerde ücretli çalışmayı destekleyin.
- » Hem anneler hem de babalar ile hijyen tanıtım oturumları düzenleyin. Kamplarda ve geçici barınma yerlerinde kendileri ve aileleri için uygun hijyen sağlanmasında karşılaştıkları zorlukları sorun.
- » Kadınlara ve kız çocuklarına, iyi menstrüel hijyen uygulamalarını tartışmak için bilgi ve fırsatlar sunun, erkekler ve oğlan çocuklarını da kadınları ve kız çocuklarını nasıl destekleyecekleri yönünde bilgilendirin.
- » Erkek ve oğlan çocukları ile farkındalık yaratın ve onları kadınların katılımı ve liderliği için savunucular olarak süreçlere dahil edin.
- » Kadınları, kız çocuklarını, erkekleri ve oğlan çocuklarını geleneksel olmayan toplumsal cinsiyet rollerine dahil edin.
- » Kadınları, müzakere yeteneklerini ve stratejilerini geliştirmeleri ve liderlik rollerini üstlenmeleri için teşvik ederek kendi toplulukları içinde rol modeli haline gelmelerini destekleyin.
- » Kadın, kız çocukları ve gençlik gruplarının kurulmasına ve toplum içinde liderlik rolleri üstlenmelerine yardımcı olun.

DİKKAT!

- » Toplumdaki yerleşik dinamikleri değiştirmeye kalkışmak gerilime neden olabilir. Yararlanıcılarla iletişim kanallarını açık tutun ve ters tepkiyi önlemek için önlemler alın.
- » Çoğunlukla güçlü mülteciler ve yerinden edilmiş erkekler, toplumdaki kadınları güçlendiren stratejiler nedeniyle kendilerini tehdit altında hissedebilir, sınırlı da olsa bunu kendi güçlerine ve ayrıcalıklarına doğrudan bir meydan okuma olarak görürler.

İzleme

Kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının SSH sektör yardımlarına erişiminin ve kalitesinin yanı sıra kadınların stratejik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik değişiklikleri de izleyin. İzleme sürecinde ayrıca SSH programının anlamlı ve ilgili katılım ve kadınların liderliğini teşvik eden dönüştürücü bir yaklaşımla nasıl katkıda bulunduğu da değerlendirilmelidir. Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler (CYAV), herhangi bir cinsiyet analizinin temel bileşenidir ve izleme ve ölçüm sonuçları için gereklidir. Programda toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının planlama ve uygulamaya nasıl dahil edildiği ve sürecin nasıl geliştirileceğine dair rehberlik sağlandığını değerlendirmek için cinsiyet belirteçlerini kullanın (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 48-51).

SSH sektörünün izlenmesinde, örneğin kadınların ve kız çocuklarının (11-17 ve 18-40 yaşları arasındaki), hanelerinin su ihtiyaçlarını ne kadar hızlı karşılayabildiği irdelenerek yuvarlanarak kullanılan su bidonlarından ne derece faydalandıkları ölçülebilir.

Hizmete erişim oranlarını, katılımcıların cinsiyet ve yaşına göre (örneğin hijyen tanıtım oturumlarına katılanlar, tuvalet veya yıkama bölümlerini kullananlar vs. gibi) veya haneler (örneğin su verilen haneler) ve bunun yanı sıra çeşitli konulara dayalı göstergelerde kaydedilen ilerlemeyi (örneğin kadın komitelerinden gelen önerilerin kamp yönetimi tarafından kabul yüzdesini) izleyin.

SSH programının “zarar vermeme” ilkesine uyup uymadığını izleyin (bu kavram hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 86). Kadınlar, kız çocukları, erkekler, oğlan çocuklarıyla sürekli istişare yapın, potansiyel sorunlar veya olumsuz etkileri erkenden tespit etmek için gözlem/denetim yapın; örneğin kadınlar için tuvaletler karanlık yerde ise bu durum, kadınlar ve kız çocuklarına yönelik şiddet riskini artırır. İzleme faaliyetinin bir parçası olarak geri bildirim mekanizması da oldukça önemlidir (bu kavramlar hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kısım B sayfa 84). Bu önlemler, programın olumsuz etkilerinin erkenden tespit edilmesini ve TCDS veya kadın hakları ihlallerinin zamanında önlenmesini sağlar.

İyi Ugulama

Toplumsal cinsiyet analizi, izleme sürecinin bir parçası olarak, ilk değerlendirmede görülemeyen sorunları ortaya çıkarabilir. Örneğin bir yerde bir tarafta erkekler ve diğer tarafta kadınlar için olmak üzere çift tuvalet kurulmuştur. Kadınlar, iki taraf arasındaki ayrım yeterli olmadığı için tuvaleti kullanırken erkeklerin bazen gözetlemek için delik açtıklarını bildirmişlerdir. IDP yerleşkesinde, hiçbir tuvalet bulunmamakta ve su temin noktası 7 dakikalık yürüme mesafesindedir. Erkekler su temin noktasında yıkanma eğilimindeyken, kadınlar suyu yarı şeffaf plastikle korunan derme çatma banyo alanlarına taşıma durumunda kalmışlardır.

UYARLANDIĞI KAYNAK: UNHCR. 2016. WASH, PROTECTION AND ACCOUNTABILITY PAPER

5 Toplumsal cinsiyet açısından operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme

Operasyonel eşdüzey inceleme ve değerlendirme aşamasının temel amacı, insani aktörlere programların yönetilmesi için ihtiyaç duyulan bilgileri sağlamaktır. Böylece, krizden etkilenen kadınların, kız çocuklarının, erkeklerin ve oğlan çocuklarının öncelikleri, özel ihtiyaçları, etkin ve verimli bir şekilde karşılamaları, kapasitelerini oluşturmaları / güçlendirilmeleri sağlanır (daha fazla bilgi için bkz. Bölüm B sayfa 58). Değerlendirme, dönüştürücü yaklaşımın ne kadar iyi dahil edildiği ve kadınların liderliğinin teşvik edilip edilmediğinin analiz edilerek stratejik ve pratik ihtiyaçların ele alınmasını sağlayan ve sonuçların ve etkilerin en üst düzeye çıkarılması için mevcut ve gelecekteki programların geliştirilmesine yardımcı olan bir süreçtir.

İnsan odaklı ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir etki yaratmak için, kadın ve erkekler eşit yardım sağlamada iyi uygulamaları belirleyen metod ve süreçleri gözden geçirmek gerekir. Programlar, başlangıçtan itibaren, planlamadan uygulamaya kadar farklı gruplardan kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının hizmetlere eşit katılımı ve erişimine dayalı olarak gözden geçirilmelidir. Ayrıca kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocuklarının hangi hizmetlere etkin biçimde erişemediğine odaklanılarak, programlamadaki eksikler değerlendirilmelidir. Toplumsal cinsiyet belirteçlerinin toplu olarak kullanılması, programlama ve müdahaleyi iyileştirmeye yönelik olarak eksikliklerin tespit edilmesine katkı sağlar.

TEMEL STANDARTLAR

- 1.The Sphere Project. "Minimum Standards in water supply, sanitation and hygiene promotion." *Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response*. 2011. <https://tinyurl.com/yd7pstwy>
- 2.Global WASH Cluster. *Minimum Commitments for the Safety and Dignity of Affected People*. <https://tinyurl.com/y7mlbb4>
- 3.UNHCR. *WASH Manual for Refugee Settings*. 2015 <https://tinyurl.com/y8n2y95n>
- 4.IASC. "WASH." *Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action*. 2015. <https://tinyurl.com/y9ynutoj>

TEMEL STANDARTLAR

- 1.Oxfam. *A Little Gender Handbook for Emergencies or Just Plain Common Sense*. 1999. <https://tinyurl.com/ybnth4vk>

Ekler

Kısaltmalar

Toplumsal Cinsiyetle İlgili Tanımlar

Normatif çerçeve

Son notlar

Kısaltmalar

ING	İngilizce Açılımı	TÜR	Türkçe Açılımı
AAP	Accountability to Affected Populations	AAP	Etkilenen Nüfusa Karşı Hesap Verebilirlik
ACF	Action against Hunger (Action contre la faim)	ACF	Açlığa karşı Eylem Kuruluşu
CBI	Cash-based intervention	NTM	Nakit temelli müdahale
CCCM	Camp coordination and camp management	KKKY	Kamp koordinasyonu ve kamp yönetimi
DAC	Development Assistance Committee of the OECD	DAC	OECD Kalkınma Yardımları Komitesi
DG ECHO	Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations	DG ECHO	Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Genel Müdürlüğü
DRC	Danish Refugee Commission	DRC	Danimarka Mülteci Komisyonu
ERW	Explosive remnants of war	HKP	Harp kalıntısı patlayıcı
FAO	Food and Agriculture Organization	FAO	Gıda ve Tarım Örgütü
FGM/C	Female genital mutilation/cutting	--	Kadın sünneti
GBV	Gender-based violence	TCDŞ	Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet
GenCap	IASC Gender Standby Capacity Project	GenCap	IASC Toplumsal Cinsiyet Kapasite Desteği Projesi
HCT	Humanitarian Country Team	HCT	İnsani Yardım Ülke Ekibi
HPC	Humanitarian Programme Cycle	İYPD	İnsani Yardım Program Döngüsü
HRP	Humanitarian Response Plan		İnsani Yardım Müdahale Planı
IASC	Inter-Agency Standing Committee	IASC	Kuruluşlararası Daimi Komite
ICRC	International Committee of the Red Cross	ICRC	Uluslararası Kızılhaç Komitesi
ICT	Information and communication technology	BİT	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
IDP	Internally displaced person		Ülke içinde yerinden edilmiş kişi
IFRC	International Federation of the Red Cross and Red Crescent Societies	IFRC	Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu
ILO	International Labour Organization	ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
INEE	Inter-Agency Network for Education in Emergencies	INEE	Kuruluşları Arası Acil Durumlarda Eğitim Ağı
IOM	International Organization for Migration	IOM	Uluslararası Göç Örgütü
IRC	International Rescue Committee	IRC	Uluslararası Kurtarma Komitesi
LGBTI	Lesbian, gay, bisexual, transsexual and/or intersex	LGBTİ	Lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve interseks
LWF	Lutheran World Federation	LWF	Lüteriyen Dünya Federasyonu
MIRA	Multi-sector initial rapid assessment tool	MIRA	Çoklu sektör ilk hızlı değerlendirme aracı

ING	İngilizce Açılımı	TÜR	Türkçe Açılımı
M&E	Monitoring and evaluation	İ&D	İzleme ve değerlendirme
NFI	Non-food item	GDM	Gıda dışı madde
NGO	non-governmental organization	STK	Sivil toplum kuruluşu
NRC	Norwegian Refugee Council	NRC	Norveç Mülteci Konseyi
OCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs	OCHA	Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development	OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights	BMİHYK	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği
PSEA	Protection from sexual exploitation and abuse	CSİK	Cinsel sömürü ve istismardan korunma
PTA	Parent-teacher association	PTA	Okul-aile birliği
SADD	Sex- and age-disaggregated data	CYAV	Cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler
SGBV	Sexual and gender-based violence	CTCDŞ	Cinsel ve cinsiyet temelli şiddet
SRH	Sexual and reproductive health	CÜS	Cinsel ve üreme sağlığı
SRHR	Sexual and reproductive health and rights	CÜSH	Cinsel ve üreme sağlığı ve ilgili haklar
UNDP	United Nations Development Programme	UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNFPA	United Nations Population Fund	UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNHCR	Office of the United Nations High Commissioner for Refugees	UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNMAS	United Nations Mine Action Service	UNMAS	Birleşmiş Milletler Mayın Eylem Servisi
UNICEF	United Nations Children's Fund	UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East	UNRWA	Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mülteciler için Yardım ve Bayındırlık Ajansı
UN-Women	United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women	UN-Women	Birleşmiş Milletler Toplumsal cinsiyet eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi
VAM	Vulnerability analysis and mapping	VAM	Kırılganlık analizi ve haritalama
WASH	Water, sanitation and hygiene	SSH	Su-sihhi tesisat-hijyen
WFP	World Food Programme	WFP	Dünya Gıda Programı
WHO	World Health Organization	WHO	Dünya Sağlık Örgütü
WRC	Women's Refugee Commission	WRC	Kadın Mülteci Komisyonu

TOPLUMSAL CİNSİYETLE İLGİLİ TANIMLAR

Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet, yaşam döngüleri boyunca kadın ve erkekler arasındaki ve kendi aralarındaki ilişkilerin toplumsal bağlamda oluşmuş farklılıklarını ifade etmektedir. Bunlar, bağlama ve zamana özgü olup, kültürler içinde ve genel olarak zamanla değişmektedir. Yaş grubu, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile birlikte toplumsal cinsiyet rolleri, sorumlulukları, gücü ve kaynaklara erişimi belirlemektedir. Ayrıca, engellilik, sosyal sınıf, ırk, kast, etnik veya dini köken, ekonomik refah, medeni durum, göçmenlik durumu, yerinden edilme durumu ve kentsel/kırsal ortam gibi insanları farklı kılan diğer faktörlerinden de etkilenmektedir(2006 İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu'nun gözden geçirilmiş tanımı).

Toplumsal cinsiyet analizi

Toplumsal cinsiyet analizi, kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik bir araçtır. Bu araçta, bireylerin rolleri, kaynaklara erişimleri ve kaynaklar üzerindeki kontrolleri ve birbirlerine göre karşılaştıkları kısıtlamalar incelenmektedir. Toplumsal cinsiyet analizi, insani ihtiyaç analizi ve tüm sektör değerlendirmelerine veya durum analizlerine dahil edilmelidir. (2006 İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu)

Toplumsal cinsiyet dengesi (veya toplumsal cinsiyet eşitliği)

Toplumsal cinsiyet dengesi, kadın ve erkeklerin tüm çalışma alanlarına (üst düzey pozisyonlar da dahil tüm seviyelerdeki uluslararası ve ulusal kuruluşlardaki pozisyonlara); kurumların başlattığı veya desteklediği programlara (örneğin gıda dağıtım programlarında), karar alma ve yönetim kurumlarına eşit katılımıyla ilgilidir. Toplumsal cinsiyet dengesi ve daha ayrıntılı olarak farklılık, politika ve programlarımızın genel etkinliğini geliştirmekte ve insani yardım aktörlerinin tüm nüfusa hizmet verme yeteneğini güçlendirmektedir. (2006 İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu'ndan uyarlanmıştır.)

GenCap Projesi

Toplumsal cinsiyet eşitliği programlarını yürütmek ve teşvik etmek için insani yardım kuruluşlarının kapasite ve liderliklerini güçlendirmeyi amaçlayan Norveç Mülteci Konseyi ile iş birliği içinde oluşturulan bir IASC girişimi olan Toplumsal Cinsiyet Kapasite Desteği Projesi (GenCap) temsil etmektedir. GenCap danışmanları, İnsani Yardım Koordinatörleri, İnsani Yardım Ülke Ekipleri, Birleşmiş Milletler kuruluşları, küme liderleri, STK'ler ve hükümetlere destek olmak için görevlendirilmiştir. (İnsani Yardım Müdahalesi: GenCap)

Toplumsal cinsiyet sürekliliği

"Toplumsal Cinsiyet Sürekliliği, programın ne ölçüde toplumsal cinsiyeti dönüştürücü olduğunu yansıtmak için kavramsal bir çerçevedir. 'Zararlı', 'tarafsız', 'duyarlı', 'karşılık veren' ve 'dönüştürücü', spektrumdaki beş noktadır. Daha fazla bilgi için bkz. CARE Toplumsal Cinsiyet Sürekliliği.

Cinsiyet (ve yaş) belirteci

Cinsiyet (ve yaş) belirteci, bir faaliyet veya programın kadınlar, kız çocukları, erkekler ve oğlan çocukların ondan eşit derecede yararlanmalarını veya başka bir şekilde toplumsal cinsiyeti eşit olarak geliştirmeyi sağlamak için yeterince iyi tasarlanıp tasarlanmadığını belirlemeye yardımcı olmaktadır. (IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci) CARE, ECHO ve IASC'nin çevrimiçi mevcut toplumsal cinsiyet belirteci kılavuzları bulunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği

Toplumsal cinsiyet eşitliği veya kadın ve erkekler arasındaki eşitlik, kadın ve erkeklerin, kız ve oğlan çocuklarının hak, fırsat, kaynak ve ödüllere eşit olarak yararlanmasını ifade etmektedir. Eşitlik, kadınlar, erkekler, kız ve oğlan çocuklarının aynı olduğu anlamına gelmemektedir; ancak hak, olanak ve yaşam fırsatlarından yararlanmalarının kadın veya erkek doğup doğmadıklarına bağlı olmadığı veya bununla sınırlanmadığı anlamına gelmektedir. (2006 İnsani Yardım Faaliyetleri için Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu)

Toplumsal cinsiyet adaleti

Toplumsal cinsiyet adaleti, ilgili ihtiyaçları doğrultusunda kadın ve erkekler arasındaki fayda ve sorumlulukların dağıtımında adil olma ve adaleti ifade etmektedir. Haklar, faydalar, yükümlülükler ve fırsatlar açısından toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama sürecinin bir parçası olarak kabul edilmektedir. (IASC 2015 TCDŞ Kılavuzlarında kullanılan DSÖ 'Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Stratejisi'nden uyarlanmıştır)

Toplumsal cinsiyet sorumluları

Bu grup, Birleşmiş Milletler, uluslararası kuruluş veya STK'nin personeli olan herhangi bir toplumsal cinsiyetten insani yardım aktörleri içermektedir. Bu aktörler, toplumsal cinsiyete duyarlı insani yardım müdahalesinin uygulanmasına katkıda bulunmaya ve bunları sağlamaya kendilerini adanmışlardır. Toplumsal cinsiyet sorumluları, etkili programı koordine etmek için aktörlerin kapasitelerinin gelişmesine yardımcı olmak amacıyla toplumsal cinsiyet eşitliğini ve toplumsal cinsiyet anaakımlaştırmayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. (UNHCR Sektör Toplumsal Cinsiyet Sorumluları Ağına yönelik İş Tanımı Belgesi, Kurumlar Arası Görev Gücü, Ürdün 2017) <https://tinyurl.com/yc9jbbct>

Toplumsal cinsiyet kimliği

Toplumsal cinsiyet kimliği, kişinin fizyolojisi veya doğumda belirlenen cinsiyetiyle aynı veya farklı olabilen, bireyin doğuştan gelen, derinden hissedilen içsel ve bireysel toplumsal cinsiyet deneyimini ifade etmektedir. (UNAIDS Terminoloji Kılavuzu) <https://tinyurl.com/y79u49nl>

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik bir stratejidir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması, tüm alan ve düzeylerde mevzuat, politika veya programlar dahil olmak üzere planlanan eylemlerin kadın ve erkekler için etkilerini değerlendirme sürecidir. Kadınların ve aynı zamanda da erkeklerin endişe ve deneyimlerinin tüm siyasi, ekonomik ve toplumsal alanlardaki politika ve programların tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirmesinin ayrılmaz bir boyutu haline getirilmesi için bir stratejidir. Böylece kadın ve erkekler eşit şekilde yararlanmakta ve eşitsizlik sürekli hale gelmemektedir. Nihai amaç, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaktır. (Ekonomik ve Sosyal Konsey Kabul Görmüş Kararları 1997/2)

İnsani Yardım Müdahale Planı

İnsani Yardım Müdahale Planları (HRPs) birden fazla kurumun desteğinin gerektiği insani krizler için gereklidir. İnsani Yardım Ülke Ekipleri (HCT'ler) tarafından İnsani İhtiyaçlara Genel Bakış belgesine dayanarak hazırlanmaktadır. İhtiyaçlara, önceliklere göre yönetilen ve sonuç odaklı olan özel hedefleri belirlemek amacıyla strateji oluşturmak ve müdahaleleri planlamak için başlıca yönetim araçlarıdır. (İnsani Yardım Müdahalesi: Stratejik Müdahale Planlama 2017) <https://tinyurl.com/yaojcwzs>

Kadının güçlenmesi

Kadının güçlenmesi, kadınların kendi yaşamları üzerinde güç ve kontrol kazanmalarıyla ilgilidir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ve eşitsizliğini güçlendiren ve sürekli hale getiren yapı ve kurumları dönüştürmek için farkındalık yaratma, özgüven oluşturma, seçeneklerin genişletilmesi, kaynak ve faaliyetlere erişim ve bunlar üzerindeki kontrolün artırılmasını kapsamaktadır. (BM-Kadın Birimi. 2001. IASC 2015 TCDŞ Kılavuzlarında kullanılan 'Toplumsal cinsiyet eşitliğinin Anaakımlaştırılmasının Temelini Oluşturan Önemli Kavramlar')

Kadının Söz Hakkı

Evden başlayarak parlamento meclislerine kadar açıkça konuşma, sözünün dinlenmesi ve kadınları etkileyen görüşme, söylem ve karar alma süreçlerine aktif katılım ve paylaşma kapasitesidir. (CARE Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Söz Hakkı Kılavuz Belgesi 2016)

Erkeklerin katılımı

"Topluluk ve toplumların yanı sıra kendi yaşamlarında da güç dinamiklerine karşı çıkma konusunda erkek ve oğlan çocuklarının aktif olarak katılımını sağlayan " toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çabalar." Erkekler, Erillik ve Değişen Güç: Pekin 1995'ten 2015'e Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dahil Edilmesi Hakkında İnceleme Raporu

Cinsel ve üreme sağlığı ve hakları

Cinsel haklar, mevcut insan haklarının cinselliğe ve cinsel sağlığa uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Bunlar, cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişim dahil, cinsellik ile ilgili olarak elde edilebilir en yüksek sağlık standardını alma hakkını içermektedir. Cinsel haklar, başkalarının haklarına gereken saygıyı göstererek ve ayrımcılığa karşı koruma çerçevesinde tüm insanların cinselliklerini yerine getirme ve ifade etme haklarını korumaktadır.

Üreme hakları tüm bireylerin "sahip olacakları çocuk sayısına, zaman aralığına ve zamanlamasına özgürce ve sorumluluğunun bilincinde olarak karar verme ve bunun için gereken bilgi ve yöntemleri öğrenme hakları ile cinsel ve üreme sağlığı için ulaşılabilir en yüksek standarda ulaşma hakkıdır."

Daha fazla bilgi için bakınız. Dünya Sağlık Örgütü, 2006 a. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı tanımları için bakınız. ICPD, 7.2 ve 7.3.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ), “bir kişinin iradesine karşı işlenmiş olan ve erkek ve kadınlar arasındaki toplumsal olarak atfedilen (yani toplumsal cinsiyet) farklılıklara dayanan zararlı eylemlere yönelik bir çatı terimidir. Bu kavram fiziksel, zihinsel ya da cinsel yönden zarar veya acıya neden olan davranışları, bu davranışlara ilişkin tehditleri, zorlamayı ve özgürlüklerin kaybedilmesine neden olan diğer davranışları da içermektedir. Bu davranışlar kamuya açık alanlarda olabileceği gibi bireyin özel alanında da gerçekleşebilir.” Daha fazla bilgi için, bkz. IASC TCDŞ Kılavuzları 2015.

Cinsiyet

Erkek ve kadınları ayırt eden fiziksel ve biyolojik özelliklerdir. Dış ve iç üreme organları gibi bir kişinin anatomisini ve fiziksel özelliklerini ifade etmektedir. (BM-Kadın Birimi 2017 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sözlüğü) <https://tinyurl.com/yclzbmtm>

Cinsel sömürü ve istismar

Cinsel sömürü ve istismar (SEA), insani yardım dünyasında Birleşmiş Milletler, STK ve hükümetlerarası personel tarafından etkilenen nüfusa karşı işlenen cinsel sömürü ve istismar eylemlerine atıfta bulunan ortak bir kısaltmadır.

PSEA İnsani yardım personeli tarafından işlenen cinsel sömürü ve cinsel istismardan korunmayı ifade etmektedir. Daha fazla bilgi ve araç için *PSEA* web sitesine başvurunuz.

Cinsel yönelim

Cinsel yönelim bir kişinin başka bir kişi için duygusal, romantik ve cinsel çekim hissetme kapasitesini ifade etmektedir. Farklı bir cinsiyetten/ toplumsal cinsiyetten veya aynı cinsiyetten/ toplumsal cinsiyetten bireylere yönelik çekimi ifade etmektedir. Üç baskın cinsel yönelim vardır: aynı cinsiyete yönelik/ toplumsal cinsiyet (eşcinsellik), karşı cinsiyete yönelik/ toplumsal cinsiyet (heteroseksüellik) veya her iki cinsiyete yönelik/ toplumsal cinsiyetler (biseksüellik). (BM-Kadın Birimi 2017 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sözlüğü) <https://tinyurl.com/yclzbmtm>

Hedefe yönelik eylem

Hedefe yönelik eylemler; kadınlar, kız çocukları, oğlan çocukları veya erkeklerle ilgili dezavantaj, ayrımcılık veya özel ihtiyaçlara cevap veren müdahalelerdir. Tüm hedefli eylemler, cinsiyet ve yaş analizine dayanmaktadır. (IASC Toplumsal Cinsiyet Belirteci)

Dönüştürücü değişim

Fırsatlarda geçici bir artıştan ziyade, kadınların (ve erkeklerin) kendi hayatları üzerinde sahip oldukları güç ve seçimlerde kalıcı değişimlere yol açan, toplumsal cinsiyet eşitsizliği belirtilerinin yanı sıra yapısal nedenleri hedefleyen müdahalelerdir. (CARE Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Sesi Kılavuz Notu 2016)

Koruma

Koruma; yaş, toplumsal cinsiyet, azınlık veya diğer kökendeki farklılıkları göz önünde bulundurarak, uluslararası hukuka - uluslararası insani yardım, insan hakları ve mülteci hukukuna - uygun olarak tüm bireylerin içsel haklarına tam saygı göstermeyi amaçlayan tüm faaliyetleri ifade etmektedir. (IASC Acil Durum Yöneticiler Grubu Ön Kılavuz Belgesi: İnsani Yardım Program Döngüsünde Etkilenen Nüfusa Karşı Koruma ve Hesap Verebilirlik). Daha fazla bilgi için bkz. <https://tinyurl.com/zk34bxj>

Çocuk (veya küçük)

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1. maddesi çocuğu "çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan" olarak tanımlamaktadır. Sözleşmenin izleme organı olan Çocuk Hakları Komitesi, reşit olma yaşı 18'in altında olan Devletleri, reşit olma yaşını gözden geçirmeleri ve 18 yaşın altındaki bütün çocuklar için koruma seviyesini artırmaları için teşvik etmektedir. Küçüklerin, seçimlerinin sonuçlarını değerlendirmeye ve anlamaya ve özellikle cinsel eylemlerde bilinçli rıza göstermeye ehil olmadıkları düşünülmektedir.

Gençlik

"Gençlik" en iyi şekilde çocukluğun bağımlılığından yetişkinliğin bağımsızlığı ve toplumun üyeleri olarak karşılıklı bağımlılığımızla ilgili farkındalığa bir geçiş dönemi olarak anlaşılmaktadır. Bölgeler arasındaki istatistiksel tutarlılık için Birleşmiş Milletler, "gençliği" Üye Devletlerin diğer tanımlarına haneler getirmeksizin, 15 ila 24 yaş arasındaki kişiler olarak tanımlamaktadır. (UNESCO)

Yaşlı kişi

Birleşmiş Milletler, yaşlı insanları ifade etmek için 60 yaşı kullanmaktadır. Bununla birlikte, birçok gelişmiş ülkede, 65 yaş, yaşlı kişilerin bir referans noktası olarak kullanılmaktadır, çünkü genellikle kişilerin yaşlılık, sosyal sigorta yardımına hak kazanabildiği yaşıdır. Çatışma ve zorla yerinden edilme durumlarında, insanlar daha çabuk "yaşlanabilirler" ve 50 yaşında bir kişi de "yaşlı" olarak kabul edilebilir. Bu kavramın farklı toplumlarda farklı anlamları olduğu için "yaşlı"nın kesin bir tanımı yoktur. Kronolojik yaşı ötesine geçen tanımlar hakkında daha ayrıntılı tartışmalar için kaynağa bakınız. (UNFPA Raporu — Yirmi Birinci Yüzyılda Yaşlanma — <https://tinyurl.com/yeh6ss39>)

İnsanları farklı kılan yönler

İnsanları farklı kılan yönler; farklı değerler, tutumlar, kültürel perspektif, inanç, etnik köken, milliyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, yetenek, sağlık, sosyal statü, beceri ve diğer özel kişisel özellikleri ifade etmektedir. Yaş ve cinsiyet boyutları herkeste mevcutken, diğer özellikler kişiden kişiye değişmektedir. Bu farklılıklar tüm insanlara koruma sağlamak amacıyla her bir özel ortam ve süreçte tanınmalı, anlaşılmalı ve değer verilmelidir. (UNHCR)

LGBTİ/cinsel ve toplumsal cinsiyet azınlıkları

LGBTİ, "lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve interseks" kişileri ifade etmektedir. Bu terimler artan küresel karşılıklı anlayışa rağmen, farklı kültürlerde farklı terimler eşcinsel ilişkiler kuran kişileri ve ikili olmayan toplumsal cinsiyet kimliklerini sergileyen kişileri tanımlamak için kullanılabilir (*hijra, meti, lala, skesana, motsoalle, mithli, kuchu, kawein, travesty, muxé, fa'afafine, fakaleiti, hamjensgarave İki-Ruh(Two-Spirit) gibi*). İnsan hakları bağlamında, lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel kişiler, hem ortak hem de farklı zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Interseks kişiler(atipik cinsiyet özellikleriyle doğanlar),LGBTİ kişilerle aynı tür insan hakları ihlallerine maruz kalmaktadır. Daha fazla bilgi için, bkz. OHCHR LGBTİ Bilgi Notu ve IASC TCDS Kılavuzları 2015. UNDP ve diğerleri. Transseksüel İnsanlara Kapsamlı HIV ve CYBE Programlarının Uygulanması: İşbirlikçi Müdahaleler İçin Uygulamaya Yönelik Kılavuz ("TRANSIT"). <https://tinyurl.com/kbh3eyd>, UNFPA ve diğerleri. Erkeklerle seks yapan erkeklere kapsamlı HIV ve CYBE programlarının uygulanması. 2015, <https://tinyurl.com/y9lhob3z>

Engelli Kişiler

Engelli kişiler, çeşitli engellerle karşılaşmaları halinde diğer bireylerle toplum yaşamına eşit, tam ve etkili şekilde katılmalarını engelleyen uzun süreli fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal engeli olan kişilerdir (Engelli Hakları Sözleşmesi, 1. Madde).

Normatif çerçeve

DEVAM ETMEDEN ÖNCE

Çocuk Mağdurlar Çocuk Mağdurlara Bakım (UNICEF 2012)
<https://tinyurl.com/yaqljxp2>

Engellilik Sakatlık dahil İnsani Yardım Faaliyetlerinde politikanın uygulamaya dönüştürülmesi(WRC, 2014)
<https://tinyurl.com/y9jzrfno>

Afet Riskinin Azaltılması Sendai Çerçevesi <https://tinyurl.com/omndvljve> BM Eylem Planı (UNISDR 2015)
<https://tinyurl.com/y8bh8hxa>

Erkek ve Oğlan çocuklarının Dahil Edilmesi Hesap Verebilir Uygulamalar Yoluyla Erkeklerin Dahil Edilmesi (IRC 2014), <https://tinyurl.com/yawqgdllh>

İnsan Kaçakçılığı Palermo Protokolü (2000)
<https://tinyurl.com/ob43ehx>

LGBTİ UNHCR Bilinmesi Gerekenler Kılavuz Serisi (UNHCR 2011–2013)
<https://tinyurl.com/yb92e2yx>

Doğal Afetler Toplumsal Cinsiyet ve Afet Kaynak Kitabı
Toplumsal cinsiyet eşitliği ve Doğal Afetlerdeki Kadınların Güçlenmesi Hakkında Genel Sekreter Raporu (UNSG, 2014)<https://tinyurl.com/yc8sm4q3>

Risk Yönetimi Terörle Mücadele Tedbirleri ile ilgili Risk Yönetimi Kılavuzu, (IASC İlke Temelli İnsani Yardım Faaliyetleri Hakkında Referans Grubu 2015) <https://tinyurl.com/ybwatnka>

SEA Etkilenen Nüfusa Karşı Hesap Verebilirlik ve Cinsel Sömürü ve İstismardan Koruma Görev Gücü <https://tinyurl.com/ycfwkawe>

- Uluslararası hukukun **insani yardım çalışmalarıyla ilgili alanları, uluslararası insan hakları hukuku, uluslararası insani yardım hukuku ve mülteci hukukunu** kapsamaktadır. Hukukun bu üç alanı, insani yardım müdahalelerimizi türettiğimiz temel normları, ilkeleri ve yasal çerçeveleri kapsamaktadır.
- Uluslararası hukuk, ilkeli, norm temelli ve etkili durum analizi ve insani krize müdahale için temel oluşturmaktadır. Etkili insani yardım faaliyetleri, uluslararası hukuk ihlallerinin önlenmesi, sona erdirilmesi ve düzeltilmesinden etkilenen tüm insanların korunmasını sağlamalıdır.
- Anlaşmalar, uluslararası hukukun bu alanlarının önemli bir bileşenidir. Anlaşmalara imza koyan Devletler, kendilerini yasal olarak bağlamış olur. Bununla birlikte, bazı durumlarda Devletlerin, söz konusu hükümlerin o Devletteki uygulanmalarında bir anlaşmanın belirli hükümlerine, ilgili hükmün yasal etkisinin hariç tutulması veya değiştirilmesi yoluyla çekince koymalarına izin verilmektedir.
- Uluslararası hukuk, insani yardım kuruluşlarının çalıştığı Devlet veya Devletlerin uymak zorunda olduğu yasal yükümlülükleri belirler, bu nedenle insani yardım kuruluşları için önemli bir araçtır. Devletin yükümlülüklerini anlamak için, çalışmakta olduğunuz ortamda hangi uluslararası hukukun geçerli olduğunu bilmek önemlidir.
- Devletler ayrıca bölgesel anlaşmalara taraf olabilir (bu özellikle ülke içinde yerlerinden edilmiş kişiler için geçerlidir) veya insani yardım ve toplumsal cinsiyet eşitliği durumlarını kapsayan ulusal yasa ve politikalara sahip olabilirler. Toplamlar kendi standartlarına ve uygulamalarına sahip olabilirler (bazen teamül hukuku olarak bilinmektedir); her durumda, bu uygulamaların uluslararası ve bölgesel standartlara uyması gerekmektedir. Bu yasaların bilinmesi, etkilenen nüfusun korunmasına yardımcı olacaktır.

DEVAM ETMEDEN ÖNCE

Zarar vermeme, eşitlik ve ayırım gözetmeme, katılım, hesap verebilirlik ve insanca muamele dahil tüm insani yardım çalışmalarının temelinde yatan uluslararası insan hakları ve insani norm, standart ve ilkelerini biliniz. **Bu ilkelerin tümü, insan onuru temeline dayanır.** İnsani yardım çalışmalarının tasarlanması ve uygulanmasında daima bu ilkeleri aklınızda bulundurun. Çalıştığınız Devlette/Devletlerde geçerli olan uluslararası, bölgesel ve ulusal yasa ve politikalar hakkında bilgi edinin ve Devletin neleri yapması ve aynı zamanda neleri yapmaması gerektiğini ve Devletin yasal yükümlülüklerini hangi noktada karşılayamadığını kavrayın.

Temel insan hakları sözleşmeleri hakkında daha fazla bilgi için bkz <https://tinyurl.com/pzz5ccg>

Belirli gruplara uygulanabilecek uluslararası insan hakları belgeleri hakkında daha fazla bilgi için bkz <https://tinyurl.com/k8q28ny>

ULUSLARARASI HUKUK	NE YAPAR	TOPLUMSAL CİNSİYETE UYGUNLUK	NASIL KULLANILMALI	TEMEL BELGELER
Uluslararası insani yardım hukuku (IHL)	Silahlı çatışmalarda uygulanan IHL, silahlı çatışmayı sınırlayan bir dizi geleneksel ve örfe tabi normdan oluşmaktadır. IHL, çatışmaya katılmayan veya artık aktif olarak çatışmaya katılmayan kişileri korumaya çalışmakta olup, savaş araç ve yöntemlerini düzenlemekte ve kısıtlamaktadır.	IHL, kadınlar için iki aşamalı bir koruma rejimi sunmaktadır: Kadın ve erkeklerle uygulanan genel koruma ve kadınların özel ihtiyaçlarını ele alan ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı hedefleyen özel ek koruma	IHL, ayırım gözetmeme, insanca muamele, sivillerin korunması ve kadınlar için özel koruma dahil, insani yardım çalışmalarına rehberlik eden temel prensiplerin birçoğunu oluşturmaktadır. Tüm insani yardım faaliyetlerinin tasarım ve uygulanmasını, bu temel prensipleri göz önünde bulundurarak üstlenin.	Temel IHL anlaşmaları 907 Lahey Sözleşmesi, dört 1949 Cenevre Sözleşmesini, https://tinyurl.com/yal49hzo ve 1977 Ek Protokollerini kapsamaktadır, https://tinyurl.com/yc9ytbfz .
Uluslararası insan hakları hukuku	Ayırım gözetmeksizin, tüm insanlarda doğuştan var olan hakları belirlemektedir. Devletler, uluslararası hukuk kapsamında insan haklarına saygı göstermek, korumak ve yerine getirmek için yükümlülük ve görevler üstlenmektedir. Devletler ihlalleri önlemek, soruşturmak ve cezalandırmakla sorumludur. Çeşitli mahkemeler tarafından belirlenen geniş bir insan hakları sözleşmeleri bütünü ve yasal emsaller seti mevcuttur.	İnsan hakları hukuku, kadınlara eşit olarak uygulanmakta ve hakları için yasal koruma sağlamaktadır	Daha önceden mevcut olan insan hakları meseleleri genellikle daha kötüleşmektedir ve insani yardım ve çatışma durumlarında yeni ihlaller meydana gelmektedir Uluslararası insan hakları hukuku, müdahale ve programların tasarlanabileceği ve uygulanabileceği bir çerçeve sunmaktadır. Bu, yardım etmeyi ve haklarını ilave değer kayıplarından korumayı amaçladığınız kişilerin insan haklarına saygı duyulmasını ve korunmasını sağlamaktadır	İnsan Hakları Evrensel Beyanname (1948), https://tinyurl.com/pnjck5h Temel uluslararası insan hakları sözleşmeleri, https://tinyurl.com/pzz5ccg Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (1966), https://tinyurl.com/lh96aub Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (1966), https://tinyurl.com/qxqfpj5 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Ek İhtiyari Protokol, https://tinyurl.com/2go57l Acil Durumlarda ve Silahlı Çatışma Halinde Kadınların ve Çocukların Korunmasına İlişkin Bildiri, https://tinyurl.com/ybqv3r4 Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge https://tinyurl.com/bjorobv Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü https://tinyurl.com/bjorobv

ULUSLARARASI HUKUK	NE YAPAR	TOPLUMSAL CİNSİYETE UYGUNLUK	NASIL KULLANILMALI	TEMEL BELGELER
Uluslararası mülteci hukuku	(i) Zulümden kaynaklı sığınma isteyen kişiler ve (ii) mülteci olarak tanınanların korunması için bir dizi prosedür sağlar. Uluslararası mülteci kanunu, kısmen uluslararası insan hakları hukuku ve IHL ile örtüşmektedir. ÜİYOK'lerin mülteci hukuku araçlarının kapsamına girmediğini, diğerlerinin yanı sıra uluslararası insan hakları hukuku ve IHL tarafından korunduğunu unutmayın.	Mülteci hukuku, kadın ve kız çocukları da dahil tüm sivillerle ilgili hak ve koruma için geçerlidir	“Mülteci” tanımı, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ve ayrımcı eylemleri zulüm ve iltica taleplerinin bir parçası olarak kapsamaktadır. Tüm iltica ve yeniden yerleşim süreçleri, toplumsal cinsiyete duyarlı olmalıdır.	Mültecilerin Hukuki Durumuna dair 1951 tarihli Sözleşme https://tinyurl.com/yakzv2qs; Mültecilerin Hukuki Durumuna dair 31 Ocak 1967 tarihli Protokol https://tinyurl.com/zrwrrco; Bölgesel belgeler (Örneğin 1969 tarihli Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi https://tinyurl.com/y8x9sc59 ve 1984 tarihli Cartagena Bildirgesi – https://tinyurl.com/y9ltrgxy
Özel gruplar ile ilgili uluslararası hukuk	Özel korumaya ihtiyaç duyan farklı grupların kendi insan hakları hukuku organları vardır. Buna kadınlar, çocuklar, engelli insanlar, azınlıklar ve yerli halklar dahildir.	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, bu anlaşmaların bazılarının açık amacıdır veya diğer özel grupları koruyan metinlerin bir parçası olabilir	Hem Sözleşme hem de Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi, Devletler içinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi için özellikle önemli araçlardır. Çeşitli hassas gruplara verilen hak ve korumaları belirlemek için diğer anlaşmalar kullanılmalıdır.	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Ek İhtiyari Protokol (1979) https://tinyurl.com/2go57l; Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) – https://tinyurl.com/nvdsrdy; Engelli Hakları Sözleşmesi (2007) – https://tinyurl.com/hqq9r4q

BM GÜVENLİK KONSEYİ KARARLARI

Güvenlik Konseyi kararları, Üye Devletler üzerinde yasal olarak bağlayıcıdır. Üye Devletler ve bölgesel örgütler, belirli bir kararı nasıl uygulayacaklarını ayrıntılarıyla anlatan ulusal eylem planları oluşturabilirler.

Buna ek olarak, Güvenlik Konseyi kararlarının, Birleşmiş Milletler kuruluşlarına insani yardım ve barış gücübarış gücü müdahalelerinde rehberlik sağlama konusunda çok yardımcı olduğu kanıtlanmıştır. Kararlar, tüm kuruluşların toplumsal cinsiyet bakış açısını çalışmalarına dahil etmesi için yükümlülüklerine yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Örneğin; Kadınlar, Barış ve Güvenlik hakkında 1325 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı (2000) silahlı çatışmanın kadınlar üzerindeki orantısız ve benzersiz etkisini ele alan ilk karar olmuştur.

DEVAM ETMEDEN ÖNCE

Birçok insani yardım ve barış gücü kurum ve kuruluşları, Barış gücü Operasyonları Dairesi/ Toplumsal Cinsiyete İlişkin İleriye Dönük Strateji 2014–2018 Saha Destek Dairesi gibi Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanması için detaylı eylem planlarına sahiptir. İlgili eylem planını bulup okuyun ve kuruluşunuzun yükümlülüklerini ve eylem çerçevesini anlayın. Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması ile ilgili olanlar dahil olmak üzere çalışacağınız ülkenin yükümlülüklerini ve eylem planını anlamak için o ülkeye yönelik bölgesel veya ulusal eylem planını inceleyin.

GÜVENLİK KONSEYİ KARARLARI	NE YAPAR	TOPLUMSAL CİNSİYETE UYGUNLUK	NASIL KULLANILMALI	TEMEL BELGELER
Kadınlar, Barış ve Güvenlik	Bu sekiz Güvenlik Konseyi Kararı, sadece çatışma durumlarının kadın üzerindeki etkilerini değil, aynı zamanda barış gücü ve yeniden yapılanmadaki değerlerini ve haklarını da tanımaktadır.	Bu kararlar, kadınların çatışma ve güvenliğe dahil edilmesine yönelik temel çerçeveyi oluşturmaktadır. Kadınlar, barış ve güvenlik gündemi üç ana sütun üzerine inşa edilmiştir: katılım, önleme ve koruma.	Kararlar, kuruluşunuzun toplumsal cinsiyetle ilgili nasıl işlediğine dair temel düzeyde kılavuzlar oluşturmaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyetten sorumlu olmayan ulusal, bölgesel ve uluslararası organlarla ilgili savunuculuk ve lobiciliğe yönelik yararlı bir araç olabilirler.	1325 (2000), 1820 (2008), 1888 (2009), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015) Daha fazla bilgi için bakınız https://tinyurl.com/yaolfvgz .
Sivillerin korunması	Bu kararlar, tüm tarafların sivillere yönelik sorumluluklarını anlamalarını sağlamayı ve yasal ve fiziksel koruma yükümlülüklerini belirtmeyi amaçlamaktadır. Bu kararlar, çatışmada cinsel şiddet de dahil geniş bir konu yelpazesini kapsamaktadır.	Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı koruma, özellikle silahlı çatışmanın kadınlara olan doğrudan ve özel etkisini kabul eden 1265 sayılı kararda yer almaktadır	Bunlar; kadınlar, barış ve güvenliğe ilişkin kararlara benzer şekilde, kuruluş ve Devlet yükümlülüklerine yönelik temel düzey kılavuzlar oluşturmakta ve aynı zamanda da silahlı aktörlere karşı bir araç sağlamaktadır.	1265 (1999), https://tinyurl.com/y6vodaa9 1296 (2000), https://tinyurl.com/yatsxh5e
Çocuklar ve silahlı çatışma	Bu kararlar çocukları korumak için somut hükümler sunmaktadır.	Çocukların korunması, özel ihtiyaçları ve hassasiyetlerini karşılamak amacıyla, alışılmış toplumsal cinsiyet mekanizmalarının kapsamadığı ayrı bir araçlar bütününe ihtiyaç duymaktadır	Diğer kararlarda belirtilen kullanımlara ek olarak, belirli ihlallere dikkat çekmek amacıyla silahlı çatışmalarda çocuklara yönelik ihlaller hakkında bilgi sağlamak için bir izleme ve raporlama mekanizması (MRM) kurulmuştur	1612 (2005), https://tinyurl.com/y7ushv2k , 1882 (2009), https://tinyurl.com/ybmedm9c , 2250 (2015), https://tinyurl.com/y7j48tpb

TOPLUMSAL CİNSİYET VE İNSANI YARDIM ÇERÇEVELERİ

Kadınlara yönelik Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin genel tavsiyeleri ve çalışmamıza rehberlik etmesi için kullanılması gereken **İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Müdahaleye ilişkin IASC Kılavuzu** gibi kadınların insan hakları ile ilgili çeşitli çerçeveler bulunmaktadır. Aşağıda listelenen araçlara ek olarak, aynı şekilde yararlı olan **Pekin Eylem Platformu** gibi genel kadın hakları çerçeveleri de bulunmaktadır. Bunlar “bağlayıcı” belgeler olmasa da, hükümetlerin, kuruluşların ve uluslararası toplumun insani ortamlar da dahil kadınların hakları üzerine nasıl çalışabileceklerine dair hedef, gündem ve stratejileri temsil etmektedir. İnsani yardım ve barış gücü çalışmalarına toplumsal cinsiyetin dahil edilmesine ve genel olarak insani yardım çalışmalarına yönelik çeşitli “en iyi uygulama” çerçevesi bulunmaktadır. Kuruluşunuz, çalışmanıza yönelik standart operasyon prosedürleri (SOP'lar) üretmiş olabilir. IASC gibi komiteler ve diğer kuruluşlar tarafından üretilen kılavuzlar da yararlı göstergeler olabilir.

DEVAM ETMEDEN ÖNCE

- Çalışmanızı yönlendiren çerçeveleri anlayın. Rolünüz veya sektörünüz için operasyonel gündemlere özellikle dikkat edin.
- En iyi uygulamaları inceleyin ve sahada çalışırken başvurmanız gereken araçları derleyin.
- Program planlarını bu yönergelere göre inceleyiniz. IASC ve kendi kuruluşunuz tarafından yayınlanan kılavuzlara özel dikkat gösterin.
- Personel davranışını yönetmek için tasarlanan her yönerge ve davranış kuralını inceleyin. Kuruluşunuzca gerekli kılınan genel eğitim faaliyetlerine ek olarak, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, cinsel sömürü ve istismar hakkında özel eğitimler almanızı öneririz, <https://tinyurl.com/y84mq2mj>.

TEMEL ÇERÇEVELER	NE YAPAR	TOPLUMSAL CİNSİYETE UYGUNLUK	NASIL KULLANILMALI	TEMEL BELGELER
Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Komitenin Genel Tavsiyeleri	Sözleşme, kadın insan hakları konusunda yasal olarak bağlayıcı bir araç olmasına rağmen, tüm alanları ve ortamları kapsamamaktadır. Genel tavsiyeler, anlaşma hükümleri ile ilgili antlaşmalarla kurulan kurumların yorumlarıdır.	Genel tavsiye 30, özellikle çatışmadaki kadınlarla ilgili senaryolara yönelik olarak yazılmıştır.	Komitenin genel tavsiyeleri, Sözleşme hükümlerinin uygulanmasına rehberlik eden bir araçtır. Hükümetlerle lobi faaliyeti yürütmek ve örgütsel eylemlere rehberlik etmek için bunları kullanın.	GR 30, https://tinyurl.com/pnttz26 GR 19 https://tinyurl.com/jw6esb2
Afet Yardımında Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi ve STK'lar için Davranış Kuralları	Davranış Kuralları dünyanın en büyük afet müdahale kurumları tarafından geliştirilmiş ve kabul edilmiştir. Gönüllülüğe dayanan bir kılavuz olarak, tüm insani yardım aktörlerinin uyması gereken 10 prensibi içermektedir.	Davranış Kuralları, cinsiyet kavramına dayalı olmayan bir anlaşma olsa da, ayrımcılık gözetmeme prensiplerini geliştirmektedir.	Personel, programların planlanmasında Davranış Kurallarını aklında bulundurmaktadır.	Uluslararası Kızıl Haç Komitesi (ICRC), 1994 https://tinyurl.com/yd8pxbkq
2015 IASC TCDS Kılavuzları	Bu kapsamlı kılavuz, insani yardım durumlarında TCDS koruması ve müdahalesi için yönergeler sunmaktadır	Bu kılavuz, TCDS ve bunun tüm sektörlerdeki etkilerinin irdelendiği bir belgedir.	Bu kılavuz, insani TCDS programı için bir rehber olarak kullanılmaktadır.	https://tinyurl.com/y824q53n
UNHCR Kadın ve Kız Çocuklarının Korunması Kılavuzu	Kadın ve kız çocuklarını, Devletin ve diğer kurumların sorumluluklarını korumaya yönelik çalışmalara rehberlik eden yasal standartları açıklamakta ve kadın ve kız çocuklarının haklarının korunması yönünde UNHCR ve ortaklarına yönelik eylemler önermektedir	Özellikle kadın ve kız çocuklarının ihtiyaçlarına odaklanmaktadır	Bu, mültecilerle ilgilenen personel tarafından kullanılmaktadır.	UNHCR, 2008 https://tinyurl.com/yc2d4kb9
UNHCR Acil Durum Kılavuzu	Tüm sektörler için UNHCR'nin en iyi uygulamalarını kapsamaktadır.	Bu, toplumsal cinsiyet odaklı bir kılavuz olmamasına rağmen toplumsal cinsiyetin dahil edilmesi gereken en iyi uygulamaları belirtmektedir.	Tüm sektörlerin kendi kılavuz setleri olmasına rağmen kullanışlı genel bir çerçevedir.	https://tinyurl.com/ybjxxzvo

Son notlar

-
- 1 Temel toplumsal cinsiyet tanımları için Ek 2'ye ve insani yardım ve kalkınma faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi hakkında eylemleri zorunlu kılan ve onlara rehberlik eden normatif çerçeveler için Ek 3'e bakınız.
 - 2 Kadın Mülteci Komisyonu (Şubat 2016). Mean Streets: Identifying and Responding to Urban Refugees' Risks of Gender Based Violence.
 - 3 UNDP (2010), Gender and Disasters (<https://tinyurl.com/yaqmq4no>), s.1
 - 4 UNHCR (2014). Woman Alone: The fight for survival by Syria's refugee women (<https://tinyurl.com/y9wtjwx>), s. 8.
 - 5 <http://www.internal-displacement.org/assets/publications/2014/201405-global-overview-2014-en.pdf> NorwegianRefugeeCouncil (2014). HYPERLINK "<http://www.internal-displacement.org/assets/publications/2014/201405-global-overview-2014-en.pdf>" Global Overview 2014: People internally displaced by conflict and violence, p. 30.
 - 6 <https://tinyurl.com/yd6qq9g7>
 - 7 Bu hızlı toplumsal cinsiyet analiz aracı, aslında CARE International tarafından geliştirilmiştir. Tüm CARE hızlı toplumsal cinsiyet analiz materyalleri, Creative Commons kapsamında erişime açıktır. Bu, orijinal materyal için CARE'ye atıfta bulunulması koşuluyla, hızlı toplumsal cinsiyet analizinin tüm kullanım, paylaşım ve uyarlanmasına izin verildiği anlamına gelmektedir.
 - 8 Örneğin, CARE (2017), Gender in BriefEthiopia [çevrimiçi]. Bakınız: <https://tinyurl.com/yd3h8wu8>
 - 9 Oxfam (2016). Transforming Tech for Women. <https://tinyurl.com/y76zw3en>
 - 10 IASC Stratejik planlama ile ilgili rehberlik için bkz. <https://tinyurl.com/yaajcwzs>
 - 11 İnsani Yardım Planları (veya Stratejik Müdahale Planları), İnsani Yardım Koordinatörü ve Ülke Ekipleri için temel yönetim araçlarıdır. Acil duruma müdahalenin kapsamını bağışçı aktörler ve kamuya iletmek için kullanılmaktadır ve böylece kaynakların harekete geçirilmesine yönelik ikincil bir amaca hizmet etmektedir. Müdahale takibi dolayısıyla İnsani Yardım Müdahale Planında belirtilen amaç ve hedeflerin gerçekten yerine getirilip getirilmediğini belirlemeye yönelik olduğu için stratejik planı takip etmektedir — IASC.

-
- 12 IASC Toplumsal Cinsiyet Belirtecini gözden geçirilmiş bir versiyonu olan Cinsiyet ve Yaş Belirtecini, 2018 yılından itibaren kullanıma hazır olması beklenmektedir. Ayrıntılar IASC Toplumsal Cinsiyet Kılavuzunun www.gihahandbook.com adresindeki çevrimiçi versiyonuna dahil edilecektir.
 - 13 DG ECHO Cinsiyet ve Yaş Belirtecini Kılavuzu <https://tinyurl.com/yd78kxmw>
 - 14 CARE Toplumsal cinsiyet belirtecini — <https://tinyurl.com/y8vgw2kq>
 - 15 Accountability to Affected Populations Operational Framework (IASC), <https://tinyurl.com/ya9sqn2d>
 - 16 On Message: Communications with Communities (OCHA 2014), <https://tinyurl.com/y9om7342>
 - 17 Policy on Protection in Humanitarian Action, IASC, 2016, <https://tinyurl.com/y83v6tgz>
 - 18 Bu kılavuz öncelikli olarak toplumsal cinsiyetin insani planlamaya ve programa dahil edilmesine odaklanırken, engellilik, etnik köken, cinsel yönelim gibi unsurlara göre ötekileştirilmiş diğer gruplara da önem verilmelidir. Risk altındaki tüm gruplar, bu grupları doğrudan etkileyen projelerin planlanması ve uygulanmasında da söz sahibi olmalıdır.
 - 19 Kriz ortamlarında ihtiyaç analizi hakkında ek kılavuz ve şablonlar için <https://tinyurl.com/y8db7g6z>
 - 20 Oxfam. İnsani Yardım Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyet Liderliği
 - 21 Bu alanların her biri hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Birleşmiş Milletler Kız Çocuklarının Eğitim Girişimi ve Denizaşırı Kalkınma Enstitüsü, 'Mitigating the threats to girls' education in conflict-affected contexts: a review of current practice', 2017 (şu anda taslak halinde) for more detail on each of these areas.
 - 22 Bu amaçlar INEE Asgari Standartlar Çerçevesi, 2010. <https://tinyurl.com/yasuc2rq> ve INEE Toplumsal Cinsiyet Cep Kılavuzu. 2010. <https://tinyurl.com/yb8m69uh> da yer alan temel alanlara dayanmaktadır

FOTOĞRAFLARA KATKIDA BULUNANLAR

14	BM Kadın Birimi/Joe Saade	180	BM Fotoğraf Kütüphanesi/Harandane Dicko
17	BM Kadın Birimi/Gustavo Stephan	187	Dünya Bankası/Dominic Chavez
26	UNHCR/Betty Press	195	IOM/Muse Mohammed
31	UNHCR/Achilleas Zavallis	201	Dünya Bankası/Dominic Chavez
35	BM Fotoğraf Kütüphanesi/JC McIlwaine	203	BM Fotoğraf Kütüphanesi/John Isaac
38	UNHCR/Y.Mechitov (top)	211	BM Fotoğraf Kütüphanesi/Isaac Billy
38	UNHCR/Boris Heger (bottom)	223	UNHCR/Andrew McConnell
40	BM Fotoğraf Kütüphanesi/Amjad Jamal	225	Dünya Bankası/Chhor Sokunthea
51	BM Kadın Birimi/Ryan Brown	230	Dünya Bankası/Dominic Chavez
59	BM Fotoğraf Kütüphanesi/Martine Perret	233	Dünya Bankası/Yuri Mechitov
73	BM Fotoğraf Kütüphanesi/Albert González Farran	252	Dünya Bankası/Dominic Chavez
91	UNHCR/Boris Heger	261	Dünya Bankası/Maria Fleischmann
92	BM Kadın Birimi/Joe Saade	264	IOM/Amanda Nero
95	BM Kadın Birimi/Catianne Tijerina	267	Dünya Bankası/Dominic Chavez
101	UNHCR/Tito Herrera	273	BM Kadın Birimi/David Snyder
105	BM Kadın Birimi/Ryan Brown	283	UNAMID/Albert González Farran
123	BM Kadın Birimi/Ryan Brown	310	BM Fotoğraf Kütüphanesi/Albert González Farran
130	UNHCR/Frederic Noy	315	UNMIT/Martine Perret
135	BM Kadın Birimi/Catianne Tijerina	317	UNMIT/Martine Perret
143	BM Fotoğraf Kütüphanesi/Sophia Paris	341	Dünya Bankası/Dominic Chavez
145	IOM/Amanda Nero	357	BM Fotoğraf Kütüphanesi/UNICEF/Marco Dormino
153	BM Fotoğraf Kütüphanesi/UNICEF/Marco Dormino	361	UNHCR/G.M.B.Akash
157	IOM/Eunjin Jeong	365	UNHCR/Markel Redondo
170	UNHCR/Boris Heger	368	Dünya Bankası/Simone D. McCourtie
173	Dünya Bankası/Khasar Sandag		

IASC Kuruluşlararası
Daimi Komite

IASC Kuruluşlararası
Daimi Komite

İnsani Yardım Toplumsal Cinsiyet Değerlendirme Grubu

Avrupa Birliği Sivil Koruma ve
İnsani Yardım Genel Müdürlüğü
tarafından finanse edilmiştir